

Episcop CALINIC BOTOȘĂNEANUL

BIBLIA ÎN FILOCALIE

*Antologie de texte biblice tâlscuite
în Filocalia românească*

- vol. II -

Carte tipărită cu binecuvântarea
I.P.S. DANIEL
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

TRINITAS

Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei

"Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor".

Matei III, 2

De la pocăință ne vine spălarea întinăciunii faptelor rușinoase. După ea primim împărtășirea de Duhul Sfânt. Dar nu în chip simplu, ci după credința, simțirea și smerenia celor ce s-au pocăit din tot sufletul. Însă numai după iertarea deplină a păcatelor de mai înainte, primită de la părintele care ne-a luat asupra sa. De aceea bine este să ne pocăim în fiecare zi pentru porunca ce s-a dat. Iar îndemnul "pocăiți-vă" ne arată lucrarea aceasta ca fiind fără hotar. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 75).

"Îmbrăcămintea lui era din peri de cămilă și mijlocul lui era încins cu un brâu de piele. Și trăia în pustie".

Matei III, 4

Acestea sunt semne ale neplăcutei pătimiri. Aceasta curățește întâi pe om și, de lucrează, o câștigă pe aceasta și, de o câștigă, se silește să vină la cruce. Crucea e semn al viitoareii nemuriri, când va închide mai întâi gurile fariseilor și saducheilor. Căci saducheii își însușesc chipul necredinței și al deznădejdiei, iar fariseii, al vicleniei și fățarniciei și al slavei deșarte. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 104).

"Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu".

Matei III, 14; Ioan III, 5

Unii se nasc din apă și din duh, alții primesc botezul în Duh Sfânt și foc. Dar aceste patru: adică apa, duhul, focul și Duhul Sfânt sunt unul și același Duh al lui Dumnezeu. Căci unora Duhul

Sfânt le este apă, întrucât îi spală de întinăciunile din afară ale trupului, altora numai duh, întrucât lucrează în ei bunurile virtuții; altora iarăși foc, întrucât le curăță petele dinlăuntru, din adâncul sufletului și, în sfârșit, altora, ca marele Daniil, le este Duh Sfânt întrucât le dăruiește înțelepciune și cunoștință. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 189).

"Zi ca să se facă pietrele acestea pâini".

Matei IV, 3

Altceva este adică momeala (atacul), altceva însoțirea, altceva lupta, altceva patima, altceva învoirea (consimțirea) care e aproape de faptă și se aseamănă ei, altceva lucrarea și altceva robirea.

Momeala este gândul adus simplu în minte de vrăjmașul, ca de pildă: fă aceasta sau aceea [...], iar aceasta nu atârnă de la noi. Însoțirea este primirea gândului strecurat de vrăjmaș, preocuparea cu el și convorbirea plăcută a voii noastre cu el. Patima este deprinderea cu gândul strecurat de vrăjmaș, care se naște din însoțire și învârtirea neconținută a cugetării și a închipuirii în jurul lui. Lupta este împotrivirea cugetării fie la stingerea patimii din gând sau a gândului pătimăș, fie la învoire [...]. Luarea în robie este ducerea silnică și fără voie a inimii, stăpânită de prejudecată și de o îndelungă obișnuință. Învoirea este consimțirea cu patima din gând. Iar lucrarea însăși împlinirea cu fapta a gândului pătimăș încuviințat. (Sf. Ioan Damaschin, Filocalia 4, pag. 191).

"Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor".

Matei V, 3

Mulți săraci cu duhul are lumea, dar nu cum se cuvine. Și mulți care plâng, dar pentru pagube de bani sau pentru pierderi de

copii. Și mulți blânzi, dar față de patimile necurate. Mulți care flămânzesc și însetoșează, dar pentru a răpi cele străine și a câștiga din nedreptate. Mulți milostivi, dar față de trup și cele ale trupului. Și curați cu inima, dar pentru slava deșartă. Și făcători de pace, dar prin aceea că supun sufletul trupului. Mulți prigonii, dar fiindcă sunt fără rânduială. Mulți ocărăți, dar pentru păcate rușinoase. Fericiți sunt însă numai aceia care fac și pătimesc aceasta pentru Hristos și după pilda lui Hristos [...] pentru că *"a lor este Împărăția Cerurilor"* și pentru că *"aceștia vor vedea pe Dumnezeu"*.

Așadar, nu fiindcă fac acestea și le pătimesc sunt fericiți, căci și cei mai înainte pomeniți fac același lucru. Ci pentru că fac și pătimesc acestea pentru Hristos și după pilda lui Hristos. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 85).

"Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia".

Matei V, 4

Adică, bine este a se plânge cineva pe sine însuși și pe aproapele din dragoste și râvnă. E ca cel ce plânge pentru un mort sub puterea gândurilor înfricoșătoare, dinainte de moarte, pentru cele ce vor fi după moarte. El suspină din adâncul inimii și în tânguire multă și negrăită. Și nu se îngrijește nici de cinste, nici de necinste, ci disprețuiește chiar viața însăși, ba uită adeseori și de mâncare din durerea inimii și a tânguirii neîncetate. În felul acesta harul lui Dumnezeu și Maica de obște a tuturor îi va dăruia lui blândețea și începutul urmării lui Hristos. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 53).

Fericiți deci cei curați cu inima, că nu este timp în care să nu se bucure de desfătarea aceasta a lacrimilor și în ea pururea vor vedea pe Domnul. Și încă fiind lacrimi în ochii lor, se învrednicesc de vederea descoperirilor Lui în înălțimea rugăciunii lor și nu este

în ei rugăciune fără lacrimi [...]. Căci de la plâns se trece la curăția sufletului. De aceea spunând Domnul că ei se vor mângâia n-a tâlcuit înțelesul mângâierii. Căci de se va învrednici cineva să treacă prin lacrimi de ținutul patimilor și să ajungă în șesul curăției sufletului, îl întâmpină această mângâiere. De trece deci cineva de la cele ce o pricinuiesc pe aceasta aici, în aceasta se întâlnește cu mângâierea care nu se află aici.

Și atunci înțelege că mângâierea ce o primește la sfârșitul plânsului e mângâierea pe care o dăruiește Dumnezeu, prin curăție, celor ce plâng. Pentru că nu poate plânge cineva neîncetat, până nu e tulburat de patimi. Deci acest dar (această harismă) al lacrimilor și al plânsului e al celor nepătimitori. Și dacă pe cel ce plânge și se jelește pentru un timp lacrimile pot nu numai să-l conducă la nepătimire, ci și să șteargă cu desăvârșire patimile din mintea lui și s-o izbăvească pe aceasta de amintirea lor. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 443).

"Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul".

Matei V, 5

Unul ca acesta se face întărit ca o stâncă și nu mai e clintit de nici un vânt sau val al vieții, ci e pururea la fel, în prisosință și în lipsă, în bună stare, în cinste și în ocară. Și, simplu vorbind, în orice lucru el cunoaște, cu bună pătrundere, că toate trec, și cele dulci și cele dureroase și că viața aceasta este cale spre veacul viitor; și că, chiar dacă nu vrem noi, se fac cele ce se fac, și în zadar ne tulburăm și ne păgubim de cununa răbdării și ne arătăm potrivnici voii lui Dumnezeu, fiindcă toate câte le face Dumnezeu sunt foarte bune și noi suntem neștitutori. "*Căci va îndrepta, zice, pe cei blânzi întru judecată*" (Psalm XXIV, 10), mai bine zis, întru pătrunderea lucrurilor.

Dar nici în vreme de mânie nu se tulbură unul ca acesta, ci mai degrabă se bucură că a aflat vreme de câștig și de înțelepțire,

socotind că ispita n-a venit fără pricină, ci a supărat mai înainte, în cunoștință sau în necunoștință, fie pe Dumnezeu, fie pe fratele, fie pe altcineva [...].

Cel ce s-a învrednicit să păzească porunca a treia din fericiri, desprinzându-se întru toată pătrunderea, nu va mai râde de nimeni, nici întru cunoștință, nici întru necunoștință. Ci, luând darul smereniei, se socotește pe sine, ca nefiind nimic. Căci blândețea e materia smereniei, iar aceasta este ușa nepătimirii. Și prin aceasta, cel ce-și cunoaște firea sa intră la dragostea desăvârșită, care nu cade. Căci acela știe ce-a fost înainte de a se naște și ce va fi după moarte. El își dă seama că omul nu este nimic decât un scurt miros urât, pierdut într-o clipă, și mai rău decât toată zidirea. Fiindcă nici o altă făptură, însuflețită sau neînsuflețită, n-a călcat voia lui Dumnezeu vreodată, ci numai firea omenească care, bucurându-se de multe binefaceri, mânia pe Dumnezeu neconținut. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 54).

Când toate cele de pe pământ se vor uni în întregime cu cele cerești, atunci și dreptii vor moșteni acel pământ reînnoit, pe care îl vor moștenicea blânzi, fericiți de Domnul. Acum unele s-au unit cu cele cerești, altele se vor uni. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 143).

"Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura".

Matci V, 6

Căci ajunge ca acela ce însetează și flămânzește după toată dragostea, adică după virtutea trupească și morală, sau sufletească. Dacă n-a gustat cineva dintr-un lucru, nu știe ce-i lipsește, cum zice Vasile cel Mare, dar cel ce a gustat mult îl dorește. Așa și cel ce a gustat din dulceața poruncilor, știe că poruncile îl duc treptat la

urmarea lui Hristos. Acela dorește mult dobândirea celorlalte, încât pentru ele disprețuiește adeseori și moartea.

Simțind puțin din tainele lui Dumnezeu ascunse în dumnezeieștile Scripturi, însetează mult să le cuprindă. Și cu cât capătă mai multă cunoștință, însetează și arde și mai mult, ca unul ce bea flacăra. Iar fiindcă dumnezeirea nu poate fi cuprinsă de nimeni, rămâne pururea însetat. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 56).

"Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui".

Matei V, 7

Milostiv este cel ce miluiește pe aproapele din cele ce le-a primit el de la Dumnezeu, fie bani, fie mâncări, fie tărie, fie cuvânt spre folos, fie rugăciune, fie putere de a mângâia pe cel ce are nevoie de ea. El se socotește datornic, fiindcă a primit mai mult decât se cere și fiindcă s-a învrednicit să se numească milostiv, ca Dumnezeu; iar aceasta de către Hristos, în veacul de acum, și în cel viitor, față de întreaga zidire. De asemenea el socotește că prin frate Dumnezeu însuși are trebuință de el și se face îndatoratul Lui; apoi că fără ceea ce se cere de la el, săracul poate trăi, dar că fără să-l miluiască pe acela, după puterea sa, nu poate el să trăiască și să se mântuiască. Căci dacă nu vrea să-și miluiască el firea lui, cum va ruga pe Dumnezeu să-l miluiască pe el? Și așa socotind alte multe, cel ce s-a învrednicit de porunci își dă nu numai ale sale, ci și sufletul pentru aproapele. Căci aceasta este milostenia desăvârșită, precum ne-a arătat Hristos care a răbdat moartea pentru noi, dându-se tuturor o pildă și un chip, ca și noi să murim pentru alții, nu numai pentru prieteni, ci și pentru dușmani, când vremea o cere. Și nu e de lipsă ca să aibă cineva un lucru ca să facă milă. Aceasta e mai degrabă o mare neputință. Ci, neavând peste tot ceva cu ce să miluiască, să aibă înduioșare pentru toți, ca să ajute pe cei ce au trebuință din cele ce poate, desfăcut de orice împătımire față de

lucrurile vieții, dar având împătımire față de oameni. Ba nici nu trebuie să învețe pentru slava deșartă cel ce nu și-a arătat mai întâi mila cu lucrul zicând că folosește sufletele celor mai slabi, în vreme ce e cu mult mai slab decât cei pe care crede să-i folosească. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 56).

"Fericii cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu".
Matei V, 8

Aceștia sunt cei ce au dobândit toată virtutea, după sfintele cuvinte, și au ajuns să vadă lucrurile după fire. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 58).

Inima curată nu o poate înfăptui nici o virtute, nici două, nici zece, ci toate împreună fiind, așa zicând, ca una singură și dusă până la capătul din urmă. Dar nici acestea nu pot face singure inima curată fără venirea și lucrarea Duhului. Căci precum fierarul își poate arăta meșteșugul prin uneltele sale, dar fără lucrarea focului nu poate isprăvi nimic, așa și omul toate le face și se folosește de virtuți ca de niște unelte, dar fără venirea focului dumnezeiesc, ele rămân fără rod, și fără folos, neizbutind să curățească pata și întinăciunea sufletului. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 69).

Fiica virtuții este lucrarea în continuare. Iar rodul și fiica unei cugetări mai continue la virtute este deprinderea. Iar fiica deprinderii este calitatea bună a ființei.

Iar calitatea binelui este maica fricii. Sf. Isaac Sirul numește *"frica toiagul duhovnicesc care ne călăuzește până vom ajunge în raiul bunătăților celor duhovnicești. Și când vom ajunge acolo, ne lasă și pleacă"*.

Frica naște la rândul ei păzirea poruncilor cerești și pământești. Iar păzirea poruncilor este dovada iubirii. Începutul iubirii este mărimea smereniei. Iar mărimea smereniei este frica nepătimirii. Agoniseala acesteia este plinătatea iubirii sau desăvârșita sălășluire a lui Dumnezeu în cei curați la inimă, din pricina nepătimirii, pentru că aceștia vor vedea pe Dumnezeu. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 377).

Smerenia și reaua pătimire slobozesc pe om de tot păcatul. Cea dintâi taie patimile sufletului, cea de-a doua pe ale trupului. [...] *"Vor vedea pe Dumnezeu"*, adică pe El și visteriile ascunse în El, când se vor curăți pe ei prin dragoste și înfrânare. Și aceasta cu atât mai mult cu cât vor întinde curățirea. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 60).

Curat cu inima este acela a cărui inimă nu-l osândește pentru călcarea vreunei porunci a lui Dumnezeu sau pentru întrelăsarea ei sau pentru primirea vreunui gând potrivnic. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 229).

"Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema".

Matei V, 9

Aceștia sunt cei ce au făcut pace în sufletul și trupul lor, supunând trupul duhului, ca să nu mai poștească trupul împotriva duhului, ci să împărățească harul Duhului Sfânt în suflet, și să-l călăuzească precum voiește, dăruindu-i cunoștință dumnezeiască.

Prin aceasta, unul ca acela poate să rabde prigonirea, batjocorirea și tot cuvântul rău pentru dreptate și se bucură că *"plata lui multă este în ceruri"* (Matei V, 10). Căci toate Fericitirile

fac Dumnezeu după har pe omul care a ajuns blând, doritor a toată dreptatea, milostiv, nepătimitor, făcător de pace, răbdând toată durerea cu bucurie pentru dragostea lui Dumnezeu și a aproapelui. (Cuv. Petru Damaschinul, Filocalia 5, pag. 58).

"Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri".

Matei V, 16

Precum mirul de mult preț, chiar închis în vas răspândește în aer buna sa mireasmă și umple de ea nu numai pe cei ce stau aproape, ci și pe cei dimprejur, așa și buna mireasmă a sufletului virtuos și iubitor de Dumnezeu, răspândindu-se prin toate simțurile trupului, arată privitorilor virtutea așezată înlăuntru. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 229).

"Legea a spus: să nu ucizi, iar Eu zic: nici să nu te mânii".

Matei V, 21-22

" Legea a spus: să nu preacurvești, iar Eu zic: nici să nu poștești".

Matei V, 27-28

Domnul ne-a dat porunci care ne curățesc chiar de patimile noastre însăși, de însăși relele înclinări ale omului nostru dinlăuntru. Căci îi sădește lui deosebirea binelui și a răului, îl trezește, îi arată pricinile din care vine el la păcat. [...] Căci de poștești, chiar dacă astăzi nu preacurvești, pofta dinlăuntru nu va înceta să te tulbure, până ce nu te vei năpusti la lucrarea ei. De te mânii și te superi împotriva fratelui tău, vei ajunge și la clevetirea lui și apoi la uneltirea împotriva lui. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 482).

"Împacă-te cu pârâșul tău până când ești încă pe cale cu el, nu cumva să te predea judecătorului și judecătorul slujitorului și să fii aruncat în temniță. Amin, amin, zic ție, nu vei ieși de acolo până ce nu vei fi dat și cel din urmă ban".

Matei V, 25-26

Să nu dăm pricină de sminteală conștiinței noastre, ci să luăm aminte la noi înșine întru frica lui Dumnezeu, până când se va dezrobi și ea dimpreună cu noi, ca să se facă între noi și ea unire deplină. Ea va fi atunci paznica noastră, arătându-ne fiecare lucru de care trebuie să ne ferim. Dacă însă nu o vom asculta, se va depărta de la noi și ne va părăsi și vom cădea în mâinile vrăjmașilor care nu vor mai avea milă de noi. [...] Pârâșul este conștiința fiindcă se împotrivește omului ce vrea să facă voia trupului, iar dacă acesta nu vrea să o asculte, îl dă pe mâna vrăjmașilor săi. (Isaia Pustnicul, Filocalia 1, pag. 394).

Să stăruim în frica lui Dumnezeu păzind și păstrând făptuirea virtuților nepricinuind sminteli conștiinței noastre, ci luând aminte la noi înșine în frica lui Dumnezeu. Să facem aceasta până se va elibera și ea împreună cu noi ca să se producă între ea și noi o unire încât să ajungă paznica noastră, arătându-ne orice lucru în care e primejdie să cădem. Dar de nu ascultăm de ea, se va despărți de noi, lăsându-ne să cădem în mâinile vrăjmașilor noștri și nu ne va mai ajuta. [...] Spune de conștiință că e pârâș, fiindcă se împotrivește omului care voiește să facă voile trupului său și de care dacă nu ascultă omul, îl predă pe el dușmanilor lui. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 60).

"Dacă ochiul sau mâna ta te smintește, scoate-le pe ele și le aruncă de la tine".

Matei V, 29

Ceea ce spune parabola în chip întunecos se poate înțelege și despre prieteni, care ne sunt ca niște ochi, și despre rudeni care ne sunt ca niște mâini, și de slugi care ne slujesc ca niște picioare. Scriptura poruncește să-i scoatem pe aceștia toți dacă ne smintesc și ne vatămă sufletul. Dar porunca poate fi înțeleasă și altfel, într-un sens mai înalt. De ai o cunoștință contemplativă, ca pe un ochi, dar te face să te mândrești, scoate-o de la tine. [...] De asemenea de ai o destoinicie într-o slujbă, iar aceasta e piciorul, dar te face să te fudulești, desparte-te de ea. Căci îți e mai de folos să fii fără aceste părute virtuți, decât să mergi prin îngâmfare și mândrie la pierzarea totală. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 226).

"Căci îți este mai de folos să pierzi unul din mădulele tale și să nu fie aruncat tot trupul tău în gheenă".

Matei V, 29

De te despați de rudeniile după trup și te întristezi pentru Dumnezeu, să nu lași să intre plăcerea lor în tine. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 53).

"Eu însă vă spun vouă: nu vă împotriviți celui rău; iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt".

Matei V, 39

Când dracii te ispitesc, prin gândurile ce ți le aduc la obrazul drept, făcându-te să te mândrești pentru faptele cele de-a dreapta, întoarce celălalt obraz, adică scoate la vedere faptele de-a stânga săvârșite de noi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 219).

E propriu celor evlavioși să dea tot celui care cere. Iar celor mai evlavioși, să dea și celui ce nu cere. Dar a nu cere de la cel ce a luat mai ales când pot, e propriu numai celor nepătimitori. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 336).

"Celui care cere de la tine dă-i; și de la cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu întoarce fața ta".

Matei V, 42

Precum poruncile cuprinzătoare au în ele pe toate celelalte mai restrânse, așa și virtuțile cuprinzătoare îmbrățișează în ele pe cele restrânse. Căci cel ce a vândut averile sale și le-a împărțit săracilor și s-a făcut dintr-o dată sărac, a împlinit deodată printr-una toate poruncile restrânse. Fiindcă nu mai are trebuință să dea celui ce cere sau să întoarcă fața de la cel ce vrea să se împrumute de la el.

La fel și cel ce se roagă neîncetat, a cuprins toate în aceasta și nu mai trebuie să laude de șapte ori în zi pe Domnul sau seara, dimineața și la amiază ca unul ce împlinește toate rugăciunile și cântările câte trebuie să le facem după rânduială la vremea și ceasurile hotărâte. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 95).

"Iar Eu vă zic vouă: iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc".

Matei V, 44

Aceasta a poruncit Domnul ca să te slobozească pe tine de ură, de întristare, de mânie și de ținerea minte a răului și să te învrednicească de cea mai mare avuție care este dragostea desăvârșită. Căci este cu neputință să o aibă pe aceasta cel ce nu iubește pe toți oamenii la fel asemenea lui Dumnezeu care iubește

pe toți oamenii la fel. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 46).

Cel ce iubește din simțire lăuntrică pe cei care-l vorbesc de rău, sau îl nedreptățesc, sau îl urăsc și-l păgubesc, și se roagă pentru ei, ajunge în scurtă vreme la o mare sporire. Căci făcând aceasta întru simțirea inimii, își coboară socotința în adânc de smerenie și în izvoare de lacrimi, în care se scufundă cele trei părți ale sufletului. Acela urcă mintea în cerul nepătimirii și o face văzătoare și, prin gustarea bunătății de acolo, ajunge de socotește toate ale vieții de aici gunoaie. Și însăși mâncarea și hrana n-o mai primește cu plăcere și des. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 25).

"Luați aminte să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de dânșii, iar de nu, plată nu veți avea de la Tatăl vostru Cel din Ceruri".

Matei VI, 1

"Când vă rugați, nu fiți ca fățarnicii ce iubesc a se ruga prin adunări și prin târguri, ca să se arate oamenilor că postesc. Amin zic vouă că își iau plata lor".

Matei VI, 5

"Când postiți nu fiți ca fățarnicii, triști că își smolesc fețele lor, ca să se arate oamenilor că postesc. Amin zic vouă, își iau plata".

Matei V, 16

Nu va putea să alunge de la sine amintirile pătimașe, omul care n-a avut grijă de poftă și mânie, pe una stingând-o cu posturi, cu privegheri și cu culcatul pe jos, iar pe cealaltă îmblânzind-o cu îndelungă răbdare cu suferirea răului, cu nepomenirea de rău și cu milostenii. [...]

Prin milostenie tămăduiește mânia, prin rugăciune curățește mintea, iar postul vestește pofta. Din acestea se alcătuieste noul Adam, înnoit după chipul Ziditorului său, nemaifiind în el, datorită nepățimirii, bărbat și femeie, elin și iudeu, tăiere și netăiere împrejur, barbar și schit, rob și slobod, ci toți una și întru toți Hristos. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 49).

"Și ne izbăvește de cel viclean".

Matei VI, 12

Vicleanul este împreună-vorbitor cu diavolul și de un nume cu el. De aceea și Domnul ne-a învățat să-l numim pe el așa zicând: *"Și ne izbăvește de cel viclean"*.

Viclenia este știință sau, mai vârtos, urăciune drăcească, străină de adevăr, care socotește că rămâne ascunsă celor mulți. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 295).

"Căci de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu va ierta greșalele voastre".

Matei VI, 14

Sufletul rațional care nutrește ură față de om, nu poate avea pace cu Dumnezeu, dătătorul poruncilor. [...] Iar dacă acela nu vrea să se împace, păzește-te măcar pe tine de ură, rugându-te pentru el sincer și negrăindu-l de rău față de cineva (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 104).

"Spală fața ta și capul tău în unge".

Matei VI, 17

Fața noastră este viața, arătând ca și vederea, cum suntem, după omul dinlăuntru. Aceasta poruncește Scriptura, să o spălăm, adică să ne curățăm viața de toată pata păcatului. Iar capul este mintea noastră pe care Scriptura poruncește să o ungem, adică să o facem să strălucească de cunoștința dumnezeiască. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 232).

"Căci unde este comoara ta, acolo e și inima ta".

Matei VI, 21

Când vezi mintea ta ocupându-se cu plăcere cu cele materiale și zăbovind pe lângă chipurile lor, cunoaște că le iubești pe acestea mai mult decât pe Dumnezeu.

Mintea unindu-se cu Dumnezeu și petrecând în El prin rugăciune și dragoste, se face înțeleaptă, bună, puternică, iubitoare de oameni, milostivă, îndelung răbdătoare și, simplu vorbind, poartă în sine aproape toate însușirile dumnezeiești. Dar despărțindu-se de El și lipindu-se de cele materiale sau se face dobitocească, ca una ce a devenit iubitoare de plăcere, sau sălbatică războindu-se cu oamenii pentru acestea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 66).

"Să nu socotești că iubirea de argint stă numai în a avea aur sau argint, ci orice lucru de care se lipește gândul", spune Sfântul Isaac. [...] De aceea tuturor li se cade să fie fără griji și să se liniștească după Dumnezeu, fie în parte, ca cei din lume, cum s-a zis, ca să vină pe încetul la înțelepciunea și cunoștința duhovnicească, fie în întregime, ca cei ce pot să se oprească de la toate, ca să aibă toată grija să placă lui Dumnezeu. Și Dumnezeu va vedea hotărârea lor și le va dăruia odihnă duhovnicească și îi va face să ajungă să mediteze (să cugete) la prima vedere (contemplație) spre a dobândi frângerea negrăită a sufletului și a se face săraci cu duhul. Apoi îi va înălța pe încetul până la celelalte

vederi, învrednicindu-i de păzirea fericirilor, până ce vor ajunge la pacea gândurilor, care este "locul lui Dumnezeu", cum zice Sf. Nil, luând cuvântul din Psaltire: "și s-a făcut în pace locul Lui" (Psalm LXXV, 2). (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 70).

"Nimenea nu poate să slujească la doi Domni".

Matei VI, 24

"Nimenea nu poate să slujească lui Dumnezeu și lui Mamona".

Luca VI, 13

Căci în măsura în care mintea noastră se alipește de lucrurile lumii, e robită de ele și nesocotește porunca lui Dumnezeu, călcând-o. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 5).

Mamona este semnul a toată lucrarea lumii acesteia. Și de nu o părăsește omul pe aceasta, nu poate sluji lui Dumnezeu. Iar slujirea lui Dumnezeu ce este dacă a nu avea ceva străin în mintea noastră când Îl binecuvântăm pe El, nici vreo plăcere când ne rugăm Lui, nici vreo răutate când îi cântăm Lui, nici vreo ură când ne închinăm Lui, nici pizmă rea care ne tulbură când ne preocupăm de El, nici plăcere urâtă în mădularele noastre când aducem aminte de El? Căci toate acestea sunt ziduri întunecate care înconjoară nenorocitul suflet, de nu se poate ruga în chip curat lui Dumnezeu avându-le pe acestea în el. Căci îl împiedică în văzduh și nu-l lasă să se întâlnească cu Dumnezeu și să binecuvânteze în ascuns și să se roage Lui cu dulceața iubirii în bucuria inimii și cu voirea sfântă, ca să fie luminat de El. De aceea mintea se întunecă totdeauna și nu poate înainta spre Dumnezeu, când nu se îngrijește să le taie pe acestea, întru cunoștință. Dar nu se poate îngriji să le taie pe acestea dacă nu se face fără grija de cele ale veacului acesta. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 190).

"Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea?"

Matei VI, 25

Omul înțelept se nevoiește cu pricepere să-și micșoreze, pe cât posibil, micile trebuințe ale trupului, ca prin aceasta să ajungă să se îngrijească de puține, sau să nu aibă grijă deloc, ca să păzească poruncile [...]. Fiindcă în grija de multe, nici pe sine însuși nu se poate vedea cineva. Cum poate să vadă atunci cursele vrăjmașului, gătite înainte de vreme? Căci vrăjmașul nu obișnuiește totdeauna să facă războiul la arătare. [...]

Când vrea să arunce pe cineva în cele mari, îl face să nesocotească întâi cele mici și nearătate: înainte de curvie, privirea deasă și neînfrânată; înainte de ucidere, mânia ușoară; înainte de întunecarea cugetării, împrăștierea scurtă; și înainte de aceasta iarăși așa-zisa trebuință neapărată a trupului. Pentru aceea Domnul știind mai dinainte toate, ca unul ce este înțelepciunea Tatălui, luând înaintea uneltirilor diavolului, poruncește oamenilor să taie dinainte de vreme pricinile, ca nu cumva socotind că cele mici sunt fără primejdie, să cadă jalnic în păcatele cele mari și înfricoșate. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 124).

"Nici Solomon nu s-a îmbrăcat ca unul din aceștia, cu toată slava lui".

Matei VI, 29

Fiecare dintre noi, pe cât de mult se va învrednici prin credință și sârguință să fie părtaș al Duhului Sfânt, tot pe atât se va slăvi în ziua aceea și cu trupul lui. Căci ceea ce a adunat înlăuntrul sufletului, atunci se va descoperi și în afară de trup. Pilda o avem la pomi. Când trece iarna și soarele strălucește mai luminos și mai puternic, iar vântul adie, aceia odrăslesc în afară și se îmbracă cu

frunze, cu flori și cu roade ea și cu un veșmânt. Asemenea și floarea ierbii răsare în acea vreme din pământ și pământul se acoperă cu ea și se îmbracă cu ea ca într-un veșmânt măreț. [...]

Toate acestea sunt chipuri, pilde și icoane ale slavei ce-o vor avea cei ce se mântuiesc la înviere. Din această pricină, cea dintâi lună pentru toate sufletele iubitoare de Dumnezeu, adică pentru creștinii adevărați, este Xanticus, care este aprilie, prin care se arată puterea învierii. Căci zice dumnezeiasca Scriptură: *"Această lună va fi vouă cea dintâi dintre lunile anului"* (Ieșire XII, 2). Aceasta va îmbrăca pomii goi cu slava pe care au avut-o mai întâi ascunsă înlăuntrul trupului. Așa se vor slăvi și aceștia prin lumina negrăită care este încă de acum în ei, adică prin puterea Duhului. Acestea le va fi atunci veșmânt, mâncare, băutură, veselie, bucurie și peste tot viață veșnică. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 329).

"Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și acestea se vor adăuga vouă".

Matei VI, 33

"Nu purtați grijă de trup..."

Romani XIII, 14

Există o nădejde în Dumnezeu care se naște prin credință, din inimă. Aceasta este nădejdea cea bună și cu dreaptă socoteală și întru cunoștință. Și există o alta mincinoasă, ce se naște din nelegiuire. Nădăjduiește bine și înțelept în Domnul, acela care nu e deloc prins de grija lucrurilor pieritoare, ci e dăruit ziua și noaptea în întregime lui Dumnezeu, neîngrijindu-se de nici un lucru lumesc pentru multa îndeletnicire cu virtuțile și toată preocuparea lui e îndreptată spre cele dumnezeiești și de aceea nu se îngrijește să-și pregătească mâncarea și hainele și să-și înfrumusețeze locul sălășluirii trupului și de toate celelalte. Căci Domnul îi va pregăti lui cele de trebuință. Aceasta este cu adevărat nădejdea cea adevărată și atotînțeleaptă.

Drept este ca unul ca acesta să nădăjduiască în Dumnezeu, deoarece s-a făcut robul Lui și stăruie cu sânguință în lucrul Lui, fără nici o lenevire care-i vine din vreo pricină oarecare. Și drept este ca unuia ca acesta să îi arate Dumnezeu în chip deosebit grija Lui, pentru că a păzit porunca Lui. [...] Căci când ne purtăm astfel, lumea ne pregătește toate ca o roabă și se supune în chip neșovăitor, ca unui stăpân cuvintelor noastre și nu se împotrivesc voii noastre. Iar unul ca acesta nu încetează a sta neîncetat înaintea lui Dumnezeu și nu se predă pe sine grijilor celor de trebuință ale trupului. Și de nimic altceva nu se îngrijește decât numai să se oprească pentru frica lui Dumnezeu de la toată grija mărunță și mare de felul acesta, prin care tinde la plăcere și se îndeamnă la împrăștiere. [...]

Dar cel ce are inima scufundată cu totul în cele pământești și mănâncă pururea țărână împreună cu șarpele și nu se îngrijește deloc de cele ce plac lui Dumnezeu, ci se ostenește cu toate cele trupești și e desprins și gol de toată virtutea din pricina întâlnirilor neîncetate și a împrăștierii din mândrie, căutând alte și alte pricini pentru acestea, e cu adevărat căzut de la bine din pricina acestei nepăsări și nelucrări. [...]

Către unii ca aceștia a spus Dumnezeu, prin proorocul, rușinându-i: *"Din zi în zi Mă caută și voiesc să învețe căile Mele; ca unii care au făcut dreptatea și judecățile Dumnezeului lor nu le-au părăsit, cer de la Mine judecată și dreptate"* (Isaia 58, 2). (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 117).

"Nu judecați și nu veți fi judecați".

Matei VII, 1

Una și singură este calea cea mai scurtă, dintre căile ce duc la tertarea greșalelor: să nu judeci. [...] Pe cât de străin este focul de apă, pe atât de străin este a judeca, celui ce voiește să se pocăiască. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 201).

"Bateți și vi se va deschide".

Matei VII, 7

Apropiindu-se îngerul, se depărtează grămadă toți cei ce ne tulbură și mintea se află în multă odihnă, rugându-se curat. Alteori amenințându-ne obișnuitul război, mintea se luptă și nu poate să se liniștească, deoarece s-a amestecat mai înainte cu felurite patimi. Totuși cerând și mai mult va afla. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 78).

"Cereți și vi se va da vouă".

Matei VII, 7

Cele mai multe dintre darurile Duhului și aproape toate se ivesc în cei vrednici în vremea rugăciunii - știe singur oricine cugetă drept. [...] Deci nu numai răpirea până la al treilea cer, ci fiecare dintre darurile Duhului. Iar că unele dintre ele se lucrează și prin trup, o arată felurile limbilor și tălmăcirile lor, care de asemenea se primesc prin și în rugăciune, cum spune Pavel: "*Cel ce grăiește în limbi, să se roage ca să le tălmăcească*" (I Corinteni XIV, 13). Dar nu numai acestea, ci și cuvântul învățaturii și darurile tămăduirilor și faptele puterilor și punerile mâinilor lui Pavel (II Corinteni I, 6) prin care se dădea Duhul Sfânt (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 240).

Iconomia venirii lui Hristos este reîntoarcerea firii noastre la ea însăși și restaurarea ei. Căci a redat firii omenești demnitatea lui Adam, cel întâi zidit. Dar pe lângă aceasta i-a dăruit ei și o moștenire cerească, scoțând-o din temnița întunericului, i-a arătat calea vieții și ușa prin care celui ce intră și la care celui ce bate i se dă puțința să ajungă înlăuntrul împărăției. [...] Prin această ușă nimănui din cei ce voiesc nu-i este cu neputință să afle libertatea

sufletului său și acesta să-și primească gândurile proprii și să se îmbogățească cu Hristos, avându-l sălășluit în sine și să-i fie ca un mire prin împărțășirea Duhului cel bun. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 387).

"Căci toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, că aceasta este Legea și proorocii".

Matei VII, 12

Cel ce-l are pe aproapele ca pe sine însuși nu rabdă să aibă nimic mai mult ca aproapele. Iar dacă are și nu dă cu inimă largă până ce se face și el sărac și asemenea cu aproapele, nu e împlinitor al Stăpânului; la fel nu e nici cel ce, vrând să dea tuturor celor ce cer, va respinge pe cineva din cei ce cer, până mai are un obol sau o bucată de pâine, nici cel ce nu face aproapei câte vrea ca altul să i le facă lui. De asemenea cel ce a hrănit, a adăpat, a îmbrăcat și a făcut toate celelalte fiecărui sărac și fiecărui frate prea-mic, dar a nesocotit pe unul singur și l-a trecut cu vederea, se va socoti și el ca cel ce l-a trecut cu vederea pe Hristos-Dumnezeu când flămânzea și înseta. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 95).

"Intrați pe poarta cea strâmtă, căci largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei care o află".

Matei VII, 13-14

"Căi" a numit Scriptura virtuțile.

Să luăm aminte la noi înșine, ca nu cumva, spunând că umblăm pe calea strâmtă și plină de necazuri, să ne rătăcim ținând pe cealaltă lată și largă. Calea strâmtă ți-o va pricinui întristarea

pântecelui, starea de toată noaptea în picioare, apa cu măsură, puținătatea pâinii, băutura curățitoare a necinstirii, batjocurile, luările în râs, tăierea voilor proprii, răbdarea certărilor, primirea în tăcere a disprețuirii, silnicia înjurăturilor, răbdarea neclintită a nedreptățirii, suportarea bârfirilor fără supărare, răbdarea fără mânie a neluării în seamă, primirea ocărilor cu smerenie. Fericiți sunt cei ce umblă pe calea amintită, că a lor este Împărăția cerurilor.

Calea lată și largă e cea a iubirii de sine și a căutării plăcerilor proprii. Căci iubirea de sine nu e strămtorată de luarea în considerare a altuia. Iar *"necazurile și primejdiile omoară dulcea împătımire, iar odihna o hrănește și o crește"* (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 64).

"Păziți-vă pe voi de prooroci mincinoși, care vor veni la voi în piele de oaie, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori".

Matei VII, 15

Să nu stăruim în gânduri care ne prezintă păcatele noastre micșorate și care ne spun ca niște oracole că am primit iertarea. [...] Căci câtă vreme mintea noastră este încă tulburată de păcat, încă n-am primit iertarea lui, fiindcă n-am făcut încă roade vrednice de pocăință. Și roada căinței este nepățimirea sufletului; iar nepățimirea înseamnă ștergerea păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 34).

"Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mă răcini?"

Matei VII, 16

Bine este a nu îngădui minții să zăbovească în cele trupești și în patimi. Căci *"nu culeg nici din ciulini smochini"*, adică din

patimi virtuți, "nici din scaieți struguri", adică din trup cunoștința care dă bucurie-(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 153).

"Căci nu cel ce-mi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu".

Matei VII, 21

"Cel ce Mă iubește pe Mine și păzește poruncile Mele..."

Ioan XIV, 15

Cel ce iubește pe Hristos, desigur că-L și imită, după putere. Astfel Hristos n-a încetat să facă bine oamenilor; iar răsplătit cu nerecunoștință și hulă, se purta cu îndelungă răbdare; în sfârșit, bătut și omorât de ei, răbda, neînvinuind pe nimeni. Aceste trei sunt faptele dragostei față de aproapele, fără de care cel ce zice că iubește pe Hristos sau că va dobândi Împărăția Lui, se amăgește pe sine. [...]

Tot scopul poruncilor Mântuitorului este să slobozească mintea de necumpătare și de ură și să o ducă la dragostea Lui și a aproapelui, din care se naște în mod efectiv lumina sfintei cunoștințe.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 107).

"În dar ați luat, în dar să dați".

Matei X, 8

Cel ce ascunde darul în pământ, bârfește pe Stăpân că e aspru și-și cruță trupul, ocolind virtutea. Iar cel ce vinde dușmanilor adevărul, pe urmă, neputând suporta rușinea, ca unul ce e chinuit de slava deșartă, se spânzură. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 132).

"Nici traistă pe drum, nici două haine, nici încălțăminte, nici toiag; că vrednic este lucrătorul de hrana sa".

Matei X, 10; Luca IX, 3

Cum a poruncit Domnul ucenicilor să nu aibă două cămăși, El însuși având cinci [...] și care sunt aceste haine?

Mântuitorul n-a avut cinci cămăși, ci una singură și învelitoarea de deasupra. Dintre acestea cea de dedesubt e numită **hitionion**, iar învelitoarea din afară **imation** (togă sau pallium).

Dar prin termenii istorisirii, Evanghelistul Ioan a redat în chip tainic un înțeles ascuns, desprins printr-o cunoaștere contemplativă. [...]

Cămașa Mântuitorului, țesută de sus în jos ca un întreg, pe care n-au rupt-o cei ce L-au răstignit, deși li s-a îngăduit să-L dezbrace de ea, este conexiunea și împletitura neîmpărțită a virtuților întreolaltă sau cugetarea noastră, potrivită și adecvată Cuvântului (rațiunii) sau harului omului nou, al celui după asemănarea lui Hristos, țesut de sus prin Duhul Sfânt.

Iar învelitoarea din afară este lumea sensibilă împărțită în patru stihii, pe care o rup, ca pe haina lui Iisus, în patru bucăți, cei ce răstignesc în noi în chip spiritual pe Domnul.

Deci dracii sfășie creațiunea văzută a celor patru stihii, făcându-ne să o privim prin simțuri în chip pătimăș și să ignorăm rațiunile divine din ea. Dar altceva este cu cămașa virtuților, căci pe aceasta chiar dacă o smulg din noi, în urma lenevirii noastre spre cele bune, nu pot totuși să ne convingă că virtutea este viciu. Să nu facem deci cele cinci haine ale lui Iisus prilej de lăcomie, ci să cunoaștem care este intenția Scripturii și cum e răstignit și dezbrăcat Domnul în noi, care ne lenevim spre cele bune, tocmai din pricina acestei trândăvii, în lucrarea virtuților; cum împart dracii, ca pe o haină, creațiunea Lui, ca să ne facă să slujim patimilor. Să devenim paznici de încredere ai bunurilor hărăzite nouă de Dumnezeu și creațiunea să o privim cum se cuvine, numai spre slava Lui. Să păstrăm nerăpită cămașa Cuvântului (rațiunii) cunoștinței, adică virtuțile prin silința spre faptele bune. [...]

Pe lângă cele spuse - cămașa cea țesută de sus este lumea ființelor netrupești și spirituale, iar învelitoarea de din afară pe care a împărțit-o Scriptura în patru părți, ca în patru elemente, este firea cea trupească. [...] Dintre acestea, trupul l-au risipit prin stricare, luând putere asupra noastră din călcarea poruncii, dar sufletul nu l-au sfâșiat, având înrudire cu cele de sus. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 27).

"Că nu voi sunteți cei ce grăiți, ci Duhul Tatălui Meu, Care grăiește în voi".

Matei X, 20

Căci am ajuns curați, primind arvuna Duhului și cuvântul cel înăuntru sădit ca o sămânță, cum zice Iacob, fratele Domnului (Iacob I, 21), sădită și întărită prin împărtășirea cea neîmpărtășită, care ne îndumnezeiește în chip neamestecat și fără să se micșoreze Cel preaplin de bunătate. Dar nepurtând grijă de porunci, ca păstrătoare ale harului, am căzut iarăși în patimi, și în loc de așuflarea Duhului Sfânt, ne-am umplut de suflarea duhurilor rele. Și e vădit că de la acestea vine căscatul și lenea, cum zic părinții. Dar cel ce a dobândit Duhul și a fost curățit de către El, a încălzit și primește de la El suflarea vieții dumnezeiești și de la El grăiește, prin El cugetă și se mișcă. [...] Dar cel ce are pe cel dimpotrivă și e stăpânit de el, face și grăiește cele dimpotrivă, (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 174).

"Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui".

Matei X, 22

Sf. Ioan Gură de Aur spune despre Apostoli că de aceea le-a spus Domnul de necazurile cele multe și a adăugat: *"Cel ce va*

răbda până la sfârșit, acela se va mântui" ca niciodată să nu rămână fără grijă, ci să se nevoiască din temere. Căci nu va folosi cineva nimic de la celelalte virtuți, măcar de ar fi cu petrecerea în cer, dacă e stăpânit de mândrie, prin care diavolul și Adam și alți mulți au căzut. De aceea niciodată nu trebuie să părăsească temerea, până ce nu ajunge la limanul dragostei desăvârșite și iese afară din lume și din trup.

Căci unul ca acesta nu lasă temerea de bună voie, ci din marea credință, care-i face mintea să nu aibă grijă de viață și de moartea trupului. El vine la temerea curată a dragostei. Despre aceasta zice marele Atanasie către cei desăvârșiți: *"Nu te teme de Dumnezeu ca de un tiran, ci te teme din dragoste față de El"*. Aceasta ca să nu se teamă omul, numai pentru că păcătuiește, ci și pentru că e iubit fără să iubească și primește binefaceri cu nevrednicie. Prin temerea de asemenea bunătăți, el vrea să-și atragă sufletul la iubire și să se facă vrednic de binefacerile de care a avut și va avea parte, prin recunoștința sa față de Binefăcător. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 262).

"Când vă vor izgoni pe voi din cetatea aceasta, fugiți în alta".

Matei X, 27

Cetățile au rostul să păzească și să asigure lucrurile de preț. Deci în înțeles alegoric cetatea este nevoița constatătoare din diferite virtuți, ca de pildă: înfrânarea de la vin, reținerea de la mâncări, care sunt spre pază și siguranță. Deci când ne izgonesc dracii din una din acestea, strecurând în noi înfumurarea și slava deșartă, pentru o astfel de nevoiță, e bine să dăm înapoi dintr-o asemenea silință ce ni se pare osârduitoare, ca să nu cădem în mândrie, și să fugim la altă virtute, slobodă de slava deșartă, până va veni la noi puterea nepătimirii.

Sau în alt înțeles, cetăți numește sufletele omenești. Căci la acestea fiind trimiși Apostolii de Mântuitorul, când sunt alungați de

la cele nevrednice, trec la sufletele altora, care s-au făcut în stare să primească învățătura lor. Și aceste cetăți ale lui Israel nu le vor isprăvi de cercetat, fie că în unele sunt primiți, fie că în altele sunt alungați, până nu va veni Fiul omului, împlinind toate la venirea Lui cea întru slavă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 234).

"Temeți-vă mai mult de cel ce poate să piardă și trupul și sufletul în gheenă".

Matei X, 28

"Temerea Domnului este curată, rămânând în veacul vecilor".

Psalm XVIII, 10

Odată ce știm că temerea este îndoită, [...] trebuie să ne punem întrebarea cum desființează iubirea temerea, dacă aceasta ține în veacul veacului și cum mai rămâne Dumnezeu înfricoșat în veacurile nesfârșite pentru toți cei din jurul Lui? [...]

Temerea este îndoită: una curată și alta necurată. Astfel temerea ce se naște din așteptarea pedepsei pentru greșeli, având drept pricină a nașterii sale păcatul, întrucât nu e curată, nu va rămânea pentru totdeauna, ci va dispărea împreună cu păcatul, prin pocăință. Dar temerea curată, care stăruie întruna, chiar fără amintirea păcatelor, nu va înceta niciodată, fiindcă este ființială. Ea ține oarecum de raportul lui Dumnezeu cu făptura, ca Unul ce-și face vădită tuturor mărirea Sa naturală care e mai presus de toată împărăția și puterea. Cel ce nu se teme așadar de Dumnezeu ca judecător, dar Îl venerează pentru slava covârșitoare a puterii Sale nemărginite, cu drept cuvânt nu are nici o lipsă, fiind desăvârșit în iubire, ca unul ce iubește pe Dumnezeu cu sfiala și cu evlavia care se cuvine. Acesta este cel ce a dobândit temerea care rămâne în veacul veacului și nu va avea nici o lipsă niciodată. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 40).

"Două paseri se vând pe un asariu".

Matei X, 29

Zic unii că asariu cuprinde zece bănuți. Iar prin zece se arată litera I. Dar această literă e începutul numelui Domnului Iisus Hristos. Deci prin numele Domnului se răscumpără noul și vechiul popor și omul dinlăuntru și cel din afară. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 211).

"Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie".

Matei X, 34

N-am venit, zice Domnul, să aduc pace pe pământ și iubirea părinților față de fii și a fraților față de frați, care se hotărăsc să nu-Mi slujească Mie, ci luptă și sabie; adică să despart pe iubitorii de Dumnezeu de iubitorii de lume; pe iubitorii de cele materiale de iubitorii de cele nemateriale; pe iubitorii de slavă de cei smeriți la cuget. Căci Domnul se bucură de împerecherea și de dezbinarea ce se naște din iubirea față de El. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 72).

"Cel ce voiește să viețuiască în lumea aceasta se va pierde pe sine din viața adevărată; iar cel ce se pierde de aici pentru Mine se va afla pe sine acolo".

Matei X, 39

Precum cel ce s-a pregătit să se suie pe cruce nu mai ține în cugetarea sa decât gândul morții și pornește ca un om ce nu se gândește să mai aibă vreo părticică din viața veacului acesta, așa e

și cel ce voiește să împlinească ceea ce s-a spus. Căci crucea este voința care este gata să primească orice necaz. Și, când a voit să ne învețe iarăși de ce trebuie să facem așa, Domnul a zis: "*Cel ce...*" (Matei X, 39). Acesta e cel ce pășește pe calea crucii și-și pune pașii săi pe ea. [...]

Cel ce se îngrijește de viața aceasta s-a pierdut căzând din nădejdea prin care a pornit spre suferirea necazurilor. Pentru că grija aceasta nu-l lasă să primească necazul pentru Dumnezeu, ci-l atrage pe încetul din stăruirea în el și-l scoate din mijlocul luptei pentru viața cea fericită și face să crească în el gândul acesta până ce-l biruiește. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 427).

"Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea".

Matei XI, 12

Zicând acestea Mântuitorul Hristos vorbește despre voia noastră, vrând ca fiecare din noi să se silească potrivit cu Botezul ca să nu se abată spre rău, ci să stăruiască în bine. Desigur, precum omul pătimea de sila sau robia Stăpâniilor (rele), Dumnezeu putea să ne slobozească și să ne facă neschimbători tot cu sila. Dar n-a făcut așa, ci prin Botez ne-a scos cu sila din robie, desființând păcatul prin cruce și ne-a dat poruncile libertății, dar a urma sau nu poruncilor a lăsat la voia noastră liberă. Drept aceea, împlinind poruncile ne arătam dragostea față de Cel ce ne-a eliberat, dar nepurtând grijă de ele sau neîmplinindu-le ne dovedim împătimiți de plăceri. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 277).

Căci nici o lucrare trupească și duhovnicească nu dă roadă, dacă nu e săvârșită cu durere sau cu osteneală. [...] Silă a numit simțirea dureroasă a trupului, în toate. Căci altfel sunt poate mulți care au lucrat sau lucrează ani îndelungați, dar fiindcă nu au pus

osteneală și durere prin râvna fierbinte a inimii, s-au lipsit de curăție și de împărtășirea Duhului Sfânt lepădând asprimea durerilor. Cei ce lucrează fără grijă și cu moleșeală ostenesec poate mult la arătare, dar niciodată nu vor culege roadă, din pricină că nu au pus durere în ea, rămânând în adâncul lor lipsiți de ea. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 183).

"Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi".

Matei XI, 28

Nu este înțelept să nu aibă smerenie. Și cel ce nu are smerenie nu se va înțelepți. Nu este om smerit la cuget care să fie lipsit de pace. Și cel lipsit de pace nu e nici smerit la cuget și nu are cineva pace dacă nu se bucură. Pe toate căile pe care umblă oamenii în lume nu au pace în ei până ce nu se vor apropia, prin nădejde, de Dumnezeu. Nu dobândește inima pace din osteneală și din sminteli, până ce nu se va sălășlui în ea nădejdea și până ce aceasta nu va da inimii pace și nu va revărsa din sine bucurie în ea. Aceasta este ceea ce a numit Domnul gură în stare de închinăciune și plină de sfințenie. [...]

Nădejdea în Dumnezeu înalță inima, iar frica de gheenă o zdrobește. Lumina minții naște credința și credința naște mângâierea nădejzii. Iar năzuința întărește inima. Credința este descoperirea înțelegerii. Și când se întunecă cugetarea, se ascunde credința și pune peste noi frica și taie nădejdea noastră. Nu credința cea din învățătură eliberează pe om de mândrie și de îndoială, ci cea care vede și răsare din înțelegere și se numește recunoașterea și arătarea adevărului. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 306).

"Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre".

Matei XI, 29

Cel smerit nu se simte niciodată înțețit, grăbit și tulburat. În el nu sunt gânduri înfierbântate și ușuratică. În toată vremea se află într-o odihnă lipsită de încordare. De s-ar ciocni cerul cu pământul, el nu s-ar speria. Dar nu tot cel liniștit este și smerit în cugetare. Însă tot cel smerit cu cugetul este și liniștit. Cel ce nu e smerit cu cugetul nu e adunat în sine; dar vei afla mulți adunați în ei înșiși, fără să fie smeriți cu cugetul. [...]

Cel smerit cu cugetul este în toată vremea în odihnă, pentru că nu e ceva care să-i tulbure sau să-i înspăimânte cugetarea. [...]

Cel smerit la cuget nu se întâlnește niciodată cu vreo silă care să-l facă să se tulbure. Cel smerit la cuget se rușinează de sine, ori de câte ori se află singur. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 403).

Lumina zorilor se ivește înaintea soarelui și blândețea este înainte-mergătoarea smeritei cugetări. De aceea auzim și Lumina, orânduindu-le pe acestea astfel după treptele lor. Deci se cade să fim luminați de lumină înainte de răsăritul soarelui, ca astfel să putem privi limpede spre soare. Căci cel ce nu cunoaște mai înainte lumina, nu poate privi soarele. [...]

Blândețea este starea neclătinată a minții care rămâne la fel în cinstiri și necinstiri. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 290).

Blândețea păzește iușimea netulburată, iar smerenia slobozește mintea de fumul mândriei și de slavă deșartă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 50).

Smerita cugetare este un har fără nume al sufletului, având un nume numai pentru cei ce au primit cercarea (experiența ei). Ea este

o bogăție negrăită; ea este numirea lui Dumnezeu și darul Lui. Căci zice: "*Învățați de la Mine*"; deci nu de la înger, nici de la om și nici de pe hârtie, ci "*de la Mine*", adică din sălășluirea, din luminarea și din lucrarea Mea în voi. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 298).

Iată cum ne-a învățat aici pe scurt, printr-un singur cuvânt, rădăcina și pricina tuturor relelor și leacul ei în vederea tuturor bunătăților: ne-a arătat că mândria e cea care ne-a doborât și că este cu neputință să fim miluiți altfel decât prin ceea ce e contrar ei: prin smerita cugetare. Căci mândria naște disprețuirea și neascultarea pierzătoare, precum și smerita cugetare naște ascultarea și mântuirea sufletelor. [...] Prin smerita cugetare se înțelege cea adevărată, nu smerenia în cuvântul simplu și în arătare; deci starea lăuntrică smerită, născută în chip propriu în inima însăși, în cugetul însuși.

Deci cel ce voiește să afle adevărata odihnă a sufletului său să învețe smerita cugetare și va vedea că în ea este toată bucuria și toată slava și toată odihna, precum în mândrie sunt toate cele dimpotrivă. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 483).

"Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele".

Matei XII, 35

Un izvor bun nu poate izvorî apă tulbure și rău mirositoare, duhnind de conținut lumesc; nici inima care este în afară de Împărăția cerurilor nu poate izvorî râuri de viață dumnezeiască care să împrăstie buna mireasmă a mirului duhovnicesc. [...] Tot așa nici izvorul unic al inimii nu poate naște deodată cuget rău și cuget bun. Ci omul bun din vistieria bună a inimii sale scoate cele bune.

iar cel rău din vistieria rea a inimii sale scoate cele rele. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 254).

Roada Duhului Sfânt este dragostea, bucuria, pacea, bunătatea, îndelungă-răbdarea, credința, blândețea, înfrânarea. Iar roadele duhului potrivit sunt ura, întristarea lumească, nestatornicia sufletului, tulburarea inimii, răutatea, cugetul iscoditor, descurajarea, mânia, necredința, pizma, multa mâncare, beția, bârfirea, osândirea, pofta ochilor, îngâmfarea și trufia sufletului. Deci din aceste roade se cunoaște și pomul. Și în felul acesta vei cunoaște neîndoielnic al cărui duh este cel ce te întâmpină. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 268).

"Și când a ieșit duhul necurat din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă și nu găsește".

Matei XII, 43

Dar dacă am slujit patimilor din tinerețe și ne-am nevoit cu toată râvna întru răutate și vicleșug, este cu neputință să ne izbăvim de asemenea rele fără osteneală, fără vreme și fără Dumnezeu ca să putem dobândi astfel acea vedere. Mai întâi trebuie să iubim virtuțile înainte pomenite și să ne îngrijim de ele cu lucrul și cu cuvântul întru toată sârguința. [...]

Precum ocărărea de sine înseamnă o sporire ascunsă, pentru faptul că înaintăm bine și nu simțim, așa și părerea de sine și plăcerea de sine înseamnă o pierzanie ascunsă, pentru faptul că ne-am întors înapoi și nu știm. Și cu adevărat așa este. Căci în sufletul iubitor de slavă deșartă se întorc și patimile curățite de har, iar Domnul zice: "*când a ieșit duhul necurat...*". Pentru că nu are lucrare duhovnicească locul de unde a ieșit, nici smerenie. De aceea se întoarce pentru ca să-l robească cu adaos de multe alte rele și se așează acolo. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 232).

"Mama Ta și frații Tăi stau afară căutând să-Ți vorbească".

Matei XII, 47

Ca în toate celelalte, așa și în aceasta ni s-a făcut învățător Domnul. Căci și El se arată părăsind adeseori pe părinții Săi după trup. Pentru că auzind pe unii spunându-I: *"Mama Ta și frații te caută"*, bunul nostru Învățător îndată ne-a arătat nouă ura nepătimașă, zicând: *"Mama Mea și frații Mei sunt cei ce fac voia Tatălui Meu cel din ceruri"*.

Să-ți fie ție tată cel ce poate și voiește să se ostenească împreună cu tine în ușurarea sarcinilor păcatelor sale; maică, străpungerea inimii, care poate să te spele pe tine de întinăciune; iar frate, cel ce se ostenește împreună cu tine și se întrece cu tine pe drumul cel ce duce în sus. Agonisește-ți ca soție nedespărțită aducerea aminte de moarte; copii prea iubiți să-ți fie suspinurile inimii; ca slujitor agonisește-ți trupul tău; iar ca prieteni Sfintele Puteri, care în vremea ieșirii (sufletului) pot să te ajute, dacă se vor face prietenii tăi. *"Acesta e neamul celor ce caută pe Domnul"* (Psalm XXIII, 6). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 71).

"Pentru că vi s-a dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor".

Matei XIII, 11

Cel ce a primit darul luării aminte la dumnezeieștile Scripturi, cum zic Părinții, află tot binele ascuns în toate Scripturile. [...] Sau în liniștea cea după Dumnezeu și în citirea dumnezeieștilor Scripturi știe că altă față arată Scriptura celorlalți oameni, chiar dacă par că o cunosc, și altă față celui ce s-a închinat pe sine rugăciunii neîncetate, sau are gândul tot timpul la Dumnezeu, încât să-l aibă în loc de răsuflare în toate, chiar dacă pentru lume este simplu și neînvățat în științele omenești. [...]

Dumnezeu se arată mai degrabă simplității și smereniei, zice Scărarul, și nu ostenelilor și înțelepciunii ajunsă fără folos. Ma.

degrabă o leapădă Dumnezeu pe aceasta, dacă nu are smerenie. Căci mai bun e cel simplu la cuvânt și nu la cunoștință după Apostol (II Corinteni XI, 6). Fiindcă cunoștința duhovnicească este un dar, iar știința cuvântului este o învățătură omenească ca celelalte învățături ale lumii acesteia și nu ajută la mântuirea sufletului. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 125).

"De aceea le vorbesc în pilde că, văzând, nu văd și, auzind, nu aud, nici nu înțeleg".

Matei XIII, 13

Lumea e moartă pentru sfinți și cei din ea la fel pentru ei. De aceea văzând nu văd faptele lor cele bune și auzind, nu pot înțelege cuvintele lor dumnezeiești grăite în Duhul Sfânt. Dar nici cei duhovnicești nu pot primi în ei faptele cele rele sau cuvintele pătimase ale oamenilor lumești sau răi, ci văzând și ei cele din lume nu le văd și auzind cele ale oamenilor lumești, rămân cu simțirea ca și când nu le-ar auzi. Și astfel nu se înfăptuiește nici o părtășie a acestora cu aceia, sau a aceloră cu aceștia. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 73).

"Împărăția cerurilor este asemenea grăuntelui de muștar, pe care luându-l omul l-a semănat în țarina sa, și care este mai mic decât toate semințele, dar când a crescut este mai mare decât toate legumele și se face pom, încât vin păsările cerului și se sălășluiesc în ramurile lui".

Matei XIII, 31-32

Cuvântul lui Dumnezeu asemenea grăuntelui de muștar, pare foarte mic înainte de a-l cultiva. Dar după ce a fost cultivat cum trebuie, se arată așa de mare încât se odihnesc în el rațiunile mărețe

ale făpturilor sensibile și inteligibile, ca niște păsări.

Căci rațiunile tuturor încap în El; iar El nu poate fi încăput de nici una din făpturi. De aceea a zis Domnul că *"cel ce are credință cât un bob de muștar, poate muta muntele"* (Matei XVII, 10) cu Cuvântul adică poate alunga stăpânirea diavolului de la noi și să o mute de pe temelia ei.

Grăuntele de muștar este Domnul, asemănat prin credință în duh, în inimile celor care-L primesc. Cel ce Îl cultivă, cu grijă prin virtuți, mută muntele cugetului pământesc, depărtând de la sine deprinderea anevoie de clintit care-l stăpânește și dă odihnă în sine, ca unor păsări ale cerului, rațiunilor și modurilor poruncilor sau puterilor dumnezeiești. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 169).

Omul este grăuntele de muștar, iar păsările sunt virtuțile lui. Omul trebuie să urmeze grăuntelui de muștar în toate. Căci spunând: *"Este mai mic decât toate semințele"*, o spune aceasta deoarece trebuie să se coboare mai jos decât orice om. Dar el este prin aceasta desăvârșit, pentru blândețea și îndelunga lui răbdare. Și este înfocat (în creștere) pentru curăția lui, pentru că nu are nici o întinăciune în trup. Iar cele din el sunt puternice pentru ura față de patimi. Căci este supărător celor ce iubesc lumea. Și are însușirea de-a fi lucrător, de nu e lovit și apăsător. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 100).

"Asemenea este Împărăția cerurilor ca un năvod aruncat în mare, care adună tot felul de pești și care a fost tras când s-a umplut".

Matei XIII, 47

Cel ce crede că este o Împărăție a celor sfinți, va avea grijă să se păzească pe sine până și în cele mai mici și mai de pe urmă

fapte, ca să fie vas ales. Și cei buni au fost aleși pentru Sfânta Lui Împărăție, iar pe cei răi i-a aruncat în gheenă. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 114).

"Iar El le-a zis: De aceea orice cărturar cu învățătura despre Împărăția cerurilor este asemenea unui om gospodar care scoate din vistieria sa noi și vechi".

Matei XIII, 52

Cărturar este cel ce a învățat cele ale Împărăției lui Dumnezeu, adică tot cel ce prin faptă se îndeletnicește cu vederea (contemplarea) lui Dumnezeu și stăruiește în liniște (isihie). Acesta scoate din vistieria inimii sale noi și vechi, adică învățături evanghelice și proorocești sau din Noul și Vechiul Testament, fie lucruri de învățătură și lucruri de făptuire, fie învățături ale Legii și învățături apostolice. Căci acestea sunt tainele cele noi și vechi pe care cărturarul făptuitor le scoate la iveală, învățându-se viețuirea cea plăcută lui Dumnezeu. Cărturar este tot cel ce se îndeletnicește cu lucrarea, cel ce se ocupă încă trupește cu faptele. Iar cuvântător dumnezeiesc e tot cel ce se îndeletnicește cu cunoașterea firii, care stă în mijlocul cunoștințelor și al rațiunilor lucrurilor și dovedește toate în Duh prin puterea deosebitoare a rațiunii. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 148).

"Și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă".

Matei XV, 14

Tot cel ce nu vede, dar se încumetă să călăuzească pe alții, e un înșelător și duce pe cei ce-l urmează în prăpastia pierzaniei. [...] Orbul față de Cel Unul, e orb în întregime față de toate. Iar cel ce vede pe Unul are vederea tuturor. El se reține de la vederea tuturor,

dar are vederea tuturor, fiind în afară de cele văzute. Fiind astfel în Unul le vede pe toate. Și fiind în toate, nu vede nimic din toate. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 31).

"Căci din inimă ies gânduri rele, ucideri, adultere, furturi, mărturii mincinoase, hule.

Acestea sunt care spurcă pe om".

Matei XV, 19-20

Suntem datori să păstrăm nu numai trupul curat și nepătat de păcat, ci și inima și mintea și cugetarea și conștiința. Căci omul este îndoit din suflet și trup și de aceea trebuie să aibă și lupta îndoită. De aceea nu ajunge nevoița noastră trupească ca să dobândim virtuțile de Dumnezeu iubitoare, ci înainte de toate smerenia sufletului și zdrobirea inimii și rugăciunea întinsă. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 278).

Cel ce păzește capul șarpelui și prin mânioasă împotrivire se folosește de cuvinte curajoase, lovindu-l cu pumnul în față, a alungat vrăjmașul de la sine. Căci zdrobind capul, a pus pe fugă multe gânduri rele și fapte și mai rele. Și astfel cugetarea rămâne netulburată, Dumnezeu primind privegherea ei asupra gândurilor și dăruindu-i în schimb să știe cum trebuie să biruiască pe cei ce o războiesc și cum trebuie inima să se curețe pe încetul de gândurile care spurcă pe omul dinlăuntru. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 86).

"Milă îmi este de mulțime, că iată sunt trei zile de când așteaptă lângă Mine".

Matei XV, 32

Pustia este firea omenească sau lumea aceasta în care stăruie pe lângă rațiunea virtuții și a cunoștinței cei ce rabdă osteneți și necazuri plini de credință și de nădejdea bunurilor viitoare. Iar cele trei zile sunt, după unul din înțeleșurile spirituale ale lor, cele trei puteri ale sufletului prin care stăruind pe lângă rațiunea dumnezeiască a virtuții și a cunoștinței, primesc drept hrană nesticăcioasă și întăritoare de minte, cunoștința lucrurilor.

După alt înțeles, cele trei zile însemnează cele trei legi mai generale: cea scrisă; cea naturală; cea duhovnicească sau cea a harului.

Pentru că fiecare lege luminează, potrivit cu ea însăși firea omenească, având ca Făcător al luminii ei Soarele dreptății. Căci precum fără soare nu se poate face nicidecum ziua, la fel fără Înțelepciunea ființială și de sine subzistentă nu poate fi o lege a dreptății. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 133).

"Mergi înapoia Mea satano! Sminteală îmi ești".

Matei XVI, 23

Domnul nu l-a numit pe Petru satana în înțeles injurios. Toate cele de care s-a lipsit Domnul ni s-au făcut nouă pricină de bunuri pozitive; moartea Lui ni s-a făcut nouă viață, ocară Lui ni s-a făcut nouă slavă. Aceasta neștiind-o, Apostolul Petru, când a spus Domnul că va pătimi, a socotit potrivit cu firea lucrurilor, că e cu neputință să moară viața, sau să fie necinstită Slava cea atât de mare.

Domnul înlăturând aceasta judecată și vrând să arate că nu trebuie căutată o ordine a firii în cele mai presus de fire, a hotărât să pricinuiască bunuri pozitive prin cele contrare lor: prin moarte viață; prin ocară slavă. Deci acestei judecăți ce i se opune, îi zice: *"Mergi înapoia Mea"* în loc de *"Urmează hotărârii Mele și nu păși înainte, luându-te după ordinea lucrurilor"*. Căci numele de satana se tâlmăcește: cel ce se opune. Deci Domnul nu l-a rostit în mod

injurios, ci oarecum a zis: tu, cel ce te opui intenției Mele! (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 213).

Cumplită și greu de biruit e patima hulirii. Izvoarele ei sunt în cugetul trufaș al satanei, și ea supără pe toți cei ce viețuiesc după Dumnezeu în virtute, dar mai mult pe cei ce au sporit în rugăciune și în vederea lucrurilor dumnezeiești. De aceea trebuie să-și păzească cu toată străjuirea simțurile și să fie cu sfială față de toate înfricoșătoarele taine ale lui Dumnezeu și de rânduielile și de cuvintele sfinte și să ia aminte la apropierea acestui duh. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 237).

"Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie".

Matei XVI, 24

Cel ce n-a ajuns nepătimitor, nu știe ce este nepătimirea, ba nici nu poate crede că este cineva astfel pe pământ. Căci cel ce nu s-a lepădat mai întâi de sine și nu și-a golit cu bucurie sângele său pentru această viață cu adevărat fericită, cum va bănuși că a făcut cineva acestea ca să dobândească nepătimirea? [...]

Altceva este nepătimirea sufletului și altceva nepătimirea trupului; cea dintâi sfințește și trupul prin strălucirea ei și prin revărsarea de lumină a Duhului; iar cea de a doua singură nu poate să folosească prin sine întru nimic pe cel ce o are. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 44).

"Căci Fiul Omului va să vină întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi și atunci va răsplăti fiecăruia după faptele Sale".

Matei XVI, 27

Va veni cu slavă multă și cu putere (Matei XXIV, 30) preadoritul și preadulcele nostru Împărat și Dumnezeu Iisus Hristos, ca să judece lumea și să dea fiecăruia după faptele lui. După aceea, așa cum într-o casă mare sau în palatul împărătesc sunt multe locuri de odihnă și de locuit și în amândouă aceste feluri de locașuri preadumnezeiești este o mare felurime, așa va face și în noua creație multe împărțiri, dând fiecăruia moștenirea lui după vrednicia lui și strălucirea și podoaba ce i se cuvine pe temeiul virtuților și faptelor lui. Dar pentru că ei vor fi duhovnicești și străvezii și uniți cu acele dumnezeiești locașuri și locuri de odihnă, Împărăția cerurilor le va fi o locuință singură și așa se va arăta tuturor dreptilor și nu vor vedea decât pe Împăratul pretutindeni. El va fi în fața fiecăruia și fiecare în fața Lui și va lumina în fiecare și fiecare va lumina în El. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 143).

"Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit; pe Acesta ascultați-L".

Matei XVII, 5

Celor ce au sporit în credință ca Petru, au ajuns la nădejde ca Iacob și s-au desăvârșit în iubire ca Ioan, Domnul li se schimbă la față, urcându-se pe muntele înalt al cunoștinței lui Dumnezeu (al teologiei). Și îi luminează, arătându-li-Se și înfățișându-li-Se ca Cel ce e Cuvântul curat asemenea soarelui, iar prin înțelesurile înțelepciunii tainice li se face strălucitor ca lumina. Și Cuvântul se arată în aceștia stând în mijlocul legii și al proorociei, unele legiuindu-le și învățându-le, iar altele descoperindu-le din vistieriile adânci și ascunse ale înțelepciunii, ba uneori mai înainte văzând și mai înainte vestind. Pe aceștia îi și umbrește Duhul ca un nor luminos și un glas de tainică cunoștință a lui Dumnezeu vine din acel nor la ei învățându-i taina dumnezeirii în trei ipostasuri (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 329).

"De veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici dincolo și se va muta; și nimic nu va fi vouă cu neputință".

Matei XVII, 20

Dacă toată țința omului este să placă lui Dumnezeu, îl va învăța Dumnezeu Însuși voia Lui, încunoștiințându-l fie prin înțelegerere, fie prin vreun om sau prin Scriptură. Și dacă își va tăia voile sale pentru Acela, Însuși Acela îl va face să ajungă cu bucurie negrăită la desăvârșire, cum nu știe el; iar văzând aceasta se minunează cum începe să izvorască de pretutindeni bucuria și cunoștința și cum din tot lucrul găsește folos. Iar Dumnezeu va împărăți în el, ca în cel ce nu mai are voie proprie, fiindcă s-a supus voii Lui celei sfinte. Și se face ca un împărat, încât orice gândește se săvârșește fără osteneală și îndată de către Dumnezeu, Cel ce are grijă de dânsul. Aceasta este credința de care a grăit Domnul. [...]

Și pe această credință se zidesc celelalte virtuți (Evrei cap. XI). (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 119).

"De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor".

Matei XVIII, 3

Când mintea, întorcându-se, tinde în întregime spre Dumnezeu și lucrarea ei văzătoare se scufundă în razele atotstrălucitoare ale frumuseții dumnezeiești și urcă fără închipuire la simplitatea și nehotărnicia Unului ascuns și fără chip și se face una cu sine însăși prin întinderea și privirea ei spre Unul, sub adierea Duhului, ajunge cu cugetul, în starea vădită a pruncului și gustă Împărăția negrăită și mai presus de fire a lui Dumnezeu. [...]

Căci atunci mintea iese din orice legătură și din relația cu toate, înălțându-se peste hotarele a toată cunoștința, a oricărui fel de

înțelegere, a toată compoziția și felurimea și întinzându-se la Cel negrăit, mai presus de minte și necunoscut. De aceea, păstrează în chip firesc tăcerea, din pricina stării sale care e nu numai mai presus de cuvânt, ci și mai presus de lucrarea înțelegătoare și care are în sine pe Cel ascuns și mai presus de fire și fără chip, împreună cu bucuria și dulceața Lui, într-o împărtășire înțelegătoare. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 464).

"Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor".

Matei XVIII, 20

Simțirea și conștiința să se însoțească cu cuvântul rostit, pentru ca Cuvântul dumnezeiesc care a zis că se va afla în mijlocul lor, să nu fie rușinat de obrăznicia sau lipsa de măsură a celor spuse sau făcute. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 283).

Rugăciunea înlătură toate piedicile, netezește cărarea virtuții și o face ușoară celui ce o caută. Ia aminte la modul rugăciunii cu cugetul: convorbirea cu Dumnezeu depărtează gândurile pătimase; căutarea minții la Dumnezeu alungă înțeleșurile lumii; umilința sufletului izgonește dragostea de trup.

Rugăciunea rostind neîncetat dumnezeiescul nume, se vedește ca o conglăsuire și unire a minții cu rațiunea și cu sufletul. [...] Deci rugăciunea, adunând din învrăjbirea prin patimi și legând între ele și cu sine cele trei părți ale sufletului, unește sufletul cu Dumnezeu, Cel în trei ipostasuri. Întâi șterge din suflet rușinea păcatului prin chipurile virtuții, apoi zugrăvind iarăși frumusețea trăsăturilor dumnezeiești prin sfânta cunoștință dobândită în vremea ei, înfățișează sufletul lui Dumnezeu. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 58).

"Nimeni nu este bun fără numai Dumnezeu".

Matei XIX, 17

Tot așa nimic și nimeni nu se împărtășește de Dumnezeu decât numai cei buni dintre îngeri și aceia dintre oameni care au primit iarăși în mod tainic în suflet însuflarea dumnezeiască, care s-a depărtat de la Adam pentru nesocotirea poruncii dumnezeiești. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 390).

"Iisus i-a zis: Dacă vorești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi".

Matei XIX, 21

Domnul a poruncit tânărului să vândă averile sale și să le dea săracilor și să-și ia crucea sa și să-i urmeze Lui. Prin aceasta ne-a arătat că a ne mântui înseamnă a ne tăia voia noastră. Iar auzind acela s-a întristat foarte și a plecat. Căci a aflat că nu este o osteneală, nici o virtute, a da ale sale săracilor și că aceasta o face omul prin purtarea crucii. Iar crucea e oprirea oricărui păcat și naște iubirea, și fără iubire nu e cruce. Căci prin tăierea voii sale câștigă cineva nepătimirea și de la nepătimire vine cu Dumnezeu la desăvârșita nepătimire. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 62).

Legea poruncește figurat să lucrăm șase zile, iar a șaptea să ne odihnim. Lucrarea sufletului stă în facerea de bine prin bani și lucruri. Iar odihna lui în a vinde toate și a le da săracilor [...]. Cel ce a ajuns astfel la odihnă prin lepădarea de averi, petrece în nădejdea mintală. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 263).

"Mergi, vinde-ți repede averile tale", căci *"vinde-ți"* cere timp. *"Și le dă săracilor"* ca să-ți ajute prin rugăciune spre liniștire. *"Și ia-ți crucea ta"* și purtând-o prin ascultare și răbdând cu tărie povara tăierii voii tale, vino *"și-Mi urmează Mie"* spre dobândirea liniștii prea fericite și te voi învăța lucrarea și viețuirea nevăzută a puterilor înțeleghătoare. Aceștia nu se vor sătura în vecii vecilor să laude pe Făcătorul și nici cel ce a intrat în cerul liniștii, să laude pe Ziditorul. Nu se îngrijesc de cele materiale, cei nemateriali; nici de hrană cei nemateriali dar întrupați. Nu simt, cei dintâi, plăcerea mâncării; nici cei de-al doilea, nu au nevoie de făgăduința ei. [...]

Nu au cei de sus dorința după zidirea văzută; nici cei de jos care se liniștesc, pofta vederii sensibile. Nu vor înceta aceia să sporească în iubire. Nici aceștia să se întreacă în fiecare zi cu aceia. Nu le e necunoscută acelora bogăția sporirii, nici acestora dragostea urcușului. Nu se vor opri aceia până ce nu vor ajunge pe serafimi; nici aceștia nu vor obosi până ce nu se vor face îngeri. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 384).

Aceasta înseamnă: să te faci mort față de toate avuțiile tale și așa vei viețui întru Mine. Ieși din lumea cea veche a patimilor și așa vei intra în lumea cea nouă a Duhului. Înlătură și dezbracă cunoștința de multe feluri și vicleană și așa vei îmbrăca cunoștința simplă a adevărului. Căci spunându-i *"ia crucea ta"*, Domnul l-a învățat să moară tuturor celor din lume. Și când a omorât în sine pe omul cel vechi sau patimile, i-a spus: *"Vino și urmează-Mi Mie"* (Matei XVI, 24). (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 479).

"Tânărul a plecat întristat, căci avea multe avuții".

Matei XIX, 22

În ce privește lucrurile posedate, unii le posedă fără patimă, de aceea când le pierd nu se întristează. Așa sunt cei ce primesc cu

bucurie răpirea bunurilor lor. Alții le posedă cu patimă, de aceea la gândul că le vor pierde se întristează, [...] iar când le pierd de fapt se întristează până la moarte.(Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 74).

Parabola din Evanghelie despre lucrătorii viei.

Matei XX, 1

Judecata lui Dumnezeu nu se face ținând seama de timp și de trup, deoarece sufletul, fiind netemporal și netrupesc, nu crește și nu sfârșește deodată cu timpul, iar mișcările și înclinările lui nu se nasc în chip temporal. De pildă adeseori are în viața călugărească șaptezeci de ani, iar altul o singură zi. Pe de altă parte scopul călugăriei este să desfacă sufletul de împătımirea și înlănțuirea de cele materiale și să-l întoarcă spre Dumnezeu. Deci punem cazul că cel dintâi, având șaptezeci de ani, a murit neîngrijindu-se deloc de o astfel de nepățimire, iar cel de-al doilea, având numai o zi, și-a desfăcut tot cugetul pătimaș de la cele pământești.

La răsplătirea ce se va face la judecată, cel din urmă va lua plata după vrednicie, ca unul ce-a dus țința făgăduinței sale la împlinire, cel dintâi însă o va lua în dar și numai pentru că a răbdat osteneala nevoinței, (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 237).

"Astfel vor fi cei de pe urmă întâi și cei dintâi pe urmă, că mulți sunt chemați, dar puțini aleși".

Matei XX, 16

Se leapădă mulți de viața aceasta și de lucrurile vieții, dar puțini se leapădă și de voile lor.(Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 26).

Sfânta Treime străbătând prin toate de la cele dintâi și până la cele din urmă, ca de pe capul unui trup până la picioare, le strânge pe toate, le lipește, le unește și le leagă de sine și unindu-le astfel le face tari și de nedesfăcut. Ea se face cunoscută în fiecare dintre ele, Una și Aceași, Care este Dumnezeu, în Care și cei din urmă sunt cei dintâi și cei dintâi sunt cei din urmă. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 61).

"Și văzând un smochin în cale, S-a dus la el, dar n-a găsit nimic în el decât numai frunze și a zis lui: de acum înainte să nu mai fie rod în tine în veac! Și smochinul s-a uscat îndată".

Matei XXI, 19; Marcu XI, 13-14

Ce înseamnă smochinul din Evanghelie, care e blestemat să se usuce fără nici un motiv întemeiat în aparență?; ce înseamnă acea neînfrănată foame, care cere înainte de vreme roadă? Și ce rost are blestemul unui lucru fără simțire?

Dumnezeu Cuvântul, care toate le chivernisește cu înțelepciune în vederea mântuirii oamenilor, a povățuit mai înainte firea prin lege, întrucât aceasta încuviința o slujire mai trupească a lui Dumnezeu. Căci nu putea firea să primească atunci Adevărul gol, fără acoperămintele tipurilor, din pricina neștiinței și a înstrăinării ce s-a născut în ea față de originalul lucrurilor dumnezeiești. Pe urmă a venit la noi în chip descoperit El însuși, făcându-se om prin îmbrăcarea trupului, străbătut de suflet mintal și rațional, și a strămutat firea la slujirea imaterială prin cunoștința în duh. Arătându-se deci Adevărul în viață, Dumnezeu Cuvântul n-a mai voit să aibă stăpânire umbra, al cărei chip era smochinul. De aceea zice: *"Venind iarăși din Betania la Ierusalim"*, adică după ce-și dăruise lumii prezența ascunsă în chipul și umbra legii, a venit încă o dată la firea omenească. Așa trebuie înțeles cuvântul: *"Venind iarăși a văzut un smochin în cale neavând decât frunze"*, adică a văzut slujirea trupească a legii, cea în umbre și chipuri, susținută de

o predanie nestătătoare și vremelnică, așezată așa zicând "în cale", constând numai din chipuri și rânduiri trecătoare. Și văzând-o pe aceasta, Cuvântul, împodobită pompos și strălucitor de învelișurile din afară ale formelor trupești ale legii, ca un smochin de frunzele sale, și neaflând roadă, adică roada dreptății care să hrănească Cuvântul, a blestemat-o. Mai bine zis a rânduit să nu mai acopere adevărul, înăbușindu-l cu chipurile legii. Iar ceea ce a urmat s-a arătat în fapt, uscându-se cu totul frumusețea legalistă ce-și avea ființa numai în chipuri și prin aceasta stingându-se fala iudeilor în legătură cu ea.

Căci nu era lucru îndreptățit, nici potrivit ca, după ce s-a arătat pe față Adevărul roadelor dreptății, să mai fie atrași în chip amăgitor de frunze cei ce trec prin această viață ca pe un drum, încât să lase roada cea bună a Cuvântului. [...]

Alt înțeles: deoarece mulțimea preoților și a cărturarilor, a legiuitorilor și a fariseilor, care pătimea de slava deșartă prin păzirea pentru văzul lumii a unor moravuri plăsmuite, zice-se în duh de evlavie, dând aparența că împlinește dreptatea, hrănea trufia părerii de sine, Cuvântul declară această părere de sine a celor pomeniți smochin neroditor, împodobit numai cu frunze. Și această părere de sine, Doritorul mântuirii tuturor oamenilor, care flămânzește după îndumnezeirea lor, o usucă, blestemând-o întrucât este neroditoare. Iar aceasta o face pentru ca oamenii, în loc să dea aparența că sunt drepti, să caute mai bine să fie drepti cu adevărat, dezbrăcând cămașa moralității fățarnice și îmbrăcând fără prefăcătorie pe cea virtuoasă cum vrea cuvântul dumnezeiesc, ca în felul acesta să petreacă viața în evlavie, arătând mai bine lui Dumnezeu dragostea sufletului lor, decât oamenilor fățarnica înfățișare din afară a purtării morale.

Tâlcuirea dată arată pe Domnul flămânzind spre binele nostru, blestemând smochinul cu folos și uscându-l la vreme, ca pe unul ce împiedică Adevărul, (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 59).

"Asemănatu-s-a Împărăția cerurilor, împăratului care a făcut nuntă fiului său și a chemat pe mulți..." ș.u.

Matei XXII, 1-14

De care împărat vorbește, dacă nu de Însuși Tatăl Său și Dumnezeu? Și cui altcuiva a făcut nuntă, dacă nu Fiului Său Unul-Născut și Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos Însuși? [...]

Dar a cui fiică a luat ca mireasă și a făcut nunți Fiului Său? [...] Și-a luat ca mireasă pe fiica celui ce s-a răzvrătit împotriva Lui și a celui ce a săvârșit desfrânare și ucidere; a unui desfrânat și ucigaș.

Deci tu ce-ți închipui lucruri mari despre tine să te smerești și să fii modest și niciodată să nu înalți asupra cuiva, chiar dacă ai fi cel mai mare împărat dintre împărați, cel mai vestit dintre conducători, cel mai bogat dintre toți bogații, învață privind la Domnul tuturor, la Sfântul sfinților, la fericitul Dumnezeu și singurul Stăpânitor, la Cel ce locuiește în lumina neapropiată, Care coboară astfel și-și aduce mireasă Fiului Său Unul-Născut de la cel ce s-a răzvrătit, El, Cel nevăzut, Cel necuprins, Cel nepătruns, Făcătorul și Ziditorul tuturor, pentru tine și pentru mântuirea ta.

Cel ce a săvârșit ucidere și desfrânare este David, fiul lui Iesei care a omorât pe Urie și a preacurvit cu femeia lui. Pe fiica acestuia, pe Maria, pe prea neprihănită și preacurată Fecioară a ales-o El de mireasă. O numesc pe aceasta prea neprihănită și preacurată în asemănare cu noi oamenii de atunci, comparând-o cu aceia și cu noi, robii ei; față de Mirele ei însă, și Părintelui Aceluia, ea e om, dar e curată și preacurată și mai curată și mai neprihănită decât toți oamenii din toate neamurile. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 153).

Toate gândurile necurate, stăruind în noi, din pricina patimilor, duc mintea la stricăciune și pieire. Căci precum icoana pâinii zăbovește în cel flămând din pricina foamei sale și icoana apei din pricina setei, tot așa și ideea avuției și a banilor stăruiește din

pricina lăcomiei, iar înțelesurile gândurilor rușinoase ce se nasc din bucate, zăbovesc din pricina patimilor noastre. Același lucru se întâmplă și în cazul gândurilor slavei deșarte și al altor gânduri. Iar minții înecate în astfel de gânduri îi este cu neputință să stea înaintea lui Dumnezeu și să primească cununa dreptății. Căci de aceste gânduri fiind trasă în jos și mintea aceea ticăloasă din Evanghelie s-a lepădat de bunul cel mai mare al cunoștinței de Dumnezeu. Asemenea și cel legat de mâini și de picioare și aruncat întru întunericul cel mai dinafară, din aceste gânduri își avea ținută haina sa, pentru care motiv Cel ce l-a chemat la nuntă l-a găsit nevrednic de o nuntă ca aceea. Haina de nuntă este nepătimirea sufletului rațional, care s-a lepădat de poftele lumești. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 66).

"Și a trimis pe slujitorii săi să cheme pe cei invitați la nuntă și nu au voit să vină.

Iarăși a trimis alte slugi, zicând: Spuneți celor chemați: Iată, am pregătit ospățul meu; taurii și animalele îngrășate au fost înjunghiate și toate sunt gata. Veniți la nuntă.

Dar ei, fără să țină seama, s-au dus: unul la țarina sa, altul la neguțătoria lui;

Iar ceilalți, punând mâna pe slugile lui, le-au batjocorit și le-au ucis".

Matei XXII, 3-6

Trimișii erau proorocii, iar invitații fiii iudeilor. Căci ei erau atunci și au fost de la început invitați și nu au voit să asculte de ei. Slujitorii sunt apostolii, iar ospățul împărăția cerurilor pe care au pregătit-o celor invitați, potrivit hotărârii Lui de la întemeierea lumii.

Taurii și animalele îngrășate sunt Fiul Fecioarei și Dumnezeu, vișelul îngrășat de dumnezeire. Acesta este și taur prin puterea cu adevărat de negrăit. Dar L-a numit la plural "tauri" pentru că trupul

Lui cel sfânt se împarte în multe și fiecare parte din el este iarăși El întreg, fiind atât de puternic că răstoarnă pe toți dușmanii celor ce-L primesc și le dă putere acestora ca să biruiască lumea și să poată să se facă fii ai lui Dumnezeu (I Ioan I, 17). [...]

Alți slujitori sunt sfinții Săi apostoli, pe care i-a trimis îndemnându-i să nu umble în calea păgânilor și în cetatea samarinenilor să nu intre, ci să meargă mai bine la oile cele pierdute ale casei lui Israel (Matei X, 5-6). Dar aceia nu i-au primit nici pe aceștia, ci pe unii i-au batjocorit și bătut, pe alții i-au omorât, între aceștia fiind și Ștefan, întâiul dintre mucenici (Fapte VI, 8 ș.u.).

"Iar auzind împăratul s-a mâniat și trimițând oștile lui i-a pierdut pe ucigașii aceia și a ars cetatea lor".

Aici vorbește de evreii necredincioși pe care i-a și nimicit, aducând prin venirea romanilor asupra lor pustiirea totală a țării lor. Dar prin oștile lui înțelege și pe cei răi, trimiși spre pedepsirea altor răi, cum zice Dumnezeu prin Moise (Psalm LXXVII, 49).

"Nunta este gata, dar invitații nu erau vrednici. Mergeți la răspântiile drumurilor și pe care îi veți afla, chemați-i la nunți. [...] Și ieșind slujitorii aceia la drumuri, i-au adunat pe toți câți i-au aflat buni și răi și s-a umplut nunta de meseni". Apostolii străbătând lumea toată, au vestit cuvântul lui Dumnezeu și pe toți cei ce au ascultat i-au adunat într-o unică credință, a cunoștinței de Dumnezeu, răi sau buni la năravuri, adică i-au preschimbat și readus la virtute. [...]

"Dar intrând împăratul să vadă pe meseni, a văzut acolo un om neîmbrăcat în haină de nuntă și i-a zis lui: Prietene, cum ai intrat aici neavând haină de nuntă? Iar acela tăcea. Atunci a zis împăratul slujitorilor: Legați-i mâinile și picioarele și luați-l și aruncați-l în întunericul cel mai dinafară... Căci mulți sunt chemați, dar pușini aleși".

Cei preschimbați la moravuri au fost adunați la masă, dar cei cu vreo viclenie sau răutate oarecare, chiar dacă vor intra, iarăși vor fi scoși cu rușine de către îngeri, pe care îi numește și slujitorii. Deci mesenii de la nunți sunt sfinții. Iar cel ce nu are haină de

nuntă [...] este tot omul care se află sub o oarecare patimă sau păcat. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 162).

"Atunci împăratul a zis slugilor: Legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților".

Matei XXII, 13

Nu te încrede, până ce nu vei primi hotărârea, văzând pe acela care chiar după intrarea în camera de nuntă, a fost legat de mâini și de picioare și aruncat în Întunericul cel mai din afară.

Ioan Carpatinul: *"Haina de nuntă, de care vorbesc cuvintele lui Hristos, socotește-o harul Duhului Sfânt; căci cel ce nu s-a făcut vrednic să-l îmbrace nu se va face părtaș nunții cerești și cinei celei duhovnicești"*. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 282).

"Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer".

Matei XXII, 30

Cu toată sânguința, creștinul cel desăvârșit se va face întocmai cu îngerii, cum zice Domnul, la învierea morților, nu în veacul de acum. Dar nici atunci, nu a zis că vor fi îngeri, ci întocmai cu îngerii, căci oamenii nu pot să-și părăsească firea lor, ci ajungând ca și aceia, neschimbăcioși după har și izbăviți de toată trebuința din necesitate, își au voia cu totul neatârnată și se află într-o veselie și într-o dragoste de Dumnezeu neîncetată și se bucură *"cele ce ochiul nu le-a văzut..."* (I Corinteni II, 9). Dar aici este cu neputință să ajungă cineva desăvârșit, ci primește numai o arvună a bunătăților făgăduite (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 152).

"Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer".

Matei XXII, 30

"Seamănă-se trup firesc, sculase-va trup duhovnicesc".

I Corinteni XV, 44

Trupurile noastre se vor face duhovnicești și așa zicând asemenea cu ale îngerilor, când vor învia din morți. Căci dacă se seamănă sufletești și se scoală duhovnicești, și dacă în veacul viitor vom fi ca îngerii lui Dumnezeu, e vădit că vom fi asemenea lor, deși nu prin fire, ci prin cinstea primită. Iar trupești spune că sunt îngerii față de Dumnezeu, căci față de noi sunt nemateriali și nevăzuți. Iar dacă îngerii sunt așa, cu mult mai mult sufletele potrivit definiției și legii comparației amintite (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 141).

"Deci erau la noi șapte frați și cel dintâi s-a însurat și a murit și neavând urmași, a lăsat femeia sa fratelui său".

Matei XXII, 25

Saducheeii sunt, după înțelesul spiritual, dracii sau gândurile care susțin că toate sunt stăpânite de întâmplare. Iar femeia este firea oamenilor. Cei șapte frați dați ei de Dumnezeu la vremi diferite de la începutul veacului spre a o povățui și a o face să aducă roade ale dreptății, sunt legile, cu acestea petrecând firea oamenilor ca și cu niște bărbați n-a avut de la niciuna fiu, ci a rămas stearpă de roadele dreptății. Prima lege e cea dată lui Adam în Rai. A doua e cea care s-a dat aceluiași după izgonirea din Rai, sub formă de certare. A treia e cea care s-a dat lui Noe la ieșirea din corabie. A patra e legea tăierii împrejur dată lui Avraam. A cincea e cea care s-a dat aceluiași în legătură cu jertfirea lui Isaac. A șasea e cea dată prin Moise. Iar a șaptea e cea dată prin harul prevestitor sau prin insuflarea Proorocilor. În tot acest timp încă nu

se însoțise firea omenească cu legea Evangheliei prin legătura credinței spre împreună viețuire, adică cu bărbatul cu care avea să rămână în toți vecii.

Iar dacă va înțelege cineva prin cei șapte bărbați și cele 7.000 de ani sau cele 7 veacuri cu care a conviețuit firea omenească nu va tălmăci locul fără judecată și fără înțelegerea de lipsă. Și nici unuia din aceștia nu-i va fi soție firea în viața viitoare, întrucât firea temporală și-a primit sfârșitul și al optulea bărbat, adică veacul cel fără de moarte și fără de sfârșit, a luat-o pe ea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 131).

"În aceste două porunci atârnă toată legea și Proorocii".

Matei XXII, 40

Pacea negrăită a Sfinților Îngeri se susține prin aceste două dispoziții: prin dragostea față de Dumnezeu și prin dragostea întreolaltă. Asemenea stă lucrul și cu toți sfinții din veac. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 104).

"Vai vouă că sunteți asemenea mormintelor văruite, care pe dinafară se arată frumoase, dar pe dinăuntru sunt pline de oasele morților și de toată necurăția.

Așa și voi, pe dinafară vă arătați oameni drepecți, iar pe dinăuntru sunteți plini de fățarnicie și de fărădelege".

Matei XXIII, 27-28

Cel ce se nevoiește pe calea virtuților trebuie să-și dea toată sânguința pentru a nu fi coborâtă înălțimea sufletului său prin răscoala patimilor. Căci, cum ar putea sufletul, pironit jos de plăcerea trupului, să privească spre lumina minții înrudită cu el, cu un ochi liber? De aceea, el trebuie înainte de toate să se nevoiască

întru înfrânare, care e străjerul sigur al neprihănirii și să se silească a nu lăsa mintea conducătoare să petreacă în gânduri necurate. E nevoie deci de toată sârguința omului dinlăuntru, ca mintea să nu se împrăștie, ci să se pihonească de ținta slavei lui Dumnezeu. Aceasta ca să scăpăm de judecata Domnului. [...] De aceea e nevoie de luptă grea și aceasta după lege, cu inima, cu cuvântul și cu fapta, ca să nu primim în deșert harul lui Dumnezeu, ci precum ceara ia forma lucrului întipărit în ea, așa și noi să dăm omului dinlăuntru un chip după învățătura Domnului nostru Iisus Hristos, împlinind cu fapta cuvântul spus de Pavel. Căci zice acesta: "*V-ați dezbrăcat de omul cel vechi, împreună cu faptele lui și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește cu cunoștință după chipul Celui ce l-a zidit pe el*" (Coloseni III, 9-10).

Om vechi numește toate păcatele și toate întinăciunile deosebite la un loc. "*Să dăm chip omului nou întru înnoirea vieții*" (Romani VI, 1) până la moarte, ca să ne facem vrednici să zicem cu adevărat: "*Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine*" (Galateni III, 20). [...]

Dar de multă luptă și de multă vreme e nevoie în rugăciuni, ca să aflăm starea netulburată a cugetului, care e ca un alt cer în inimă, unde locuiește Hristos, precum zice Apostolul: "*Nu știți că Hristos locuiește în noi?*" (II Corinteni XIII, 5).

De vrea cineva să vadă stare minții sale, să se păzească pe sine de toate gândurile și atunci mintea se va vedea pe sine asemenea culorii cerești a safirului (Evagrie, Capete despre rugăciune, Filocalia 1, pag. 62).

Nu va vedea mintea însă locul lui Dumnezeu în sine, până nu se va ridica mai sus decât toate înțeleșurile din lucruri, până nu se va dezbrăca de patimile care o leagă prin înțeleșuri de lucrurile sensibile. Și patimile le va alunga prin virtuți, iar gândurile simple prin vederile duhovnicești. Și aceasta iarăși, prin arătarea luminii însăși (Maxim Mărturisitorul, Capete despre Dragoste). (Filocalia 8, pag. 387).

"Când veți vedea urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt - cel ce citește să înțeleagă".

Matei XXIV, 15

Dracii iau prilejurile de-a stârni în noi gândurile pătimăse din patimile aflătoare în suflet. Pe urmă, războindu-ne mintea prin aceste gânduri, o silesc la consimțirea cu păcatul. Astfel biruitor fiind, o duc la păcatul cu cugetul. În acest păcat săvârșindu-se, o duc în sfârșit, ca pe-o roabă, la faptă. După aceasta cei ce au pustiit sufletul prin gânduri, se depărtează împreună cu ele și rămâne în minte numai idolul păcatului, [...] că loc sfânt și biserică a lui Dumnezeu este mintea omului în care dracii, după ce au pustiit sufletul prin gânduri pătimăse, au așezat idolul păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 61).

"Și de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleși se vor scurta acele zile".

Matei XXIV, 22

Când pacea gândurilor e tulburată de duhurile răutății, îndată sunt trimise fără încetare și săgețile aprinse ale poftii împotriva minții, care aleargă sprinten spre înălțimi, de către dracii vânători și iubitori de trup. Iar mintea fiind oprită astfel din mișcarea spre cele de sus, cade în mișcări necuvenite și amestecate. Și așa trupul începe să se răzvrătească fără rânduială împotriva duhului, trăgând mintea cu gâdiliri și cu aprinderi și dorind s-o înmormânteze în groapa plăcerilor. Și dacă n-ar scurta Domnul Savaot zilele acelea și dacă n-ar dăruia slugilor Sale puterea răbdării, nu s-ar mântui nici un trup. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 262).

"Iar El răspunzând a zis: Adevărat zic vouă, nu vă cunosc pe voi".

Matei XXV, 12

Cei ce s-au făcut cu totul trup și au îmbrățișat iubirea de sine, robesc plăcerii și slavei deșarte. În ei s-a înrădăcinat pizma. Căci topindu-se de invidie și privind cu amărăciune la faptele bune ale aproapelui, bârfesc cele bune ca și când ar fi rele și roade ale rătăcirii. Ei nu primesc și nu cred nici cele ale Duhului și nu pot vedea sau cunoaște nici pe Dumnezeu, din pricina puținei lor credințe. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 145).

"Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău".

Matei XXV, 21

Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi, și celor ce slujesc Lui bine le dăruiește slobozirea. [...] Dar încă nu e slugă credincioasă cel ce se bazează numai pe cunoștință, ci cel ce crede prin ascultare lui Hristos care a poruncit. Căci cel ce cinstește pe Stăpân, face cele poruncite de El. Iar greșind sau neascultând, rabdă cele ce vin asupra sa, ca cele de i se cuvin. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 61).

"Slugă vicleană și leneșă".

Matei XXV, 26

Amăgirea, marea dușmană a adevărului, atrage azi pe oameni spre pierzanie. Ea naște neștiința întunericului, care s-a întipărit în sufletele celor leneși, înstrăinându-i de Dumnezeu. Aceștia susțin că

nu este Dumnezeu, Cel ce ne-a născut pe noi din nou și ne-a luminat, sau Îl cred și Îl cunosc numai prin cuvântul simplu și nu cu lucrarea, sau spun că S-a arătat numai celor de demult nu și nouă. Ei hulesc credința în Dumnezeu, socotind mărturiile Scripturii despre Dumnezeu simplă părere și tăgăduiesc evlavia ce urmează din cunoștința Lui. Citesc Scripturile numai trupește, ca să nu zic iudaicește, și de aceea tăgăduiesc învierea sufletului, dorind să locuiască în chip inconștient în morminte. Amăgirea aceasta are ca pricini aceste trei patimi: necredința, viclenia și trândăvia. Acestea se nasc și se susțin de altfel una pe alta. Căci necredința este învățătoarea vicleniei, iar viclenia e însoțitoarea trândăviei. Sau întors: trândăvia e mama vicleniei [...] iar viclenia e mama necredinței. Iar cel ce nu crede e și netemător de Dumnezeu. Și aceasta naște trândăvia, maica disprețului, prin care se nesocotește tot binele și se săvârșește tot răul. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 154).

"Slugă vicleană și leneșă, trebuia să dai argintul meu zarafilor și eu venind aș fi luat al meu cu dobândă".

Matei XXV, 27

Patru sunt cauzele virtuților îmbinate în treimea desăvârșită. [...]

Cea dintâi este libertatea, adică nepățimirea sufletului, care a înaintat de la lucrarea ostenitoare la contemplarea naturală a zidirii și de acolo a intrat în întunericul cunoștinței lui Dumnezeu.

A doua, curăția minții prin lacrimi și rugăciune, din care se naște cuvântul harului și izvorăsc undele înțeleșurilor.

A treia este sălășluirea Sfintei Treimi în noi, din Care ies revărsările de lumină ale Duhului spre folosul fiecăruia din cei curățiți pentru dezvăluirea tainelor Împărăției cerurilor și pentru descoperirea vistieriilor lui Dumnezeu ascunse în suflet.

A patra este trebuința care silește pe tot cel ce a lucrat talantul cuvântului cunoștinței, să-l propovăduiască, dată fiind amenințarea

lui Dumnezeu care zice: "*Slugă vicleană și leneșă, trebuia să dai argintul meu zarafilor și eu venind aș fi luat al meu cu dobândă*" (Matei XX, 27). (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 211).

"Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua".

Matei XXV, 28-29

Trebuie să înșirăm aici și ostenețile și durerile lucrării și să înfățișăm limpede cum trebuie săvârșită fiecare lucrare, ca nu cumva călătorind cineva fără durere, numai din auzite, să nu dobândească roade și să ne învinovățească pe noi sau pe alții că nu e cum am zis. Căci numai durerea inimii și osteneala trupului știu să facă lucrul adevărului. Prin ele se face arătată lucrarea Duhului Sfânt, dată ție și fiecărui credincios, prin Botez. Lucrarea aceasta a fost îngropată prin patimi pentru nepurtarea de grijă de porunci și așteaptă pocăința noastră, pentru mila Lui negrăită, ca nu cumva să auzim la sfârșit din pricina nerodirii noastre [...] și "*ceea ce se pare că are se va lua de la el*" (Matei XXV, 28-29) și să ne trimită în muncile veșnice, la suferințele din gheenă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 183).

De la frica curată a dragostei vine la smerenie mai presus de fire. Fiindcă oricât de mult ar pătimi în înțeles bun și oricâte necazuri ar răbda, el nu-și închipuie cătuși de puțin că din puterea și din înțelegerea sa îi vine puterea de a răbda și starea cea bună a sufletului și a trupului. Ci din cugetarea smerită a câștigat darul deosebirii, prin care cunoaște că este făptura lui Dumnezeu și că nu poate să facă nici un bine de la sine, nici să-l păzească, odată săvârșit prin har; de asemenea că nu se poate surpa ispita, nici răbda prin bărbăția sau înțelepciunea sa.

Iar de la darul deosebirii vine la cunoștința din parte a lucrurilor și începe să vadă cu mintea cele ce sunt. Necunoscând însă rațiunile acestora, dorește un învățător și neaflându-l pe acela, pentru că nu se poate vedea, iar pe altul care face pe învățătorul neprimindu-l, pentru că știe aceasta prin darul deosebirii, sau printr-o înțelegere fără martori, nu mai înțelege nimic. Aceasta-l face să socotească toate cele făcute și învățate de la el ca nimic, văzând înainte de el atâta mulțime de oameni care au căzut după atâtea sudori și cunoștințe, de la Adam și cei de după el. Auzind, dar neînțelegând ceva din cele spuse în dumnezeieștile Scripturi, începe să lăcrimeze din pricina acestei cunoștințe, adică din faptul că cunoaște și nu cunoaște cum trebuie. Și cu adevărat, e lucru de mirare, cum cel ce-și închipuie că știe, încă n-a ajuns să știe că nu știe nimic și ceea ce i se pare că are se va lua de la el, [...] pentru că i se pare că are, dar nu are cu adevărat. Iar acesta, care se socotește că e nebun și neînțelegător, neputincios și neștiutor, plânge și se tânguiește și prin aceasta primește și cele ce nu le are prin recunoștință. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 262).

"Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: veniți binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii".

Matei XXV, 34

Astfel, la facere s-a zidit întâi un lucru dintre făpturi, după cel dintâi altul, după acesta, iarăși altul, iar după toate, omul. Acesta s-a învrednicit de atâta cinste și grijă din partea lui Dumnezeu încât toată lumea aceasta văzută a fost făcută înainte de el pentru el. Iar Împărăția cerurilor a fost gătită îndată după întemeierea lumii, tot pentru el, înainte de el. Dar și sfat a premers despre el și a fost plăsmuit de mâna lui Dumnezeu și după chipul lui Dumnezeu și n-a primit totul din materia aceasta, din lumea supusă simțurilor, ca celelalte viețuitoare, ci numai trupul, iar sufletul din cele mai presus

de lume, mai bine zis de la Dumnezeu însuși, prin suflare negrăită. Aceasta pentru că e ceva mare și minunat și întrece totul și privește totul și cârmuiește toate; iar pe de altă parte cunoaște pe Dumnezeu și-L poate primi pe El și se dovedește mai mult decât orice rezultatul măririi mai presus de toate a Meșterului. Ba nu numai că poate primi pe Dumnezeu prin osteneala nevoitoare și prin har, ci și se poate uni cu El într-un singur ipostas. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 437).

Cei ce și-au pierdut sufletul lor în această scurtă vreme cum l-au aflat în vreme de nevoie, primind plată înmulțită pentru cele ce au așteptat să o primească. Iar cei ce și-au împlinit voile lor, au păzit sufletul lor în acest veac păcătos, amăgiți de deșertăciunea bogăției lor și nepăzind poruncile lui Dumnezeu, au socotit că vor rămâne până la sfârșit în veacul acesta. De aceea se va arăta rușinea orbirii lor în ceasul judecății și vor fi capre blestemate și vor auzi înfricoșata hotărâre a Judecătorului. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 81).

"Flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau".

Matei XXV, 35

Nu ne mântuim miluind pe unul, dar ne trimite în foc disprețuirea unuia. Căci cuvintele "*am flămânzit și am însetat*" nu s-au spus pentru o singură dată, nici pentru o singură zi, ci pentru întreaga viață. Domnul și Dumnezeul nostru a mărturisit că primește să fie hrănit, adăpat și îmbrăcat și celelalte, nu o dată, ci totdeauna și în toți, de către slugile Sale. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 92).

"Bolnav am fost și ați venit la mine".

Matei XXV, 38

Doftorul cercetează pe bolnavi dimineața și lenea sufletească a celui ce se nevoiește, pe la amiazi. Lenea sufletească îți dă ca motiv primirea de oaspeți și cere să fie pusă la lucrul mâinilor pentru a face milostenie. Ea îndeamnă plină de sârguință la cercetarea bolnavilor, [...] ea ne cere să mergem la cei neputincioși și descurajați. Ea, cea descurajată, ne spune: *"Mângâiați pe cei descurajați"*. Stând la rugăciune, îți aduce aminte de lucruri de trebuință și născocoște tot felul de meșteșugiri, ea cea lipsită de judecată, ca să ne atragă prin vreun motiv, binecuvântat, ca printr-un căpăstru, din rugăciune. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 210).

"Întrucât le-ați făcut și întrucât nu le-ați făcut..."

Matei XXV, 40

Cele săvârșite fără un scop drept sunt cele făcute împotriva voii lui Dumnezeu care vrea ceea ce e bun, bineplăcut și desăvârșit, adică dispoziția bună față de aproapele pentru Dumnezeu, iar lipsa dispoziției bune față de aproapele e potrivnică voii lui Dumnezeu. [...] Cei ce au lucrat împotriva scopului drept, adică împotriva poruncii lui Dumnezeu, lepădând iubirea de oameni, apar ca unii ce nu pot înfiripa nici o apărare și nu pot dovedi un scop. Ei știu că cel ce face ceva în afară de scopul cel drept al lui Dumnezeu, chiar dacă ar aduce zeci de mii de argumente, nu va scăpa de gheenă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 119).

"Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut"

Matei XXV, 40

Patriarhul, împlinind lucrarea iubirii de străini, ședea înaintea cortului, poftind pe cei ce treceau; și întindea masa tuturor necredincioșilor și barbarilor, fără să deosebească. De aceea s-a învrednicit și de acea minunată masă, ospătând pe îngeri și pe Stăpânul tuturor. [...] Se cuvine deci să facem bine tuturor, dar mai ales celor ce nu pot să întoarcă. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 229).

"Și mergând puțin mai înainte, a căzut cu fața la pământ rugându-se".

Matei XXVI, 39

Trei lucruri lăuntrice trebuie să aibă sufletul în vedere pe treapta făptuirii: puterea rațiunii, mânia, pofta; și trei din afară: dorința de slavă, de plăcere, de mai mult. Aceste două treimi le tămăduiește sufletul privind la petrecerea lui Iisus Hristos în trup, prin cele patru virtuți generale, adică prin: înțelepciune, dreptate, cumpătare, bărbăție și cu harul Domnului Iisus.

Prin aceasta, dă minții puțința să se înalțe neîntunecată, să privească cele dumnezeiești și să contemple pe Dumnezeu. Căci, când a fost dus Domnul Iisus în pustie de către Duhul, având să biruiască pe diavol, a tămăduit partea poftitoare a sufletului prin post; partea rațională prin priveghere și rugăciune liniștită; mânia prin împotrivire în cuvânt; iar iubirea de plăcere, de slavă și de argint, întrucât flămânzind n-a cerut, cum Îl îndemna diavolul, ca pietrele să se facă pâini, nici nu s-a aruncat pe Sine jos de pe aripa templului, ca să fie preamărit de mulțime că n-a pățit nimic din cădere, și nici nu s-a lăsat înduplecat să i se închine aceluia, după ce Îi făgăduise că va primi bogăția tuturor împărățiilor. Ci prin împotrivire mândioasă, dar înțeleaptă și dreaptă, cumpătată și bărbătească, a respins pe satana, învățându-ne și pe noi cum să-l înfrângem în orice atac al lui.

Același lucru îl poate vedea și-l poate cunoaște cineva și în

crucea Mântuitorului. Vedem pe Mântuitorul când se apropie vremea, că se roagă, depărtându-se de învățăceii Săi. Aceasta aduce vindecarea părții raționale. Veghează, priveghează și rabdă cele de pe cruce. Aceasta este leac pentru partea poftitoare. Nu răspunde împotriva, nu se ceartă, nu strigă, măcar că este ocărât, ci se roagă pentru cei ce Îl chinuiesc. Căci ține de buna folosire a mâinii, ca să doboare pe diavol prin împotrivire în cuvânt. Dar oamenilor care Îl chinuiesc, fiindcă și ei sunt chinuiți de satana, le răspunde cu tăcerea, cu îndelunga răbdare și cu rugăciunea pentru ei. E scuipat, primește palme, rabdă batjocuri. Aceasta este spre vindecarea iubirii de slavă. E adăpat cu oțet, e hrănit cu fiere, e răstignit, e străpuns cu sulița. Aceasta e doctorie pentru iubirea de plăcere. E atârnat gol pe cruce, doarme afară, e lipsit de sălaș, e nesocotit de toți, ca un sărac și ca un cerșetor. Aceasta e omorârea iubirii de argint.

Mântuitorul a arătat, așadar, de două ori doctoria patimilor, dinlăuntru și din afară: când a început să se arate lumii cu trupul și când avea să plece din lume. De aceea cel ce privește la El, la învățătura și la crucea Lui, făcându-se, după cât îi este cu putință, următor Lui, cu înțelepciune, dreptate, cumpătare și bărbăție, va opri ca și El lucrarea patimilor acestora îndreptate spre rău, iar prin aceasta și a tuturor celorlalte. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 444).

"De este cu putință, treacă acest pahar de la Mine în ceasul acesta".

Matei XXVI, 39

Dacă voiește mintea să se suie pe cruce, are nevoie de multă rugăciune și de multe lacrimi și să se supună în toată clipa lui Dumnezeu, cerând ajutorul bunătății Lui, ca să o întărească și să o păzească până o va învia pe ea înnoirea sfântă și nebiruită. Deoarece în ora crucii este o mare primejdie. Și rugându-se, are nevoie de Petru și de Ioan să fie cu ea, care închipuie credința

sănătoasă și bărbăția inimii, sau nădejdea și iubirea lui Dumnezeu. [...]

Fierea pe care a băut-o pentru noi, este pentru noi spre a nimici toată pofta cea rea din noi și ca să ne închidem gurile noastre și să nu îngăduim poftelor să iasă din trupul nostru și să se împlinească. Oțetul pe care l-a băut este pentru noi spre a stinge toată îndrăzneala și toată tulburarea deșartă. Scuipatul pe care l-au scuipat asupra Lui este pentru noi spre a stinge toată voința de-a plăcea oamenilor și toată slava lumii acesteia. Cununa de spini împletită și pusă pe capul Lui, ne este un chip ca să ne purtăm disprețul ce ni se arată în fiecare ceas, răbdând fără tulburare înjurăturile. Trestia cu care loveau capul Lui este chip pentru noi ca având totdeauna pe cap acoperământul smeritei cugetări, să stingem toată mândria vrăjmașului. Iar spusa: *"Iisus a fost predat spre biciuire înainte de a fi răstignit"* este un chip pentru noi ca să disprețuim toată osândirea omenească și toată încercarea. Iar faptul că *"au împărțit hainele Lui și au tras la sorți"* ni s-a făcut spre chip al nostru, ca să disprețuim și noi toate ale lumii acesteia, înainte de-a ne sui pe cruce. [...]

Iar spusa: *"Era ceasul al șaselea când s-a răstignit întru acreala inimii împotriva păcatului, pentru mântuirea noastră"* este chip pentru noi spre a ne întări împotriva a toată lenevia și lipsa de curaj până ce va muri în noi păcatul, după cum s-a scris că *"Prin cruce a omorât și vrăjmășia din El"*. Iar spusa că făcându-se ceasul al nouălea, a strigat cu glas mare: *"Eli, Eli, lama sabahtani"* (Marcu XIII, 34) este a noastră, însemnând că după răbdarea durerii pentru patimi până la stingerea lor, îndrăznim cu toată smerita cugetare să strigăm aceasta către Dumnezeu. Iar în faptul că și-a dat duhul la întunecarea soarelui ne este un chip pentru noi că de se va elibera mintea noastră de toată nădejdea în lumea aceasta a celor văzute, avem un semn că păcatul a murit în noi. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 105).

"Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită".

Matei XXVI, 41

Fără atenție și fără privegherea minții, e cu neputință să ne mântuim și să ne izbăvim de diavol, care umblă *"răcnind ca un leu pe cine să înghită"* (I Petru V, 8). De aceea Domnul zice adesea către ucenicii Săi: *"Privegheați și vă rugați..."*. Prin aceste cuvinte El le vorbea de mai înainte tuturor despre gândul morții, ca să fie gata spre o apărare bine primită spre cea din fapte și din luare aminte. Fiindcă dracii sunt netrupești și fără somn și toată grija o au să se războiască cu noi și să ne piardă sufletele prin cuvânt, lucru și gând. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 67).

Aceasta înseamnă: roagă-te să nu intri în ispita cea înfricoșată a diavolului pentru mândria ta, ci pentru că iubești pe Dumnezeu, ca puterea Lui să-ți ajute ție și să biruiască în tine pe vrăjmașii tăi. Roagă-te ca să nu intri în aceste ispite pentru răutatea gândurilor și faptelor tale, ci ca să se probeze dragostea ta față de Dumnezeu și să se slăvească puterea Lui în răbdarea ta. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 235).

"Și iată, catapeteasma templului s-a sfâșiat în două de sus până jos, și pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat; Mormintele s-au deschis..."

Matei XXVII, 51-52

Dacă moartea aceea ne vine nouă, toată greutatea și orbirea și cele ce stau pe suflet se vor rupe și simțurile care omoară și aduc rod morții se însănătoșează și se scoală nebiruite. Iar de a fi învăluit într-o pânză curată și uns cu arome, este iarăși chip pentru noi, că după moartea aceea vine o sfințenie care învăluie pe om și îl odihnește în nesticăciune. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 107).

"Mergând, învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă".

Matei XXVIII, 19-20

Tot omul care s-a botezat în numele Treimii dumnezeiești și de viață făcătoare, trebuie să țină toate câte a poruncit Domnul. Din această pricină Domnul a împreunat păzirea tuturor poruncilor cu dreapta credință știind că nu e cu putință să-i aducă omului mântuirea numai cu una dintre ele, despărțită de celelalte. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 2).

"S-a împlinit vremea și s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie".

Marcu I, 15

Porunca lui Dumnezeu care ne stă în față este pocăința, care ne cere în primul rând să nu ne mai atingem de cele oprite. Fiindcă am fost aruncați din locul desfătării dumnezeiești și scoși cu dreptate din raiul lui Dumnezeu și fiindcă am căzut în această prăpastie și am fost osândiți să locuim și să petrecem împreună cu dobitoacele necuvântătoare și am pierdut nădejdea de a ne mai întoarce prin puterea noastră în rai, Însuși Cel ce a adus atunci osândă asupra noastră, mai bine zis a îngăduit-o cu dreptate să vie asupra noastră, S-a coborât acum până la noi pentru noi, din prisosința covârșitoare a iubirii de oameni și a bunătății Sale, din îndurarea milei Sale; și binevoind să se facă om ca noi, în chip nepăcătos, ca să învețe și să mântuiască pe același prin același, ne-a adus nouă sfatul și porunca mântuitoare a pocăinței. [...] Căci înainte de întruparea cuvântului lui Dumnezeu, Împărăția cerurilor era atât de departe de noi, cât e de departe cerul de pământ. Dar venind la noi Împăratul cerurilor și binevoind să primească unirea cu noi, s-a apropiat de noi toți Împărăția cerurilor. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 463).

"Dacă vrea cineva să vină după Mine să se lepede de sine și să-Mi urmeze Mie".

Marcu VIII, 34

Mântuitorul - zicând acestea - nu silește pe nimeni, ci zice *"dacă vrea"*. Adică să nu-și facă despre sine nici o grijă, ci precum Eu fac și rabd moartea sensibilă și de bună voie pentru toți, așa și acela să-Mi urmeze cu lucrul și cu cuvântul ca Apostolii și ucenicii, de nu să rabde măcar moartea voii sale proprii. Iar către bogatul acela zice: *"De voiești să fii desăvârșit, mergi, vinde-ți averile..."* (Matei XIX, 21). Despre acesta zice Sfântul Vasile cel Mare că a mințit zicând că a păzit poruncile (Luca X, 27). Căci dacă le-ar fi păzit, nu ar fi avut averi multe, odată ce Legea spune mai întâi de toate: *"Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din tot sufletul tău"*. Căci zicând *"din tot sufletul tău"* nu a lăsat pe cel ce iubește pe Dumnezeu să iubească și altceva, pentru care întristându-se să rămână în robia lui. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 160).

"Cel ce și-a pierdut sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelia Mea, acela se va mântui".

Marcu VIII, 35

De dragul poruncilor de viață dătătoare și de dragul credinței în Domnul nostru Iisus Hristos, suntem datori, când timpul o cere, să dăm cu bucurie până și sufletul nostru sau să nu ne cruțăm nici chiar viața noastră. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos zice în privința aceasta: *"Cel ce și-a pierdut..."*. Aceasta, fără îndoială, pentru că crede și nu se îndoiește că însuși Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos, Mântuitorul, este învierea și viața și tot ce este mântuire. Căci zice: *"Eu sunt Învierea și Viața. Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu. Și tot ce e viu și crede în Mine, nu va muri în veac"* (Ioan XI, 25-27). Și: *"Așa a iubit Dumnezeu lumea, că și pe Fiul Său Unul Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu*

piară și să aibă viață veșnică" (Ioan III, 16). Și: *"Eu am venit ca lumea viață să aibă și mai multă să aibă"* (Ioan X, 10). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 59).

"Sunt unii dintre cei ce stau aici, care nu vor gusta moarte până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere".

Marcu IX, 1

Că nu tuturor celor ce stau lângă El li se arată Domnul totdeauna întru slavă; ci celor începători li se arată în chip de rob; iar celor ce pot să-L urmeze, urcându-se pe muntele înalt al Schimbării Sale la față, li se arată în înfățișarea lui Dumnezeu, în care a fost mai înainte de a fi lumea. Deci este cu puțință ca Domnul să nu se arate în același fel tuturor celor ce stau lângă El; ci unora într-un fel, altora altfel, schimbându-și arătarea după măsura credinței din fiecare.

Când Cuvântul lui Dumnezeu se face în noi clar și luminos și fața lui strălucește ca soarele, atunci și hainele Lui se fac albe. Iar acestea sunt cuvintele (rațiunile) Sfintei Scripturi a Evangheliilor, care se fac străvezii și clare nemaivând nimic acoperit. Ba apar lângă El și Moise și Ilie, adică rațiunile (înțelesurile) mai duhovnicești ale Legii și ale Proorocilor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 170).

După ce Domnul a spus către ucenicii Săi *"Sunt unii dintre cei..."* după șase zile, luând pe Petru, pe Iacob și pe Ioan și urcându-se pe muntele Taborului *"le-a strălucit ca soarele și veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina"* (Matei XVII, 1-2). Căci aceia nu mai puteau privi; mai bine zis, nemaifiind în stare să caute la lumina aceea, au căzut cu fața la pământ. Totuși după făgăduința Mântuitorului, au văzut Împărăția lui Dumnezeu, lumina aceea

dumnezeiască și tainică, pe care Grigorie și Vasile cel Mare o numesc dumnezeire. Cel dintâi zice: *"Dumnezeirea ce s-a arătat pe munte ucenicilor este lumina și frumusețea Celui cu adevărat puternic, dumnezeirea inteligibilă și contemplată a Lui"*. Vasile cel Mare zice: *"Acea lumină este și frumusețea a lui Dumnezeu, contemplată numai de sfinți întru puterea Duhului dumnezeiesc"*. De aceea și zice iarăși: *"Petru și fiii tunetului au văzut frumusețea Lui în munte, covârșind strălucirea soarelui și s-au învrednicit să vadă cu ochii arvuna prezenței Lui"*. Iar Cuvântătorul de Dumnezeu Damaschin, împreună cu Ioan Gură de Aur, au numit lumina aceea raza naturală a dumnezeirii. Cel dintâi scrie: *"Fiu născut fără de început din Tatăl are raza naturală fără de început a dumnezeirii și slava dumnezeirii se face slava trupului"*. Iar Cuvântătorul de Aur zice: *"Domnul s-a arătat pe munte mai strălucit decât Sine, dumnezeirea arătând razele Sale"*. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 522).

"Puteți bea paharul pe care Eu îl beau și vă puteți boteza cu Botezul cu care Eu mă botez".

Marcu X, 38

Botezul Domnului este chipul ostanelilor noastre de bună voie pentru virtute, pentru care ștergând petele de pe conștiință, omorâm de bună voie înclinarea voii noastre către cele ce se văd. Iar paharul este chipul încercărilor fără de voie, care vin asupra noastră în timpuri de strâmtoare pentru că stăm în slujba adevărului și prin a căror suportare, punând dorul după Dumnezeu mai presus chiar și de viață, primim de bună voie până chiar și moartea silnică a ființei noastre. Aceasta este deosebirea între Botez și pahar, că Botezul face moartă aplecarea voinței noastre spre plăcerile vieții, de dragul virtuții, iar paharul convinge pe cei evlavioși să pună adevărul mai presus chiar și de viață. Paharul l-a pus înainte de Botez, deoarece virtutea este pentru adevăr, nu adevărul pentru virtute.

Botezul Domnului este omorârea desăvârșită a înclinării noastre spre lumea simțurilor iar paharul este tăgăduirea chiar și a vieții de aici, pentru adevăr. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 114).

"Amin zic vouă, că oricine va zice muntelui acestuia ridică-te și te aruncă în mare, și nu va deosebi în inima sa, ci va crede că ceea ce spune se face, va fi lui ceea ce a zis".

Marcu XI, 23

Dumnezeiescul și marele Apostol, definind ce este credința, zice: "*Credința este ipostasul celor nădăjduite și dovada lucrurilor nevăzute*" (Evrei XI, 1), iar dacă cineva ar defini-o și ca bun lăuntric sau ca cunoștință adevărată doveditoare a bunurilor tainice, nu ar păcătui împotriva adevărului. [...]

Omul constând din suflet și trup este purtat de două legi, a trupului și a duhului. Legea trupului are la dispoziția sa simțirea, iar legea duhului lucrarea minții. Legea trupului, lucrând prin simțire, leagă pe om de materie; iar legea duhului, lucrând prin minte, înfăptuiește în chip nemijlocit unirea lui cu Dumnezeu. De aceea "*cel ce nu deosebește în inima lui*", adică nu distinge cu mintea sau nu taie uniunea nemijlocită cu Dumnezeu, produsă prin credință, ca unul ce a devenit nepătimitor, mai bine zis, Dumnezeu, datorită unirii prin credință "*va zice muntelui acesta să se mute și se va muta*".

Prin cuvântul acesta este indicat cugetul și legea trupului care e cu adevărat greoi și anevoie de strămutat, ba pentru puterea naturală, cu totul de nemișcat și de neclintit. Căci așa de mult s-a înrădăcinat puterea lui în firea oamenilor prin lucrarea nerațională a simțurilor, încât mulți nici nu cred că este omul altceva decât trup având simțirea ca putere prin care se bucură de viața aceasta.

Toate sunt deci cu puțință celui ce crede și nu deosebește, adică nu taie unirea înfăptuită prin credință între mintea lui și

Dumnezeu, de dragul legăturii afectuoase dintre suflet și trup, susținută prin simțire. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 118).

"Pentru aceasta vă spun vouă că toate câte cereți rugându-vă, să credeți că veți lua și va fi vouă".

Marcu XI, 24

Numai celor ce știu cum să creadă le este dat să știe ce trebuie, cum trebuie și care lucruri să le ceară. Căci *"cunoștința nu este a tuturor"* (II Ieșire II, 2), precum nici credința. De altfel însuși Domnul a zis: *"Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui"* (Matei VI, 37), îndemnându-ne adică să căutăm înainte de toate cunoștința adevărului și în al doilea rând exercitarea în împlinirea datoriilor morale. Prin aceasta a arătat limpede că cei credincioși trebuie să caute numai cunoștința dumnezeiască și virtutea care o împodobește prin fapte. [...]

Când a zis: *"Toate câte veți cere, crezând veți primi"*, El s-a gândit la toate câte ajută la cunoașterea lui Dumnezeu și la virtute, singurele care trebuie să le ceară cu știință și cu credință cei evlavioși. Căci toate acestea folosesc și de aceea le dă Domnul cu siguranță celor care le cer. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 121).

"Iertați toate păcatele greșiților voștri, ca și vouă să vă ierte Tatăl vostru".

Marcu XI, 25

Înfricoșător este cuvântul Domnului că de nu vezi inima ta curată față de toți, să nu ceri nimic de la Dumnezeu, căci îi aduci ocară odată ce, fiind păcătos și având vreo supărare față de omul

asemenea ție, spui Celui ce cunoaște inimile: *"Iartă-mi păcatele mele"*.

Unul ca acesta nu se roagă cu mintea ci cu buzele, întru neștiință. Fiindcă cel ce voiește cu adevărat să se roage lui Dumnezeu cu mintea, în Duhul Sfânt și cu inima curată, își cercetează înainte de-a se ruga inima sa, de este neîmpovărată de vreo grijă față de orice om sau nu. Și dacă nu o face se amăgește pe sine. Căci în acest caz nu este cine să-l asculte pe el, pentru că nu mintea lui se roagă, ci împlinește o obișnuință a orelor de canon. Dar cel ce voiește să lucreze în chip curat va cerceta întâi mintea lui ce are în ea. Astfel de zică: *"Miluiește-mă"*, miluiește și tu pe cel ce te roagă și de zici: *"Iartă-mă"*, iartă și tu nevrednicul. Iar de zici: *"Nu-Ți aduce aminte de păcatele mele"*, nici tu să nu refuzi să ierți păcatele aproapelui tău. Și dacă zici: *"Nu-Ți aduce aminte de relele ce le-am făcut, fie cu voia, fie silit"* - deși nu e silă - nu trebuie să gândești ceva împotriva vreunui om. De n-ai ajuns să faci acestea, în zadar te rogi. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 143).

"Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată puterea ta și din tot cugetul tău; și pe aproapele tău ca pe tine însuși".

Marcu XII, 30

Cel ce se străduiește să țină acest cuvânt, împlinește toate poruncile. Dar cel care nu s-a desfăcut de împătımirea după cele materiale, nu poate să iubească cu adevărat nici pe Dumnezeu, nici pe aproapele. Căci este cu neputință ca cineva să se lipească și de cele materiale și să iubească pe Dumnezeu. [...] Căci în măsura în care mintea noastră se alipește de lucrurile lumii, e robită de ele și nesocotește porunca lui Dumnezeu, încălcând-o. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 4).

"Iar despre ziua aceea și despre ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din cer, nici Fiul, ci numai Tatăl".

Marcu XIII, 32

Există două feluri de neștiință: una vrednică de ocară, alta nevinovată. Cea dintâi atârnă de noi, a doua nu atârnă de noi. Cea vrednică de ocară și atârănătoare de noi este neștiința cu privire la virtute și evlavie. Cea nevinovată și neatârănătoare de noi e neștiință cu privire la toate acele lucruri câte, vrând să le cunoaștem, nu le cunoaștem: de pildă cu privire la lucrurile ce se petrec departe sau la cele ce se vor întâmpla în viitor. Dar dacă Sfinții Prooroci au cunoscut prin har cele de departe și neatârănătoare de noi, cum nu le-ar fi știut cu atât mai vârtos pe toate Fiul lui Dumnezeu, iar prin El și omenitatea Lui nu prin fire, ci prin unirea cu Cuvântul? Căci precum fierul ars în foc are toate însușirile focului, pentru că luminează și arde, și totuși prin fire nu e foc, ci fier, la fel și omenitatea Domnului, întrucât era unită cu Cuvântul, le știa pe toate și aceste însușiri dumnezeiești le arată în sine, dar ca fire omenească luată în sine, adică neunită, se zice că nu le știa. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 241).

"Și a trimis doi din ucenicii Lui, zicându-le: Mergeți în cetate și vă va întâmpina un om, ducând un urcior cu apă; mergeți după el".

Marcu XIV, 13

"Iată când veți intra în cetate, vă va întâmpina un om ducând un urcior cu apă; mergeți după el în casa în care va intra".

Luca XXII, 10

Scriptura trece sub tăcere numele omului la care a trimis Mântuitorul pe cei doi învățați pentru pregătirea Paștilor, ca și numele cetății în care au fost trimiși. [...] Prin cetate este arătată lumea aceasta sensibilă, iar omul este firea generală a oamenilor. La

aceasta sunt trimiși ca învățăcei ai lui Dumnezeu și ai Cuvântului și ca înaintemergători și pregătitori ai ospățului tainic pe care îl va avea Dumnezeu împreună cu firea oamenilor, primul Testament și cel Nou. Cel dintâi curăță firea omenească de toată întinăciunea, prin filosofia practică (înțelepciunea lucrătoare), celălalt ridică mintea prin cunoaștere sau prin călăuzirea tainică a contemplației de la cele trupești spre vederile înrudite cu ea ale celor spirituale. Iar proba despre aceasta este faptul că ucenicii trimiși sunt Petru și Ioan.

Căci Petru este simbolul faptei, iar Ioan al contemplației. Astfel cel dintâi care-i întâlnește pe aceștia să fie purtătorul unui ulcior cu apă, însemnând prin el pe toți cei ce poartă prin filosofia practică pe umerii virtuților, închis în mădularele pământești mortificate ale trupului ca într-un ulcior, harul Duhului care-i curățește pe ei prin credință de întinăciune.

După acesta al doilea care-i întâlnește este stăpânul casei care le arată foișorul pardosit. Acesta înfățișează prin el pe toți cei ce pardosesc prin contemplație înălțimea cugetării lor curate și mărețe, ca pe un foișor, cu cugetări și dogme însușite prin cunoaștere (în chip gnostic), spre primirea după cuviință a marelui Cuvânt.

Iar casa este deprinderea întru cucernicie, spre care înaintează mintea practică cultivând virtutea. Asupra ei stăpânește, ca una ce e stăpână prin fire, mintea, luminată de lumina dumnezeiască a cunoașterii tainice, care s-a învrednicit, împreună cu mintea practică, de împreună ospătarea cea mai presus de fire cu Cuvântul și Mântuitorul. Se vorbește în Scriptură și de un om și de doi, dacă unul este purtătorul ulciorului, altul este stăpânul casei. De unul se vorbește poate, din pricina singurei firi, iar de doi din pricină că această fire este împărțită între cei activi și între cei contemplativi. Pe aceștia iarăși amestecându-i Cuvântul prin Duhul, îi numește și-i face unul. [...]

Și iarăși cetate este sufletul fiecăruia la care sunt trimise mereu, ca învățăcei ai Cuvântului și ai lui Dumnezeu, îndemmurile virtuții și rațiunile (cuvintele) cunoașterii. Cel ce poartă ulciorul cu apă este modul de viețuire și cugetul care susține în chip neșovăitor pe

umerii înfrânării, neevaporat, harul credinței dat la Botez. Iar casa este dispoziția și deprinderea virtuoaasă, zidită din multe și felurite virtuți și cugetări tari și bărbătești ca din niște pietre. Foișorul este cugetarea largă și întinsă și capacitatea de cunoștere împodobită cu vederile dumnezeiești ale dogmelor tainice și negrăite. Stăpânul este mintea lărgită de strălucirea deprinderii întru virtute de înălțime, de frumusețea și de mărimea cunoștinței. La această minte venind Cuvântul cu ucenicii Săi, adică cu primele înțelesuri duhovnicești ale firii și ale timpului, se împărtășește pe Sine.

Paștile sunt trecerea Cuvântului spre mintea omenească, prin care dăruiește tuturor celor vrednici plenitudinea bunurilor Sale, însuși Cuvântul lui Dumnezeu venind tainic la ei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 25).

"Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine".

Luca I, 28

Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos a trimis pe unul din slujitorii Săi, pe arhanghelul Gavriil din înălțimea cea Sfântă a Sa înfățișându-i Fecioarei taina. Și împreună cu cuvântul, a intrat întreg Cuvântul ipostatic și de o ființă al lui Dumnezeu și Tatăl în pântecul Fecioarei și prin venirea și împreună-lucrarea Sfântului Său Duh, Celei de o ființă, a luat trup înzestrat cu minte și cu suflet din sângele curat al ei și s-a făcut om. Aceasta este deci unirea de negrăit și nunta de taină a lui Dumnezeu; și așa s-a făcut schimbul lui Dumnezeu cu oamenii, unindu-se în chip neamestecat cu ființa și cu firea noastră stricăcioasă și săracă, Cel mai presus de fire și de ființă. Deci Fecioara a zămislit și a născut din două firi, în chip minunat, adică din dumnezeire și omenitate, pe Fiul cel Unul Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, pe Domnul nostru Iisus Hristos Care n-a stricat nici fecioria ei și nu s-a despărțit nici de sânul părintesc. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 155).

**"Și îi va da Dumnezeu tronul părintelui său: David.
Și va împărăți peste casa lui Iacob în veci".**

Luca I, 32-33

Și David a împărățit peste cei credincioși din Israil. Din această pricină, îndată ce și-a stins Israil lumina credinței, s-a desfăcut și de împărăția lui David (III Regi XII, 28). Este vorba de tronul duhovnicesc al lui David și de împărăția spirituală a sufletelor raționale, de casa credincioasă a lui Iacob și de poporul sfânt și mare, despre care a făgăduit Dumnezeu în chip profetic că se va naște din Moise, luând locul lui Israil cel trupesc care amărăște neconținut pe Dumnezeu, despre acel popor căruia Israil cel trupesc îi servește numai ca chip. [...]

Deci nu e vorba de casa necredincioasă a lui Iacob, care supără neîncetat pe Dumnezeu, de neamul păcătos și de sămânța vicleană, de fiii nelegiuți, de căpeteniile Sodomei și de poporul Gomorei, de cei ce s-au întors cu întoarcere vicleană și au părăsit pe Domnul, de cei ce au mâniat pe Sfântul lui Israil și pe Dumnezeu nu l-au cunoscut și nu l-au înțeles, de cei ce au fost răniți cu rana fără de leac a necredinței, care nu poate fi vindecată de nici o metodă de tămăduire rațională care să-i lecuiască de necredința sufletului.

Ci e vorba de Israil cel credincios și duhovnicesc, de acel Israil care vede pe Dumnezeu prin credință și care a fost adunat de Dumnezeu din toate neamurile prin alegerea harului (Romani XI, 5) ca să-și alcătuiască un popor și un neam sfânt și o preoție împărătească (I Petru II, 9). Pe acesta a făgăduit Dumnezeu vorbind prin Înger către Fecioară să-l dea Mântuitorului care se va naște și Dumnezeului tuturor, ca să împărățească peste el. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 76).

"Domnul a fost pus spre căderea și ridicarea multora".

Luca II, 34

Să băgăm de seamă de nu cumva e pus spre căderea celor ce privesc creațiunea văzută numai cu simțurile și se țin numai de litera Sfintei Scripturi, ca unii ce nu pot străbate spre duhul cel nou al harului, pentru nebunia lor; și spre ridicarea celor ce privesc duhovnicește fapțurile lui Dumnezeu și ascultă duhovnicește cuvintele Lui și se îngrijesc prin purtările cuviincioase numai de chipul dumnezeiesc al sufletului.

Cuvântul că Domnul "*a fost pus spre căderea și spre ridicarea multora*" în Israel - înțeles numai în sens bun, înseamnă că e pus spre căderea patimilor și gândurilor rele din fiecare credincios și spre ridicarea virtuților și a tot gândul iubitor de Dumnezeu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 183).

"Și le-a zis: Adevărat zic vouă că nici un prooroc nu este primit în patria sa".

Luca IV, 24; Matei XIII, 57

Dacă nici un prooroc nu e cinstit în patria lui, cum zice Domnul, să luăm seama ca nu cumva să ni se facă înstrăinarea pricină de slavă deșartă. Căci înstrăinarea este despărțirea de toate pentru a ne face nedespărțit gândul la Dumnezeu. Înstrăinatul este iubitorul sau lucrătorul plânsului neîncetat. Străin este cel ce a ieșit din legătura cu toate ale sale și cu celelalte. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 67).

"Dar negăsind pe unde să-l ducă, din pricina mulțimii, s-au suit pe acoperiș și, printre cărămizi, l-au lăsat cu patul în mijloc, înaintea lui Iisus".

Luca V, 19

Slăbănogul pogorât prin acoperiș este păcătosul muștrat de credincioși pentru Dumnezeu și care primește iertare prin credința aceluia. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 242).

După istorie cu siguranță s-a descoperit casa, căci vizitatorii acelor locuri zic că acoperișurile caselor, făcute din piatră poroasă, sunt foarte ușoare, încât cel ce vrea să le descopere o poate face aceasta ușor și repede. Dar după înțelesul mai înalt, slăbănogul este orice minte ce bolește în păcate și nu poate vedea pe Cuvântul (Rațiunea supremă) prin contemplație naturală, care e ușă. Deci înlăturând prin credință acoperișul gros al literii legii, e coborâtă prin cei patru de la înălțimea deșartă spre Cuvântul care s-a smerit pe Sine (chenoza) și primește prin credință și făptuire puțința de-a umbla. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 240).

"Este bun cu cei răi și necinstitori".

Luca VI, 35

"Prietene, eu nu te nedreptățesc, ci voi să dau acestuia de pe urmă ca și ție. Dacă ochiul tău este rău, Eu sunt bun".

Matei XX, 23

Fii vestitor al bunătății lui Dumnezeu pentru că te călăuzește pe tine care ești nevrednic și pentru că ești mult dator și nu scoate dreptul Său de la tine. Și în locul lucrurilor mici pe care le faci, îți dăruiește cele mari. Să nu numești pe Dumnezeu "drept", căci nu dreptatea Lui se vede în faptele tale. Și dacă David Îl numește pe El drept, Fiul Lui ne-a arătat că El este mai degrabă bun și blând. [...] Cum Îl numești "drept" când citești în capitolul despre plata lucrătorilor: "*Prietene nu te nedreptățesc, ci voi să dau acestuia de pe urmă ca și ție*". [...] Și cum numește iarăși omul pe Dumnezeu "drept" când aude în capitolul despre fiul risipitor, care a cheltuit bogăția în petreceri, cum numai pentru pocăința ce-a arătat-o, tatăl

a alergat și a căzut pe grumazul lui și i-a dat stăpânire peste toată bogăția lui? Nimeni altul n-a spus aceasta despre El, ca să ne îndoim de El, ci însuși Fiul Lui a mărturisit acestea despre El. Unde e dreptatea lui Dumnezeu când noi, păcătoși fiind, Hristos a murit pentru noi? Iar dacă aici ni Se arată milostiv, să credem că nu primește schimbare în privința aceasta.

Să nu ne fie nouă să cugetăm vreodată această nelegiuire, ca să spunem că Dumnezeu este nemilostiv. Căci nu se schimbă Dumnezeu în ceea ce e propriu Lui, ca morții, și nu dobândește ceva ce nu are, nici nu pierde ceea ce are, nici nu primește vreun adaos ca făpturile. Ci ceea ce are Dumnezeu dintru început, va avea și are pururea până la sfârșitul fără de sfârșit. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 314).

"Fiți buni și milostivi ca Tatăl vostru cel din Ceruri".

Luca VI, 36

Singur Dumnezeu e bun prin fire. Dar și omul se face bun prin Cel cu adevărat bun, dacă își cultivă modurile viețuirii. Din această stare nu se mai poate schimba, când sufletul, prin cultivarea binelui, a ajuns în Dumnezeu, așa de mult cât poate vrea cu puterea care lucrează în el. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 335).

Numai omul, această viețuitoare mintală și rațională, este dintre toate *"după chipul și după asemănarea lui Dumnezeu"*. Tot omul se zice că este după *"chipul lui Dumnezeu"* pentru demnitatea minții și a sufletului, adică pentru necuprinsul, nevăzutul, nemurirea și libertatea voii, ca și pentru însușirea de stăpânitor, născător de prunci și ziditor. Iar *"după asemănare"* este pentru rațiunea virtuții și a faptelor noastre care imită pe Dumnezeu și poartă nume dumnezeiesc, adică pentru dispoziția filantropică față de cei din neamul omenesc, pentru îndurarea, mila și dragostea aproapelui și

pentru compătimirea arătată altora. [...] *"După chipul"* îl are orice om, căci Dumnezeu nu se căiește de darurile Sale. Dar *"după asemănare"* o au foarte puțini și numai cei virtuoși, sfinții și cei ce imită pe Dumnezeu în bunătate, pe cât e cu puțință oamenilor (Sf. Ioan Damaschin, Filocalia 4, pag. 196).

"Iertați și veți fi iertați".

Luca VI, 37

Unii s-au predat pe ei osteneților și sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ține minte răul a luat-o înainte acestora.

Neținerea de minte a răului este semnul adevăratei pocăințe. Iar cel ce ține dușmănie și pare că se pocăiește, e asemenea celui căruia i se pare că aleargă în vis. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 198).

"Iertați și veți fi iertați".

Luca VI, 37

"De veți ierta oamenilor greșalele lor și Tatăl vostru cel din ceruri va ierta vouă greșalele voastre".

Matei VI, 14

"Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui".

Matei V, 7

"Cu ce măsură veți măsura, cu aceea se va măsura vouă".

Matei VII, 2

Să ne iubim unii pe alții și vom fi iubiți de Dumnezeu. Să fim cu îndelungă răbdare întreolaltă și va fi și El cu îndelungă răbdare față de păcatele noastre. [...] Căci iertarea greșalelor noastre o aflăm în iertarea fraților. Iar mila lui Dumnezeu e ascunsă în milostivirea noastră față de aproapele. [...] Să ne facem dumnezei pentru El.

Căci pentru aceasta s-a făcut om, fiind Dumnezeu și Stăpân prin fire (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 33).

"Și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun?"

Luca VI, 46

Domnul nu spune aceasta pentru cei ce zac în patimile lor cu voia, ci către cei războiți numai de obișnuințe. De aceea celor nedreptățiți de dușmani le-a făgăduit să le facă dreptate, dar pe cei care leapădă porunca ajutătoare îi mustră. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 304).

"Mergând, vestiți lui Ioan cele ce le-ați auzit și le-ați văzut: orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, morții înviază și săracilor li se binevestește.

Și fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine".

Luca VII, 22-23

Ioan când a botezat pe Domnul Iisus, a luat ca chip al acestui cuvânt că cel ce se botează trebuie să mărturisească faptele lui. Deci multe sunt semnele pe care le-a făcut Domnul Iisus. Dar "*orbii văd*" înseamnă că cel ce privește lumea aceasta cu nădejde este orb; dar dacă părăsind-o pe ea, privește la nădejdea așteptată, a văzut. La fel "*șchiopii umblă*" înseamnă că cel ce voiește pe Dumnezeu și iubește cugetările trupești ale inimii este șchiop; dar dacă le părăsește pe acestea și iubește pe Dumnezeu din toată inima, umblă. La fel iarăși "*surzii aud*" înseamnă că fiind cineva în împrăștiere, e surd prin robie și uitare, dar dacă se adună în conștiință, aude. "*Leproșii se curățesc*" arată, fiindcă s-a scris în Legea lui Moise că "*cel necurat să nu intre în casa Domnului*", pe

tot cel ce are dușmănie față de aproapele sau ură sau pizmă sau vorbire împotriva. Dar dacă le părăsesc pe acestea s-au curățat. În sfârșit de vede orbul, umblă șchiopul și e curățit leprosul, omul care a murit prin aceasta în vremea leneviei se scoală și se înnoiește, deci se și bineveștește simțurilor lui celor sărăcite de sfintele virtuți, fiindcă a văzut, a umblat și s-a curățit. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 103).

"Mai mare ca Ioan între cei născuți nu se va ridica dar cine e mai mic în Împărăția cerurilor e mai mare ca el".

Luca VII, 28; Matei XI, 11

Cel ce se va smeri pe sine mai mult ca Ioan, căci aceasta înseamnă "*mai mic*", acela e mai mare ca Ioan. Sau altfel: fiindcă se credea că Ioan a dobândit prin contemplație toată cunoștința îngăduită aici, cunoștința cea mai mică și mai de pe urmă în viața viitoare, e mai mare decât cea de aici. Sau: teologul cel mai înalt e mai mic decât cel mai de pe urmă între îngeri. Sau: cel ce stă pe treapta cea mai de pe urmă în viețuirea evanghelică, e mai mare ca cel mai înălțat în treapta legii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 231).

"Nimenea aprinzând făclia nu o pune sub obroc, ci într-un sfeșnic, ca cei ce intră, să vadă lumina".

Luca VIII, 16

A numit obroc nedreptatea lumii acesteia. Cât timp deci mintea se află într-o stare contrară firii, făclia dumnezeirii nu poate fi înlăuntru ei. Dar dacă mintea se face un sfeșnic înalt și se pune în ea lumina dumnezeirii, cunoaște pe cei din casă și pe cel ce trebuie să-l scoată îl scoate, și pe cel cu care se poate împăca, îl lasă. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 156).

"Îți voi urma Ție Doamne, dar îngăduie-mi mai întâi, ca plecând, să rânduiesc cele din casa mea".

Luca IX, 61

Dar cunoscându-l iubitul nostru Iisus că de va vedea iarăși acelea, inima lui se va apleca iarăși spre ele și prilejurile lor îl vor depărta de la ceea ce se cuvine, de aceea l-a împiedicat pe acela să plece zicând: *"Nimeni punând mâna pe plug și întorcându-se spre cele dinapoi, nu este potrivit pentru Împărăția Cerurilor"* (Luca IX, 62). (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 159).

"Secerișul este mult, iar lucrătorii puțini".

Luca X, 2

Secerișul lui Dumnezeu este sălășluirea și așezarea totală întru El a celor vrednici, lucru ce va avea loc la sfârșitul veacurilor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 138).

"Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, iar cel ce Mă nesocotește pe Mine, nesocotește pe Cel ce M-a trimis pe Mine".

Luca X, 16

Cel cu adevărat ascultător se cuvine să păzească aceste cinci virtuți: întâi **credința**, adică să aibă credința curată și nefățarnică față de întâistătătorul său, încât să creadă că vede în el pe Hristos și se supune Lui, cum zice Domnul Iisus: *"Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, și cel ce vă nesocotește pe voi, pe Mine Mă*

nesocotește, iar cel ce Mă nesocotește pe Mine, nesocotește pe Cel ce M-a trimis pe Mine". Iar Sfântul Ioan Scărarul zice: "*Și tot ce nu este credință, este păcat*" (Scara IV, P.G. 88, 680 BC).

În al doilea rând este **adevărul**. Unul ca acesta slujește adevărului în faptă, în cuvânt și în mărturisirea sinceră a gândurilor. "*Începutul cuvintelor sale este adevărul*" și "*Domnul caută adevărul*" (Psalm XXX, 25). Iar Hristos zice: "*Eu sunt adevărul*" (Ioan XIV, 6). El însuși s-a numit adevăr.

Al treilea lucru cerut e **să nu-ți faci voia proprie**. Căci e spre paguba celui sub ascultare să facă voia sa. El trebuie să și-o taie pe aceasta totdeauna de bună voie, adică nu silit de părintele său.

Al patrulea e **să nu se împotrivescă în cuvânt și să nu se certe** în general, pentru că împotrivirea în cuvânt și cearta nu sunt ale celor bine credincioși. Căci scrie Sfântul Pavel: "*Iar dacă cineva este iubitor de sfadă, noi acest obicei nu-l avem, nici Bisericile lui Dumnezeu*" (I Corinteni XI, 6). [...] Căci împotrivirea în cuvânt și iubirea de sfadă își au începutul în voia proprie, care viețuiește împreună cu necredința și cu mânia cugetului. [...]

În al cincilea rând, acesta trebuie **să păzească sinceritatea**, adică să facă o mărturisire amănunțită și sinceră întâistătorului, [...] ca în fața înfricoșatului scaun al lui Hristos, înaintea lui Dumnezeu și a sfinților îngeri, făgăduind să avem ca început și sfârșit, împreună cu alte făgăduințe și îndatoriri ale noastre față de Domnul, și mărturisirea celor ascunse ale inimii. Căci a spus dumnezeiescul David: "*Am zis: vesti-voi fărădelegea mea Domnului*" (Psalm XXXI, 6). Dar și Sfântul Ioan Scărarul zice: "*Ranele descoperite nu se vor face mai rele, ci se vor tămădui*" (Scara IV, P.G. 88, 681 B).

Cel ce păzește aceste cinci virtuți arătate cu înțelepciune și cu știință, să știe în chip sigur că va dobândi fericirea dreptilor ca o arvună. Căci acestea sunt proprii ascultării vrednice de laudă și ca o rădăcină și temelie a ei. [...] Iar prea strălucitul luminător al viețuirii după Hristos și noul Veseleil (Ieșire XXXI, 2) al scării cerești (Veseleil a fost arhitectul cortului sfânt. Ioan Scărarul a fost arhitectul scării duhovnicești ce urcă la cer ca turnul unei biserici)

zice: "Părinții socotesc cântarea de psalmi drept armătură; rugăciunea, au spus ei, e ca un zid; lacrima neprihănită spun că este ca o baie, fericita ascultare au socotit că este ca o mărturisire fără de care nimeni din cei împătimiți nu va vedea pe Domnul" (Evrei XII, 14; Scara IV, P.G. 88, 681 AB). (Filocalia 8, pag. 36).

"Și le-a zis: Am văzut pe satana ca un fulger căzând din cer".

Luca X, 18

Ispita e, fie din îngăduința sau din retragerea lui Dumnezeu pentru îndreptarea noastră, fie din părăsirea din partea lui Dumnezeu care se întoarce de la cineva [...] pentru ca mintea să nu se mândrească pentru binele ce l-a aflat. Ci războită și certată să sporească pururea în smerenie. Căci aceasta e singura prin care nu numai biruiește pe cei ce o războiesc pe ea cu mândrie, ci se și învrednicește de daruri neconținut mai mari, înaintând pe cât e cu putință firii omenești măcar că e legată cu lanțuri de nedesfăcut și apăsată de povara trupului, spre desăvârșire și nepățimirea cea după Hristos. Căci zice Sfântul Diadoh: "Domnul însuși zice că satana a căzut ca un fulger din ceruri (Luca X, 18), ca să nu privească cel cu chip urât (desfigurat) la locașurile sfinților îngeri. Cum deci, cel ce nu se învrednicește de părtășie cu slujitorii cei buni, poate avea ca locaș comun cu Dumnezeu mintea omenească? Ei vor zice că aceasta se întâmplă prin îngăduirea (retragerea) dumnezeiască. [...] Dar retragerea pentru îndreptare nu lipsește nicidecum sufletul de lumina dumnezeiască, ci de multe ori [...] harul numai își ascunde minții prezența lui, ca să împingă sufletul, prin amărăciunea pricinuită de demoni, să ceară cu toată frica și cu multă smerenie ajutorul de la Dumnezeu, cunoscând pe încetul răutatea dușmanului său. [...]"

Atunci când începe lupta între suflet și satana într-o ciocnire esențială, din îngăduința (lui Dumnezeu), pentru îndreptare, harul se ascunde, [...] dar ajută în chip neștiut sufletul, ca să arate

vrăjmașilor lui că biruința e numai a sufletului". (Filocalia 8, pag. 184).

"Nu vă bucurați că vi se supun dracii, ci că numele voastre au fost scrise în cer".

Luca X, 20

Nu ajunge sufletului pentru dobândirea bucuriei duhovnicești să-și supună patimile, dacă nu dobândește virtuțile prin împlinirea poruncilor. *"Nu vă bucurați că vi se supun dracii"*, adică lucrările patimilor, ci că *"numele voastre au fost scrise în cer"*, fiind trecute la locul nepătimirii de harul înfierii dobândit prin porunci. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 154).

"Și răspunzând Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești, dar un lucru trebuie. Iar Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la dânsa".

Luca X, 41-42

Văzătorul își rodește plăcerea vederii adevărate, ca partea cea bună, deprinzând tăcerea și privind pe Iisus. Plăcerea aceasta făptuitorul nu o cunoaște, ca unul ce n-a gustat-o, întrucât de multe se îngrijește și se tulbură (Luca X, 41) cântând și citind și ostenindu-și trupul. Ba și disprețuiește uneori, ca obositoare și nefolositoare, silințele care înaripează înțelegerea spre lucrurile înțelegerii minții și nevăzute cu simțurile, care aduc prin îndeletnicirea cu ele o plăcere negrăită, iar prin odihnirea în ele o bucurie de nedescris.

El nu înțelege că buna noastră pătimire se odihnește lângă Cuvântul adevărat și de oameni iubitor și fără nici o lipsă a lui

Dumnezeu și se naște din vederea Lui. Căci El este atotdesăvârșit și nu are nevoie de slujirea noastră. De aceea El laudă și primește pe Maria care șade la picioarele Lui și se hrănește cu contemplarea cuvintelor Lui și trezește pe omul ei dinlăuntru spre înțelegerea lor. Ea nu face la fel cu Marta, căci aceasta se îngrijește și se tulbură de multe, cum zice Cuvântul însuși. El zice aceasta nu numai îndemnându-le pe acelea spre ceea ce e mai înalt, ci învățând pe toți cei ce de după ele, ca nu numai să nu mustre ca leneși pe cei ce voiesc să se ocupe cu vederea și zăbovesc în aceasta, ci să-i și laude și să se silească să le urmeze pilda pe cât pot. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 311).

Lucrarea rugăciunii și a cuvântului săvârșită cum se cuvine e mai presus de orice virtute și poruncă. Martor pentru aceasta este însuși Domnul. Căci intrând în casa Martei și a Mariei, și Marta îndeletnicindu-se cu slujirea, iar Maria șezând la picioarele Lui și împărtășindu-se din miera graiului Său dumnezeiesc, fiind muștrată de sora ei că nu lucrează împreună cu ea, ci stă lângă El, Acesta punând lucru de căpetenie înaintea celui de-al doilea, zise către aceasta: "*Marto, Marto, te grijești...*". Iar aceasta a zis-o nu pentru a lepăda lucrarea slujirii, ci pentru a pune ceea ce e mai mare înaintea a ceea ce e mai mic. Căci cum ar fi gândit una ca aceasta, El care a săvârșit însuși această lucrare și a spălat picioarele ucenicilor? Atât de departe a fost de a împiedica slujirea, încât le poruncește ucenicilor să facă și ei la fel unii altora. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 312).

"Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăția lui Dumnezeu".

Luca XI, 20; Matei XII, 28

Domnul nostru Iisus Hristos, după Luca, scotea dracii cu

degetul lui Dumnezeu, iar după Matei în Duhul lui Dumnezeu. Iar Vasile cel Mare spune că degetul lui Dumnezeu e una dintre lucrările Duhului. Dacă deci una dintre ele este Duhul Sfânt, fără îndoială că și celelalte, cum ne-a învățat pe noi, tot aceleași. Dar pentru aceasta nu sunt mulți dumnezei sau multe Duhuri. Căci acestea sunt ieșiri, arătări și lucrări firești ale unuia și aceluiași Duh. Prin fiecare, Unul este Cel ce lucrează. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 473).

"Când duhul necurat iese din om și trece prin locuri fără apă, căutând odihnă și neafând, zice: Întoarce-mă-voi la casa mea de unde am ieșit" ș.u.

Luca XI, 24-27; Matei XII, 44, II Petru II, 20

De voiește cineva să taie nu numai patimile, ci și pricinile lor, să-și îngrijească mai întâi bine moravurile lui, prin pocăință și plâns, și apoi să înceapă să semene sămânța cea bună care este faptele bune. Căci, precum am spus despre țarină, dacă după curățirea și buna ei pregătire nu va arunca cineva sămânța cea bună, vor răsări iarăși buruienile și vor afla pământul bun și netezit, prin buna lui pregătire și vor prinde rădăcini mai adânci în el, așa sunt și cele ale omului. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 604).

Domnul nostru ne învață în Evanghelii că atunci când satana, întorcându-se, află casa lui măturată și goală, adică inima fără rod, ia alte șapte duhuri mai rele decât el și intră și se încuibă în ea, făcând cele de pe urmă ale omului mai rele decât cele dintâi. De aici trebuie să înțelegem că atâta vreme cât este Duhul Sfânt în noi, satana nu poate intra ca să rămână în adâncul sufletului. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 372).

"Luminătorul trupului este ochiul. Dacă deci ochiul tău este curat, tot trupul tău va fi luminat. Dar dacă ochiul tău este rău, tot trupul tău va fi întunecat".

Luca XI, 34

Dacă mintea s-a făcut nesănătoasă din pricina răutății (păcatului) nu poate înțelege lumina dumnezeirii. Căci răutatea (păcatul) se face un zid întunecos minții și face sufletul pustiu (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 156).

"Vindeți averile voastre și dați-le milostenie [...] și iată toate vor fi vouă curate".

Luca XI, 41; XII, 33

Nu vă mai îndeletniciți cu lucrurile din jurul trupului, ci străduiți-vă de vă curățiți mintea de ură și neputință, prin inimă înțelegând Domnul mintea. Căci acestea întinând mintea nu o lasă să vadă pe Hristos care locuiește în ea, prin harul Sfântului Botez (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 111).

"Să aibă mijlocul încins și făclia aprinsă".

Luca XII, 35

Cel ce și-a ales viața în necăsătorie sau în feciorie e dator să aibă *"mijlocul încins și făclia aprinsă"*, mijlocul prin înfrânare, iar făclia prin rugăciune, contemplație și dragoste duhovnicească. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 110).

"Fiți gata în tot ceasul, că nu știți în care ceas vine furul; deci nu cumva să vă găsească dormind".

Luca XII, 40

"Vedeți să nu se îngreuneze inima voastră întru desfrânare, beție și griji lumești și să vie peste voi fără de veste ceasul acela".

Luca XXI, 34

Isus Hristos, Învățătorul nostru, știind vrăjmașa lor neîndurare și milostivindu-se de neamul omenesc, ne-a poruncit să păzim inima cu strictețe. [...] Deci ia seama la inima ta, fii cu luare aminte la simțurile tale. Și dacă se va întovărăși cu tine pomenirea lui Dumnezeu, vei prinde pe tâlharii care te pradă de ea. Căci cel ce se deprinde să deosebească precis gândurile recunoaște pe cele ce vreau să intre și să-l spurce, fiindcă acestea tulbură mintea ca să se facă mândră și trândavă. Dar cei ce cunosc răutatea lor rămân netulburați, rugându-se Domnului (Isaia Pustnicul, Filocalia 1, pag. 395).

"Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș fi voit să fie de pe acum aprins".

Luca XII, 49

Deci crezând din tot sufletul și căindu-ne cu căldură, zămislim pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre ca Fecioara dacă avem sufletele noastre fecioare și curate. Și precum pe aceea, fiindcă era prea neprihănită, nu a topit-o focul dumnezeirii, așa nici pe noi nu ne topește dacă avem inimile curate și neprihănite, ci se face în noi rouă din cer și izvor de apă și râu de viață nemuritoare. Că și noi primim la fel focul neîngustat al dumnezeirii. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 157).

În cei ce urmează învățăturile sfinte ale Lui, s-a aflat focul dumnezeirii Lui. Atunci au aflat ucenicii sabia Duhului și au tăiat cu ea toate voile trupului. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 80).

Căldura harului este focul Duhului pe care Domnul a venit să-l arunce pe pământ, adică în inimile oamenilor. Și el vrea să se aprindă degrabă în noi, ca să ardă păcatul și să curețe sufletul și să-l aline și să-l atragă în chip negrăit spre dragostea de Dumnezeu și de oameni. Căci e neamestecat cu firea, căreia îi dăruiește din ceea ce are deosebit de ea. [...] Se întâmplă câteodată că harul lucrează și se mișcă singur, dar câteodată e împreună cu înșelăciunea, dar în chip neamestecat. [...] Se întâmplă uneori însă să lucreze păcatul singur (adică înșelăciunea), încălzind voința noastră întrucât o stăpânește. Iar alteori omul se luptă după har, văzându-și sufletul muncit înăuntru, rău pătimind. [...] Înșelăciunea celor de mijloc și a celor desăvârșiți constă în nălucirea minții. Căci căldura înșelăciunii sau a păcatului este aprinderea poftii de dulceță. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 168).

Rugăciunea neînșelătoare, căldura împreunată cu rugăciunea lui Iisus, care a aruncat foc pe pământul inimii noastre, este căldura care arde patimile ca pe niște scaieți și sădește veselie și pace în suflet. Ea nu se abate nici la dreapta nici la stânga, ci răsare în inimă ca un izvor de apă din Duhul de viață făcător. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 198).

"Și luând seama cum își luau la masă cele dintâi locuri, a spus celor chemați o pildă".

Luca XIV, 7

Cel ce se urcă în smerita cugetare, coboară mai jos decât cugetul său. Dar se suie mai sus cel ce nu o are pe aceea. Acesta nu rabdă să se măsoare de bună voie cu cei mai mici. De aceea își arată întristarea pentru neșederea în fruntea mesei. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 287).

"Cel ce nu poartă crucea sa ca să-Mi urmeze Mie, nu poate să-Mi fie ucenic".

Luca XIV, 27

De ce cruce spune să o purtăm, dacă nu ca mintea să privegheze totdeauna și să stăruie în virtuți ca să nu coboare de pe cruce, adică din înfrânarea de patimi până nu le taie (desființează) pe ele și învie nebiruită? (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 158).

"Cel ce nu se va lepăda de toate avuțiile sale, nu poate să-Mi fie ucenic".

Luca XIV, 33

Cel ce vrea să se facă ucenicul Lui și să se afle vrednic de El și să primească de la El puterea împotriva duhurilor răutății, se desface de toată legătura trupească și se golește de toată împătımirea după cele materiale și așa ia lupta cu vrăjmașii nevăzuți pentru poruncile Lui, precum Însuși Domnul ni S-a făcut pe Sine pildă, ispitit fiind în pustie de către căpetenia lor, iar după ce a venit pe lume, de către cei stăpâniți de acela. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 4).

Pe cât părăsește cugetarea grija celor văzute și se îngrijește întru nădejde de cele viitoare, pe măsura înălțării ei din grija trupului și din îndeletnicirea ei cu aceea, pe atâta se subțiază și se străluminează în rugăciune. Și pe cât se eliberează trupul din legăturile lucrurilor, pe atâta se eliberează și cugetarea. Și pe cât se eliberează cugetarea de legăturile grijilor, pe atâta se străluminează (se face străvezie). Și pe cât se străluminează, pe atâta se subțiază și se înalță din înțelesurile veacului acestuia, purtător al grosimii chipurilor. Și atunci cugetarea poate să contemple pe Dumnezeu potrivit cu Sine. Și nu ca noi. Căci de nu se face mai întâi omul vrednic de descoperire, nu o poate cunoaște. Și dacă nu ajunge la curăție, gândurile lui nu se fac străvezii ca să poată vedea (contempla) cele ascunse. Și până ce nu se eliberează de toate cele văzute, potrivit zidirii lor, nu se eliberează de gândurile privitoare la ele, nici nu scapă de îndeletnicirea cu gândurile întunecoase. Iar unde e întuneric, acolo sunt și gânduri încurcate și patimi. Și dacă nu se eliberează omul de acestea, cum am zis, și de pricinile lor, cugetarea nu va vedea cele ascunse. De aceea ne-a poruncit Domnul să ținem înainte de toate neagonisirea și să ne depărtăm de tulburarea lumii și să ne desfacem de grija de toți oamenii. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 196).

"Cel ce are urechi de auzit, să audă".

Luca XIV, 35

Mama se ascunde de copil, dar acesta căutând-o cu durere, când vede ea aceasta se veselește. În felul acesta îl învață să se lipească statornic de ea și aprinde în copil iubirea puternică față de ea.

Prin mamă se înțelege bunătatea lui Dumnezeu, iar prin luminare, vederea. Prin copil pe cel încă nedesăvârșit pentru rugăciunea curată. Căutarea dureroasă e rugăciunea făcută cu osteneală de un astfel de prunc. Veselia maicii e pricinuită de

căutarea stăruitoare a ei, din partea pruncului sau de cererea lui rugătoare. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 182).

"Mai de folos i-ar fi fost aceluia să i se lege o piatră de moară de grumaz și să fie aruncat în mare, decât să smintească pe unul din cei mici".

Luca XVII, 2

"Mici" socotesc că numește pe cei simpli la cugetare, care din pricina micimii minții nu pot să deosebească judecățile Providenței. Deci dacă cineva smintește pe unii ca aceștia, mai de folos i-ar fi fost să facă parte din ceata păgânilor, care asemenea asinului legat la piatra de moară, se țin numai în ogașa mișcării lumii, și să se arunce în mare, adică într-o viață plină de confuzie. Aceasta o întărește și Apostolul Petru zicând: *"Mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât cunoscând-o să se întoarcă spre cele dinapoi"* (II Petru II, 21). (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 233).

"Când veți face cele poruncite vouă, ziceți că robi netrebnici suntem și ceea ce am fost datori să facem, aceea am făcut".

Luca XVII, 10

Domnul arată că toată porunca trebuie împlinită și că înfierea s-a dăruit oamenilor în sângele Său. [...] De aceea Împărăția cerurilor nu este plata faptelor, ci harul Stăpânului gătit slugilor credincioase. Iar sluga nu cere slobozirea ca plată, ci mulțumește ca un îndatorat și o primește după har. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 61).

Stăpânul și Domnul Iisus a venit la noi pentru patimile lucrătoare în noi. A venit ca să le omoare în noi, cei ce nu umblăm după trup, ci după duh, arătându-ne toată Voia Tatălui. [...] Acestea le-a spus celor ce și-au dat osteneala lor și au păzit-o pe ea pentru că au cunoscut pe cei ce caută să-i sărăcească de osteneala lor și să o fure. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 189).

"Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci iată Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru".

Luca XVII, 21

Scopul economiei întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul [...] este acela ca, împărțându-se de ale noastre, să ne facă pe noi părtași de ale Sale. Căci Fiul lui Dumnezeu de aceea S-a făcut Fiul al omului, ca să ne facă pe noi oamenii, fii ai lui Dumnezeu, ridicând după har neamul nostru la ceea ce este El după fire, născându-ne de sus în Duhul Sfânt și introducându-ne îndată în Împărăția cerurilor. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 91).

Dumnezeu, după ce a adus lucrurile la ființă din nimic, făcând pe om la început ca pe o lume mare, l-a așezat în această lume ca într-una mică, creându-l ca pe un chip al Său și arătându-l ca pe un împărat al tuturor celor de pe pământ. Deci sădește în el în chip înțelegător, ca într-o lume mare, un alt rai dumnezeiesc, mult superior celui ce cade sub simțuri ca unul ce e împodobit cu plante veșnic nemuritoare și pururea verzi și luminat de Soarele dreptății. Acesta este locul Împărăției cerurilor așezat la răsăritul Soarelui dreptății în pământul celor blânzi.[...] În acest rai a sădit Dumnezeu pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului. Pomul vieții este Sfântul Duh care sălășluiește în omul credincios, iar pomul cunoștinței binelui și răului este simțirea care produce două roduri contrare între ele. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 365).

Deprinderea virtuții este readucerea puterilor sufletului la străvechea lor noblețe și întâlnirea virtuților generale în lucrarea cea după fire. Iar acestea nu ne vin din afară ca niște adaosuri străine, ci cresc în firea noastră de la creație ca o simțire dumnezeiască și mintală. Și mișcați prin ele, potrivit cu firea, intrăm în Împărăția cerurilor, care este înlăuntrul nostru. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 242).

Cunoașterea care se mișcă în cele văzute sau în simțuri și urmărește înșiruirea lor, se numește naturală. Iar cea care se mișcă în planul celor gândite (inteligibile) și prin mijlocirea lor în firile celor netrupești se numește duhovnicească, deoarece ea primește simțirea în duh și nu în simțuri. Și acestea două se ivesc în suflet din afară, pentru cunoașterea lor. Iar cea care se produce în planul dumnezeiesc se numește mai presus de fire și e mai degrabă necunoscută și mai presus de cunoaștere. Vederea (contemplarea) acesteia n-o primește sufletul dintr-un conținut din afara lui, ca pe primele două, ci ea se arată și se descoperă din cele din lăuntru sufletului în chip nematerial, deodată și pe neașteptate. [...] Ea nu se nădăjduiește pe temeiul unor chipuri, nici nu vine prin judecăți pe temeiul cuvântului lui Hristos și prin păzirea lui, ci se descoperă din lăuntru chipului cugetării celei ascunse, fără o cauză anumită, fără o cercetare a lui. Pentru că cugetarea nu află în ea vreo materie. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 339).

"Și era în cetatea aceea o văduvă care venea la el zicând: Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu".

Luca XVIII, 3

Dacă nimenea nu rămâne nesmerit în rugăciune (căci se frânge în smerenie cel ce se roagă), cel ce se poartă cu semeție în cele dinafară, nu se roagă întru smerenie.

Cel ce se roagă gândindu-se la văduva care a mișcat judecata împotriva asupritorului crud, nu va slăbi niciodată din pricina întârzierii bunătăților făgăduite. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 295).

"Zic vouă că va face izbăvirea lor degrabă".

Luca XVIII, 8

Când sufletul va fi zburat prin moarte în văzduh, având în porțile cerului pe Hristos cu sine și pentru sine, nu se va teme nici acolo de vrăjmașii săi, ci va grăi către ei din porți cu îndrăznire ca și acum. Numai să nu slăbească până la ieșirea lui, să strige către Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu ziua și noaptea. Și El va face izbăvirea lui degrabă după făgăduința Sa nemincinoasă. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 78).

"A venit Fiul Omului, poate va afla credință".

Luca XVIII, 8

Smerenia se naște din multe virtuți, iar ea naște altele mai desăvârșite. Asemenea și cunoștința, rugăciunea, mulțumirea și dragostea. Fiindcă aceste virtuți pururea primesc creștere. De pildă dacă cineva se smerește ca păcătos și plânge, prin aceasta se înfrânează și rabdă necazurile ce-i vin de bună voie și fără voie, de la draci din pricina nevoinței și de la oameni spre cercarea credinței, ca să se arate dacă își are nădejdea la Dumnezeu sau la om sau în tăria și cuminența sa. Făcându-se astfel cercat, prin răbdare și părăsind toate pentru Dumnezeu, primește credința cea mare de care zice Domnul. [...] Iar prin credința aceasta va dobândi biruință împotriva celor ce-l războiesc. Și dobândind-o pe aceasta, ia cunoștință de neputința și de neștiința sa din puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu arătată lui și începe întru smerenia

sufletului să-I mulțumească și tremură temându-se ca nu cumva să cadă iarăși în neascultarea de mai înainte. Apoi din frica curată, ajunsă fără de păcat, din mulțimea, răbdarea și smerenia de care s-a împărtășit prin cunoștință, începe să aibă nădejde că va dobândi milă prin har. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 263).

"Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș..." ș.u.

Luca XVIII, 10

Necurăția inimii și întinarea trupului nu stă numai în a nu te curăți de cugetările pătimase, ci și în a te mândri cu mulțimea isprăvilor, a te făli cu virtuțile, a te socoti lucru mare în ce privește înțelepciunea și cunoștința de Dumnezeu și în a disprețui pe frații trândavi și nepăsători. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 231).

"Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește, se va înălța".

Luca XVIII, 14

Când chemăm noi slava deșartă și când vine la noi fără să o chemăm, ci trimisă de alții și când începem niscai lucruri în vederea slavei deșarte, să ne aducem aminte de plânsul nostru și de datoria de a face, plini de frică, rugăciunea ce se cuvine stării noastre și negreșit vom rușina pe nerușinatul, numai să ne îngrijim de rugăciunea adevărată. Iar de nu să ne aducem aminte repede de moartea noastră. Iar de nu vom izbuti nici așa, să ne temem de rușinea ce urmează slavei. [...] Și nu numai acolo, ci negreșit și aici. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 277).

Cel ce cere de la Dumnezeu lucruri mai prejos de vrednicia sa, va primi fără îndoială cele mai presus de sine. Despre aceasta dă mărturie vameşul care a cerut iertare, dar a primit îndreptarea şi tâlharul care a cerut numai pomenirea în Împărăţie şi a moştenit raiul întreg (Luca XXIII, 24). *"Cel ce se socoteşte pe sine nevrednic şi de cererile cele mai mici şi cere ca un păcătos cele mai mici, primeşte iertare mare. Căci credincios este Dumnezeu să ne dea nouă şi peste ceea ce cerem, dar nu ne vin acestea câtă vreme păcătuim cu voia"*. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 313).

"Vinde toate câte le ai şi le dă săracilor... şi ia-ţi crucea ta şi urmează-Mi Mie".

Luca XVIII, 22

Arătându-ne prin aceasta că mântuirea constă în a ne tăia voia proprie. Dar acela auzind aceasta s-a întristat foarte şi a plecat. Căci a aflat că nu este osteneală atât de mare a da ale sale săracilor, ca a purta crucea. Pentru că a împărţi ale sale săracilor este una din virtuţi şi o face omul pentru a purta crucea. Dar crucea este desfiinţarea a tot păcatul şi naşte iubirea. Şi fără iubire nu este nici cruce. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 166).

"Şi văzându-l întristat, Iisus a zis: Cât de greu vor intra cei ce au averi în Împărăţia lui Dumnezeu".

Luca XVIII, 24

Cel ce cere cu râvnă fierbinte pe Dumnezeu în inima lui ziua şi noaptea şi smulge din ea momelile sădite de vrăjmaş, e temut de draci şi iubit de Dumnezeu şi de îngerii Lui. Cel curat cu sufletul are înlăuntrul său ȧara cea cunoscută cu mintea şi Soarele ce străluceşte în el este lumina Sfintei Treimi. Aerul pe care-l respiră

locuitorii acestei țări este Duhul cel Mângâietor și Prea Sfânt. Iar împreună șezătorii lor sunt firile sfinte și netrupești. Și viața și bucuria și veselia lor este Hristos, lumină din lumina Tatălui. Unul ca acesta se veselește în fiecare clipă de vederea sufletului său, dar se minunează și de frumusețea sa, care este însutit mai luminoasă (mai străvezie) decât lumina soarelui. Această țară este Ierusalimul și Împărăția lui Dumnezeu ascunsă înlăuntrul nostru, după cuvântul Domnului. Această țară e norul slavei lui Dumnezeu, în care vor intra numai cei curați cu inima, ca să vadă fața Stăpânului lor și să-și lumineze mințile lor cu raza luminii Lui.

Iar cel stăpânit de mânie, de furie, de slava deșartă, de zgârcenie și de lăcomia pântecelui și cel ce petrece cu cei din lume și voiește să se facă voia lui, cel plin de fiere și de patimi, toți aceștia petrec ca într-o luptă de noapte și orbecăiesc în întuneric, aflându-se în afara țării vieții și luminii. Căci acea țară s-a rânduit celor buni și smeriți la cuget, celor ce și-au curățit inimile lor. Nu poate un om să vadă frumusețea ce se află înlăuntrul lui, înainte de a disprețui orice frumusețe din afara lui și de a se scârbi de ea. Și nu se poate așinti cu adevărat spre Dumnezeu, până ce nu se va lepăda cu desăvârșire de lume. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 223).

"Zic vouă: că oricui are, i se va da, iar de la cel ce nu are și ceea ce are i se va lua".

Luca XIX, 26

Păzirea întocmai a poruncilor învață pe creștini să-și cunoască neputința lor. Iar cunoașterea neputinței noastre adevărate naște aducerea aminte de moarte. Cel ce și-a făcut-o pe aceasta însoțitoare de viață va căuta cu osteneală să afle ce soartă va avea după ieșirea și plecarea din viața aceasta. Iar cel ce se străduiește să cunoască cele viitoare, e dator întâi de toate să se lipsească de cele de acum. Căci cel ce e stăpânit de împătimirea față de acestea,

până la cel mai neînsemnat lucru, nu poate dobândi cunoștința desăvârșită a acelor. Iar dacă prin bunăvoința lui Dumnezeu va gusta puțin din ea, de nu va părăsi degrabă cele de care și în care este ținut prin împătımire și nu se va preda în întregime acestei cunoștințe, nemaiprimind să cugete de bunăvoie la nimic altceva afară de ea, se va lua de la el și această cunoștință pe care socotește că o are. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 21).

"Și a văzut o văduvă săracă, aruncând acolo doi bani".

Luca XXI, 2

Nu spune că aduni pentru săraci. Căci cu doi bănuți s-a cumpărat Împărăția cerurilor. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 250).

"Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre".

Luca XXI, 19

Nici trupul nu se poate curăți fără post și priveghere, nici sufletul fără milă și adevăr. Dar nici mintea fără vorbirea cu Dumnezeu și fără vederea Lui. [...]

Sufletul împrejmuț de virtuțile pomenite își are cetățuia sa care este răbdarea, neclătinată de ispite. [...] Dar dacă lucrurile stau altfel, se clatină în tremurături de spaimă, chiar la zgomotele de departe, întocmai ca o cetate fără ziduri. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 284).

Dacă nu se naște în suflet răbdarea din credință, nu poate avea cineva nicidecum vreo virtute [...] - zice Domnul, Cel ce a zidit una câte una inimile oamenilor (Psalm XXXII, 15). De aici este vădit

că inima, adică mintea se zidește fiecare deosebit prin răbdarea celor ce vin asupra-i. Căci cel ce crede că are pe altcineva care îi cârmuiește nevăzut viața, cum va mai da crezare gândului său care zice: aceasta vreau sau aceasta nu vreau, aceasta e bine sau aceasta e rău? Dacă are vreun povățuitor văzut, e dator să întrebe la tot lucrul și să primească prin urechi răspunsul și să plinească cu lucrul cele spuse. Iar dacă nu are vreunul, [...] îl are pe Hristos și e dator să-L întrebe prin rugăciune din inimă pe El și să nădărduiască cu credință răspunsul prin lucru și prin cuvânt, ca nu cumva satana, neputând răspunde cu lucrul, să răspundă cu cuvântul, prefăcându-se pe sine în povățuitor și trăgând la pierzare pe cei ce n-au răbdare. Căci aceștia se grăbesc din neștiință să ia cele ce niciodată nu li s-a dat lor, uitând că o zi în ochii Domnului e ca o mie de ani și o mie de ani ca o zi. Iar cel ce are din răbdare experiența uneltirilor vrăjmașului, lucrează, lovește și aleargă întru răbdare, ca să ia (Filipeni III, 12) cunoștință și să poată zice: "*Nu ne sunt necunoscutе gândurile lui*" (II Corinteni II, 11), adică nu ne sunt ascunse uneltirile lui, neștiute de cei mulți. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 260).

"A trimis pe Petru și pe Ioan să pregătească Paștile".

Luca XXII, 8

De se vede mintea pe sine nestăpânită de nimic, se pregătește pentru nemurire, adunându-și simțurile (simțirile) într-o unitate și le face un trup; hrănindu-le prin împărtășirea de El în mod nedespărțit. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 104).

"Iar cel ce nu are să-și vândă halna și să-și cumpere sabie".

Luca XXII, 36

Cel ce a ajuns la treapta cunoașterii are neapărată trebuință de bogăția virtuților cu fapta. "*Cel ce are pungă*," adică cunoștință duhovnicească, "*să-și ia și traista*," adică bogăția virtuților cu fapte care nutrește din belșug sufletul. "*Iar cel ce nu are, să-și vândă haina...*," adică să-și predea cu râvnă trupul său ostenețelor, virtuților și să întreprindă cu înțelepciune războiul cu patimile și cu dracii, pentru pacea lui Dumnezeu spre a dobândi deprinderea de a deosebi în cuvântul lui Dumnezeu ceea ce este rău de ceea ce este bun. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 154).

"Îmbrăcând Irod haina strălucită a trimis pe Iisus înapoi la Pilat".

Luca XXIII, 11

Când vezi pe Irod și pe Pilat împrietenindu-se pentru omorârea lui Iisus, gândește-te la întâlnirea într-un gând a dracului desfrânării și al slavei deșarte pentru a omorî rațiunea virtuții și a cunoștinței. Căci dracul iubirii de slavă deșartă, fățarnicindu-se că iubește cunoștința duhovnicească, o trimite dracului desfrânării. Iar cel al desfrânării, fățarnicind curățenia prin renunțare, o trimite dracului slavei deșarte. [...]

Irod are înțelesul cugetului trupesc, Pilat al percepției prin simțuri. [...] Irod ține locul lucrării patimilor, Pilat pe al deprinderii amăgite de ele. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 152).

"Cel din dreapta L-a slăvit și L-a rugat zicând: Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta, iar cel din stânga L-a hulit".

Luca XXIII, 42

Înainte ca mintea să se trezească din nepăsare, este cu

vrăjmașul. Dar când Domnul Iisus Hristos o va trezi din nepăsarea ei și-i va da să vadă și să distingă toate, va putea să se urce pe cruce. Dar vrăjmășia hulitoare rămâne la cuvinte grele și mintea slăbită de mândrie refuză osteneala și se întoarce iarăși la nepăsare. Aceștia sunt cei doi tâlhari pe care Domnul nostru Iisus Hristos i-a desfăcut din prietenia întreolaltă, dintre care unul L-a hulit, fapt care l-a despărțit de nădejde, iar altul a stăruit să-L roage până ce a auzit zicând: *"Astăzi vei fi cu Mine în rai"* (Luca XXIII, 45). Acesta este cel ce a ajuns și după ce a practicat tâlhăria în rai și a mâncat din pomul vieții. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 87).

Stăpânul nostru Iisus Hristos, când a făcut milă cu Sfinții Săi, a despărțit pe cruce pe tâlhari. Căci fiind răstigniți cei doi, El era în mijlocul lor. Și cel de-a stânga s-a tulburat, știind că a încetat urâta lor prietenie. Căci privind el spre cel din dreapta, acesta privea la Iisus cu smerenie și frică. [...] Deci e clar că nu mai sunt prieteni, nici nu mai poate cel din stânga să-l atragă pe cel din dreapta la gândurile lui rele. Cei ce n-au ajuns încă la starea aceasta, cad și se scoală și ei împreună cu aceia, până vine la ei mila. Deci e bine să aibă grijă fiecare să înțeleagă cele ale sale cu frică și cu smerita cugetare ca cel din dreapta. Căci smerita cugetare dă putere să se suporte disprețuirea. Când deci cineva se desparte pe sine de cel de-a stânga, cunoaște întocmai toate păcatele ce le-a făcut față de Dumnezeu. Fiindcă nu-și vede cineva păcatele de nu se desparte de ele printr-o despărțire amară. Cei ce au ajuns la măsura aceasta, au aflat plânsul și rugăciunea și rușinea înaintea lui Dumnezeu, aducându-și aminte de urâta prietenie (cu alții) în patimi. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 142).

"Pipăiți și vedeți că duhul carne și oase nu are, cum Mă vedeți pe Mine având".

Luca XXIV, 39

Precum Eva a fost luată din carnea și oasele lui Adam și s-au făcut amândoi un trup, așa și Hristos ni se dă nouă pe Sine spre împărtășire de carnea și de oasele Lui, pe care le-a arătat apostolilor, după ce a înviat din morți. [...] Ne dă să mâncăm din acestea însăși (Ioan VI, 15) și ne face și pe noi una cu Sine prin această împărtășire. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 148).

"La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul".

Ioan I, 1

După unirea înțelegătoare a inimii prin har, mintea vede în lumină duhovnicească și se întinde în Cel dorit, care este Dumnezeu, ieșind cu totul afară din simțire, făcându-se adică fără culoare, fără calitate, fără închipuiri, scăpată de nălucirile celor sensibile. Căci mintea noastră este un vas ce primește, pe cât îi stă în putere, lumina neapropiată a frumuseții dumnezeiești. Și e un vas minunat, căci se lărgește pe măsura Duhului dumnezeiesc ce se revarsă în el. Dacă revărsarea este mai mare, se face și vasul mai mare; iar dacă e mai mică, se face și el mai mic. Și iarăși, prin revărsarea mai mare se face și el mai tare, iar prin cea mai mică se face mai fără putere. Și iarăși, dacă se varsă în el mult, devine mai una cu ceea ce se varsă în el și păstrează mai nevărsat ceea ce a primit; iar dacă se varsă în el puțin, îndată el se face slab și mai fără putere și nu poate păstra ceea ce s-a vărsat în el. Și iarăși: primind mai mult, se ușurează, dar se îngreunează și atârnă în jos când e gol de ceea ce i se potrivește. Și iarăși: fiind mai ușor ține mai mult decât mai puțin.

I se întâmplă și în alte privințe cu totul dimpotrivă cu ceea ce se întâmpla vaselor sensibile care țin mai ușor pe cele mai mici decât pe cele mai mari. De aceea, socotesc, și fiul tunetului a spus

chiar la începutul Evangheliei pe care a scris-o: *"La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul"*. A spus aceasta ca să întindă mintea auzitoare după mărimea cuvântului și ca prin toată lumina mai mare a lucrului să-i dea minții o lărgime mai mare și să o facă mai tare și mai în stare să se întoarcă spre ea însăși, dar și să se întindă după mărimea glasului, spre cuprinderea vederii lui Dumnezeu și a cât mai marii Lui înțelepciuni.

Și când Iisus îi spune lui Anania despre Pavel: *"Vas al alegerii îmi este"* (Fapte IX, 15), aceasta trebuie înțeles despre marea putere înțelegătoare a omului dinlăuntru, prin care a și fost răpit până la al treilea cer unde, cum se poate auzi de la el însuși, *"a primit cuvinte negrăite pe care nu este cu puțință omului a le spune"* (II Corinteni XII, 4). (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 309).

"Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume".

Ioan I, 9

Precum este acoperământul așezat peste ochi, așa sunt gândurile lumești și amintirile vieții, așezate pe minte sau pe ochiul sufletului. Câtă vreme deci vor fi lăsate acolo nu vom vedea. Dar când vor fi ridicate prin aducerea aminte de moarte, vom vedea limpede lumina cea adevărată. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 28).

Tot cel ce zice că lumina care a strălucit ucenicilor în Tabor este o nălucă și un simbol ce se face și se desface și nu există cu adevărat, și susține că nu este o lucrare mai presus de toată înțelegerea, ci mai prejos de înțelegere, se împotrivește sigur mărturisirii sfinților. Căci aceștia, fie în cuvântări, fie în scrieri, o numesc negrăită, necreată, veșnică, netemporală, neapropiată,

nemăsurată, nesfârșită, nehotărnicită, nevăzută de îngeri și de oameni, frumusețea arhetipică și neschimbată, slava lui Dumnezeu, slava lui Hristos, slava Duhului, raza dumnezeirii și cele asemenea. Căci se slăvește zice trupul deodată cu primirea lui și slava dumnezeirii se face slava trupului. Dar slava era nearătată în trupul văzut pentru cei ce nu puteau primi cele ce sunt nevăzute și îngerilor.

Drept aceea se schimbă la față nu primind ceea ce nu avea, nici preschimbându-se în ceea ce nu era, ci descoperindu-se ucenicilor Săi ca ceea ce era, deschizând ochii lor și făcându-i din orbi văzători. Căci rămânând Același S-a făcut văzut acum ucenicilor, arătându-Se altfel de cum Se arăta înainte. Căci El este lumina cea adevărată, frumusețea slavei. [...] Icoana este ștearsă căci e cu neputință să se răsfrângă necreatul în întregime în creatură. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 417).

"Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu".

Ioan I, 12

E o taină nouă și minunată, Dumnezeu Cuvântul a luat de la noi trupul pe care nu-l avea după fire și s-a făcut ceea ce nu era. Și împărtășește celor ce cred în El din dumnezeirea Sa, pe care n-a dobândit-o nici unul dintre îngeri sau oameni vreodată și aceștia se fac dumnezei, adică ceea ce nu erau, prin lucrare și har. Așa le dăruiește lor putere să se facă fii ai lui Dumnezeu. De aceea s-au făcut și se fac neîncetat și niciodată nu vor înceta să se facă fii ai lui Dumnezeu. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 132).

"Care, nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut".

Ioan I, 13

Noi avem nevoie de asemănare, ca să fim în armonie cu unirea aceea, prin care se săvârșește îndumnezeirea. Căci fără unire, asemănarea nu ajunge pentru îndumnezeire. Iar asemănarea de care avem nevoie este aceea care ne vine din lucrarea și păzirea poruncilor dumnezeiești, care nu se săvârșește numai prin imitarea naturală, ci din puterea Duhului care ne vine prin sfințita naștere a noastră din nou de sus și se întipărește în chip negrăit în cei botezați. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 381).

Aceștia au fost eliberați de necazul care a cuprins-o pe Eva: "*În dureri vei naște fii*" (Facere III, 16). Aceștia s-au eliberat de amarnica hotărâre, impusă lui Adam. "*Blestemat este pământul întru lucrurile tale*" (ibidem 17). Aceștia sunt cei ce au primit harul pe care l-a primit Maria. "*Duhul Sfânt va veni peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri*" (Luca I, 35).

Pentru că așa cum necazul a cuprins-o pe Eva și sămânța ei până în ziua de azi, așa bucurie a cuprins pe Maria și pe toți bunii creștini în veci. Deci altfel suntem fii ai Evei și am cunoscut blestemul ei peste noi pentru gândurile noastre rele; și altfel trebuie să înțelegem că suntem fii ai lui Dumnezeu pentru gândurile bune ale Sfântului Duh și pentru patimile lui Hristos dacă le avem cu adevărat în trupul nostru. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 147).

"Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevărat".

Ioan I, 14

[Prea Sfânta Fecioară Maria] a fost mamă a Lui în chip propriu, ca una ce L-a născut, așa cum am spus, pe Acesta, în chip de negrăit și fără bărbat, trupește. Și sfinții toți îl au ca unii ce L-au

zămislit pe El după har și după dar. Din Maica Lui preacurată a împrumutat trupul Său preacurat, dăruindu-i în schimb dumnezeirea, schimb minunat și nou. Din sfinți nu ia trup, ci le împărtășește lor trupul Său îndumnezeit. Privește adâncul tainei! Harul Duhului sau focul dumnezeirii este al Mântuitorului și Dumnezeuului nostru, din firea și din ființa Lui, iar trupul Lui nu este de acolo, ci din trupul preacurat și sfânt al Născătoarei de Dumnezeu și din sângele ei prea neprihănit din care luându-l și l-a însușit. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 160).

La început când a făcut Dumnezeu pe om, l-a lăsat în rai având simțirile sănătoase și stăruind în ceea ce îi era firesc; dar când e ascultat de înșelătorul lui s-au strămutat toate în ceea ce este contrar firii; atunci simțirile lui au fost aruncate de slava lor. Dar Domnul a făcut mila Lui cu neamul omenesc pentru multa Lui iubire, [...] adică s-a făcut Om deplin, s-a făcut în toate cele ca noi, afară de păcat, "*întru toate afară de păcat*" (Evrei IV, 15) până la a schimba ceea ce e contrar firii în ceea ce e conform firii prin Sfântul Lui trup. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 42).

"Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi".

Ioan I, 14

"Nu I se va zdrobi nici un os".

Ioan XIX, 37

"Carnea să nu o scoateți afară din casă și oasele să nu le zdrobiți".

Exod XII, 46

Hotărându-se să coboare în ființă, precum numai El a știut, Cuvântul cel mai presus de ființă și Făcătorul tuturor celor ce sunt, a adus rațiunile naturale ale tuturor lucrurilor văzute și cugetate

(inteligibile) împreună cu înțelesurile necuprinse ale propriei dumnezeiri. Dintre acestea rațiunile celor cugetate sunt Sângele Cuvântului, iar rațiunile celor sensibile sunt Trupul Lui văzut.

Deci Cuvântul fiind învățătorul tuturor rațiunilor duhovnicești, atât al celor din lucrurile văzute cât și al celor din realitățile inteligibile, după cuviință și cu drept cuvânt dă celor vrednici să mănânce, ca pe un trup, știința cuprinsă în rațiunile lucrurilor văzute și să bea ca pe un sânge cunoștința aflătoare în rațiunile celor inteligibile. [...] Iar oasele, adică rațiunile mai presus de înțelegerea despre dumnezeire, care depășesc în chip nesfârșit toată firea creată, nu le dă neavând firea celor create vreo putere ca să intre în legătură (relație) cu acestea.

Și iarăși trupul Cuvântului este virtutea adevărată, sângele cunoștința fără de greșală, iar oasele teologia (cunoștința de Dumnezeu) cea negrăită. Căci precum sângele se preface în forma trupului, tot așa cunoștința se preface prin făptuire în virtute. Și precum oasele susțin sângele și trupul, la fel rațiunile mai presus de orice înțelegere despre dumnezeire, aflându-se în sânul făpturilor, crează și susțin în chip neștiut ființele lucrurilor și dau naștere oricărei cunoștințe și virtuți. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 122).

"Și din plinătatea Lui, noi toți am luat har peste har".

Ioan I, 16

Și din plinătatea Lui noi toți am luat așa și din trupul neprihănit luat din preasfânta Sa Maică, primim toți; și precum Fiul ei și Dumnezeu s-a făcut Hristos și Dumnezeul nostru, dar a fost și fratele nostru, așa și noi [...] ne facem fii ai Născătoarei de Dumnezeu, Maica Lui și frați ai lui Hristos. Căci toți sfinții sunt aceasta prin nunta cea prea neprihănită și prea necunoscută săvârșită cu ea și din ea, datorită căreia Fiul lui Dumnezeu e din ea și sfinții sunt din El. Căci precum Eva cea dintâi a născut din împreunare și

din sămânța lui Adam și din ea și prin ea s-au născut toți oamenii, așa și Născătoarea de Dumnezeu, primind pe Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl în loc de sămânță, L-a zămislit și L-a născut numai pe Unul Născut din Tatăl dinainte de veci și Unul Născut și întrupat din ea, în zilele de pe urmă. Și încetând ea să zămislească și să nască, Fiul ei a născut și naște în fiecare zi pe cei ce cred în El și păzesc sfintele Lui porunci. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 160).

"Iată cu adevărat israelit în care nu este vicleșug".

Ioan I, 47

Unde nu e supravegherea minții toate se fac fără judecată și împotriva firii și nu ca adevărații israeliți, cum zice Domnul către Simon Zilotul Cananitul. [...] Prin aceasta vestește virtutea bărbatului, căci Natanail se tâlcuiește "*râvnă de Dumnezeu*". Numele lui de obște era Simon. Iar Cananit se numea fiindcă era din Cana Galileii. Natanail iarăși pentru virtutea lui; de asemenea și israelit, adică minte ce vede pe Dumnezeu, în afară de orice vicleșug. Căci este obiceiul dumnezeieștii Scripturi - zice marele Vasile - să numească pe om, mai mult după virtutea lui, decât după naștere. De fapt căpeteniile Apostolilor, Petru și Pavel, s-au chemat cel dintâi Simon, dar Domnul i-a zis Petru pentru tăria bărbatului; celălalt Saul, adică furtună, și s-a schimbat în Pavel, adică liniște sau odihnă. Și pe drept cuvânt, căci pe cât îi tulbura mai înainte pe credincioși, pe atât odihnea pe urmă sufletele tuturor cu lucrul și cu cuvântul. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 156).

"Vei vedea îngerii suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului".

Ioan I, 51

Când a lăsat diavolul pe Domnul, au venit Îngerii și îi slujeau Lui. Să știm deci că precum nu s-a scris că în vremea ispitirii Lui erau de față Îngerii, așa și când suntem noi ispitiți se retrag pentru o vreme Îngerii lui Dumnezeu, nu departe de noi. Apoi după retragerea ispititorilor, vin iarăși la noi, slujindu-ne cu gânduri dumnezeiești, cu sprijiniri, cu luminare, cu străpungere, mângâiere, răbdare, îndulcire și cu toate câte mântuie, întăresc și refac sufletul ostenit. [...]

Căci s-a spus lui Natanail: "*Vei vedea îngerii suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului*"; adică slujirea și ajutorul Îngerilor se va revărsa din belșug peste neamul omenească. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 147).

"Și erau acolo șase vase de piatră puse pentru curățirea iudeilor care luau câte două sau trei vedre".

Ioan II, 6

Dumnezeu care a făcut firea omenească, i-a dat prin voința Sa, deodată cu existența și puterea corespunzătoare de înfăptuire a datoriiilor. Cele șase vase de apă sunt, așadar, puterea naturală de înfăptuire a poruncilor dumnezeiești. Oamenii, golind din ea cunoștința, în strădania lor deșartă după lucrurile materiale, își făcuseră această putere goală și fără apă și de aceea nu știau cum să curețe murdăria păcatului, căci cel lipsit de cunoștință nu cunoaște modul de curățire a păcatelor prin virtute.

Aceasta s-a întâmplat până când venind Cuvântul (Rațiunea), Ziditorul firii, a umplut de cunoștința cea după fire numita putere de înfăptuire a datoriiilor și pe urmă a prefăcut în vin, adică în rațiunea cunoștinței mai presus de fire, rațiunea și legea firii. [...]

Prin numărul șase se înțelege puterea de făptuire a firii nu numai pentru că Dumnezeu a făcut cerul și pământul în șase zile, ci și fiindcă este numărul cel mai desăvârșit în lăuntru lui zece și se compune din părțile sale. Vasele de apă, spune Scriptura, erau de

câte două sau de câte trei măsuri. Prin aceasta se arată că puterea de făptuire a firii cuprinde pe planul contemplației naturale, întocmai cum ar cuprinde două măsuri, toată cunoștința fapturilor atât a celor trupești ce constau din materie și formă, cât și a celor inteligibile ce constau din ființă și accident. [...]

Astfel puterea cea mai generală a firii, împărțindu-se în șase moduri de lucrare, modelează în tot atâtea forme cea mai generală dintre virtuți, îmbrățișând întreaga virtute. Făcând așa, firea ascultă de legea ei cea mai generală ca de un judecător fără greșală al adevărului. Pe acest judecător Scriptura l-a numit starostele mesei. Acesta declară în chip înțelept că vinul cel mai bun pe care l-a adus Cuvântul mai pe urmă prin venirea Sa, adică rațiunea cea mai înaltă despre Dumnezeu, trebuie să-l bea firea omenească la început, ca pe cel dintâi, și cu el să se îmbete și numai pe urmă să cunoască alte vinuri, adică rațiunile lucrurilor, ca pe niște vinuri inferioare față de cel dintâi. [...]

Iar cei ce scoteau apa și serveau sunt slujitorii Vechiului Testament și Noului Testament, adică Sf. Patriarhi, legiuitorii, conducătorii de oști, judecătorii, regii, Proorocii, Evangheliștii și Apostolii prin care s-a scos apa cunoștinței și s-a dat iarăși firii. Această apă a prefăcut-o în harul îndumnezeirii Cuvântul care a făcut firea din bunătate și a îndumnezeit-o prin iubirea de oameni. [...]

Iar mirele e în chip vădit, mintea omenească care își ia drept mireasă spre împreună-viețuire virtutea. [...] Mama Cuvântului e credința adevărată și neîntinată. Căci precum Cuvântul ca Dumnezeu este după fire Făcătorul Maicii care L-a născut pe El după trup, făcând-o Maică din iubirea de oameni și primind să se nască din ea ca om, la fel Cuvântul, producând în noi mai întâi credința, se face pe urmă în noi Fiul credinței, întrupându-Se din ea prin virtuțile cu fapta. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 136).

"De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va intra în împărăția cerurilor".

Ioan III, 5

"Trebuie să vă nașteți de sus".

Ioan III, 7

Precum noaptea nu vedem cu ochii sensibili decât în locul acela unde aprindem lumina unui sfeșnic, iar toată lumea cealaltă rămâne pentru noi o noapte întunecoasă, la fel celor ce dorm în noaptea păcatelor, Bunul Stăpân li se face o lumină mică, măcar că, Dumnezeu fiind, rămâne tuturor necuprins, cruțând neputința noastră. Și atunci deschizându-și omul ochii minții și privind firea celor ce sunt, cum n-a mai privit niciodată, se umple de uimire și-l podidesc, fără să vrea și fără durere, lacrimile prin care se curățește cu al doilea botez. [...]

Primul Botez are apa care preînchipuiește lacrimile, are mirul ungerii care e semnul premergător al mirului spiritual al Duhului, iar al doilea botez nu mai este chip al adevărului, ci este însuși adevărul. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 27).

"Ce este născut din trup, trup este și ce este născut din Duh, Duh este".

Ioan III, 6

Plăcerea duhovnicească care, începând de la minte, trece la trup, nesticându-se prin participarea la trup, preschimbă trupul și-l face duhovnicesc. Căci acesta leapădă în acest caz poftele trupești cele rele și nu mai atrage în jos sufletul, ci e dus în sus împreună cu el. Iar plăcerea duhovnicească face pe om să fie duh. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 233).

Cel creat e prin fire făptură. Dar din belșugul covârșitor al dărniceii Sale, Domnul atotîndurat, Treimea cea mai presus de ființă și a toate lucrătoare, umplând făptura de har, ridică pe om până la ultima înălțime a Duhului necreat, unindu-l cu Sine însuși, cum nu-și poate închipui cineva, îndumnezeindu-l și făcându-l fiu și Duh. Căci spune: *"Eu am zis: dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt"* (Psalm LXXXI, 6). Și s-a scris despre Dumnezeu: *"Poruncă a pus și nu va trece"* (Psalm CXLVIII, 5) și *"Sfatul Domnului rămâne în veac, gândurile inimii Lui din neam în neam"* (Psalm XXXII, 11), având fire neschimbată. Dar și cuvântul și porunca și voia și sfatul Lui ni le-a adus nouă, Cuvântul ipostatic al Lui, făcându-se Înger al acestui mare și minunat sfat mai presus de fire (Isaia IX, 6). El insuflă ucenicilor Săi Duhul (Ioan XX, 22) și astfel, născându-i din nou duhovnicește, îi arată în chip tainic Duh și așa îi face fii ai lui Dumnezeu. *"Căci toți cei purtați de Duhul sunt fii ai lui Dumnezeu"* (Romani VIII, 14). Iar dacă sunt fii, e vădit că sunt și dumnezei. Căci cel născut are numaidecât firea celui ce l-a născut. De aceea îi învață Mântuitorul pe ucenici să numească pe Dumnezeu Tată (Matei VII, 9), având părtășie la Duhul. Astfel, Sfânta Treime îi face pe cei credincioși dumnezei și fii și duhuri, descoperindu-le în chip covârșitor tot darul minunat ce se poate cugeta. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 364).

Orice naștere face pe cel născut să fie asemenea celui ce l-a născut. [...] Prin urmare dacă cel născut din Duh este duh, e vădit că va fi și dumnezeu, după Duhul ce l-a născut, odată ce și Duhul din care s-a născut cel părtaș de Duhul e Dumnezeu adevărat. Iar dacă unul ca acesta e Dumnezeu, fără îndoială va fi și văzător. Căci Dumnezeu își are numele Θεός de la a vedea θεωρεῖν. Prin urmare cel ce nu vede (nu contemplă) sau nu s-a învrednicit încă de nașterea și împărtășirea duhovnicească, sau învrednicindu-se de ea își închide din nepricepere puterea văzătoare și se întoarce prostește de la dumnezeieștile raze cugetate cu mintea în jurul Soarelui Dreptății, cugetat cu mintea, deci după ce s-a făcut părtaș de

puterea văzătoare, se lipsește în chip nefericit de lucrarea ei, măcar că tinde spre sfințenie. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 399).

"Vântul suflă unde vrea...".

Ioan III, 8

Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuiește: *"Nu pentru că vântul are libertate, a zis Hristos "unde vrea", ci pogorându-se la neputința lui Nicodim, a folosit Domnul icoana vântului, ca să înțeleagă ceea ce spune El"* (Omilia XXVI la Ev. de la Ioan).

Vântul l-a folosit ca asemănare a Duhului Sfânt sau a cuvântului care-l grăia către acela și către alții voind să le spună: *"Cele ce le grăiesc vouă sunt Duh"*, adică duhovnicești și nu cum socotiți voi, căci nu despre lucruri trupești vă grăiesc, ca să le înțelegeți întrucât sunteți trupești. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 167).

"Că așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât și pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat la moarte pentru ea".

Ioan III, 16

Dumnezeu și Domnul L-a dat pentru dragostea Sa pe însuși Fiul Său la moarte prin cruce, nu pentru că n-a putut să ne izbăvească pe noi în alt chip, ci a voit să ne învețe prin aceasta pe noi dragostea cea folositoare. Și ne-a apropiat pe noi de Sine în moartea Unuia-Născut Fiul Său. Și dacă ar fi avut ceva mai de preț decât pe Fiul Său și aceasta ne-ar fi dat-o ca să se afle în El neamul nostru. Și pentru dragostea Lui cea mare n-a voit să silească libertatea noastră, deși putea să o facă, ci să ne apropie de Sine prin dragostea cugetului nostru.

Și Însuși Hristos a ascultat de Tatăl Său pentru dragostea Sa

față de noi, ca să primească asupra Sa ocară și mânia cu bucurie precum zice Scriptura: *"În locul bucuriei ce o avea, a răbdat crucea disprețuind rușinea"* (Evrei XII, 2). De aceea a spus Domnul în noaptea în care a fost vândut: *"Acesta este trupul Meu care se dă pentru lume, spre viață; și acesta este sângele Meu care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor"* (Matei XXVI, 26-28). [...]

Așa ajung și toți sfinții la această desăvârșire, când ajung desăvârșiți și se aseamănă cu Dumnezeu în izvorârea prisositoare a dragostei lor și a iubirii față de toți oamenii. [...]

Nimeni nu se poate ridica la treapta acestei iubiri dacă nu simte în chip ascuns nădejdea sa. Și nu pot dobândi iubirea de oameni cei ce iubesc lumea aceasta. Când dobândește cineva dragostea de Dumnezeu însuși, se și îmbracă îndată cu ea. Dar e nevoie ca cel ce a dobândit pe Dumnezeu să nu caute a dobândi împreună cu El și altceva, ci să se lepede chiar și de trupul său. Căci de se va îmbrăca cu lumea aceasta și va dori viața aceasta, nu se va îmbrăca cu Dumnezeu până ce nu le va părăsi pe acestea. Căci El Însuși a mărturisit acestea zicând: *"De nu va lăsa cineva toate și nu-și va urî sufletul său, nu poate să se facă ucenicul Meu"* (Luca XIV, 26). [...]

Pentru ce nădejdea e așa de dulce sfinților și viețuirea însoțită de ea și faptele ei sunt ușoare sufletului? Și pentru ce se câștigă ele așa de repede? Pentru că s-a trezit în sufletul lor dorința cea firească și îi adapă pe ei acest potir și îi îmbată începând din ceasul acesta. Și din pricina aceasta nu mai simt osteneala, nici necazurile și pe tot drumul călătoriei lor se socotesc așa ca și când își fac călătoria în aer și nu în pășirea omenească, pentru că nu mai văd asprimea drumului și nu se mai ivesc înaintea lor munți și râuri și *"li se fac lor cele aspre căi netede"* (Isaia XL, 4). Și pentru că în fiecare clipă privesc în sânul Părintelui lor și această nădejde le arată ca un deget, în fiecare clipă, cele de departe și nevăzute. Pentru că le văd ei ca într-o icoană, cu ochiul ascuns al credinței și pentru că părțile sufletului sunt aprinse ca de un foc de dorul celor ce sunt departe și cele ce nu sunt de față le socotesc ca fiindu-le de

față. [...] Și pururea se silesc să ajungă acolo. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 395).

"Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina".

Ioan III, 19

Judecata lumii acesteia, după cuvântul Evangheliei, stă în necredința celor neevlavioși, [...] de asemenea în necazurile aduse de providență pentru îngrădire sau întoarcere; apoi în înrăurirea plănuirilor bune și rele fiind ajutate să treacă în faptă. [...] Judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu se arată, prin urmare, pentru îndreptarea prin pedepse și după fapte, pe unii pedepsindu-i, pe alții miluindu-i, dând ca răsplată unora cununile, altora chinurile. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 103).

"Acesta trebuie să crească, iar noi să ne micșorăm".

Ioan III, 30

Cel ce se iubește pe sine nu poate iubi pe Dumnezeu. Dar cel ce nu se iubește pe sine, din pricina bogăției covârșitoare a iubirii lui Dumnezeu, îl iubește pe Dumnezeu, fiindcă unul ca acesta nu caută niciodată slava sa, ci pe a lui Dumnezeu. Căci cel ce se iubește pe sine caută slava sa. Iar cel ce iubește pe Dumnezeu iubește slava Celui ce l-a făcut pe el. Fiindcă e propriu sufletului simțitor și iubitor de Dumnezeu să caute pe de o parte pururea slava lui Dumnezeu în toate poruncile pe care le împlinește, iar pe de alta să se desfăteze întru smerenia sa. Căci lui Dumnezeu i se cuvine slavă, pentru măreția Lui, iar omului smerenie, ca prin ea să ajungem să fim ai lui Dumnezeu. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 338).

"Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine ce-ți zice "dă-Mi să beau" tu ai fi cerut de la El și ți-ar fi dat apă vie".

Ioan IV, 10

Mintea, pururea în mișcare, devine nemișcată și cu totul fără gânduri când e acoperită întreagă de întunericul dumnezeiesc și de lumina dumnezeiască. Dar e în stare de contemplație și de simțire și de gustare a bunătăților în care se află. Căci adâncul Sfântului Duh nu e ca adâncul apelor mării, ci e adâncul apei vii a vieții veșnice. Toate cele în care mintea ajunge, după ce străbate cele văzute și cugetate, sunt de neînțeles, de netâlcuit și de necuprins. Ea se mișcă și se întoarce numai în ele în chip nemișcat, viețuind în viața mai presus de viață, fiind lumină în lumină și nu lumină de sine. Căci nu se privește atunci pe sine, ci pe Cel mai presus de sine și slava de acolo făcând-o străină de cunoașterea sa, se are pe sine însăși întreagă, neștiută. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 56).

"Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică".

Ioan IV, 14

De nu vom închide simțurile trupului, nu va izvorî în noi apa săltătoare pe care a făgăduit-o Domnul samarinencii. Că cerând aceea apa simțită, a aflat întru ei apa săltătoare a vieții. Pentru că, precum pământul are prin fire apa și în același timp aceasta curge din el, la fel și pământul inimii are prin fire această apă săltătoare și izvorătoare. Ea e ca lumina pârintească pe care Adam a pierdut-o prin neascultare. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 228).

"Căci cinci bărbați ai avut și cel pe care îl ai acum nu-ți este bărbat. Aceasta adevărat ai spus".

Ioan IV, 18

Și femeia samarineancă și cea care s-a măritat după saducheii cu cei șapte frați (Matei XXII, 23) și cea cu scurgerea sângelui (Luca VIII, 41; Matei IX, 20) și cea care s-a aplecat la pământ și fiica lui Iair și cea siro-feniciană (Matei XV, 22) înfățișează atât firea oamenilor îndeobște, cât și sufletul fiecărui om în parte. Fiecare adică înseamnă, după dispoziția ei pătimasă, atât firea cât și sufletul.

Astfel femeia de care vorbesc saducheii este firea sau sufletul care a conviețuit cu toate legile dumnezeiești date din veac, fără să aducă rod, iar de bunurile viitoare nu vrea să știe. Cea bolnavă de curgerea sângelui este de asemenea firea și sufletul a căror putere dată lor pentru a da naștere faptelor dreptății și rațiunilor, se scurge prin patimi spre materie.

Siro-feniciana este iarăși firea și sufletul fiecăruia a cărui cugetare, asemenea unei fiice, e rău chinuită de neputința epileptică, din pricina iubirii de materie.

Fiica lui Iair, de asemenea, este firea și sufletul de sub lege, care a murit de tot din pricina neîmplinirii dispozițiilor legii și a poruncilor dumnezeiești. Iar femeia aplecată la pământ este firea sau sufletul care și-a încovoiat spre materie toată puterea de activitate a minții, în urma înșelăciunii diavolului.

Samarineanca [...] înfățișează la fel firea sau sufletul fiecăruia, lipsit de darul proorocesc, care petrece ca cu niște bărbați, cu toate legile date firii: dintre acestea cinci trecuseră, iar a șasea, deși ființa, nu era bărbat al firii sau al sufletului, deoarece nu făcea să se nască din el dreptatea care mântuiește pentru vecie.

Prima lege pe care a avut-o firea de bărbat a fost cea din rai, a doua a fost cea care i s-a dat după izgonirea din rai, a treia cea din vremea potopului lui Noe, a patra cea a tăierii împrejur din timpul lui Avraam, a cincea cea a aducerii lui Isaac. Toate acestea primindu-le firea, le-a lepădat, adică au murit, din pricina nerodirii

faptelor virtuții. Iar a șasea lege, cea dată prin Moise, este ca și când n-o avea, fie pentru că firea nu săvârșea dreptatea poruncită de ea, fie pentru că urma să treacă la legea Evangheliei ca la un alt bărbat întrucât Legea nu s-a dat firii oamenilor pentru vecie, ci pentru călăuzirea ei la ceva mai înalt și mai tainic. Aceasta însemnează, cred, ceea ce a spus Domnul către samarineancă *"și pe care-l ai acum, nu este al tău"*, căci știa că firea avea să treacă la Evanghelie. De aceea și vorbea cu ea pe la ceasul al șaselea când sufletul e străbătut în chip deosebit de razele cunoștinței prin venirea Cuvântului la el, după ce a trecut umbra legii. Și sufletul stătea cu Cuvântul lângă fântâna lui Iacob, adică lângă izvorul înțelesurilor Scripturii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 143).

"Dar vine ceasul și acum este când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr, că și Tatăl astfel de închinători își dorește".

Ioan IV, 23

Duh este Dumnezeu și cei ce se închină Lui se cade să I se închine în Duh și adevăr, adică înțelegând netrupeste pe Cel netrupesc. Căci așa Îl vor vedea cu adevărat pe Acela pretutindeni, în Duhul și Adevărul Lui. Căci Dumnezeu existând ca Duh, este netrupesc; iar ceea ce e netrupesc, nu se află în spațiu, nici nu e îngădit de hotare spațiale. Deci cel ce zice că lui Dumnezeu trebuie să ne închinăm într-un loc anumit dintre toate locurile pământului și ale cerului, nu grăiește adevărat și nici nu se închină cu adevărat. Ca netrupesc Dumnezeu nu e nicăieri, dar ca Dumnezeu e pretutindeni. Căci dacă este un hotar sau un loc sau o făptură unde nu este Dumnezeu, se va afla îngădit El Însuși într-un loc anumit. [...] Ca cel ce ține și cuprinde totul, se află în Sine însuși pretutindeni și peste toate închinat de adevărații închinători în Duhul și Adevărul Lui. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 466).

"Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și adevăr".

Ioan IV, 24

"Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții decât zece mii de cuvinte într-o limbă străină".

Corinteni XIV, 19

Diavolul, pierzând cunoștința lui Dumnezeu prin nerecunoștință și mândrie, a ajuns cu necesitate neștiutor. De aceea nu poate ști de la sine ce să facă, ci vede pe Dumnezeu ce face ca să ne mântuiască și din aceasta învață viclenia și se silește să facă cele asemănătoare spre pierzania noastră.

Deoarece urăște pe Dumnezeu și nu poate să se războiască cu El, se războiește cu noi care suntem după chipul Lui, închipuindu-și că prin aceasta înfrânge pe Dumnezeu. Iar pe noi ne află ascultători de voia lui, cum zice Sf. Ioan Gură de Aur: *"Căci văzând că Dumnezeu a făcut pe Eva spre ajutor lui Adam, a făcut-o diavolul ajutătoare în neascultare și cădere. A dat Dumnezeu poruncă ca păzind-o Adam să-și păzească amintirea unor așa de mari daruri și să mulțumească pentru ele Binefăcătorului. Iar diavolul a făcut ca porunca însăși să fie pricina de neascultare și de moarte. Și a ridicat împotriva Proorocilor prooroci mincinoși; împotriva Apostolilor apostoli mincinoși; împotriva Legii fărădelegea; împotriva virtuții păcatele; împotriva poruncilor călcările; împotriva a toată dreptatea ereziile urâciunii".* Și iarăși, văzând pe Hristos că se coboară pentru bunătatea cea mai deplină la sfinții ucenici și la cuvioșii Părinți, arătându-se fie prin Sine, fie prin îngeri, fie pe altă cale negrăită, precum a zis, a început diavolul să arate unora amăgiri multe spre pierzanie. De aceea au scris Părinții înzestrați cu darul deosebirii că nu trebuie primite unele ca acestea. Căci acela se silește să amăgească și în privința aceasta, fie prin niscai chipuri, fie prin vreo lumină, fie prin foc, fie prin altă amăgire, în vremea somnului sau în chip sensibil.

Iar de primim acestea facem mintea ca, din închipuirea proprie

și din neștiința cea mai de pe urmă, să-și zugrăvească niscai figuri sau culori, ca să creadă că este vreo arătare a lui Dumnezeu sau vreun înger. Ba deseori arată în vis sau în chip sensibil și draci biruiți, zice-se, și încearcă, simplu grăind, orice meșteșugire pentru pierderea noastră, când ascultăm de el. Dar diavolul, făcând acestea, își pierde nădejdea dacă, precum zic Sf. Părinți, în vremea rugăciunii ne facem mintea fără formă, fără chip, fără culoare, neprimind nimic, fie că e lumină, fie foc, fie altceva, ci ne închidem cugetul cu toată puterea numai în cuvintele scrise. Căci cel ce se roagă numai cu gura se roagă aerului, nu lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu ia seama la minte nu la gură. Deci oamenii *"trebuie să se închine lui Dumnezeu în duh și în adevăr"* sau cum s-a spus *"vreau să vorbesc cinci cuvinte cu mintea mea, decât zece mii cu limba"*. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 37).

"Iisus le-a zis: Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine să săvârșesc lucrul Lui".

Ioan IV, 34

Precum la începutul credinței venite prin Botez, Trupul lui Hristos s-a făcut mâncare credinciosului, tot așa acum mintea devenită tare în credință și curată, prin lepădarea gândurilor și prin nădejde înțeleghătoare se va face mâncare a lui Iisus. [...] Mâncarea Lui este deci adevărul cuprins în credința înțeleghătoare împreună cu nădejdea, credință care nu mai e din auz, ci din lucrarea Preasfântului Duh. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 287).

"Iar femeii îi ziceau: Credem că nu numai pentru cuvântul tău, căci și noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii".

Ioan IV, 42

Ochii, cum se zice și se mărturisește de toți, sunt mai de încredere decât urechile. Deci precum în cele supuse simțurilor, așa și în cele cunoscute cu mintea, a vedea sau a contempla ceva din cele ce se cunosc cu mintea e cu mult mai mult decât a auzi despre aceea, fapt ce li se întâmplă celor ce citesc. Căci precum femeia samarineancă, vorbind cu Cuvântul adevărat, a vestit celor din cetatea ei dumnezeirea Lui, dar Cuvântul pentru bogăția bunătății Lui nemărginite, ducându-Se în cetate și învrednicindu-i pe cei de acolo de vorbirea Lui, aceia ziceau că nu mai au nevoie de mărturia femeii pentru a cunoaște prin descrierea ei dumnezeirea Cuvântului, tot așa înțelegerea mărturisind dumnezeirea Cuvântului dinlăuntru sufletului și puterilor lui, prin vorbirea Cuvântului despre cele privitoare la El, sufletul nu mai are timp și nevoie de mărturia din afară, odată ridicat prin har la vederea (contemplarea) dumnezeirii Cuvântului. Fiindcă tot cel ce aude trebuie să vadă cele auzite. Dar, cel ce vede nu are nevoie de cineva care să-l învețe despre ceea ce vede, ce este aceea, dacă cel ce vede e dintre cei ce văd și au ochi cu adevărat. Aceasta se poate vedea și din cazul lui Toma, care deși a auzit, dar fiindcă n-a văzut, a zis: *"De nu voi vedea, nu voi crede"* (Ioan XX, 25). Iar când a văzut, a strigat îndată: *"Domnul meu și Dumnezeuul meu!"* Deci, cel ce nu crede înainte de a vedea, a mărturisit el însuși de la sine adevărul; și ceea ce nu avea auzind, a dobândit îndată ce a văzut, adică credința. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 275).

"Și era acolo un om care era bolnav de treizeci și opt de ani".

Ioan V, 5

Cel slăbănogit prin plăcerile trupului nu e în stare nici de lucrarea virtuților și nu se mișcă ușor nici spre cunoștință. De aceea nu are nici om, adică gând înțelept ca atunci când se turbură apa să-l arunce în scaldătoare, adică în virtutea capabilă de cunoștință care vindecă toată boala. Căci suferind de moleșeală și de nepăsare

tot amână aceasta și astfel e luat pe dinainte de altul, care-l împiedică să ajungă la vindecare. De aceea zace 38 de ani de boală. Căci cel ce nu privește creațiunea văzută spre slava lui Dumnezeu, ca să-și urce gândul cu evlavie spre cea inteligibilă, rămâne cu adevărat bolnav atâția ani câți s-au amintit mai sus. Fiindcă numărul 30 înțeles natural însemnează firea sensibilă, precum privit practic însemnează virtutea cu fapta. Iar numărul 8 înțeles natural arată firea inteligibilă a celor netrupești, precum privit gnostic arată teologia atotînțeleaptă. Cel ce nu e mișcat de acestea spre Dumnezeu rămâne olog până când, venind Cuvântul, îl învață pe scurt chipul vindecării zicând: "*Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă*", adică îi poruncește să-și ridice mintea din iubirea de plăcere ce o leagă și să-și ia trupul pe umerii virtuților și să plece la casa sa, adică la cer. Căci e mai bine ceea ce este inferior să fie luat pe umerii faptei de ceea ce este superior, spre a fi dus spre virtute, decât ceea ce este superior să fie purtat de moleșeală celui inferior spre iubirea de plăceri. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 155).

"Tatăl Meu până acuma lucrează și Eu lucrez".

Ioan V, 17

Dacă toate speciile din care este alcătuită lumea le-a făcut Dumnezeu în șase zile, ce mai lucrează pe urmă Tatăl? Căci zice Domnul: "*Tatăl Meu până acuma lucrează și Eu lucrez*".

Dumnezeu isprăvind de creat rațiunile prime și esențele universale ale lucrurilor, lucrează totuși până azi nu numai susținând acestea în existență, ci și aducând în actualitate, desfășurând și constituind părțile date virtual în esență; apoi asimilând prin Providență cele particulare cu esențele universale până ce, folosindu-se de rațiunea mai generală a ființei raționale sau de mișcarea celor particulare spre fericire, va uni pornirile spontane

ale tuturor. În felul acesta le va face pe toate să se miște armonnic și identic întreolaltă și cu întregul, nemaivând cele particulare o voie deosebită de-a celor generale, ci una și aceeași rațiune văzându-se în toate neîmpărțită de modurile de a fi ale acelorora cărora li se atribuie la fel. Prin aceasta se va arăta în plină lucrare harul care îndumnezeiește toate. E lucrarea despre care însuși Dumnezeu și Cuvântul care s-a făcut om, pentru ea zice: *"Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez"*. Cei dintâi adică binevoicște, al doilea lucrează El însuși, iar Duhul Sfânt întregește ființial bunăvoința Tatălui cu privire la toate și lucrarea Fiului, ca să fie prin toate și în toate unul Dumnezeu în Treime, potrivit cu fiecare dintre cei învredniciți după har; și să fie văzut în toate așa cum există în chip natural sufletul în întreg trupul și în fiecare mădular al lui, fără micșorare. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 22).

"Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez".

Ioan V, 17

"Lucrați nu pentru mâncarea pieritoare, ci pentru cea care rămâne spre viața veșnică".

Ioan VI, 27

Există o grijă nefăptuitoare și o făptuire fără grijă ca și, dimpotrivă, o negrijă făptuitoare și o lene plină de griji. Căci spunând *"Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez"* (Ioan V, 17); *"Lucrați nu pentru mâncarea pieritoare, ci pentru cea care rămâne spre viața veșnică"* (Ioan VI, 27) n-a desființat activitatea, ci ne-a recomandat activitatea fără grijă. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 43).

"Fiul nu face de la Sine nimic, ci precum L-a învățat pe El Tatăl, așa face".

Ioan V, 19

"Duhul nu va grăi de la Sine".

Ioan XVI, 13

Nu e cu putință să ~~învețe~~ cineva prin sine știința virtuților, chiar dacă s-au folosit unii de cercare ~~ca de un învățător~~. Căci a lucra de la sine și nu după sfatul celor ce au călătorit mai înainte înseamnă a fi plin de părerea de sine sau, mai bine zis, a o naște pe aceasta. [...] Cine a ajuns la o așa de mare înălțime a virtuții ca să nu mai aibă trebuință de altcineva să-l învețe? Nu se amăgește, socotind că are virtute, dar fiind mai degrabă lipsit de minte? (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 184).

"Tatăl nu va judeca pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului".

Ioan V, 22

**"Eu nu voi judeca pe nimeni,
ci cuvântul pe care l-am grăit acela îl va judeca".**

Ioan VIII, 15; Ioan XII, 48

Ca Dumnezeu, nici Tatăl, nici Fiul nu va judeca pe nimeni. Căci nici omul nu se va face judecător al celor necuvântătoare, ci al oamenilor. Deci Tatăl a dat toată judecata Fiului, nu întrucât este Fiul lui Dumnezeu, ci întrucât S-a făcut om. Iar Acesta va judeca pe toți, comparând viețuirea sa ca om cu a noastră. Iar "*cuvântul Lui care va judeca*" este învățătura pe care a arătat-o prin fapte, după cum s-a scris: "*Cele ce a început Iisus să le facă și să le învețe*". (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 219).

"Tatăl nu va judeca pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului".

Ioan V, 22

"Nu judecați ca să nu fiți judecați, nu osândiți ca să nu fiți osândiți".

Luca VI, 37

"Nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul".

I Corinteni IV, 5

"Cu judecata cu care judeci pe altul, te judeci pe tine însuși".

Romani II, 1

"Cerul s-a uimit de aceasta și pământul s-a cutremurat".

Ieremia II, 12

Nu trebuie să ne cutremurăm, să ne mirăm și să ne uimim cu mintea de faptul că Dumnezeu și Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului. [...] Dar oamenii lăsând grija de a-și plânge păcatele lor, au luat judecata de la Fiul și se judecă și se osândesc unii pe alții, de pare că ar fi fără păcat. [...] Cel ce iscodește păcatele altora sau judecă din bănuiele pe fratele său, încă nu a pus început pocăinței, nici cereetării și cunoașterii păcatelor sale care sunt cu adevărat mai grele ca plumbul ce cântărește mai mulți talanți. Acela n-a cunoscut încă nici din ce pricină se face omul greoi la inimă, iubind deșertăciunea și căutând minciuna. De aceea ca un nebun și ca unul ce umblă în întuneric, lăsând păcatele sale, cugetă la ale altora, fie că există de fapt, fie că și le închipuie el din bănuială. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, 88).

"Deci au zis către El: ce să facem ca să săvârșim lucrările lui Dumnezeu?"

Ioan VI, 28

Cel ce contrazice pe părintele său, face bucuria dracilor. Iar de

cel ce se smerește până la moarte, se minunează îngerii. Căci unul ca acesta face lucrul lui Dumnezeu, asemănându-se Fiului lui Dumnezeu, Care a împlinit ascultarea de Părintele Său până la moarte, iar moartea pe cruce (Filipeni II, 4-11). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 34).

"Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine".

Ioan VI, 38

Când vrem să punem începutul, ca să ne întoarcem de unde am căzut, avem nevoie de multă osteneală, fiindcă nu vrem să părăsim voile noastre, ci socotim că împreună cu ale lui Dumnezeu le putem împlini și pe ale noastre. Aceasta este însă cu neputință; căci însuși Domnul a zis: *"Nu fac voia Mea, ci a Tatălui care M-a trimis"*, cu toate că una este voia Tatălui, a Fiului și a Duhului, precum una este ființa nedespărțită. [...] Căci dacă nu e copleșit trupul și nu ajunge întreg omul purtat de Duhul lui Dumnezeu, nu face voia lui Dumnezeu decât cu sila. Dar când împărățește harul Duhului în noi, atunci nu mai avem voia noastră, ci tot ce se face e voia lui Dumnezeu. Atunci dobândim pacea, iar unii ca aceștia fiii lui Dumnezeu se vor chema, căci voiesc voia Tatălui, ca și Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu. Dar pe aceasta nu o poate afla cineva fără păzirea poruncilor, prin care vine tăierea oricărei plăceri sau voinței proprii și răbdarea oricărei dureri ce se ivește din pricina aceasta. Căci din neînțelepciune se naște plăcerea și durerea, cum s-a zis, și din acestea tot păcatul. Fiindcă cel fără de minte este iubitor de sine și nu poate fi iubitor de frați, nici de Dumnezeu. De asemenea nu poate avea înfrânarea de la plăceri sau de la voile care-i plac lui, nici răbdare în întâmplările dureroase. Că uneori, împlinindu-și voia sa, crește în el plăcerea și mândria, alteori, neputându-și o împlini și fiind chinuit de durere din pricina aceasta, ajunge silit la înecarea și la descurajarea sufletului, care este arma gheenei. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 41).

"Deci iudeii se certau între ei zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-L mâncăm?"

Ioan VI, 52

Zeciuiala adevărată adusă lui Dumnezeu este Paștele sufletesc sau trecerea peste toată deprinderea pătimasă și peste toată simțirea nerațională. În vremea acestui Paște se jertfește Cuvântul în contemplarea lucrurilor și se mănâncă pâinea cunoștinței și se bea preacinsitul Lui sânge în paharul înțelepciunii tainice. Deci cel ce serbează acest Paște și-a jertfit sieși Mielul care ridică păcatele lumii și nu va mai muri, ci, după glasul Domnului, va trăi în veac. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 340).

"Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, rămâne întru Mine și Eu întru el".

Ioan VI, 56

După ce cuvântul lui Dumnezeu s-a întrupat o singură dată din Fecioara Maria și s-a născut din ea trupește în chip de negrăit și mai presus de cuvânt, întrucât nu se mai poate întrupa sau naște trupește iarăși din fiecare din noi, [...] ne împărtășește spre mâncare trupul Său preacurat pe care l-a luat din trupul neprihănit al preacuratei Născătoare de Dumnezeu Maria, născându-se din ea trupește. Și mănâcând acest trup al Lui, fiecare din noi cei credincioși care îl mâncăm cu vrednicie, îl avem în noi întreg pe Dumnezeu cel întrupat, pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Însuși Fiul lui Dumnezeu și Fiul preacuratei Fecioare Maria, Care șade de-a dreapta lui Dumnezeu și Tatăl. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 158).

"Trupul nu folosește la nimic; Duhul este cel ce face viu".

Ioan VI, 63

Dacă prin dumnezeirea Sa a îndumnezeit întâi trupul pe care l-a luat, atunci și pe noi toți ne face vii nu prin trupul stricăcios, ci prin cel îndumnezeit ca să nu-L mai cunoaștem pe El nicidecum ca om, ci ca pe Dumnezeu, Cel Unul desăvârșit în două firi - căci Unul e Dumnezeu. Căci stricăciosul a fost covârșit de nesticăciune și trupul fără să fie nimic de ceea ce e netrupesc a fost întreg preschimbat de acesta și a rămas neconfundat, amestecat în chip de negrăit și unit într-o unire neamestecată cu dumnezeirea întreită. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 184).

"Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie vor izvorî din pântecul lui".

Ioan VII, 38

Fiecăruia dintre cei ce se nevoieșc îi vor fi și i se vor topi, în ziua desăvârșirii sale într-o virtute, munții lucrării poruncilor lui Dumnezeu într-o dulceață a veseliei. Căci va împărăși în Sionul înțelegerii curate. Iar dealurile, adică rațiunile virtuților, vor izvorî lapte aducându-i hrană la patul nepătimirii pe care se odihnește și toate dorințele lui Iuda, adică ale credinței și cunoștinței sale, vor izvorî ape, adică dogme, pilde și simboluri ale lucrurilor dumnezeiești. Din inima lui va ieși izvor de înțelepciune negrăită și va adăpa uscăciunea pârâiașelor, adică pe oamenii uscați de seceta și de arșița patimilor. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 331).

"Mă duc unde voi nu puteți veni".

Ioan VIII, 21

Pentru cei care cercetează după trup învățătura despre Dumnezeu, Domnul nu se suie la Tatăl; dar pentru cei care o cercetează după duh, prin vederi (contemplație) înalte se suie la Tatăl. Să nu ținem așadar pentru totdeauna jos pe Cel ce a coborât jos pentru iubirea de oameni, ci să ne suim la Tatăl împreună cu El, părăsind pământul și cele ale pământului, ca să nu ne spună și nouă ceea ce s-a spus iudeilor care au rămas neîndreptați: *"Mă duc unde voi nu puteți veni"*. Căci fără Cuvântul e cu neputință a ajunge la Tatăl Cuvântului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 185).

"Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi".

Ioan VIII, 32

Dacă multa împărțire este minciuna, iar Unul este adevărul, mintea care se înalță în Duh spre Unul, spre Cel mai presus de lume, spre Cel ridicat peste toate, spre Cel din care sunt cele multe, se înalță spre Adevărul însuși.

Și dacă mintea nu poate ajunge liberă de patimi, de nu o eliberează adevărul, e vădit că mintea se face liberă de patimi când se îndreaptă și se înalță într-un chip unic spre Unul cel mai presus de lume. Deci, mintea e ajutată în dobândirea nepătimirii, a stării îndumnezeite și a înfierii dumnezeiești, cel mai mult de libertate și nicidecum de robie. De aceea *"robul nu știe ce face Domnul său"* (Ioan XV, 15). Dar dacă neștiința e proprie robului, e vădit că cel ce s-a împărțit de libertate, cunoaște tainele Tatălui și i se îngăduie să urce bine și frumos spre vrednicia înfierii. Căci, precum a nu ști înseamnă în chip vădit opusul lui a ști, așa și legea robului e opusă în chip hotărât celei a fiului.

Iar dacă cel ce nu știe e rob, cel ce știe nu este nicidecum rob, ci slobod, sau mai bine zis, fiu. La fel dacă Duhul adevărului eliberează, prin însuși acest fapt, face fii ai lui Dumnezeu pe cei în care Duhul se află. *"Câți sunt purtați de Duhul lui Dumnezeu, sunt fii ai lui Dumnezeu"* (Romani VIII, 14). Deci dacă a căuta spre

"Unul" cel mai presus de lume, înseamnă a căuta adevărul, iar adevărul dăruiește libertate și libertatea este semnul vădit al înfierii dumnezeiești și dacă nimic nu este mai mare decât acest har al înfierii și nimic altceva nu e socotit mai potrivit firii raționale, atunci e foarte rațional și cât se poate de necesar ca mintea să tindă, să caute și să adune, purtată de Duhul, cu toată puterea spre Unul cel mai presus de lume, adică spre Dumnezeu. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 408).

"Trebuie să fac până este ziuă lucrurile Celui ce M-a trimis pe Mine, că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze".

Ioan IX, 4

Noaptea care vine este după cuvântul Domnului, încremenirea totală a întunericului viitor sau în alt chip antihrisul care este și se numește noapte și întuneric sau, iarăși, în înțeles moral, este nepăsarea continuă care, ca o noapte fără lună, scufundă sufletul în somnul nesimțirii. Căci precum noaptea face pe toți să doarmă și este chipul morții, prin amorțirea ce o aduce, așa noaptea întunericului viitor îi face pe păcătoși morți și nesimțitori prin amețea durerilor. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 102).

"Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce Intră pe ușa, în staulul oilor, ci pare pe aiurea, acela este fur și tâlhar".

Ioan X, 1

Dacă este cineva hoț și tâlhar și nu vrea să intre pe poarta aceasta, ci se urcă prin altă parte, cum zice Domnul, de unul ca acesta nu ascultă oile, adică înțelesurile dumnezeiești după Sf. Maxim.

Fiindcă hoțul nu intră decât ca să fure prin auz și să junghie

prin explicare străină (prin alegorie) neputând ridica Scriptura și ca să se piardă pe sine și înțelesurile prin cunoștința sa mincinoasă ce vine din părerea de sine.

Dar păstorul pătimește relele împreună cu înțelesurile ca un bun ostaș al lui Hristos, cum zice Apostolul, prin păzirea poruncilor dumnezeiești. El intră prin poarta îngustă, adică prin cugetarea smerită și prin ușa nepătimirii. Și înainte de a se învrednici de harul de sus, se adună din împrăștiere și învață din auz despre toate. Și de câte ori vine vreun lup în chip de oaie, îl alungă prin disprețuirea de sine zicând: *"Nu știi cine ești, Dumnezeu știe"*. Iar dacă vine un înțeles cu îndrăzneală și cere să fie primit, zicând: *"Dacă nu-ți fixezi înțelesurile și nu deosebești lucrurile, ești necredincios și neștiutor"*, acesta îi răspunde - după dumnezeiescul Gură de Aur - *"De zici că sunt nebun, așa e, dar eu știu că nebunul în lumea aceasta se face înțelept"* (I Corinteni III, 18), iar Domnul zice că *"fiii veacului acestuia sunt mai înțelepți pentru neamul lor decât fiii Împărăției cerurilor"* (Luca XVI, 8). (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 235).

"Oile Mele ascultă de glasul Meu și Eu le cunosc pe ele și ele vin după Mine".

Ioan X, 27

Slava cu care se îmbogățesc sufletele sfinților, cum s-a zis, încă de aici, aceea va acoperi și va îmbrăca trupurile goale la înviere și le va face să fie răpite la cer. Și atunci se vor odihni cu trupul și cu sufletul neîncetat în Împărăția lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu zidind pe Adam, nu i-a dat aripi trupești ca păsărilor, având de gând să-i dea pe cele ale Duhului la înviere, ca să fie ușurat prin ele și răpit unde vrea Duhul. Iar aceste aripi spirituale (inteligibile) au fost date de acum sufletelor sfinților și ele le înalță spre o cugetare cerească. Pentru că podoaba creștinilor este alta și altele

sunt veșmintele, alta masa și alta bucuria. Fiindcă știm că Hristos va veni din cer și va învia pe cei adormiți din tot veacul, precum mărturisesc dumnezeieștile Scripturi. Și deosebindu-i în două părți pe cei care vor avea semnul Lui, care este pecetea Duhului dumnezeiesc, îi va așeza la dreapta Sa. [...] Și atunci trupurile noastre se vor îmbrăca în slavă dumnezeiască, în cea a faptelor bune și în cea a Duhului pe care sufletele sfinților au primit-o încă de aici, și așa slăvite de lumina dumnezeiască și răpite la ceruri întru întâmpinarea Domnului, precum s-a scris, vor fi pururea cu Domnul (I Tesaloniceni IV, 16-17). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 331).

"De erai aici, păzind și supraveghind, fratele nostru n-ar fi murit".

Ioan XI, 21

Când Cuvântul lui Dumnezeu vine la sufletul căzut, ca în cetatea Betaniei, ca să învie mintea lui omorâtă de păcat și îngropată sub stricăciunea patimilor, atunci înțelepciunea și dreptatea, scufundate în întristare de moartea minții, vin plângând înaintea Lui și zic *"dacă erai aici cu noi, păzind și supraveghind, fratele nostru n-ar fi murit"*, adică n-ar fi murit fratele nostru mintea din pricina păcatelor. Apoi dreptatea se grăbește să hrănească Cuvântul cu multă grijă și lucrarea poruncilor și întinde masa felurită și bogată a grelei pătimiri. Iar înțelepciunea, nesocotind toate celelalte griji și greaua pătimire ostenitoare, și-a ales lucrarea minții și voiește să șadă să asculte mișcările cuvântului cunoscute cu mintea și înțelesurile lui descoperite prin contemplație. De aceea pe cea dintâi Cuvântul o primește să se nevoiască pentru a-L hrăni la masa iubirii de înțelepciune lucrătoare și felurită, dar o mustră întotdeauna că se îngrijește de multe chipuri ale grelei pătimiri și se îndeletnicește cu ceea ce la puține folosește și îi spune că un lucru e de trebuință să fie căutat pentru slujirea Cuvântului;

să supună ceea ce e rău gândului bun și să prefacă cugetul pământesc al trupului în cuget duhovnicesc prin sudorile virtuții. Pe cealaltă o laudă și și-o apropie în chip firesc ca pe una ce și-a ales partea cea bună a cunoștinței Duhului, prin care zburând deasupra lucrurilor omenești pătrunde la adâncurile lui Dumnezeu și scoate de acolo mărgăritarul Cuvântului și privește vistieriile ascunse ale Duhului, fapt din care i se naște o bucurie negrăită, care nu se va lua de la dânsa. Minte omorâtă de patimi și înviată de venirea Cuvântului lui Dumnezeu, care ridică piatra învârtoșării, e dezlegată de legăturile păcatului de către slujitorii Cuvântului, adică de frica muncilor și de ostenele virtuții. Și bucurându-se de lumina vieții viitoare, e eliberat spre nepătimire. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 300).

"Cel ce crede în Hristos de va și muri, viu va fi".

Ioan XI, 25

"Și va cunoaște că Eu, Domnul, am grăit și voi face".

Ezechiel XXVIII, 10

Luna crescând și iarăși scăzând, arată starea omului care face aici cele bune și aici păcătuiește, apoi se întoarce prin pocăință la viața virtuoasă. Deci nu s-a pierdut mintea celui ce a greșit, precum socotesc unii de la voi, precum nu se micșorează trupul lunii, ci lumina ei. Omul își recâștigă așadar iarăși strălucirea sa prin pocăință, precum luna, după ce s-a mistuit, se îmbracă iarăși de la sine cu lumina. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 124).

"Eu sunt învierea și viața".

Ioan XI, 25

"Cei ce-L caută pe Dânsul vii vor fi în inimile lor".

Psalmul XXI, 30

Toate strălucind din Unul cel mai presus de lume nu se desfac în nici un chip de Acela de la care și-au luat ființa, ci precum s-au făcut prin Acela, așa se și susțin și se desăvârșesc prin El și nu este nimic în nici una din ele în care să nu vină ca o curgere și ca o mireasmă din Făcătorul Acela cu adevărat Unul.

Și toate cele părtașe la existență aproape că dau glas, descoperind nu pe Unul cel mai presus de lume, căci Acesta se află deasupra oricărei contemplații sau înțelegeri, ci o rază oarecare a Unului cel mai presus de lume. De aceea, dat fiind că toate Îl strigă pe Unul și toate tind spre Unul și însuși Unul cel mai presus de lume se arată pe Sine minții prin toate, e neapărat de trebuință ca mintea să fie îndrumată, povățuită și dusă spre Unul cel mai presus de lume. Iar aceasta se face pe de o parte fiind silită de îndemnul multelor fapte, pe de alta prin faptul că însuși Creatorul cel Unul despre care am vorbit, vrea să fie văzut de minte, în prisosința bunătății Sale, ca mintea să experimenteze în aceasta adevărată viață. Căci însuși Unul negrăit zice: *"Eu sunt Învierea și Viața"* (Ioan XI, 25) și *"Aceasta este viața de veci, ca să Te cunoască pe Tine, Unul adevăratul Dumnezeu"* (Ioan XVII, 3). [...]

Fiindcă vederea e din căutare, iar viața din vedere. El ar vrea să fie văzut de minte, ca aceasta să se veselească, să se lumineze și să se bucure, cum zice David: *"Întru Tine e locașul tuturor celor ce se veselesc"* (Psalm LXXXVIII, 6) și *"Întru lumina Ta vom vedea lumină"* (Psalm XXXV, 9). El a făcut pe de o parte mintea văzătoare, iar pe de alta a semănat ale Sale în toate cele ce sunt, încât prin ele, ca prin niște deschizături, să se arate minții într-o lumină a înțelegerii, cucerind-o, luminând-o și arătând-o spre Sine. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 421).

"Deci Iisus când a văzut-o plângând și pe iudeii care veniseră cu ea plângând și ei, a suspinat cu duhul și s-a tulburat întru Sine".

Ioan XI, 33

Mânia obișnuiește mai mult decât celelalte patimi să tulbure și să zăpăcească sufletul. Dar uneori îi și folosește cât se poate de mult. Căci când ne folosim de ea fără tulburare împotriva celor necuvioși sau într-un fel sau altul, neînfrânați, ca sau să se mântuiască sau să se rușineze, prilejuim sufletului un spor de blândețe; fiindcă lucrăm potrivit cu scopul dreptății și al bunătății lui Dumnezeu. Pe lângă aceasta, adeseori mâniindu-ne tare împotriva păcatului, dăm sufletului vigoare, scăpându-l de moleșală. De asemenea, nu încape nici o îndoială că mâniindu-ne împotriva duhului stricăciunii, când suntem în mare întristare și descurajare, ne aflăm cu cugetul mai presus de lauda cea spre moarte. Ca să ne învețe aceasta, Domnul s-a mâniat și s-a tulburat de două ori împotriva duhului iadului, deși făcea toate câte voia cu o voință netulburată. Așa a întors sufletul lui Lazăr în trup. Mânia neprihănită a fost dăruită firii noastre de Dumnezeu care ne-a zidit mai degrabă ca o armă a dreptății. Dacă s-ar fi folosit Eva de ea împotriva șarpelui nu ar fi fost robită de plăcerea aceea pătimasă. Cel ce se folosește cu neprihănire de mânie, din râvnă cuvioșiei, se va afla mai cercat în cumpăna răsplătirilor decât cel ce nu se mișcă nicidecum la mânie pentru greutatea de a se mișca a minții. Fiindcă cel din urmă se dovedește a nu-și fi deprins vizitiul să stăpânească frânele simțurilor omenești. Iar celălalt luptă strunind caii virtuții și e purtat în mijlocul bătăliilor cu dracii, conducând neîntrerupt cu frica lui Dumnezeu carul cel cu patru cai al înfrânării. Acesta este numit în Scriptură la înălțarea dumnezeiescului Ilie "*carul lui Israel*" pentru motivul că Dumnezeu a vorbit întâia oară iudeilor despre cele patru virtuți în chip deosebit. Iar cel ce s-a hrănit așa de mult cu neprihănirea a fost înălțat la cer pe un car de foc, pentru că s-a folosit de virtuțile sale ca de niște cai, viețuind întru Duhul care l-a răpit pe el întru vârtej de foc. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 359).

**"S-a tulburat întru Sine
Și a zis: unde l-ați pus?"**

Ioan XI, 33-34

Săltarea sau veselia e de două feluri: cea liniștită care e numită tresărire și suspin și rugăciune a Duhului și cea mare care e numită și săltare și săritură sau salt, care e un zbor întins al inimii spre văzduhul dumnezeiesc. Căci sufletul, înaripat cu dragoste de Duhul dumnezeiesc și eliberat de legăturile patimilor, încearcă să zboare spre cele de sus încă înainte de ieșire, dorind să se despartă de povară. Această stare e numită și zguduire și fierbere a Duhului și tulburare. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 163).

"Și nu numai pentru neam, ci și ca să adune într-una pe fiii lui Dumnezeu cei împrăștiați".

Ioan XI, 52

Scopul Providenței dumnezeiești este să unească pe cei pe care i-a dezbinat răutatea în tot felul, prin dreaptă credință și dragoste duhovnicească, căci pentru aceasta a pățimit Mântuitorul ca pe copiii lui Dumnezeu cei împrăștiați să-i adune spre a fi una. Prin urmare, cel ce nu rabdă lucrurile supărătoare, nu suferă pe cele întristătoare și nu le îndură pe cele dureroase, umblă în afară de dragostea dumnezeiască și de scopul Providenței. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 101).

"A sosit ceasul ca să fie preaslăvit Fiul Omului".

Ioan XII, 23

La tot lucrul bun avem trebuință de dreapta socoteală ca să judecăm potrivit cu vremea toată fapta. Căci dreapta socoteală este

o lumină care arată celui e o are: vremea, fapta, destoinicia, tăria, cunoștința, vârsta, puterea, hotărârea slobodă, râvna, zdrobirea, obișnuința, neștiința, puterea și tocmirea trupului, sănătatea și oboseala, modul, locul, purtarea, educația, credința, starea dinăuntru, scopul, petrecerea, slobozenia, știința, cumițenia firească, sârguința, privegherea, zăbăvnicia și cele asemenea. Pe urmă firea lucrurilor, trebuința, câtimea, felurile lor, scopul lui Dumnezeu aflător în dumnezeieștile Scripturi, înțelesul fiecărui cuvânt, ca de pildă al aceluia din Evanghelia lui Ioan: că au venit elinii căutând să vadă pe Domnul și îndată au zis "*Sosit-a ceasul*", ceea ce înseamnă că a sosit vremea de chemare a neamurilor. Căci a început vremea patimilor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 123).

"Cel ce-și iubește sufletul său, și-l va pierde".

Ioan XII, 25

Tuturor virtuților le premerge credința din inimă, pe care o are cineva atunci când sufletul nu poartă în el o socotință îndoielnică, ci a lepădat cu desăvârșire iubirea de sine. Căci pe cel ce s-a gătit de curând spre lupte, nimic nu-l împiedică așa de mult de la lucrarea poruncilor ca atotreaia iubire de sine. Aceasta este piedica înaintării celor ce vor să se sârguiască. Aceasta le pune în minte boli și pătimiri ale trupului, greu de vindecat, prin care răcește căldura sufletului și-l înduplecă să se ferească de greutăți, ca fiind vătămătoare unei vieți care vrea să se simtă bine. Iubirea de sine este iubirea nerațională a trupului, care făcând pe monah iubitor de sine sau iubitor de suflet sau de trup, îl îndepărtează de Dumnezeu și de Împărăția Lui. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 222).

"Cel ce-Mi slujește Mie, Îmi urmează Mie și unde sunt Eu acolo va fi și slujitorul Meu".

Ioan XII, 26

Scara mică și mare și scurtă a celor de sub ascultare are cinci trepte care duc spre desăvârșire. Cea dintâi este lepădarea, a doua supunerea, a treia ascultarea, a patra smerenia, a cincea dragostea care este Dumnezeu. Lepădarea ridică din iad pe cel ce zace acolo și slobozește pe cel robit de cele materiale. Supunerea a aflat pe Hristos și slujește Lui. [...] Dar unde este Hristos? Șezând de-a dreapta Tatălui (Romani VIII, 34). Prin urmare, acolo trebuie să fie și slujitorul unde este Cel slujit, punându-și piciorul ca să urce sau urcând împreună cu modurile lui Hristos înainte de a ajunge acolo. Iar ascultarea lucrătoare prin porunci întocmește scara din felurite virtuți și le așează pe acestea în suflet ca pe niște trepte. De pe aceasta luându-l pe unul ca acesta smerenia, care îl înalță, îl duce sus pe cer, predându-l iubirii, împărăteasa virtuților și înfățișându-l înaintea lui Hristos. Astfel cel ce se supune cu adevărat ajunge la cer cu ușurință prin scara cea scurtă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 139).

"Cel ce umblă în întuneric nu știe unde merge".

Ioan XII, 35

Cel ce petrece și viețuiește contrar firii și trupește se aseamănă celui ce umblă în noaptea adâncă, tristă și întunecoasă. De aceea, rătăcind în întunericul în care nu se poate răzima pe nimic, nu numai că nu se vede și nu se deosebește pe sine, dar nu vede nici unde merge și pe unde umblă, cum zice Mântuitorul. [...] Cel de al doilea [adică cel ce se înfrânează de la cele rele și a început să facă binele] se aseamănă celui ce umblă în noaptea străvezie, luminată de stele; de aceea, luminat puțin de razele stelelor, înaintează pe încetul, lovindu-și picioarele adeseori de pietre, datorită

nedeosebirii, și suferind căderi. Acesta se vede și se deosebește pe sine puțin, ca în umbră, precum s-a scris: *"Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos"* (Efeseni V, 14).

Cel de al treilea [adică cel ce viețuiește după fire și în chip sufletesc] se aseamănă cu cel ce umblă în noapte cu lună plină și luminoasă; de aceea, îndrumat de scânteierile lunii, călătorește în chip mai nerătăcit și merge spre cele din față; el se vede pe sine ca în oglindă și deosebește și pe cei ce călătoresc împreună cu el precum s-a zis: *"Bine faceți luând aminte la lege, ca la un sfeșnic de luminează în loc întunecos, până ce se va lumina de ziuă și luceafărul va răsări în inimile voastre"* (II Petru I, 19).

În sfârșit cel din urmă [adică cel ce viețuiește mai presus de fire și duhovnicește] se aseamănă celui ce umblă în amiaza statornică și preacurată, luminată de razele neîmpuținute ale soarelui. Căci el se vede și se deosebește în chip curat și pe sine în lumina soarelui, dar deosebește și pe cei mulți, adică pe toți după dumnezeiescul Apostol (I Corinteni II, 15), ba și toate cele ce-l întâmpină în orice fel și oriunde, umblând și el fără rătăcire și călăuzind fără greșală și pe cei ce-i urmează lui spre lumina adevărată și spre viață și spre adevăr. Despre aceștia s-a scris: *"Voi sunteți lumina lumii"* (Matei V, 14); căci zice și atotdumnezeiescul Pavel: *"Dumnezeu, Cel ce a zis să lumineze lumina din întuneric, a luminat în inimile noastre, spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos"* (II Corinteni IV, 6). Dar și fericitul David zice: *"Însemnatu-s-a peste noi lumina feței Tale Doamne"* (Psalm IV, 6); și *"Întru lumina Ta vom vedea lumină"* (Psalm XXXV, 9). Iar Domnul zice: *"Eu sunt lumina lumii, cel ce urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții"* (Ioan VIII, 12). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 99).

"Că Eu nu am grăit de la Mine, ci Tatăl Cel ce M-a trimis pe Mine. Acela Mi-a dat Mie poruncă ce să spun și ce să vorbesc.

Și știi că porunca Lui este viața veșnică. Deci cele ce grăiesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa le grăiesc".

Ioan XII, 49-50

Care este pricina zdrobirii și morții noastre - pentru că n-am fost zidiți astfel de la început - și care este pricina înnoirii noastre și nemuririi noastre?

Pricina celei dintâi, sau a stricăciunii, este încrederea în sine, conducerea de sine și neascultarea lui Adam, din care s-a născut nesocotirea și călcarea poruncii dumnezeiești. Iar pricina celei de a doua, adică a nesticăciunii, este împreună-voirea cu Tatăl și ascultarea de El, a Celui de al doilea Adam și a Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din care s-a născut păzirea poruncii Lui. [...]

Precum deci în strămoșul nostru și în cei ca el, rădăcina și maica tuturor relelor este părerea de sine, așa și în Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, și în cei ce doresc să viețuiască după El, începutul, izvorul și temelia tuturor celor bune este smerenia. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 40).

"S-a sculat de la cină, s-a dezbrăcat de haine și luând un ștergar s-a încins cu el".

Ioan XIII, 4

Cunoscând Stăpânul că putem întipări chipul virtuții sufletului în purtarea cea dinafară, luând un ștergar ne-a arătat calea smereniei. Căci sufletul se face asemenea lucrărilor din afară și ia chipul celor ce le face și se întipărește de ele. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 313).

"Amin zic vouă, cel ce primește pe Cel ce-l voi trimite pe Mine mă primește; iar cel ce mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine".

Ioan XIII, 20

Cuvântul lui Dumnezeu și al Tatălui se află tainic în fiecare dintre poruncile Sale; iar Dumnezeu și Tatăl se află întreg nedespărțit în întreg Cuvântul Său, în chip firesc. Cel ce primește prin urmare porunca dumnezeiască și o împlinește, primește pe Cuvântul lui Dumnezeu aflător în ea. Iar cel ce a primit pe Cuvântul prin porunci, a primit totodată prin El pe Tatăl care se află în El în chip firesc și pe Duhul Sfânt care se află în El în chip firesc. [...] Așadar cel ce a primit o poruncă și a împlinit-o pe ea, a primit tainic pe Sfânta Treime. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 193).

"Acum s-a preamărit Fiul Omului și Dumnezeu s-a preamărit întru El.

Iar dacă Dumnezeu s-a preamărit întru El și Dumnezeu îl va preamări pe El întru Sine. Și îndată Îl va preamări pe El".

Ioan XIII, 31-32

Slăvește pe Dumnezeu în sine, nu cel ce-L laudă pe Dumnezeu în cuvinte, ci cel ce rabdă de dragul lui Dumnezeu pentru virtute, pătimiri, dureri și osteneli. Acesta e slăvit la rândul său de Dumnezeu cu slavă aflătoare în Dumnezeu, primind prin împărtășire harul nepătimirii ca o încoronare a virtuții. Căci tot cel ce slăvește pe Dumnezeu în sine prin pătimiri pentru virtute în decursul făptuirii, se slăvește și el în Dumnezeu, primind lumina celor dumnezeiești într-o contemplație liberă de patimă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 194).

"Întru aceasta vă vor cunoaște că sunteți ucenicii Mei de veți avea iubire unul față de altul".

Ioan XIII, 35

Este cu neputință ca iubirea Lui să fie cu noi câtă vreme sufletul este împărțit și caută pe Dumnezeu și iubește cele ale lumii. Și precum pasărea nu poate zbura cu o singură aripă, nici având ceva din ea atârnat, așa nici sufletul nu poate înainta spre Dumnezeu de e legat de ceva din cele ale lumii. Și precum corabia, având ceva contrar celor de care are trebuință, nu poate pluti, așa îi este cu neputință sufletului să treacă peste valurile patimilor având ceva contrar virtuților. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 204).

"În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt".

Ioan XIV, 2

"Căci alta este slava soarelui, alta a lunii și alta a stelelor; și stea de stea se deosebește în slavă".

I Corinteni XV, 41

Multe locașuri de care a vorbit Mântuitorul sunt deosebitele trepte și înaintări ale stării de acolo. Împărăția este una, dar are multe deosebiri înăuntru, întrucât unii sunt cerești, iar alții pământești, potrivit cu virtutea, cu cunoștința și cu mărirea îndumnezeirii. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 104).

Mântuitorul numește "*multe lăcașuri ale Tatălui*" măsurile cugetării celor ce se sălășluiesc în patria aceea, adică puterile felurite de a deosebi felurimea darurilor (harismelor) duhovnicești, de care se bucură cu mintea. N-a înțeles prin multele lăcașuri deosebiri de locuri, ci trepte de daruri. Căci precum fiecare se bucură de soarele văzut după curăția puterii văzătoare și primitoare

și precum un sfeșnic ce luminează într-o casă răspândește raze diferite, fără ca lumina lui să se împartă între multe sfeșnice, așa și în veacul viitor toți dreptii se sălășluiesc într-o singură patrie fără să se împartă, dar fiecare e luminat de unicul Soare înțelegător și înțeles pe măsura lui, ca de un singur văzduh și loc și scaun și vedere și chip. Și nu vede vreunul măsurile sofului său, fie că acela e mai presus, fie că e mai prejos de el, ca nu cumva văzând harul mai bogat al sofului și pe cel mai mic al său să i se facă aceasta pricină de întristare și de nefericire. Nu poate fi aceasta acolo unde nu de întristare, nici suspin, ci fiecare se veselește înlăuntru său după harul dat lui, după măsura lui, dar una este vederea cea dinlăuntru a tuturor și una le este bucuria. Și în afară de cele două mari cete nu este vreo alta de mijloc. Se înțelege prin una pe cea de sus, iar prin cealaltă pe cea de jos; iar la mijlocul lor, mulțimea felurită a răsplătirilor. [...] "*Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, va așeza oile de-a dreapta Sa și caprele la stânga Sa*" (Matei XXV, 31). N-a spus trei cete, ci două: una de-a dreapta și alta de-a stânga. Și a despărțit hotarele sălașurilor diferite ale lor, zicând că unii, adică păcătoșii, vor merge la osânda veșnică, iar dreptii vor străluci ca soarele în viață veșnică. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 284).

Deși Împărăția este una, în ea fiecare află locul său și lucrul său. Să luptăm deci fraților împotriva leneviei și să rupem de pe noi ștergarul întunericului care este uitare. Și vom vedea lumina pocăinței. Să câștigăm în noi pe Marta și Maria care sunt suferirea răului și plânsul, care plâng înaintea Mântuitorului ca să învie pe Lazăr, adică mintea legată în multele fâșii ale voilor proprii. Și astfel El își face milă și îl învie pe Lazăr, căci este propriu lor să facă să fie legat Lazăr. Dar când Lazăr este eliberat, se face văzută râvna Mariei și a Martei. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 168).

"Cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Tatăl".

Ioan XIV, 9

"Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru Mine".

Ioan XIV, 10

Până ce vedem pe Cuvântul lui Dumnezeu întrupat în litera Sfintei Scripturi, în chip felurit prin ghicituri, încă n-am văzut spiritual pe Tatăl cel netrupesc, simplu, unul și singur cum se află în Fiul Cel netrupesc, simplu, unul și singur. [...] E nevoie așadar de multă știință ca, înlăturând mai întâi cu grijă vălurile literelor care acoperă Cuvântul, să putem privi cu mintea dezvăluită pe Cuvântul Însuși, stând de Sine și arătând în Sine limpede pe Tatăl, atâta cât e cu puțință oamenilor. De aceea e de trebuință ca cel ce caută cu evlavie pe Dumnezeu să nu fie reținut de nici o literă ca nu cumva să primească în locul lui Dumnezeu cele din jurul lui Dumnezeu, adică să îmbrățișeze în chip greșit, fără să-și dea seama, în locul Cuvântului literele Scripturii. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 194).

Dumnezeiescul Ciril a arătat că viața din Tatăl, adică Fiul, este și nu este altceva decât Tatăl. Dar cei ce zic că viața din Fiul nu este nimic altceva decât Însuși Tatăl și aceeași întru toate cu El, nedeosebindu-se întru nimic de El și aduc în sprijin aceste cuvinte ale lui Ciril, se alipesc nu de dogmele Cuviosului Ciril, ci de cele ale lui Sabelie, când susțin că această viață este Cel Unul-Născut din Tatăl. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 505).

"Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru Mine"; "Și voi rămâneți întru Mine și Eu întru voi".

Ioan XIV, 11; XV, 4

"Dar nu Mă rog numai pentru aceștia, ci pentru toți cei ce vor crede prin cuvântul lor în Mine, ca să fie toți una".

Ioan XVII, 20

"Precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine ca și ei să fie una întru Noi".

Ioan XVII, 21

"Și Eu slava pe care Mi-ai dat-o Mie am dat-o lor ca să fie una precum Noi una suntem".

Ioan XVII, 22

Unirea pe care o are prin fire cu Tatăl Său, făgăduiește să o aibă prin har și cu noi, dacă vrem, și noi o vom avea cu El la fel dacă vom lucra poruncile Lui. Căci ceea ce are El prin fire cu Tatăl, aceea ne dă și nouă să avem cu El prin voință și prin har. [...] Slava pe care a dat-o Tatăl Fiului ne-o dă și nouă Fiul prin harul dumnezeiesc. Și lucru și mai mare e că precum El este întru Tatăl și Tatăl este întru El, așa Fiul lui Dumnezeu este întru noi și noi, dacă voim, vom fi întru Fiul prin har. [...]

Căci odată ce s-a făcut rudenie cu noi prin trup și ne-a făcut pe noi împreună-părtași ai dumnezeirii Sale, ne-a făcut pe toți rudeniile ale lui. De altfel, odată ce dumnezeirea împărtășită nouă, prin comunicare, este netăiată și nedespărțită, e numaidecât de trebuință ca și noi cei ce suntem părtași nedespărțiți la ea într-un singur Duh, să fim un trup cu Hristos. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 146).

"Cel ce Mă iubește pe Mine, păzește poruncile Mele".

Ioan XIV, 15

"Aceasta este porunca Mea, ca să vă iubiți unii pe alții".

Ioan XV, 12

Bune sunt toate făcute de Dumnezeu, ca folosindu-ne bine de ele, să-i mulțumim lui Dumnezeu. Dar noi fiind slabi și trupești la

înțelegere, am ales mai mult cele materiale în loc de porunca iubirii și îngrijindu-ne de ele, ne războim cu oamenii. Se cuvine deci să punem iubirea de orice om mai presus decât cele văzute și decât însuși trupul, căci ea este semnul iubirii de Dumnezeu [...]. Iubirea întreolaltă întemeiază iubirea de Dumnezeu care este plinirea a toată porunca lui Dumnezeu. De aceea poruncește să nu se îngrijească de avuții, ci să se lepede de toate ale lui, tot cel ce dorește să-I fie ucenic. [...]

Târâtoarelor și fiarelor purtate încolo și încioace de fire, le este într-adevăr cu neputință să nu se ferească de cel ce le aduce durere. Dar celor făcuți după chipul lui Dumnezeu și cârmuiți de rațiune și învredniciți de cunoașterea lui Dumnezeu care au primit legea de la El, le este cu putință să nu ocolească pe cei ce-i supără și să iubească pe cei ce-i urăsc. De aceea și Domnul spunând: *"Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi..."* și celelalte nu le-a poruncit ca pe niște lucruri cu neputință, ci ca pe unele cu putință. Căci altfel nu ar pedepsi pe cel ce calcă această poruncă. Și însuși Domnul ne arată aceasta prin fapte, ca și ucenicii Lui, toți care s-au străduit pentru iubirea aproapelui până la moarte și s-au rugat cu căldură pentru cei ce i-au ucis pe ei. Noi nu putem să iubim pe cei ce ne urăsc, fiindcă suntem iubitori de materie și de plăcere și le punem acestea mai presus de poruncă. Ba de multe ori ocolim din pricina acestora și pe cei ce ne iubesc, fiind mai răi ca fiarele și târâtoarele. De aceea, neputând pași pe urmele lui Dumnezeu, nu putem cunoaște nici scopul Lui ca să primim puterea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 5).

Cel ce nu iubește pe aproapele, nu păzește porunca. Iar cel ce nu iubește porunca, nici pe Domnul nu-L poate iubi. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 33).

**"De veți păzi poruncile Mele,
Vă voi trimite vouă pe Mângâietorul,
Duhul adevărului, pe care lumea nu poate să-L primească și
Acela vă va învăța pe voi tot adevărul".**

Ioan XIV, 15-17

Numim credință nu pe cea prin care crede cineva în deosebirea ipostasurilor dumnezeiești și prea închinată și în firea mai presus de toate și proprie a dumnezeirii și în întruparea minunată a Cuvântului în omenitatea luată din firea noastră, măcar că aceasta este foarte înaltă, ci credința care răsare în suflet din lumina harului și sprijinește prin mărturia înțelegerii inima, ca să fie neîndoielnică în încredințarea nădejzii, străină de orice închipuire; credința care nu se arată în primirea celor auzite prin urechi, ci în privirea cu ochii duhovnicești a tainelor ascunse în suflet și a bogăției dumnezeiești celei ascunse ochilor fiilor trupului și descoperite în Duhul celor ce se ospătează la masa lui Hristos prin cugetarea la legile Lui. [...] Duhul cel Mângâietor arată omului puterea cea sfântă ce locuiește în el în toată vremea, acoperământul, tăria cea gândită cu mintea (inteligibilă) care acoperă pe om totdeauna și alungă de la el orice vătămare, ca să nu se apropie de sufletul sau de trupul lui. Pe aceasta mintea cea luminoasă și înțelegătoare o simte în chip nevăzut cu ochii credinței. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 337).

"Nu vă voi lăsa orfani, ci voi veni la voi".

Ioan XIV, 18

Dacă iubește deci cineva pe Dumnezeu și voiește ca El să locuiască în sine, și să nu fie lăsat orfan, să aibă grijă mai întâi să păzească cele ce le-a poruncit lui Iisus, și atunci va locui în el. Căci nu este departe de noi, nici nu este între noi și El ceva decât patimile. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 157).

"Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește. Iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și Eu îl voi iubi pe el și Mă voi arăta lui".

Ioan XIV, 21

Tot cuvântul lui Hristos descoperă mila și dreptatea și înțelepciunea lui Dumnezeu și toarnă prin aur puterea lor în cei ce ascultă cu plăcere. Dar cei nemilostivi și nedrepti, ascultând fără plăcere, nu au putut cunoaște înțelepciunea lui Dumnezeu, ba L-au și răstignit pe Cel ce o grăia. [...] Arătarea Sa a ascuns-o în porunci. Și dintre toate poruncile, cea mai cuprinzătoare este dragostea către Dumnezeu și către aproapele. Iar aceasta ia ființă din înfrânarea de la cele materiale și din liniștirea gândurilor. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 272).

Credința și frica de Dumnezeu și păzirea poruncilor Lui ne răsplătesc pe măsura curățirii noastre. Căci în măsura în care ne curățim, ne ridicăm de la frica de Dumnezeu la dragostea de El și înaintând, ne mutăm așa zicând de la frică la iubirea de Dumnezeu. [...] Și așa adăugăm nevoie peste nevoie, pentru a ne arăta iubirea prin fapte. Iar întâmplându-se aceasta, El însuși ne iubește, precum a făgăduit. Iar iubindu-ne, ne iubește și Tatăl Său la fel, venind înainte Duhul care împodobește casa noastră, ca prin întâlnirea ipostasurilor în noi, să ne facem locaș al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 18).

Unde este iubirea de Dumnezeu și cultivarea lucrărilor minții și împărțășirea de lumina negrăită, acolo este pacea puterilor sufletului, curățirea minții și sălășluirea Sfintei Treimi. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 256).

Deși sunt multe poruncile, suntem datori să le păzim. Iar de nu, n-ar fi trebuit să fie date de Mântuitorul, căci, precum mi se pare, nu s-a spus și nu s-a făcut ceva de prisos de către Stăpânul. Pentru că scopul venirii Lui a fost să curețe din suflet răutatea primei noastre neascultări și să-l preschimbe potrivit stării lui de la început. De aceea ne-a dat nouă poruncile Lui de viață făcătoare, ca pe niște leacuri curățitoare ale stării noastre pătimășe. Căci ceea ce sunt leacurile pentru trupul bolnav, aceea sunt poruncile pentru sufletul pătimăș. Și e vădit că poruncile s-au dat împotriva patimilor, spre tămăduirea sufletului care a căzut, precum spune limpede Domnul către sfinții Săi ucenici, [...] dar păzirea lor se află uneori mai prejos de dragostea duhovnicească. Și pentru că sunt mulți cei ce păzesc poruncile din frică sau pentru răsplata viitoare și nu din iubire, Domnul îndeamnă mult la păzirea poruncilor celor din iubire, care aduc sufletului lumina. De aceea zice: "*Ca să vadă oamenii faptele voastre cele bune și să mărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*" (Matei V, 16). Dar nu e cu puțință a se vedea în suflet faptele cele bune pe care Domnul le-a învățat, de nu vor fi păzite poruncile. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 477).

"Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el".

Ioan XIV, 23

Viața îndumnezeită și harul celor ce există și viețuiesc dumnezeiește și mai presus de fire sunt însă o lucrare cu adevărat dumnezeiască și mai presus de fire, prin care se înfăptuiește unirea lui Dumnezeu cu cei vrednici de Dumnezeu. Deci toate câte au fost aduse la existență din cele ce nu sunt, prin porunca dumnezeiască sunt create și rezultate ale lucrărilor dumnezeiești, dar nu și lucrări. Iar Domnul făcându-și împreună cu Tatăl sălaș în cei vrednici, săvârșește cele ce se ivesc în purtătorii de Dumnezeu, nu prin porunca creatoare, ci prin unirea și sălășluirea dumnezeiască, prin

puterea îndumnezeitoare și prin harul îndumnezeitor, comunicând celor uniți cu El din cele ce-I sunt proprii Lui prin fire. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 396).

"Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu".

Ioan XIV, 27

Zicând Domnul către Apostoli "*Pacea Mea dau vouă*", a adăugat "*nu cum dă lumea*" sau nu simplu ca oamenii țării aceleia când se salută zicând "*Pace vouă*" și cum a zis Somanita: "*Pace ție*" (IV Împărați IV, 23) sau Elisei către Ghiezi: "*Și vei zice: pace ție, către ea*" (IV Împărați IV, 26), adică pace bărbatului tău, pace copilului. Domnul vorbește aici de "*pacea care covârșește toată mintea*" (Filipeni IV, 7) și pe care o dă Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El din tot sufletul, pentru războaiele și primejdiile răbdate înainte de ea. Căci de aceea a zis iarăși Domnul "*întru Mine pace să aveți*" (Ioan XVI, 33) și a adăugat: "*în lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea*" (Ioan XV, 33).

Aceasta înseamnă că chiar dacă cineva ar avea multe necazuri și multe primejdii de la draci și de la oameni, ținând pacea Domnului toate le va socoti ca nimic. Și iarăși a zis "*să aveți pacea întreolaltă*" (Marcu IX, 50). Acestea toate le-a prezis lor Domnul, fiindcă aveau să ajungă în războaie și să rabde necazuri pentru El. Iar după un înțeles mai îndepărtat: fiecare dintre noi, credincioșii, suferim războaie și sminteli din partea patimilor, dar dacă avem pace cu Dumnezeu și cu aproapele le biruim pe toate.

Acestea sunt lumea pe care a poruncit Ioan Teologul să o urâm (I Ioan II, 15) nu fapăturile, ci poftele lumești. Iar sufletul are pace cu Dumnezeu când are pace cu sine însuși și se face întreg după voia lui Dumnezeu. Și se face așa când are pace cu toți oamenii, chiar dacă suferă supărări grele de la ei. Căci prin răbdare nu se tulbură nicidecum, ci toate le suferă, tuturor le vrea binele, pe toți

îi iubește pentru Dumnezeu și pentru fire. Pentru cei infideli plânge ca pentru niște pierduți, cum a făcut Domnul și Apostolii, iar pentru cei credincioși se roagă și lucrează. Și așa primește pacea gândurilor și petrece cu mintea în contemplație și rugăciune curată către Dumnezeu. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 248).

Unde se stăruie cu ostenele pocăinței și cu căldura inimii în greaua pătimire și curg râuri de lacrimi din umilița inimii, acolo se dărâmă toate întăriturile, se stinge tot focul patimilor și se săvârșește renașterea de sus prin venirea Mângâietorului; și sufletul se face iarăși palat al curăției și al fecioriei. Coborându-se apoi Dumnezeu în acesta, printr-o lumină și bucurie negrăită, și șezând pe înălțimea minții lui ca pe un tron de slavă, dă pacea Sa puterilor lui zicând: "*Pace vouă*" din partea patimilor care vă războiesc; "*Pacea Mea dau vouă*" ca să mișcați potrivit cu firea; "*Pacea Mea o las vouă*" ca să vă desăvârșiți mai presus de fire. Deci tămăduind cele trei părți ale sufletului prin întreitul dar al păcii și ridicându-l pe acesta la desăvârșirea întreită și unindu-l cu Sine, îl face întreg feciorelnic și frumos, învăluindu-l în buna mireasmă a mirului curăției. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 277).

"Sculați-vă să mergem de aici".

Ioan XIV, 31

Unde îi ia pe ei când le-a spus: "*Sculați-vă să mergem de aici*", dacă nu le ia mintea de la lucrarea veacului acesta ca să-i odihnească în Împărăția Lui? (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 157).

Cel ce nu s-a hotărât să se ridice din cele din parte și spre puțin folositoare și să se suie spre cele întru totul folositoare,

mănâncă încă pâinea de orz întru sudoarea feței sale, după orânduirea de sus a lui Dumnezeu. De aceea sufletul lui nu simte dorul manei cunoscute cu mintea și a apei care curge din piatra lovită pe seama lui Israel. Dar cel ce a auzit cuvintele "*Sculați să mergem de aici*" și, trezit de glasul Învățătorului s-a sculat de la lucrarea ostenitoare și a încetat să mai mănânce din pâinea durerii, acela, lepădându-se de simțire și gustând din paharul înțelepciunii lui Dumnezeu, a cunoscut că bun e Domnul, ca unul care, după ce a împlinit legea poruncilor în slujirea Cuvântului, s-a urcat în foișor, așteptând pogorârea Mângâietorului. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag, 293).

"Rămâneți întru Mine și Eu întru voi".

Ioan XV, 4

Cel ce, potrivit proniei, cugetă numai la Dumnezeu și petrece în El și vede în chip limpede pe Dumnezeu în Duh, umblând și petrecând în sine, împlinește în chip vădit porunca dumnezeiască a Domnului Iisus. [...] Și s-a unit, de aceea, în chip străin cu Dumnezeu, și s-a făcut mort în chip minunat și foarte fericit împreună cu El. Și astfel s-a făcut lucrător nerătăcit al poruncilor lui Dumnezeu. Căci a zis Mântuitorul: "*Cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, multă roadă aduce*" (Ioan XV, 6), adică multe virtuți. Drept aceea să se silească tot cel ce voiește să dobândească virtuțile prin vedere și rugăciune și să rămână și să stăruie cu toată puterea în Dumnezeu, ca văzând Dumnezeu nevoința sfântă a sufletului să plece cerurile și să se facă foarte vădit, în chip minunat, umblând și petrecând înlăuntrul sufletului. Prin aceasta va hărăzi celui părtaș de El bucuria de toate bunătățile și frumusețile și buna plăcere pentru toate sfintele porunci. Căci El însuși a zis: "*Fără de Mine nu puteți face nimic*" (Ioan XV, 6) chiar dacă vi se pare că faceți. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 368).

"Fără Mine nu poți face nimic".

Ioan XV, 5

Dracul mândriei e plin de o îndoită răutate: căci sau înduplecă pe monah să pună în socoteala sa isprăvile și nu în a lui Dumnezeu, care este și dătătorul celor bune și ajutorul spre izbutirea în ele, sau neputându-l îndupleca la aceasta, îi insuflă gândul să disprețuiască pe cei mai puțin desăvârșiți dintre frați. Iar cel ce primește acest gând nu-și dă seama că și pe el îl face să se lepede de ajutorul lui Dumnezeu. Căci dacă disprețuiește pe aceia ca pe unii ce nu sunt în stare de isprăvile lui, vădit este că se socotește pe sine ca unul ce-a înfăptuit asemenea isprăvi din proprie putere. Dar aceasta n-o poate nimenea [...] fiindcă slăbiciunea noastră mișcată spre cele bune nu poate ajunge la țintă fără Dătătorul celor bune. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 63).

Începutul a toată lucrarea de Dumnezeu iubitoare este chemarea cu credință a numelui mântuitor al Domnului nostru Iisus Hristos. Căci El însuși zice: *"Fără de Mine nu poți face nimic"*. Și împreună cu ea este pacea - căci se cuvine ca fiecare *"să se roage fără mânie și fără gânduri"* (I Timotei II, 8) - și iubirea, căci *"Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire, în Dumnezeu rămâne și Dumnezeu în el"* (I Ioan IV, 16). Dar pacea și iubirea nu numai că fac rugăciunea bine primită, ci se și nasc și răsar din rugăciune ca niște raze gemene și cresc și se desăvârșesc din ea. [...]

Prin acestea, mai bine zis prin fiecare din acestea și prin toate trei împreună, ni se dăruiește cu îmbelșugare și ne prisosește plinătatea bunătăților. De fapt noi nădăjduim că, prin chemarea cu credință a numelui Domnului nostru Iisus Hristos, vom primi cu siguranță mila și viața adevărată, ascunse în El (Coloseni III, 3). Căci numele Domnului nostru Iisus Hristos strigat cu curăție înlăuntru inimii, e ca un izvor dumnezeiesc neseecat din care țâșnesc cu prisosință acele bunătăți.

Iar prin pacea care întrece toată mintea și care nu are nici un hotar (Filipeni IV, 7; Isaia IX, 7), ne învrednicim de împăcare cu Dumnezeu și întreolaltă. În sfârșit prin iubire, a cărei slavă este neasemănată și care e sfârșitul și plinătatea Legii și a Proorocilor (Matei XXII, 39), căci însuși Dumnezeu se numește iubire (I Ioan IV, 8), ne unim în întregime cu Dumnezeu, desființându-se păcatul din noi, prin dreptatea lui Dumnezeu și prin însușirea de fii după har, lucrată în noi în chip minunat prin iubire. Căci *"iubirea acoperă mulțime de păcate"* (I Petru IV, 8) și *"iubirea toate le acoperă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă, iubirea niciodată nu cade"* (I Corinteni XIII, 7-8). [...]

De aceea însuși Preabunul și Preadulcele Domn al nostru Iisus Hristos a lăsat acestea, ca un Părinte adevărat și iubitor tuturor celor ai Săi ca pe niște porunci și mângâieri testamentare, ca pe niște cheazășii sprijinitoare, dulci și întăritoare sau, mai bine zis, ca pe o moștenire de nerăpit, dăruită de Dumnezeu atât când a ajuns la patima Sa de bunăvoie pentru noi, cât și când S-a arătat Apostolilor după înviere; ba și când avea să se întoarcă la Tatăl Său prin fire și la al nostru prin har. Aceasta a făcut-o, spunând ucenicilor în preajma patimii Sale: *"Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul"* (Ioan XIV, 13); *"Și în ziua aceea nu Mă veți întreba nimic. Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da. Până acum n-ați cerut nimic în numele Meu; cereți și veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină. Acestea vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe față vă voi vesti despre Tatăl. În ziua aceea veți cere în numele Meu; și nu vă zic că voi ruga pe Tatăl pentru voi"* (Ioan XVI, 23-26).

Și iarăși după înviere a zis: *"Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu draci vor scoate, în limbi noi vor grăi"* (Marcu XVI, 16-17) și celelalte. Lucruri asemănătoare acestora spune și ucenicul ce se odihnea pe pieptul lui Iisus: *"Încă și multe alte semne a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristos Fiul lui Dumnezeu și, crezând, viață să aveți întru*

numele Lui" (Ioan XX, 30-31). Iar dumnezeiescul Pavel zice: "*Întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece*" (Filipeni II, 10) și cele următoare. [...]

Și Mântuitorul a spus: "*Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ*" (Matei XXVIII, 18). Aceasta a spus-o și prin cele ce le-a zis Dumnezeu-Omul către Apostoli înainte de răstignirea pe cruce: "*Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze*" (Ioan XIV, 27) și "*Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea*" (Ioan XVI, 33); și "*Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu*" (Ioan XV, 12); și "*Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții*" (Ioan XIII, 35); și "*Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui*" (Ioan XV, 9-11).

Și iarăși, după scularea Sa din morți, Domnul nostru Iisus Hristos se arată în diferite rânduri la ai Săi, dăruindu-le pacea Sa și zicând: "*Pace vouă*" (Ioan XX, 19). Iar lui Petru, îi spune astfel, a treia oară: "*Dacă Mă iubești, Petre, mai mult decât alții, Paște oile Mele*" (Ioan XXI, 15). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 26).

**"De nu va rămânea cineva întru Mine, se va scoate afară ca vița și o vor aduce și o vor arunca în foc și va arde;
Iar cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, multă roadă va aduce".**

Ioan XV, 5-6

Precum nu e cu puțință soarelui să lumineze fără lumină, așa nu e cu puțință să se curățească inima de întinăciunea gândurilor de

pierzare, fără rugăciunea numelui lui Iisus. [...]

Căci ea este lumină, iar acelea întuneric; și acela este Dumnezeu și Stăpânul, iar acelea slugile dracilor. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 84).

"Eu v-am ales pe voi din lume".

Ioan XV, 19

Din ce lume i-a luat, dacă nu din toată împrăștierea păcatului? Deci cel ce voiește să se facă ucenic al lui Hristos să fugă de patimi. Cel ce nu le va desființa pe acestea, nu poate să se facă lăcaș al lui Dumnezeu, nici nu vede dulceața dumnezeirii Lui, dacă nu se desparte de ele. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 155).

"Voi M-ați iubit pe Mine și ați crezut că de la Dumnezeu am ieșit.

Eu de la Tatăl am ieșit și am venit în lume; iarăși las lumea și Mă duc la Tatăl".

Ioan XVI, 27-28

Până ce străbate cineva bărbătește prin luptele dumnezeiești ale filosofiei lucrătoare, ține în sine Cuvântul care a venit în lume de la Tatăl, prin porunci. Dar după ce a lăsat în urmă luptele cu fapta împotriva patimilor, dovedindu-se biruitor al patimilor și al dracilor, și a trecut la filosofia cunoașterii prin contemplație, îngăduie Cuvântului în chip tainic să părăsească iarăși lumea și să meargă la Tatăl. [...]

Lume numește poate lucrarea ostentivă a virtuților cu fapta. Iar Tatăl starea minții cea mai presus de lume și slobodă de tot cugetul pământesc de la care Cuvântul lui Dumnezeu vine în noi punând capăt luptei împotriva patimilor și a dracilor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 206).

"Acestea le-am grăit vouă, ca în Mine pace să aveți. În lume veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea".

Ioan XVI, 33

În Mine - Cuvântul virtuții - aveți pace, izbăviți fiind de vârtejul și de tulburarea produsă de patimi și de lucrurile materiale, dar în lume, adică în împătımirea după cele materiale, aveți necazuri, pentru schimbarea și stricarea neîncetată a lor. Căci necazuri au amândoi: atât cel ce săvârșește virtutea, pentru osteneala și durerea împreună cu ea, cât și cel ce iubește lumea, pentru nedobândirea statornică a celor materiale. Dar cel dintâi are necazuri mântuitoare; iar cel de-al doilea necazuri stricătoare și pierzătoare. Amândurora le este Domnul ușurare: celui dintâi pentru că-l odihnește în Sine de ostenele virtuții, ridicându-l la contemplație prin nepățimire, celui de-al doilea, pentru că-i smulge împătımirea după cele stricăcioase prin pocăință. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 207).

"Și acum preaslăvește-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuși, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea".

Ioan XVII, 5

Să luăm aminte cum slăvim pe Dumnezeu. Căci nu se slăvește altfel de către noi de cum a fost slăvit de către Fiul. Fiindcă prin acelea prin care a slăvit Fiul pe Tatăl Său, prin acelea a fost slăvit și Fiul de către Tatăl. Și aceleași trebuie să le facem și noi cu sânguință, ca prin aceleași să slăvim pe Cel ce primește să se numească Tatăl nostru cel din ceruri și să fim slăviți de El cu slava Fiului în Care a fost înainte de a fi lumea prin El. [...] Iar acestea

sunt: crucea sau mortificarea lumii întregi, necazurile, ispitele și orice altceva din pătimirile lui Hristos. Purtându-le pe acestea întru răbdare multă, urmăm lui Hristos în patimile Sale și slăvim prin ele pe Tatăl nostru și Dumnezeu, ca fii ai Lui prin har și ca împreună-moștenitori cu Hristos. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 88).

"Voiesc, zice către Tatăl, să vadă aceștia slava Mea, pe care Mi-ai dat-o Mie, pentru că M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii".

Ioan XVII, 5

"Slăvește-Mă pe Mine Tată la Tine, cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea".

Ioan XVII, 24

"Doi ochi sufletești am dobândit", cum zic părinții. [...] Dar nu întrebuițăm la fel vederea lor; cu unul vedem cele ascunse în firi, adică puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu și pronia Lui cu privire la noi, înțeleasă din măreția guvernării Sale; cu celălalt privim slava sfintei Lui firi, când binevoiește Dumnezeu să ne introducă în tainele duhovnicești. Întrucât sunt ochi, așadar ceea ce văd e lumină; iar întrucât nu întrebuițăm la fel vederea lor, există o îndoită vedere a luminii: printr-un ochi vedem altă lumină decât cea pe care o vede celălalt ochi. Iar ce este fiecare din acestea două ne-o arată însuși dumnezeiescul Isaac. Pe una a numit-o înțelegerea puterii, a înțelepciunii și a proniei lui Dumnezeu, scurt zicând cunoașterea Creatorului, dobândită din creaturi; pe a două a numit-o vederea nu a firii dumnezeiești, [...] ci a slavei firii Lui, pe care a dat-o Domnul învățăceilor Săi și prin ei tuturor celor ce cred în El și-și dovedesc credința prin fapte. [...] Așadar a dat și firii omenești slava dumnezeirii, dar nu firea. Altceva este așadar natura lui Dumnezeu și altceva slava Lui, deși sunt nedespărțite între ele. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 283).

"Ca să fie toți una, precum Eu, Părinte, întru Tine și Tu întru Mine, ca și ei să fie una".

Ioan XVII, 21

Precum toate întipăririle se împărtășesc de sigiliu, dar se mișcă fiecare despărțită, însă dacă luând una din ele a-i lipi-o de sigiliu, nu mai are unde să se miște, ci va avea aceeași mișcare ca și arhetipul, devenind una și aceeași cu el, dar materia ei rămânând deosebită, așa chipul dumnezeiesc din noi, urcând la arhetip se împlinește rugăciunea cea dumnezeiască *"Ca să fie toți una, precum Eu, Părinte, întru Tine și Tu întru Mine, ca și ei să fie una"* (Ioan XVII, 21) în adevăr. Astfel *"cel ce se lipește de Domnul este un Duh"* (I Corinteni VI, 17). Taina unirii într-un trup prin atingerea trupurilor este cu adevărat *"mare dar în Hristos și în Biserică"* (Efeseni V, 32). Sigiliu se dă pe sine întreg fiecărei bucăți de ceară, dar fiecare din acestea se împărtășește pe cât e cu puțință, pe măsura puterii ei proprii, nu numai de trăsături, ci și de unire, pentru a se întipări. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 401).

Dumnezeu fiind neîmpărtășibil, nevăzut și de nepipăit, se face împărtășibil, încăput și arătat și un Duh cu cei ce se roagă Lui cu inimă curată, printr-o putere mai presus de ființă, în vremea rugăciunii ca vedere, potrivit rugăciunii atotainice și negrăite către Tatăl nostru comun pentru noi. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 355).

"Și Eu slava pe care Mi-ai dat-o Mie, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem".

Ioan XVII, 22

Precum Tatăl nu va fi lipsit niciodată de cunoștința Fiului și Fiul de a Tatălui, așa nici sfinții, ajunși dumnezei prin lucrare și

având pe Dumnezeu locuind în ei, nu vor fi lipsiți niciodată de cunoștința între ei și fiecare va vedea slava sa și slava celorlalți, precum Fiul pe a Tatălui și Tatăl pe a Fiului. [...] Slava sfinților va fi slava care este și a Fiului lui Dumnezeu. [...] Deci slava dată Fiului dinainte de veci de Dumnezeu și Tatăl e dăruită de Fiul însuși, sfinților și aceștia toți sunt una. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 175).

Dar, cu toate că slava e altceva decât natura dumnezeiască, totuși nu poate fi numărată între cele de sub timp. Căci ea nu este ceva, dar în sens de depășire a tot ce este. Pe de altă parte, însăși natura dumnezeiască există dar în chip negrăit. Și n-a dat numai țărâni unită cu El după ipostas această slavă care e mai presus de toate cele ce sunt (de creaturi) ci și învățăceilor. [...] Ba a voit să o și vadă aceia. Aceasta este slava prin care noi primim și vedem propriu-zis pe Dumnezeu. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 283).

"Părinte, pe care Mi i-ai dat Mie, voiesc ca unde sunt Eu, să fie și ei".

Ioan XVII, 24

Păzește comoara cea bună a smereniei care îmbogățește. În ea sunt ascunse vistieriile dragostei. În ea se păzesc mărgăritarele umilinței și în ea se odihnește Împăratul Hristos Dumnezeu, ca pe un tron bătut în aur, împărțind darurile Sfântului Său Duh celor hrăniți de ea. Iar darurile cele mari pe care El le dă acestora sunt: cuvântul cunoștinței Sale; înțelepciunea Sa de negrăit; pătrunderea lucrurilor dumnezeiești; mai înainte vederea lucrurilor omenești; omorârea de viață făcătoare prin nepătimire; și unirea cu El, pentru ca ei să împărătească împreună cu El în Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 273).

"Căci zic iudeii: "Nu avem împărat pe Cezarul".

Ioan XIX, 15

Irod are înțelesul cugetului trupesc; Pilat al percepției prin simțuri; Cezarul al celor ce cad sub simțuri; iar iudeii au înțelesul gândurilor sufletești. Sufletul, alipindu-se din neștiință de cele ce cad sub simțuri, predă Cuvântul (Rațiunea) simțurilor spre moarte, întărind împotriva lui, prin proprie mărturisire împărăția celor stricăcioase. [...]

Irod ține locul lucrării patimilor; Pilat pe al deprinderii amăgită de ele; Cezarul pe al întunecatului stăpânitor al lumii; iudeii pe al sufletului. Când deci sufletul, supunându-se patimilor, predă virtutea deprinderii păcătoase, respinge Împărăția lui Dumnezeu și trece sub stăpânirea aducătoare de stricăciune a diavolului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 153).

"Deci a ieșit Petru și celălalt ucenic și veneau la mormânt".

Ioan XX, 3

Ioan a alergat odinioară înaintea lui Petru și ascultarea s-a pus aici înaintea pocăinței. Cel dintâi, ajungând înainte, închipuiește ascultarea, celălalt închipuiește pocăința. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 135).

"Nu mă atinge".

Ioan XX, 17

Cel ce socotește pe Domnul ziditor numai al celor ce sunt supuse nașterii și stricăciunii, Îl ia în chip greșit drept un grădinar, asemenea Mariei Magdalena. De aceea spre folosul aceluia se ferește Domnul de atingerea lui, întrucât pentru el nu s-a putut sui

la Tatăl. Căci știa că cel ce se apropie de El cu o asemenea prejudecată coborâtă se vatămă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 184).

"Și fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii (duminica) și ușile fiind încuiate de frica iudeilor, unde erau adunați ucenicii a venit Iisus și a stat în mijloc și le-a zis: «Pace vouă»".

Ioan XX, 19

Cei ce de frica iudeilor șed într-un foișor din Galileia cu ușile încuiate, adică cei ce de frica duhurilor răutății petrec în regiunea descoperirilor pe înălțimea vederilor (contemplațiilor) dumnezeiești, încuind pentru siguranță simțurile ca pe niște uși, primesc în chip neînțeles pe Cuvântul lui Dumnezeu, care vine la ei și li se arată fără lucrarea simțurilor. Iar venind El le dăruiește starea de nepătimire spunându-le "*pace vouă*" și împărțirile Duhului Sfânt suflând asupra lor; de asemenea le dă "putere" și le arată simbolurile tainelor Sale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 185).

"Sunt și alte multe minuni ce le-a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise".

Ioan XX, 30

"Sunt și altele pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris".

Ioan XXI, 25

În primul loc zice că a făcut Iisus multe înaintea ucenicilor Săi, iar în celălalt nu mai zice înaintea ucenicilor Săi. Despre aceasta a scris sfântul Prohor, vorbind de amândouă: în locul dintâi

Evangelistul grăiește despre lucrurile minunate și celelalte pe care le-a făcut Domnul și pe care nu le-a scris fiindcă au fost scrise mai înainte de către ceilalți evangheliști, din care pricină a adăugat *"înaintea învățăceilor Săi"*. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 166).

"Și cu ei petrecând, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui pe care ați auzit-o de la Mine".

Fapte I, 4

Nu te îndoii că puterea pentru tainele acestea pe care le-a primit, desăvârșește acestea în el, ajutându-l să înainteze în toată virtutea cu fapta. Aceasta este puterea pe care au primit-o fericiții Apostoli în chipul focului. În vederea acesteia le-a poruncit lor Mântuitorul să nu se despartă de Ierusalim, până ce nu vor primi puterea de sus.

Ierusalimul înseamnă virtute; puterea înseamnă smerenie. Puterea de sus este Mângâietorul sau Duhul mângâierii. De aceea s-a spus în dumnezeiasca Scriptură despre El că prin El se descoperă tainele celor smeriți la suflet. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 110).

"Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului".

Fapte I, 8

Sfințita rugăciune duhovnicească nu e numai învățătoare și arătătoare, ci și mângâierea îndemnătoare spre tot ce e bun. [...] Dar fiindcă atât învățătura cât și mângâierea îndemnătoare rămân fără

rodul convenit din pricina slăbiciunii celui învățat și îndemnat, de aceea e nevoie de o putere pe măsura lor, căutând vei afla deodată că rugăciunea dă sufletului și puterea Duhului spre lucrare. Așa e de mare puterea rugăciunii celor virtuoși. Și pe drept cuvânt. Căci rugăciunea insufletă, vie și mișcată în chip vădit printr-o neîncetată izvorâre din inimă, având această însușire prin împărțășirea și lucrarea Duhului de viață făcător, are drept urmare ca foarte necesare, aceste trei lucrări: învățătura celor convenite celor credincioși; îndemnul mângâietor spre nevoințele pentru cele ce trebuie împlinite; și, înainte de ele, puterea spre ușurarea celor grele de împlinit. De aceea Domnul nostru și Dătătorul Duhului a spus: *"Veți lua putere când va veni Sfântul Duh peste voi"* (Fapte I, 8). Iar această putere o numește iarăși limpede *"Mângâietor și Învățător"* zicând: *"Mângâietorul, Duhul cel Sfânt pe care-L va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela vă va învăța pe voi toate și vă va aduce aminte cele ce v-am spus vouă"* (Ioan XIV, 26).

Iar că prin rugăciune se dă fiecăruia arătarea Duhului spre folos, o arată limpede învățătura Sfântului Pavel care adaugă că unuia i se dă duhul înțelepciunii, altuia al cunoștinței și iarăși altuia al vindecărilor (I Corinteni XII, 8-9) și celorlalți, celelalte. Iar acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia îndeosebi, precum voiește (I Corinteni XII, 11).

Iar cel ce s-a făcut părtaș în orice fel de darul Duhului, primește pe urmă în chip necesar cele trei lucrări, adică puterea mai presus de fire, învățătura mai presus de lume și mângâierea dumnezeiască. [...] De altfel când zice Domnul: *"Fără Mine nu puteți face nimic"* (Ioan XV, 5), arată neîndoielnic că pentru tot ce trebuie săvârșit e numaidecât de trebuință puterea dumnezeiască. Dar și când zice: *"Să nu numiți pe nimenea învățător pe pământ, căci Unul este Învățătorul și Călduzitorul vostru Hristos"* (Matei XXIII, 10) arată limpede că omul are nevoie de învățătura dumnezeiască spre cele ce trebuie și spre cele ce se fac după voia lui Dumnezeu. Și când întărește zicând: *"Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va trimite vouă Duhul Adevărului, ca să rămând cu voi în veac"* (Ioan XIV, 16) gândește-te la mângâierea cea

atotrebuincioasă și nedespărțită de har. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 259).

"Și când a sosit ziua Cincizecimii, erau toți împreună în același loc".

Fapte II, 1

Căci era ceasul al treilea al zilei, iar ziua, duminica, precum zice dumnezeiescul Luca. Fiindcă Cincizecimea este duminica a șaptea de la duminica în care se face așa numita pască, după graiul iudeilor. Iar pasca se tălmăcește trecere și slobozire în limba noastră. Și duminica de după cincizeci de zile se zice Cincizecimea, împlinindu-se cincizeci de zile dintre ea și pască după lege. Căci zice și Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu în Sf. Evanghelie cea după el: *"Sărbătoarea cea de pe urmă și cea mare"* (Ioan VII, 37), fiindcă atunci era isprăvirea sărbătoririi paștelui. Și la ceasul întreit s-au împărțit de har, zice Damaschin. Aceasta înseamnă că în ceasul al treilea, dar în una cea domnească a zilelor. Prin aceasta ne-a arătat să cinstim trei ipostasuri în unitatea stăpânirii, adică a dumnezeirii celei una. Căci duminica - zice Sf. Ioan Gură de Aur - e numită una a săptămânii și nu cea dintâi, pentru că Sf. Scriptură o deosebește de celelalte. Cea veche face aceasta proorocind despre ea. De aceea nu o pune la rând ca pe a doua și pe celelalte. Căci dacă n-o despărțea i-ar fi zis cea dintâi. Dar din pricina aceasta i se zice "una a sâmbetelor" sau a săptămânii.

Iar în harul cel nou, ziua aceasta sfântă și aleasă se numește duminica (zi domnească, zi de căpetenie) pentru că în ea s-au făcut lucrurile cele mai de căpetenie și cele domnești: bunavestirea; nașterea Domnului; învierea Domnului; și în ea va fi și învierea morților cea de obște. Căci în ea s-a făcut lumina cea sensibilă de către Dumnezeu - zice Damaschin - și iarăși în ea va avea să fie venirea Domnului ca să rămână în veacuri nesfârșite ziua aceasta, una și a opta, ca fiind în afară de aceste șapte veacuri care au zile și nopți. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 169).

"Și s-a făcut sunet din cer ca de vijelie ce vine cu putere ca să alunge cu sila păcatul ce ne silește pururea spre mai rău".

Fapte II, 2

Bărbatul ostenește întru nevoie și alungă cu sila pierzania de la el, râvnind totdeauna să se înalțe spre sfințenia gândurilor sale. Iar a depărta sila prin silă nu-i oprit de legi. Dacă, deci, punem la lucru sila vreunei străduințe chiar foarte slabe și șezând în Ierusalim, adică în rugăciune neîntreruptă și în celelalte virtuți, așteptăm apoi puterea care ne vine de sus, va veni la noi o silă puternică ce nu mai lucrează ca sila noastră slabă, ci este o silă ce nu poate fi arătată prin buze trupești. Ea va birui cu marea ei puterea și va înfrânge obișnuința cea rea și răutatea dracilor. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 140).

"Și ațintindu-și ochii asupra lui, toți cei ce ședeau în sinedriu au văzut fața lui ca o față de înger".

Fapte VI, 15

Iar Ștefan cel dintâi martir, încă trăind, avea fața strălucind ca fața unui înger. Deci n-a pățimit și trupul lui cele dumnezeiești? Prin urmare și pătimirea aceasta și lucrarea ei este comună sufletului și trupului. Și împreună-pățimirea aceasta a lor nu se face sufletului piron care-l țintuiește de cugetele pământești, trupești, și-l umple de întuneric, cum zice filosoful, ci este o legătură și o unire negrăită cu Dumnezeu, care desface în chip minunat chiar și trupul de patimile rele și pământești. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 239).

Aceasta nu era nimic pe lângă slava ce strălucea înlăuntru. Căci ceea ce Moise avea pe față (Ieșire XXXIV, 30), aceea purtau aceștia în suflet. Ba chiar cu mult mai mult. Căci ce avea Moise era ceva simțit, pe când aceasta era ceva netrupesc. Și precum culorile luminoase ca focul, țâșnind din trupurile strălucitoare, spre cele apropiate, transmit și acelora lumina lor, așa se întâmplă și cu cei credincioși. De aceea cei ce pătimesc aceasta se desprind de pământ și gândesc la cele din ceruri. Căci e bine să suspinăm aici cu amar ca nu cumva, bucurându-ne de o atât de mare cinste, să nu mai cunoaștem cele zise, pentru că am părăsit așa de repede acele lucruri și ne-am împătimit de cele ale simțurilor. Pentru că această slavă negrăită și înfricoșătoare rămâne în noi o zi sau două, apoi o stingem, aducând iarna lucrurilor vieții și împiedicând razele ei prin desimea norilor. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 22).

"Atunci își puneau mâinile peste ei și ei luau Duhul Sfânt".

Fapte VIII, 17

Dăruirea Duhului Sfânt se face prin atingerea mâinilor trupești care transmite celui ce se apropie cu sinceritate și cu adevărat lucrarea dumnezeiască și harul dumnezeiesc care, la rândul ei, se transmite prin aceasta iarăși altuia și prin el iarăși altuia și trece prin succesiune, întinzându-se împreună cu tot timpul. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 398).

"Dar pe când călătorea el și se apropia de Damasc, o lumină din cer, ca de fulger, l-a învăluit deodată".

Fapte IX, 3

Lumina de care se spune că i-a strălucit fericitului Pavel în

cale, prin care a și fost răpit până la al treilea cer și a auzit taine negrăite, nu a fost o luminare prin înțeleșuri sau prin cunoștință, ci o luminare ipostatică în suflet a puterii Duhului celui bun, a cărei strălucire covârșitoare neputând-o răbda, ochii trupului au orbit. Prin ea se descoperă toată cunoștința și Dumnezeu se face cunoscut cu adevărat sufletului vrednic și iubit. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 380).

"Și a văzut cerul deschis și coborându-se ceva ca o față de pânză legată în patru colțuri.

În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare și târâtoarele pământului și păsările cerului.

Și glas a fost către el: Ridică-te Petre, jertfește și mănâncă".

Fapte X, 11-13

Prin pânzătură și prin dobitoacele de pe ea, Dumnezeu i-a descoperit lui Petru drept mâncare duhovnicească lumea văzută, înțeleasă prin cea nevăzută, pe temeiul rațiunilor ei, sau pe cea nevăzută arătată prin chipurile lucrurilor sensibile. [...] I se poruncește să se ridice din deprinderea și din lanțurile simțirii (percepției prin simțuri) și dintr-o prejudecată coborâtă despre lucruri sau din păruta dreptate a legii, ca eliberat de nălucirile simțurilor, să poată vedea numai cu mintea rațiunile lucrurilor sensibile, dezbrăcate de figuri, și așa să cunoască tipurile celor inteligibile și să învețe că nimic din cele făcute de Dumnezeu nu e necurat. Căci cel care contemplă creațiunea văzută în rațiunile ei, ca pe o înfățișare a celei inteligibile sau tipurile celor inteligibile din podoaba lucrurilor văzute ca pe o pânzătură ce coboară de sus, nu va mai crede nimic necurat din lucrurile văzute, nemaiobservând în rațiunile lor nimic care să trezească scârbă. Pentru că stricăciunea se află în latura sensibilă, ca și războiul făpturilor întreolaltă. [...]

Pânzătura ținută de cele patru capete este, deci, lumea sensibilă ținută și ea de cele patru elemente, iar târâtoarele, dobitoacele și

păsările sunt diferitele rațiuni ale fapturilor care pentru simțire sunt necurate, dar pentru minte sunt curate și bune de mâncat, susținând viața spirituală. Glasul cel ce se repetă de trei ori este filosofia activă (practică), naturală și teologică. Cel ce vrea să urmeze cu adevărat lui Dumnezeu trebuie nu odată, ci de două și de trei ori să se ridice și să jertfească creațiunea văzută și să o mănânce prin cunoaștere (în chip gnostic). Astfel, cel ce s-a ridicat din alipirea pătimașă la cele văzute, a jertfit mișcarea acestora și a izbutit să mănânce virtutea activă. Cel ce s-a ridicat de la părerea mincinoasă despre lucruri, a jertfit formele cele văzute și mâncând rațiunile nevăzute, a dobândit contemplația naturală cea în duh. Iar cel ce s-a ridicat din rătăcirea politeistă, a jertfit însăși ființa lucrurilor și mâncând prin credință cauza lor, s-a umplut de puterea cunoașterii teologice. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 101).

"Și iată un înger al Domnului a venit deodată, iar în cameră a strălucit lumină. Și lovind pe Petru în coastă, îngerul l-a deșteptat zicând: Scoală-te degrabă! Și lanțurile i-au căzut de la mâini".

Fapte XII, 7

Virtuțile cuvioase se aseamănă scării lui Iacov. Iar patimile necuvioase, lanțului căzut de pe verhovnicul Petru. Cele dintâi, legându-se una de alta, urcă pe cel ce le voiește la cer. Cele de al doilea, se nasc una pe alta și se strâng una pe alta. De aceea am și auzit că ținerea de minte a răului e numită fiică a nepriceputei mâinii. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 195).

"Și trecând de straja întâi și de a două, au ajuns la poarta cea de fier, care duce în cetate și poarta s-a deschis singură".

Fapte XII, 10

Inima învârtoșată este poarta de fier zăvorâtă înaintea cetății; iar celui ce pătimește răul și este strămtorat i se deschide de la sine ca și lui Petru. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 232).

Mintea cea credincioasă și lucrătoare fiind asemenea Sfântului Petru, prinsă de Irod, adică de legea de piele (căci Irod se tâlcuiește "cel din piele") sau de cugetul trupesc, e închisă în dosul a două străji și a unei porți de fier, adică e războită de lucrarea patimilor și de învoirea gândului cu ele. Pe acestea trecându-le mintea ca pe niște străji sau carcere, ajutată de rațiunea filosofiei lucrătoare (ca de un Înger), ajunge la poarta cea de fier, care duce în cetate, adică la împletitura strânsă și tare și greu de biruit dintre simțuri și lucrurile sensibile. Pe aceasta deschizând-o rațiunea contemplației naturale în duh, dă drumul minții să plece fără teamă spre lumea înrudită a celor inteligibile, slobozită de furia lui Irod.

Străji numește deprinderea și săvârșirea păcatului. [...] Poarta cea de fier este relația naturală a simțurilor cu cele sensibile, din care rațiunea cunoștinței active scapă ca un Înger pe cel cu adevărat credincios. (Sf. Maxim Mărturisorul, Filocalia 3, pag. 80).

"Prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu".

Fapte XIV, 22

Socotește că fărădelegile și slava și bucuria de bunătățile cerești, sunt ascunse în necazuri, în pătimiri, în răbdare și credință. Căci și grâul aruncat în pământ sau arborele sădit e de trebuință să cadă în putreziciune și necinste și apoi să primească podoaba veșmântului și rodul înmulțit. Căci de nu va trece prin această putreziciune și prin acele necinstiri, nu va îmbrăca acea podoabă de pe urmă și frumusețea înfățișării. Așa socotește Apostolul, [...] iar Domnul zice: *"Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele*

voastre" (Luca XXI, 19) sau *"În lume necazuri veți avea"* (Ioan XVI, 33). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 329).

"Dumnezeu care a făcut lumea și toate cele ce sunt în ea, Acesta fiind Domnul cerului și al pământului, nu locuiește în temple făcute de mâini".

Fapte XVII, 24

Dumnezeu îngrijindu-se prea înțelept de cei providențiați, potrivit cu starea lor, mai întâi i-a călăuzit pe oameni spre adevăr prin tipuri, întrucât se cărmuiau după simțuri. În felul acesta s-a amestecat pe Sine în chip nevăzut în toate tipurile date poporului vechi, lucrând la înălțarea celor călăuziți. A locuit prin urmare în templul iudeilor în mod figurat, dar nu cu adevărat, circumscriindu-și prin această locuire în templu sfatul Său negrăit cu privire la povățuirea tainică a celor providențiați. Căci cel mai potrivit locaș al lui Dumnezeu este numai mintea curată. Pentru ea a îngăduit Dumnezeu să se zidească templul ca tip, voind ca prin simbolurile foarte îngroșate să desfacă de materie mintea iudeilor, care era cu mult mai îngroșată decât tipurile fără simțire. El voia s-o facă să-și vadă neputința ei de a fi locaș al lui Dumnezeu din pricina materialității și a dezbinării de care era stăpânită și prin aceasta să vină la cunoștința însușirilor ei naturale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 115).

"Astfel că puneau peste cei bolnavi ștergere și legături de pe trupul lui și bolile se depărtau de la ei".

Fapte XIX, 12

Pielea marelui Apostol era evlavia lui, prin care unora le era *"mireasmă de viață spre viață"* iar altora *"miros de moarte spre*

moarte" (I Corinteni II, 16). Iar ștergarele sunt rațiunile limpezi ce i s-au făcut lui cunoscute prin contemplație. În sfârșit, legăturile sunt modurile cuvioase ale filosofiei active a virtuții. Căci legăturile acestea sunt mânecuțe. Aceste rațiuni și moduri de lucrare se răspândeau ca o bună mireasmă din evlavia adâncă a fericitului Apostol, ca din pielea lui. Iar cei ce le primeau dobândeau vindecare de boala care-i chinuia. Unii alungau boala neștiinței prin rațiunile contemplației ca prin niște ștergare, iar ceilalți desființau prin chipurile virtuților active cu desăvârșire neputința păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 128).

"Iar ei spuneau lui Pavel prin Duhul Sfânt să nu se suie la Ierusalim".

Fapte XXI, 4

Dumnezeiescul Apostol numește diferitele lucrări ale aceluiași unic Duh Sfânt harisme, lucrate de unul și același Duh (I Corinteni XII, 4). Dacă fiecăruia i se dă arătarea Duhului pe măsura credinței din el, prin împărtășirea de o asemenea harismă e vădit că fiecare dintre credincioși primește lucrarea Duhului pe măsura credinței și după dispoziția din sufletul lui, această lucrare înzestrându-l cu deprinderea (aptitudinea) care îl face în stare să împlinească porunca aceasta sau aceea. [...]

Marele Pavel care fusese chemat de Dumnezeu slujitor al tainelor Sale pe seama oamenilor, odată ce primise nemijlocit duhul harului desăvârșit al iubirii de Dumnezeu, pe măsura credinței sale, n-a ascultat de cei ce primiseră harisma iubirii desăvârșite față de el care-i spuneau "prin Duhul", adică prin harisma iubirii față de el, lucrată în ei de Duhul, [...] să nu se suie la Ierusalim. Căci el a prețuit neasemănat mai mult iubirea dumnezeiască și mai presus de înțelegere decât iubirea duhovnicească a altora față de el. Mai bine zis, nu s-a suit neascultând, ci le-a înălțat prin pilda sa dorința celor ce prooroceau prin harisma sau prin lucrarea Duhului dată lor cu

măsură, spre iubirea care este mai presus de toate. Deci nu se poate spune că nu a ascultat de Duhul marele Pavel, ci i-a învățat pe cei ce prooroceau despre el, prin harisma iubirii să se ridice de la o harismă mai mică a Duhului la una mai înaltă. [...]

Așadar păruta neascultare a lui Pavel nu-i decît o păzire a bunei rânduiei, care cârmuiește și îndrumă toate cele dumnezeiești și pe fiecare îl face să stea neclintit la locul său propriu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 110).

"Căci dreptatea lui Dumnezeu se descoperă în ea din credință, spre credință, precum este scris: Iar dreptul din credință va fi viu".

Romani I, 17

Credința este căruța puterii evanghelice, viața apostolică, dreptatea lui Avraam; din credință începe și la ea se sfârșește toată dreptatea și din ea va fi viu tot dreptul. Cel ce o nesocotește va cădea din bunăvoința dumnezeiască. Căci *"fără de credință nu este cu puțință a plăcea lui Dumnezeu"* (Evrei XI, 7). (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 318).

"Cele nevăzute ale lui Dumnezeu de la întemeierea lumii din fapte fiind înțelese, se văd veșnica Lui putere și dumnezeire".

Romani I, 20

Este vorba de rațiunile lucrurilor, întocmite înainte de veacuri în Dumnezeu precum Însuși a știut rațiuni pe care Sfinții Bărbați au obiceiul să le numească și bune voiri. Acestea fiind nevăzute, se văd prin înțelegere din fapte. Căci toate faptele lui Dumnezeu, contemplate de noi prin fire, cu ajutorul cuvenitei științe și cunoștințe, ne vestesc în chip ascuns rațiunile după care s-au făcut

și ne descoperă prin ele scopul așezat de Dumnezeu în fiecare făptură. [...] Iar veșnica putere și dumnezeire este Providența care ține lucrurile laolaltă și lucrarea de îndumnezeire a celor susținute de Providență. Sau poate cele nevăzute ale lui Dumnezeu nu sunt altceva decât veșnica Lui putere și dumnezeire care au ca vestitori plini de lumină mărețiile minunate ale celor create. Căci precum privind la cele ce sunt credem în Dumnezeu cel ce este cu adevărat, la fel din deosebirea ființială în genuri a celor ce sunt cunoaștem Înțelepciunea subzistentă a Lui, pe care o are după ființă și care susține lucrurile. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 45).

Ceva al lui Dumnezeu este necunoscut: aceasta este ființa Lui. Iar altceva este cunoscut: acestea sunt adică toate cele din jurul ființei, sau bunătatea, înțelepciunea, puterea, dumnezeirea sau mărirea. Pe acestea Pavel le numește și nevăzute fiind înțelese din făpturi. Iar dacă acestea, care se înțeleg din făpturi sunt în jurul ființei lui Dumnezeu, cum ar fi și ele făpturi? Prin urmare lucrarea lui Dumnezeu înțeleasă din făpturi, pe de o parte e necreată, iar pe de alta nu e ființă, fiindcă nu e înfățișată numai la singular, ci și la plural. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 483).

"Ca unii care au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună și s-au închinat și au slujit făpturii în loc să se închine Făcătorului".

Romani I, 25

Închinarea este cinstirea cu credință a lui Dumnezeu, iar slujirea este servirea prin fapte. Această închinare, adică credință, mutând-o oamenii spre făptură, au cinstit-o pe ea în loc să cinstească pe Făcătorul, crezând dracilor cărora le-au și slujit, servindu-le prin faptele lor rele. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 47).

Înmulțindu-se oamenii și întorcându-și cugetarea din tinerețe spre cele rele, au căzut în uitarea și necunoașterea Făcătorului lor și nu numai că au cinstit pe idoli și pe demoni ca dumnezei, ci și însăși zidirea dată lor de Dumnezeu spre slujirea lor au îndumnezeit-o, închinându-i-se ca lui Dumnezeu. Și s-au predat pe ei la toată neînfrânarea și fapta necurată întinând pământul, aerul, cerul și toate cele de sub el prin faptele lor necuviincioase. Căci nimic altceva din toate celelalte nu murdărește pământul așa de mult și nu face zăpa de necurat lucrul curat al lui Dumnezeu, ca faptul de a-l îndumnezei și de a-i aduce închinare întocmai ca lui Dumnezeu, așezându-l în locul Făcătorului și Ziditorului. Astfel toată zidirea a fost murdărită și adusă la stricăciune de către oameni, prin îndumnezeirea ei și prin închinarea ce i s-a adus. Dar când a fost atins vârful răutății și toți au fost închiși în neascultare, Însuși Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu s-a pogorât pe pământ ca să rezidească pe cel zdrobit, să facă viu pe cel omorât și să ridice făptura sa din rătăcire. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 130).

Căci singur omul dintre toate cele pământești și cerești a fost zidit după chipul Ziditorului ca să privească spre El și să-L iubească și să fie cunoscătorul singur Aceluia, iar prin credință, prin înclinarea și dragostea față de El să-și păstreze frumusețea sa; iar toate celelalte câte le poartă pământul și cerul acesta să le vadă mai prejos de sine și cu totul nepărtașe de minte. Aceasta neputând-o vedea nicidecum înțelepții elinilor, au necinstit firea noastră, n-au slujit lui Dumnezeu, ci au slujit făpturii în locul Făcătorului, învăluindu-și mintea cu sfere sensibile și nesensibile și socotind că fiecare din acestea are putere și însemnătate pe măsura mărimii corpurilor lor. Cinstindu-le pe acestea în chip netrebnic, numindu-le dumnezei mai mici și mai mari, le-au dat lor stăpânirea tuturor. Din cele supuse simțurilor și din filosofia despre ele și-au adunat urâciune, necinste și sărăcia cea mai de pe urmă în sufletele lor, ca și mult întuneric inteligibil și chinuitor. (Sf. Grigorie Palama,

Filocalia 7, pag. 439).

"Pentru aceea Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară căci și femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii".

Romani I, 26

Cel ce cercetează rațiunile și mișcările întregii zidiri cu o minte netulburată și cu o cugetare liberă de împătımirea de cele văzute și se hrănește cu înțelegerea mai dumnezeiască din toate rațiunile ce răsar din cele supuse simțurilor, îndată ce și-a împuținat grija și preocuparea de viață și s-a ridicat mai presus de toată pofta dulceților lumii, urcă prin ele la Făcătorul și Cauza tuturor. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 361).

"Că Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele Lui".

Romani II, 6

Dumnezeu nu va răsplăti cu bine cele făcute fără un scop drept. Căci judecata lui Dumnezeu nu privește la cele făcute, ci la scopul celor făcute. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 63).

"Căci nu este părtinire la Dumnezeu".

Romani II, 11

Dumnezeu este al tuturor; este viața tuturor celor ce voiesc; este mântuirea tuturor; al celor ce cred și al celor ce nu cred; al celor drepți și nedrepți; al celor cinstitori de Dumnezeu și necinstitori; al celor nepătimași și pătimași; al călugărilor și al mirenilor; al înțelepților și al celor neînvățați; al celor sănătoși și al

celor bolnavi; al tinerilor și vârstnicilor. Căci e ca răspândirea luminii, ca arătarea soarelui, ca schimbarea ceasurilor. Și altfel nu poate fi. [...] Necinstitor de Dumnezeu este cel părtaș de firea rațională (cuvântătoare), muritoare, care fuge de bună voie de viață și socotește pe Făcătorul său cel pururea existent ca neexistent. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 45).

"Câți au greșit fără să aibă legea, fără lege vor și pieri; iar câți au păcătuțit cu legea de față, după lege se vor judeca".

Romani II, 12

"Când va judeca Dumnezeu cele ascunse ale oamenilor după Evanghelia Mea, prin Iisus Hristos".

Romani II, 16

Dacă se vor judeca după lege, cum se vor judeca prin Iisus Hristos?

Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu ca Ziditor al tuturor, a făcut și legea naturală. Iar ca Providențiator și Dătător al legii, a dat atât legea scrisă în litere, cât și legea duhului, adică a harului. "*Căci sfârșitul legii*", adică al legii scrise, înțelegă duhovnicește, "*este Hristos*" (Romani X, 4). Dacă deci în Hristos, ca Ziditor, ca Providențiator și Dătător de lege, ca și Răscumpărător, se adună și legea naturală și cea scrisă și cea a harului, se adeverește cuvântul dumnezeiescului Apostol, că Dumnezeu va judeca [...] prin Iisus Hristos, Cuvântul Său, Cel Unul născut după ființă, întrucât prin El se află sălășluit în toți și pe unii îi muștră, pe alții îi laudă după merit, iar celor ce au viețuit după fire, după lege și după har, le dăruiește prin Cuvântul cel negrăit și unul născut, care există după ființă, împreună cu El, cele de care sunt vrednici. Căci cuvântul dumnezeiesc este Făcătorul a toată firea, a toată legea, treapta și rânduiala, și Judecătorul celor ce viețuiesc după fire, după lege, după treapta lor și după rânduială.

Pentru că fără Cuvântul care o promulgă, nu este lege. Fie deci,

că e judecat cineva după lege, prin Hristos va fi judecat, fie fără lege, iarăși va fi judecat prin El. Căci Cuvântul ca Ziditor este începutul, mijlocul și sfârșitul tuturor celor ce sunt, se cugetă și se numesc. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 58).

"Făcătorii de lege se vor îndrepta".

Romani II, 13

"Câți vă îndreptați din lege, ați căzut din har?"

Galateni V, 4

Nu simplu făcătorii de lege se vor îndrepta, ci aceia care împlinesc legea duhovnicească, înțeasă duhovnicește, așadar, aceia care împlinesc legea duhovnicească după omul dinlăuntru, în duh. Numai aceștia se vor îndrepta, pentru că numai aceștia nu cad din har, întrucât cuvântul străbate până în adâncul sufletului lor, datorită faptului că e curat.

Cei ce slujesc însă legii trupește, după partea din afară a ei, cad cu siguranță din harul dumnezeiesc, pentru că nu cunosc desăvârșirea legii duhovnicești, care curăță mintea prin har de toată întinăciunea, precum nu cunosc nici ținta (sfârșitul) legii, care este Hristos. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 57).

"Îndreptându-se în dar cu harul Lui, prin răscumpărarea cea în Hristos Iisus".

Romani III, 24

Sfântul Issac spune despre pocăință: Ea e cerere întinsă în tot ceasul, rugăciune plină de zdrobire pentru iertarea celor trecute, care să ne apropie de Dumnezeu; și întristare care să ne păzească în cele viitoare. [...] Pocăința s-a dat oamenilor ca har după har. Căci pocăința este a două naștere din nou din Dumnezeu și după

arvuna primită din credință primim darul (harisma) Lui prin pocăință. Ea e ușa milei, ce se deschide celor ce o caută pe ea. Prin ușa aceasta intrăm în mila dumnezeiască și fără această intrare nu vom afla milă. *"Pentru că toți au păcătuit, după dumnezeiască Scriptură, îndreptându-se în dar prin harul Lui"* (Romani III, 24). Pocăința este harul al doilea și el se naște în inimă din credință și din frică. Iar frica este toiagul părintesc, care ne călăuzește pe noi până ce vom ajunge la raiul duhovnicesc. Și când vom ajunge acolo ne lasă și se depărtează. Căci raiul este iubirea lui Dumnezeu în care se află dulceața tuturor fericirilor. [...]

Pocăința este corabia, frica e cârmaciul ei, iubirea e limanul dumnezeiesc. Frica ne așează în corabia pocăinței, și ne trece peste marea vieții acoperită cu aburi sărați spre limanul dumnezeiesc, care este iubirea, călăuzindu-ne spre Cel spre care străbat toți cei ce se ostenesc și sunt împovărați (Matei XI, 28), prin pocăință. Căci când ajungem la iubire, am ajuns la Dumnezeu și drumul nostru s-a sfârșit și am străbătut la ostrovul care e dincolo de lume, unde e Tatăl, și Fiul și Sfântul Duh" (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 178).

Credința este ușa tainelor. Căci ceea ce sunt ochii trupești pentru lucrurile supuse simțurilor, așa e și credința, cu ochii ei înțelegători, pentru visteriile ascunse. Precum avem doi ochi ai trupului, așa avem doi ochi sufletești. [...] Cu un ochi privim cele ascunse ale slavei lui Dumnezeu, cele ascunse în lucruri, adică puterea și înțelepciunea Lui și pronia Lui împreună veșnică față de noi, cea cunoscută din măreția chivernisirii Lui. La fel privim cu acest ochi cetele cerești, cele împreună-slujitoare cu noi. Iar cu celălalt ochi privim slava firii Lui celei sfinte, când va binevoi să ne conducă înlăuntrul tainelor celor duhovnicești și ne va deschide marea credinței în cugetarea noastră. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 361).

"Căci dacă, pe când eram vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcați fiind, ne vom mântui prin viața Lui".

Romani V, 10

Dacă Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu S-a coborât pe pământ ca să ne împăce prin Sine pe noi cei ce eram dușmani ai Părintelui Său și să ne unească în chip conștient cu Sine prin Duhul Său cel Sfânt și de o ființă, cel ce cade din acest har de care altul va avea parte? Cu siguranță acesta nici n-a fost împăcat cu Dumnezeu, nici n-a dobândit unirea cu El prin împărtășirea Duhului. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 80).

"A împărățit moartea de la Adam până la Moise și peste cei ce n-au păcătuit".

Romani V, 14

Slava dinainte a lui Adam, strălucind la fel pe fața lui Moise, rănea puternic pe vrăjmașul care o privea. Prin aceasta se dovedește că s-a desființat împărăția. [...]

Fața slăvită a lui Moise restatornicește chipul și înfățișarea primului om, zidit de mâinile lui Dumnezeu. Pe acesta văzându-l atunci moartea, adică diavolul, pricinuitorul morții, bănuiește că va cădea din împărăție, iar când îl vede la Domnul, știe că pătimește aceasta cu adevărat. Prin urmare această slavă creștinii nemincinoși o îmbracă de aici. Și prin aceasta ei surpă dinlăuntru moartea sau patimile de ocară care nu pot să mai lucreze, deoarece slava Duhului strălucește în sufletele lor într-o toată simțirea și încredințarea; iar la înviere moartea va fi surpată cu desăvârșire. Vrăjmașul amăgind pe Adam prin femeie, ca prin cineva asemenea lui, a făcut să i se ia slava ce-l învăluia. Și așa s-a aflat gol și și-a văzut urâtenia lui pe care mai înainte nu o vedea, întrucât cugetul lui se desfăta cu frumusețile cerești. De fapt, după cădere, cugetările

lui s-au făcut pământești și tindeau în jos. Iar cugetul lui simplu și bun s-a amestecat cu cugetul trupesc al păcatului. Cât privește închiderea Raiului și porunca dată Heruvimului, ca să-i oprească intrarea, credem că s-a întâmplat în lumea văzută. Dar aceasta se află și în fiecare suflet într-un ascuns. Căci în jurul inimii rotește acoperământul întinericului, adică focul duhului lumesc, care nu lasă nici mintea să se întâlnească cu Dumnezeu, nici sufletul să se roage sau să creadă sau să iubească pe Domnul după voia sa. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 314).

"Cei ce n-au păcătuțit într-un asemănarea greșelii lui Adam".

Romani V, 14

Călcarea, avându-și pricina în voia liberă, precum s-a dovedit, nu a primit-o nimeni în chip necesar. Dar moartea care e din pricina ei și e necesară, am moștenit-o pentru că ea este înstrăinare de Dumnezeu. Căci murind primul om, adică înstrăinându-se de Dumnezeu, nu mai puteam viețui nici noi în Dumnezeu. De aceea a venit Domnul, ca să ne facă iarăși vii prin baia nașterii de-a doua și să ne împace cu Dumnezeu, ceea ce a și făcut. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 301).

"Deci ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi într-un înnoirea vieții".

Romani VI, 4

Cel ce are încă mișcările naturale ale trupului, nu s-a răstignit cu Hristos; nici nu s-a îngropat cu El cel ce târăște după sine gânduri și amintiri sufletești. Deci cum va învia împreună cu El unul ca acesta, spre a umbla într-un înnoirea vieții. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 300).

"De vă-nfățișați pe voi robi spre ascultare, robi sunteți celui de care ascultați, fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate".

Romani VI, 16

"Sau nu cunoașteți că Iisus Hristos este întru voi? Afară de cazul că sunteți netrebnici".

II Corinteni XIII, 5

"De socotește cineva că este credincios, dar nu-și înfrânează limba, zadarnică îi este credință".

Iacov I, 26

Toate acestea ne învață pe noi Duhul Sfânt, arătându-ne că trebuie să ne despărțim de ceea ce e contrar firii și să ne păzim de aceasta. [...] Căci pocăința înseamnă a ne întoarce de la păcat. Și păcatul nu este unul, ci întreg omul vechi se numește păcat. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 153).

"Atunci, ce era bun s-a făcut pentru mine pricina morții? Nicidecum! Ci păcatul, ca să se arate păcat, mi-a adus moartea, prin ceea ce a fost bun, pentru că păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos".

Romani VII, 13

Printr-o iconomie dumnezeiască, cel viclean n-a fost trimis îndată la gheena sortită lui, ci a fost lăsat dezlegat pentru probarea și cercarea omului și a voii lui slobode, ca chiar fără voie să-i facă pe sfinți și mai cercați și mai dreپți prin răbdare și să le fie pricină de și mai mare slavă; iar sieși să-și facă osânda și mai îndreptățită prin răul pe care-l face cu voia și prin iscodirile lui împotriva sfinților; și ca [...] păcatul păcătoșilor să se facă peste măsură de mare. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 313).

"Legea este duhovnicească".

Romani VII, 14

Harul Noului Testament era ascuns tainic în litera Vechiului. [...] Prin urmare Legea după literă se învechește, îmbătrânește și încetează; dar după duh e totdeauna tânără și lucrătoare. Căci harul niciodată nu se învechește.

Legea este umbra Evangheliei; iar Evanghelia este icoana bunurilor viitoare. Cea dintâi oprește săvârșirea celor rele, cea de-a doua poruncește faptele cele bune. Întreaga Sfântă Scriptură zicem că se împarte în trup și în duh, fiind ca un om duhovnicesc. [...]

Legea este trupul omului duhovnicesc care este Sfânta Scriptură, Proorocii sunt simțirea (percepția simțială); Evanghelia sufletul mintal care lucrează prin trupul legii și prin simțirea Proorocilor și prin aceste lucrări își arată puterea ei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 161).

"Iar dacă fac ceea ce nu voiesc, recunosc că Legea este bună".

Romani VII, 16

Dumnezeieștii Părinți nu ne-au predat toți totdeauna rugăciunea întreagă. Ci, unul întreagă, altul jumătate, al treilea o parte și altul altfel, poate după puterea și starea celui ce se roagă.

Dumnezeiescul Gură de Aur ne-o predă întreagă spunând: "*Vă îndemn fraților, să nu călcați sau să nu nesocotiți niciodată canonul rugăciunii [...] fie că mănâncă, fie că bea, fie că șade, fie că slujește, fie că e în călătorie, fie că face altceva, e dator să zică: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă, ca pomenirea aceasta a numelui Domnului nostru Iisus Hristos să întărească pe vrăjmașul spre război. Căci toate poate să le afle sufletul care se silește, prin amintire, fie rele, fie bune. Mai întâi poate să vadă înlăuntrul inimii lui răul și apoi cele bune. Căci amintirea poate să se miște pe balaur și tot amintirea poate să-l*

umilească. Amintirea poate să dea pe față păcatul care locuiește în noi și amintirea poate să-l mistuie și să miște toată puterea dușmanului din inimă. Amintirea poate să biruiască păcatul și să-l dezlădăcească în parte. Căci numele Domnului Iisus Hristos, coborând în adâncul inimii, smerește pe balaurul care stăpânește pe întinderile ei, iar sufletul îl mântuiește și îl face viu. Stăruie deci, neîncetat, întru numele Domnului Iisus, ca inima să înghită pe Domnul și Domnul să înghită inima și cele două să se facă una" (Sfântul Ioan Gură de Aur, Epistolă către monahi, P.G. 60, 752-753). [...]

Și "unde stă trupul, acolo să fie și mintea, ca nimic altceva să nu se afle la mijloc între Dumnezeu și inima ca perete despărțitor sau ca zid care să întunece mintea și să o despartă de Dumnezeu. Iar dacă ceva răpește mintea, nu trebuie să zăbovească în gânduri, ca nu cumva consimțirea cu gândurile să i se socotească drept faptă înaintea lui Dumnezeu în ziua judecării, când Dumnezeu va judeca cele ascunse ale oamenilor" (Romani II, 16). "Opriți-vă, deci, de la toate și stăruiiți în Domnul Dumnezeuul vostru, până se va îndura de voi" (Psalm CXXII, 3). Și nu cereți nimic altceva de la Domnul Slavei decât milă. Iar cerând milă, cereți-o cu inimă smerită și îndurerată și strigați de dimineața până seara, iar dacă se poate, și toată noaptea: "Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă". Și forțați mintea voastră la lucrul acesta până la moarte. Căci lucrul acesta are nevoie de multă forțare, pentru că "strâmtă e poarta și plină de necazuri calea care duce la viață" (Matei VII, 14) și cei ce o forțează intră în ea. Căci "Împărăția cerurilor este a celor ce o iau cu sila" (Matei XI, 12). [...]

Și marele Pavel a zis despre Domnul Iisus scriind: "De vei mărturisi cu gura ta pe Domnul Iisus și vei crede cu inima ta că Dumnezeu l-a ridicat pe El din morți, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire" (Romani X, 9-10). Și iarăși: "Nimeni nu zice Domnul Iisus Hristos decât numai în Duhul Sfânt" (I Corinteni XII, 3). A adăugat "în Duhul Sfânt", adică atunci când inima primește lucrarea Duhului Sfânt, prin care se și roagă. [...]

Și Sfântul Diadoh al Foticeei spune: [...] "*Căci toți cei ce vor cugeta neîncetat la acest slăvit și mult iubit nume în adâncul inimii, vor putea să vadă cândva și lumina minții, pentru că dacă e ținut cu toată grija de către cugetare, el arde toată pata de pe fața sufletului, printr-o simțire puternică. Căci «Dumnezeul nostru este foc mistuitor» (Evrei XII, 29)". (Diadoh al Foticeei, Cuvânt ascetic în loc de capete, cap. 59).*

Iar Sfântul Isichie înfățișează pe Hristos, scriind astfel: "*Când sufletul va fi zburat prin moarte în văzduh având cu sine și pentru sine în porțile cerești pe Iisus, nu se va mai teme nici acolo de vrăjmașii săi, ci va grăi și atunci din porți către ei cu îndrăzneală ca și acum. Numai să nu slăbească până la ieșirea lui, ci să strige către Iisus Hristos ziua și noaptea. Și El va face izbăvirea lui degrabă, după făgăduința nemincinoasă și dumnezeiască pe care a dat-o, vorbind despre judecătorul nedrept (Luca XVIII, 1-8): Zic vouă că o va face și în viața de acum și după ieșirea lui din trup". (Scurt cuvânt despre trezvie și virtute, II, 47, P.G. 93, 1480-1544). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 111).*

"Că nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc".

Romani VII, 19

A venit Domnul nostru făcându-se om pentru noi, ca, precum zice Sfântul Grigorie, să vindece pe asemenea cu asemenea, sufletul cu suflet, trupul cu trup. Căci se face în toate om afară de păcat. A luat însăși ființa noastră, însăși pârga frământăturii noastre și se face un nou Adam, după chipul Celui ce l-a făcut pe el. Înnoiește ceea ce este după fire și face iarăși întregi și nevătămate simțurile noastre, cum au fost făcute la început. A înnoit pe omul căzut, făcându-se om, a eliberat pe cel robit păcatului, pe cel purtat de el cu sila. Căci omul era târât prin silă și tiranie de vrăjmașul său și aproape și cei ce nu voiau să păcătuiască, păcătuiau de silă, cum zice Apostolul în numele nostru. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 481).

"Om nenorocit ce sunt. Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?"

Romani VII, 24

Cei ce s-au depărtat de lumea aceasta și viețuiesc în chip cuviincios cu iubire de virtute, dar se află încă sub acoperământul patimilor, sub care am ajuns cu toți prin neascultarea protopărintelui și care este cugetul trupesc, pe care Apostolul l-a numit foarte potrivit moarte (căci cugetul trupului, zice este moarte), se aseamănă cu oamenii, care umblă noaptea, dar pe sub stele, care sunt poruncile lui Dumnezeu. Ei sunt luminați, dar încă nu s-au izbăvit cu totul de întuneric și de aceea le este cu neputință să vadă toate bine. Aceștia se cade să poarte de grijă, cu osteneală și cu credință multă, de virtute și să roage pe Hristos, Soarele dreptății, să strălucească în inimile lor, ca să poată vedea toate cu exactitate și anume năvala variată și de multe feluri a fiarelor spirituale împotriva noastră și frumusețile tainice și negrăite după vedere și plăcere, ale lumii nesticăcioase, în felul în care se fac vădite și arătate acestea celor ce au ajuns la culmea virtuții și în ale căror inimi a strălucit în chip lucrător lumina înțelegătoare. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 381).

Pavel a numit "moarte" trupul acesta vrăjmaș și prieten, al meu și nu al meu. Iar Grigorie Teologul îl numește pățimaș, [...] rob și noptatec (nocturn). (Deci nașterea trupului o numește pățimașă, roabă și nocturnă ca fiind rodul plăcerii și al noptii și mai prejos de libertatea și de lumina de zi a duhului și opus lui. Sf. Ioan Gură de Aur, tâlcuind cuvântul Sfântului Pavel, zice: *"Nu socoti că învinuiește trupul. Căci n-a spus trupul păcatului, ci al morții, ca cel ce a fost luat în robie de moarte, nu ca cel ce a născut moartea. Iar aceasta nu e semn al răutății trupului, ci al vătămării pe care a suferit-o. Precum cineva robit de barbari nu se numește așa pentru că e barbar, ci pentru că e ținut de ei, așa și trupul se numește trup al morții fiindcă a fost luat în stăpânire de ea, nu*

pentru că a pricinuit-o. De aceea nici el nu voiește să se izbăvească de moarte, ci de trupul muritor". Trupul nu se zămislește singur noaptea, ci odată cu zămislirea lui apare și sufletul în el. Dar sufletul poate fi numit al zilei, pentru că e purtătorul de lumină, de sens, în trup. Deci trupul nu e rău prin sine și nu e cauza morții. Căci nici trupul n-a fost făcut de Dumnezeu de sine și deci pentru descompunere, ci ca însoțit cu sufletul cel nemuritor să participe la nemurire. Numai pentru că a slăbit puterea sufletului asupra lui din cauza depărtării de Dumnezeu, trupul s-a supus morții. [...]

Îmi e prieten prin fire, pentru că prin el lucrez cele bune și se săvârșesc lucrările sufletului și îmi e dușman când m-am supus păcatului). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 228).

"Legea Duhului vieții m-a slobozit pe mine de legea păcatului și a morții".

Romani VIII, 2

Dacă însă botezându-se, nu ne-am eliberat de păcatul strămoșesc, e vădit că nu putem săvârși nici faptele libertății. Iar dacă putem să le săvârșim pe acestea, arătat este că tainic ne-am eliberat de robia păcatului [...] dar nesocotind poruncile Celui ce ne-a curățit pe noi, suntem purtați de păcat. [...] Căci cel robit păcatului cum se poate curăți însuși pe sine de toată întinăciunea trupului și a duhului, odată ce nu are libertatea și puterea trebuincioasă, ci e ținut sub păcat? (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 277).

Trebuie să înțelegem că din pricina noastră suntem luați în stăpânire de păcat dar după Duhul suntem sloboziți de robia cu sila. [...] Deci atârnă de noi care am auzit și am aflat poruncile Duhului ca să umblăm sau după trup, sau după duh. Dar e cu neputință să

umblă după duh cei ce iubesc lauda oamenilor sau odihna trupului, precum e cu neputință să viețuiască după trup cei ce prețuiesc cele viitoare mai mult cele de acum. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 286).

Cel ce a biruit iubirea de argint prin înțelegerea dreptății legiuite, care este împreună-pătimirea milostivă cu aproapele, a stăpânit iubirea de plăceri prin cumpătarea cuminenției, care este înfrânarea generală; iar iubirea de slavă a răpus-o ca mai slabă, prin agerime și chibzuință, care este deosebirea lămurită a lucrurilor dumnezeiești și omenești, călcând-o cu picioarele sigure, ca pe ceva pământesc și fără nici un preț; acela a biruit cugetul pământesc al trupului. El a făcut aceasta atât de deplin încât s-a preschimbat în lege a Duhului vieții și s-a făcut slobod de legea trupului care îl tiraniza. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 215).

Legea care lucrează și grăiește în inimă, este legea Duhului vieții, precum cea care e lucrată în trup este a literei. Cea dintâi izbăvește mintea de legea păcatului și a morții, iar a doua face pe nebăgate de seamă pe om fariseu care împlinește și înțelege legea trupește și lucrează poruncile pentru a fi văzut. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 96).

"Cei ce sunt în trup, nu pot să placă lui Dumnezeu".

Romani VIII, 8

"Cei ai lui Hristos și-au răstignit trupul dimpreună cu patimile și poftete".

Galateni V, 24

Lui Dumnezeu îi place iubirea, cumpătarea, contemplația și rugăciunea, iar trupului lăcomia pântecelui, necumpătarea și cele ce

le sporesc pe acestea. [...]

Dacă mintea înclină spre Dumnezeu, are trupul ca rob și nu-i dă nimic mai mult decât cele de trebuință pentru a trăi. Iar dacă înclină spre trup, e robită de patimi, punând pururea grija ei în slujba poftelor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 78).

"Căci câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu".

Romani VIII, 14

Cei ce sunt plini de harul lui Dumnezeu și desăvârșiți întru cunoștința și înțelepciunea de sus, numai de ea vor să se apropie și să vadă pe cei din lume, ca să le pricinuiască vreo răsplătire prin aducere aminte de poruncile lui Dumnezeu și prin facerea de bine socotind că poate vor auzi, vor înțelege și se vor îndupleca. Fiindcă cei ce nu sunt purtați de Duhul lui Dumnezeu umblă întru întuneric și nu cunosc nici unde merg, nici în ce porunci se poticesc. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 90).

Dumnezeu este minte nepătimitoare, mai presus de toată mintea și de toată nepătimirea; lumină și izvor al luminii celei bune; înțelepciune, Cuvânt și cunoștință și dătător de înțelepciune, de cuvânt și de cunoștință. Drept aceea, în cei cărora li s-au dat acestea, pe temeiul curăției, și în care sunt văzute îmbelșugat, se păzește neștirbit și chipul Lui. De aceea, aceștia sunt fiii lui Dumnezeu, călăuziți de Duhul Sfânt. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 303).

Cel ce s-a ridicat peste firea curgătoare a celor de față și a trecut dincolo de poftirea celor trecătoare și nu privește spre cele de jos; nu dorește cele frumoase ale pământului, ci are deschise

vederile de sus, privește frumusețile din ceruri și vede fericirea celor nepieritoare. Căci precum celui ce se tăvălește în cele ale pământului și se apleacă spre plăcerile trupului, îi sunt închise cerurile având ochii înțelegători întunecați, așa și cel ce disprețuiește cele de jos și se întoarce de la ele, are mintea înălțată și vede slava celor veșnice și cunoaște strălucirea rânduită celor sfinți. Acesta primește și dragostea lui Dumnezeu care se coboară de sus peste el, se face biserică a Duhului Sfânt, dorește voile dumnezeiești, e purtat de Duhul lui Dumnezeu, se învrednicește de înfiere și are pe Dumnezeu căutând cu bunăvoință și cu bună plăcere spre el. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 72).

"Pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte!"

Romani VIII, 15

Prin credință mărturisim că Dumnezeu este Domnul și Stăpânul și Ziditorul și Făcătorul tuturor. Și prin cunoștință știm că trebuie să păzim poruncile Lui și înțelegem că poruncile cele vechi le păzește frica, iar poruncile de viață-făcătoare ale lui Hristos le păzește iubirea, precum El a spus: *"Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân în dragostea Lui"* (Ioan XV, 10). Deci e vădit că nu din frică păzește Fiul poruncile Tatălui Său, ci din iubire. Și de aceea ne poruncește și nouă, ca și noi să păzim poruncile din iubire, precum zice: *"De Mă iubiți pe Mine, veți păzi poruncile Mele și Eu voi ruga pe Tatăl Meu și alt Mângâietor va trimite vouă"* (Ioan XIV, 15). El numește venirea Duhului, darurile descoperirii tainelor Duhului, ca să aibă, prin primirea Duhului, desăvârșirea cunoștinței duhovnicești pe care au primit-o apostolii. Și pe Mângâietorul L-a mărturisit și L-a făgăduit Domnul, rugând pe Tatăl Său să li-l dea lor, ca să rămână cu ei în veci după lucrarea poruncilor și după curățire. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 500).

"Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu".

Romani VIII, 16

Când se va socoti omul pe sine împlinitor desăvârșit al poruncilor, e vădit că păcătuiește și greșește împotriva poruncii, ca unul ce se judecă pe sine și nu primește pe cel care-l judecă cu adevărat. Căci numai când Duhul lui Dumnezeu va mărturisi împreună cu duhul nostru, vom fi cu adevărat vrednici de Hristos și fii ai lui Dumnezeu, nu când ne vom îndreptăți pe noi înșine, prin părerea de sine. *"Căci nu cel ce se laudă pe sine este ales, ci pe care Domnul îl laudă"* (II Corinteni X, 18). Deoarece când omul se află gol de pomenirea și frica lui Dumnezeu, în chip necesar va iubi slava și va vâna lauda celor serviți. Iată unul ca acesta a fost descoperit necredincios de către Domnul. Căci zice: *"Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții și slava cea de la Dumnezeu singur nu o căutați"* (Ioan V, 44). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 300).

"Și dacă suntem fii, suntem și moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim".

Romani VIII, 17

Patimile lui Hristos cuprind omorârea de viață făcătoare pentru cei ce au străbătut cu pătimirea prin toate. Și dacă pătimim împreună, vom fi și slăviți împreună. Iar patimile plăcerilor aduc o omorâre de moarte făcătoare în cei ce le lucrează pe ele. Pătimirea de bună voie a patimilor lui Hristos înseamnă răstignirea răstignirii și omorârea omorârii. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 156).

"Socotesc că nu sunt vrednice pătimirile timpului de acum de slava ce ni se va descoperi nouă.

Căci nerăbdarea zidirii aşteaptă descoperirea fiilor lui Dumnezeu".

Romani VIII, 18-19

Pentru cei ce caută linişirea s-a legiuit această rânduială: post pe cât e cu putinţă, priveghere, culcare pe jos şi toate celelalte rele pătimiri, pentru odihna ce va să vie. [...] Dar mai ales rugăciunea curată, să zic aproape neîncetată şi neîntreruptă, căci aceasta este zid sigur, liman liniştit, paznică a virtuţilor, omorâre a patimilor, întărire a sufletului, curăţire a minţii, odihnă a celor osteniţi, mângâiere a celor ce plâng. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 219).

Dumnezeiescul Pavel vede în "nerăbdare" aşteptarea, dorinţa aprinsă, iar prin "descoperire" înţelege arătarea de la înviere. Căci în aceasta trebuie să se arate, prin prezenţa lui Hristos, fiii lui Dumnezeu şi să apară frumuseţea lor şi ei întregi aşa cum sunt. [...] Aceştia sunt fiii lui Dumnezeu celui drept. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 137).

"Căci şi zidirea însăşi se va elibera de robia stricăciunii spre eliberarea fiilor lui Dumnezeu".

Romani VIII, 21

Dumnezeu rânduind încă înainte de întemeierea lumii mântuirea lui prin naşterea din nou, i-a supus lui zidirea, blestemând-o ca, odată ce omul pentru care a fost creată s-a făcut stricăcios, să se facă şi ea stricăcioasă, pentru ca să-i procure anual hrana stricăcioasă, iar când va înnoi pe om şi-l va face nestricăcios şi nemuritor şi duhovnicesc, să preschimbe întreaga zidire împreună

cu el și să o facă veșnică și nematerială. [...] El zice că zidirea nu s-a supus de la sine omului, adică nu de bunăvoie a fost mutată la stricăciune și aduce roduri care se strică și odrăslește spini și măcăciuni, ci ascultând de porunca lui Dumnezeu, Care a hotărât aceasta întru nădejdea reînnoirii ei. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 138).

În vremea în care a hotărât întru înțelepciunea sa preaînchinată, când va voi ne va ridica în altă înfățișare, pe care numai El o cunoaște și ne va aduce într-o altă alcătuire. Aceasta o nădăjduim nu numai noi oamenii, ci și înșiși sfinții îngeri, care nu au nevoie de lumea aceasta, fiind prin firea lor minunată lipsiți puțin de desăvârșire; și ei așteaptă ridicarea noastră din stricăciune; căci când se va ridica neamul nostru din pământ, se va înnoi și el ieșind din stricăciune. Căci pentru noi sunt împiedicați și ei să intre. De aceea așteaptă să se deschidă deodată poarta noului veac. Pentru că zidirea îngerilor se va odihni atunci împreună cu noi de povara trupului aflătoare în noi. [...]

Și firea oamenilor nu-și va mai aminti câtuși de puțin de lumea aceasta, nici de viața lor de mai înainte. Căci mintea lor va fi legată de contemplarea (privirea) acelei stări noi și nu se va mai întoarce iarăși la lupta sângelui și a trupului. Căci împreună cu schimbarea veacului acesta, îndată va lua început cel viitor. Și atunci tot omul va zice unele ca acestea: *"O, maică, cum ai fost uitată de fiii tăi pe care i-ai născut și i-ai înțelepțit și care s-au adunat într-o clipeală de ochi la un alt sân și s-au făcut fii adevărați ai sterpei, care niciodată n-a născut!... Veselește-te stearpă care nu naști pe fiii pe care și i-a născut ție pământul"* (Isaia LIV, 1). (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 447).

"Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare".

Romani VIII, 25

Precum simțurile noastre din afară nu sunt firile și lucrurile ce se petrec în ele prin învățare și întrebare, ci fiecare simț simte în chip firesc și nu prin întrebare lucrul ce-l întâmpină [...] în același fel, înțelege și despre vederea Duhului. Căci mintea văzătoare a tainelor ascunse ale Duhului, de se află în sănătatea firii ei, vede acum slava lui Hristos și nu întreabă și nu învață despre ea, ci se desfată de plăcerea tainelor lumii celei noi, mai presus de libertatea voinței prin căldura credinței și a nădejdei celei în Hristos. [...]

Deci datori suntem să așteptăm și să stăruim în omul nostru dinlăuntru, unde nu sunt întipăriri de gânduri, nici vederea celor compuse. Deoarece mintea primește asemănările celor la care privește, când privește spre lume, pe potriva chipurilor spre care se răspândește, primește de la ele întipăriri și asemănări. Și acestea, pe măsura mulțimii lor și potrivit cu deosebirile schimbărilor lor, mișcă în ea gândurile. Și când se mișcă în ea gândurile își pun pe ea pecetea lor. Dar dacă mintea privește spre omul dinlăuntru, unde nu e cu puțință a înfiripa vreo schimbare de chipuri, nici a deosebi vreo alcătuire prin schimbarea întipăririlor, ci totul e umplut numai de Hristos, e vădit că mintea primește vederea simplă, în afară de care nimic altceva nu umple cu bună mireasmă prăpastia sufletului și care-l face să dobândească îndrăznirea în ceasul rugăciunii. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 495).

"De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre; căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite".

Romani VIII, 26

"Începutul rugăciunii constă în alungarea gândurilor de momeală încă de la începuturile lor printr-un singur gând; mijlocul ei în a fi cugetarea numai în cele spuse; iar sfârșitul ei, răpirea minții la Domnul" (Scara XVIII, P.G. 88, 1132 D).

Iar Sfântul Nil zice: *"Rugăciunea cea mai înaltă a celor*

desăvârșiți este o oarecare răpire a minții și un extaz (ieșire) deplin din simțire". În vremea aceasta "Duhul se roagă cu suspine negrăite" lui Dumnezeu, care vede starea inimii desfășurată ca o carte scrisă ce-și arată voia ei prin cuvinte fără sunet. Așa a fost răpit Pavel până la al treilea cer, neștiind de "era în trup sau în afară de trup" (II Corinteni XII, 2). Așa urcând Petru la darul rugăciunii, a primit vederea pânzăturii (Fapte X, 11-16). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 163).

Cântarea e o dulceață a chitarei, atinsă de cineva din afară. Iar sufletul, dacă nu-i vine în vremea rugăciunii într-ajutor grăirea tainică în Duh, nu se străpunge ușor. [...] La aceasta îl duce pe cel ce se roagă Duhul. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 297).

Numai cele agonisite cu multe cereri și în timp îndelungat ne rămân statornice. Cel ce a câștigat pe Domnul, nu-și mai spune sieși în rugăciune scopul ei. Căci atunci Duhul se roagă pentru el cu suspine negrăite.

("Lărgită fiind mintea atunci de har și înaintând spre Cel ce dă celor ce se roagă rugăciune, și insuflată fiind de El, nu se mai ocupă cu cuvintele rugăciunilor rostite de ea. Cuvintele despre cele ce le cercă cu lucrul le trece cu vederea, câștigând din cantitate calitate"). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 413).

Cuprinsul împlinit al tuturor ostanelilor acestei lucrări sau al liniștirii la care, ajungând cineva, a aflat că a ajuns la desăvârșirea viețuirii se vede în faptul că s-a învrednicit de stăruirea în rugăciune. Căci când a ajuns la aceasta, a ajuns la capătul tuturor virtuților și s-a făcut locașul Sfântului Duh. Pentru că dacă cineva n-a primit în chip neîndoielnic harul Mângâietorului, nu-și poate desăvârși stăruirea în rugăciunea aceasta. Căci când Duhul se sălășluiește în careva dintre oameni, acesta nu încetează din

rugăciune. Fiindcă Duhul însuși se roagă pururea. Atunci, nici când doarme acela, nici când e în stare de veghe, nu se întrerupe rugăciunea din sufletul lui. Ci, fie că mănâncă, fie că bea, fie că doarme, fie că lucrează ceva, și până în somnul adânc răsar bunele miresme și răsuflările rugăciunii în inima lui, fără osteneală. Și nu se mai desparte rugăciunea de el, ci în toate zilele și în ceasurile lui, chiar când se liniștește aceasta în afara lui, o liturghisește în el în chip ascuns. Căci tăcerea celor curați e rugăciune pentru că gândurile lor sunt mișcări dumnezeiești. Mișcările inimii și cugetării curate sunt glasuri blânde, în care ea cântă în chip ascuns, Celui ascuns. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 450).

"Celor ce iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine".
Romani VIII, 28

Stăpânitorul lumii acesteia le este celor prunci cu duhul toiaș de povățuire și bici care bate. Prin aceasta lor le pricinuieste slavă mare și cinste tot mai multă prin necazuri și ispite, căci din acestea iau prilejul de a se face desăvârșiți, iar sieși își gătește o mai mare și mai grea osândă. Peste tot prin el se împlinește o mare economie. Căci răul ajută binelui printr-o intenție care nu vrea binele. Căci sufletelor bune și cu o voință bună și cele ce par de întristare li se sfârșesc în bine. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 315).

"Căci pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, ca El să fie întâi născut între mulți frați".

Romani VIII, 29

Îndumnezeirea în viață este slujba sfântă (ierurgie) a minții, slujbă cu adevărat dumnezeiască, pe care o săvârșește cu Sine

Cuvântul înțelepciunii negrăite și o dăruiește pe cât e cu putință celor ce s-au pregătit pe ei înșiși. Această liturghie a dăruit-o Dumnezeu cu bunătate de sus firii raționale, spre unirea credinței. Aceasta pentru ca toți cei care prin curăție s-au făcut vrednici să se împărtășească de ea, prin cunoștința celor dumnezeiești și să se asemene lui Dumnezeu, făcându-se împreună purtători ai chipului Fiului Său prin mișcările înalte și înțelegătoare ale lor în jurul celor dumnezeiești. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 318).

Dragostea dumnezeiască se naște în suflet și arde fierbinte prin împlinirea poruncilor și prin meditarea dogmelor dumnezeiești și din reaprinderea duhovnicească a Duhului de viață făcător în suflet. Ea este ca un suflet al rugăciunii curate, veșnice și pururea izvorătoare. Este o mișcare și o lucrare, o unire și o privire cuprinzătoare, o răpire, o vedere și o bucurie cu adevărat sfântă, din iluminare. Este o cale nerătăcitoare a unirii desăvârșite și mai presus de fire cu Dumnezeu. Este un început neîndoielnic al luminii înțelegătoare și mai presus de fire, izvorătoare din ipostas, al darului dumnezeirii, al arvunii moștenirii viitoare a sfinților, al chezășiei slavei lui Hristos, al veșmântului mai presus de ceruri, al veseliei mai presus de lume, al pecetei sfintei înfierii. Pe scurt, ea este și se poate numi începutul minunat al strălucirii, care face de același chip cu Hristos pe cei ce se împărtășesc și se fac împreună părtași ai negrăitei Lui îndumnezeiri sau și frați ai Lui și moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori cu El.

Pentru aceasta, fericit este cel ce a dobândit, prin sânguința cuvenită, în cele amintite, dragostea negrăită a lui Dumnezeu și, prin stăruința în sfânta rugăciune și în petrecerea liniștită cu El, va fi lipit cu adevărat de Dumnezeu și se va schimba cu schimbarea îndumnezeitoare și mai presus de schimbare, socotind pătimirile pentru Hristos bucurie (Coloseni I, 24) și "*voind foarte poruncile Lui*" (Psalmul CXI, 1). (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 298).

"Cine ne va despărți pe noi de Hristos? Necazul, sau strâmtoarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?"

Romani VIII, 35

Cântând și citind, întâlnindu-ne mai mulți și slujind, o tragem - mintea - spre multe gânduri și vederi. [...]

Dumnezeiasca Scriptură nu poruncește nimic din cele cu neputință căci și Apostolul cânta, citea și slujea și totuși se ruga neîncetat. Rugăciunea neîntreruptă stă în a avea mintea alipită de Dumnezeu cu evlavie multă și cu dor și a atârna pururea cu nădejdea de El și a te încrede în El în toate, orice ai face și îți s-ar întâmpla. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 15).

"Căci așa fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine, după trup".

Romani IX, 3

Aș dori, zice, să fiu predat de Hristos diavolului, ca să fiu chinuit și să sufăr pentru Israel pedepsele pe care le datorează el din pricina necredinței în Dumnezeu, numai ca să se mântuiască, așa cum și Domnul s-a dat pe Sine și S-a făcut pentru noi blestem. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 210).

Cel ce-și simte păcatele lui e mai bun decât cel ce scoală morții prin rugăciunea lui, când locuiește în mijlocul multora. Cel ce suspină un ceas pentru sufletul său e mai bun decât cel ce folosește lumii întregi prin gândirea lui. Cel ce s-a învrednicit să se vadă pe sine e mai bun decât cel ce s-a învrednicit să vadă pe îngeri. Căci cel din urmă comunică prin ochii trupești, dar cel dintâi prin cei ai sufletului. Cel ce urmează lui Hristos în tânguirea de unul singur e mai bun decât cel ce se laudă pe sine în adunări. [...] Căci celui ce

a primit puterea lui Pavel, i s-a poruncit să facă și aceea. Iar Pavel a primit din Duhul cel sălășluit în el puterea spre folosirea lumii, precum a mărturisit el însuși, că nu făcea aceasta cu voia lui: "*Că de nevoie îmi este și vai mie de nu voi binevesti*" (I Corinteni IX, 16). Și alegerea lui Pavel nu avea în vedere pocăința lui, ci binevestirea către oameni. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 194).

"Să nu zici, spune Scriptura, în inima ta: Cine se va sui la cer? Ca să coboare adică pe Hristos. Sau: Cine se va coborî în adânc? Ca să ridice adică pe Hristos din morți?"

Romani X, 6-7

În ziua în care ai vreo întristare pentru cineva, care este în vreun fel oarecare neputincios în cele bune sau față de cele rele, fie trupește, fie în cuget, socotește-te mucenic și să te simți ca pătimind pentru Hristos și învrednicit de mărturisire. Căci se cuvine să-ți aduci aminte că Hristos a murit pentru cei păcătoși, nu pentru cei drepți. Gândește-te cât e de mare lucrul acesta. E un lucru mare a te întrista pentru cei răi și a ajuta pe cei păcătoși mai mult decât pe cei drepți. [...] De poți să te îndreptezi întru tine în sufletul tău, nu te îngriji să urmărești altă dreptate. În toate faptele tale să premeargă neprihănirea trupului și curăția conștiinței. Căci fără acestea zadarnic e în fața lui Dumnezeu orice lucru. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 302).

Când cugetăm la înălțimea nesfârșită a lui Dumnezeu, să nu ne pierdem nădejdea în iubirea de oameni a Lui, ca și când n-ar ajunge până la noi din pricina înălțimii; iar când ne gândim la adâncul nesfârșit al căderii noastre din pricina păcatului, să nu ne pierdem credința în învierea virtuții noastre omorâte. Căci amândouă sunt cu putință la Dumnezeu: și să coboare ca să lumineze mintea noastră prin cunoștință și să învie iarăși virtutea în noi ca să ne înalțe

împreună cu Sine, prin faptele dreptății. [...] După alt înțeles, "adâncul" însemnează aici toate cele de după Dumnezeu, în care Cuvântul lui Dumnezeu coboară întreg tuturor prin Providență ca viața ce străbate prin toate cele ce sunt moarte. Căci moarte sunt cele ce viețuiesc numai prin împărțășirea de viață. Iar "cerul" însemnează aici ascunsul natural al lui Dumnezeu care nu poate fi cuprins de nimic și de nimeni. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 180).

"Ochii lor se vor întuneca și nu vor vedea".

Romani XI, 10; Psalm LXVIII, 27

Când se vor deschide cărțile conștiinței fiecăruia, în inimile și conștiințele păcătoșilor se va afla închipuirea de sine, sau slava deșartă, sau erezia, sau invidia, sau pizma, sau altceva din acestea; se va afla negrija, trândăvia și neîmplinirea din toată inima a poruncilor lui Dumnezeu de unde vine lipsa iubirii Lui. [...] Atunci vor fi rușinați și vor auzi: *"Întrucât nu ați făcut una dintre poruncile Mele preamici, ci ați nesocotit-o, Mie nu ați făcut"* (Matei XXV, 45; V, 19). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 174).

"Vezi deci bunătatea și asprimea lui Dumnezeu. Asprimea Lui către cei ce au căzut în bunătatea Lui către tine, dacă vei stărui în această bunătate; altfel și tu vei fi tăiat".

Romani XI, 22

Spun unii că e cu neputință să se numească cineva curat (neprihănit) după gustarea păcatului. Dar eu spun: e cu putință și ușor celui ce voiește să altoiască măslinul sălbatic cu cel bun. Dacă i s-ar fi încredințat cheile cerului celui feciorelnic cu trupul

(apostolului Ioan), poate ar fi dogmatizat bine cei amintiți înainte. Dar dacă nu, să-i rușineze pe ei cel ce avea soacră și s-a făcut neprihănit și poartă cheile Împărăției (Petru). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 238).

"O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al cunoștinței și al înțelegerii și al priceperii și al iconomiei Dumnezeului Celui neurmat! Cât de necercetate sunt judecățile Lui și de neurmăte căile Lui".

Romani XI, 33

Nu se pot răscula patimile împotriva sufletului și nu îl pot tulbura pe nevoitor, când inima e golită de cele ale vieții, prin retragerea care-l ferește de orice împrăștiere, dacă nu se lasă prins de trândăvie și de nepăsarea față de cele cuvenite, mai ales de se va îndeletnici cu cugetarea celor din dumnezeieștile Scripturi, prin cercetarea înțelesurilor lor, rămânând netulburat de patimi. Căci chiar și numai de vor stărui aceste înțelesuri în el și se va înmulți înțelegerea dumnezeieștilor Scripturi, vor fugi din el gândurile deșarte și mintea lui se va putea desprinde de dorirea sau de amintirea lor; și nu va putea lua aminte la nimic din viața aceasta, ridicându-se prin marea plăcere a îndeletnicirii cu această înțelegere deasupra acestor gânduri, datorită multei liniștiri a lui în pustie. Pentru că prin aceasta el uită chiar și de el însuși și de firea lui și se face ca un om ieșit din sine, nemaiamintindu-și deloc de veacul acesta. [...]

Și petrecând în aceste lucruri minunate și fiind mereu uimit (răpit) de ele, se îmbată pururea și se află ca în viața de după înviere. [...]

El se mișcă deci împreună cu acestea spre amintirea lor, potrivit treptei viețuirii lui. Și luând în minte slava veacului viitor și nădejdea celor rânduite dreptilor ce se vor mișca în Dumnezeu în viața viitoare și acea nouă reășezare în starea cea dintâi, nu se

mai gândește și nici nu-și mai aduce aminte de lumea aceasta.

Și când se îmbată de acestea, iarăși se strămută de acolo cu vederea lui la cele ale veacului acesta, întru care se află încă. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 445).

"Pentru că din El și prin El și întru El sunt toate".

Romani XI, 36

Mărturisesc unitatea în Treime și Treimea în unitate ca una ce se împarte neîmpărțit și se unește împărțit. Știu pe Tatăl ca începutul (principiul) cel unul al tuturor: al Fiului și al Duhului ca născător și ca izvor veșnic, împreună veșnic, împreună nesfârșit, nehotărnicit, deoființă și nedespărțit; iar al făpturilor ca Făcător, Proniator și Judecător prin Fiul, adică și în Duhul Sfânt. [...]

Pe Fiul și pe Duhul Sfânt le zic iarăși împreună veșnici cu Tatăl dar nu împreună fără de început. Împreună veșnici cu Tatăl ca fiind împreună cu Tatăl din nesfârșit. Dar nu împreună fără de început, nefiind fără cauză. Căci sunt din El deși nu după El ca lumina din soare. Le zic iarăși și fără de început când se înțelege începutul din timp ca să nu fie cugetate sub vreme cele din care este vremea. Deci nu sunt fără de început în privința cauzei, dar sunt fără de început în privința vremii, fiind mai înainte de orice vreme și de orice veac și mai presus de veac și de vreme, prin ele fiind tot veacul și toată vremea și cele din veac și cele din vreme; și ele fiind împreună veșnice cu Tatăl. (Talasie Libanul, Filocalia 4, pag. 35).

Începutul (principiul), mijlocul și sfârșitul existențelor este Dumnezeu, ca Cel ce le face, dar nu ca cel ce le pătimizește; în același fel este El și toate celelalte, prin câte îl numim. Este început, ca Făcător; mijloc ca Proniator și sfârșit ca Cel ce le circumscrie. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 127).

Dacă *"din El, prin El și spre El sunt toate"*, iar între toate se află și mintea, atunci și ea este din El și prin El ba, ea este în chip mai deosebit din El și prin El, din pricina asemănării ei cu Dumnezeu. Prin urmare, ea trebuie să și caute spre El mai mult ca toate. Iar cuvintele *"spre El"* arată că mintea trebuie să caute prin întoarcere spre arătarea Celui Unul mai presus de lume. Așadar, mintea trebuie să caute spre "Unul". (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 411).

"Vă îndemn pe voi, prin milostivirile lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu".

Romani XII, 1

Cum se poate înfățișa trupul nostru până e încă viu jertfă bineplăcută lui Dumnezeu? Când ochii noștri văd lucrurile netede, potrivit cu ceea ce s-a scris: *"Cel ce vede lucrurile netede se va milui"* (Pilde XII, 13), căci ne vor atrage și ne vor procura mila de sus când urechile se supun învățăturilor dumnezeiești, nu numai ca să le audă pe ele, ci după cuvântul lui David, ca să-și amintească de poruncile lui Dumnezeu spre a le împlini pe ele (Psalm CII, 18) nefăcându-se *"auzitori care uită"* după cuvântul fratelui Domnului dintre Apostoli, *"ci privind de aproape la legea desăvârșită a libertății și stăruind în ea și făcându-se fericit în lucrarea lui"* (Iacob II, 25). (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 252).

"Așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos și fiecare suntem mădulare unii altora".

Romani XII, 5

Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: E de trebuință să învățăm ce este minunea Tainelor și pentru ce s-a dat și care este folosul

acesteia. Suntem un trup (Romani XII, 5) și mădulare ale trupului Domnului nostru Iisus Hristos și din oasele Lui (Efeseni V, 30). Iar cei care au aflat aceasta să urmeze celor spuse. Deci pentru ca aceasta să nu se înfăptuiască numai prin iubire, ci și cu lucru însuși, să ne unim prin mâncare cu acel trup pe care ni l-a dăruit, voind să ne arate dorul ce-l are către noi. Pentru aceasta s-a unit pe Sine cu noi și ne-a dat trupul Său nouă, ca să ne facem un trup unit cu Capul. Acest lucru este propriu celor ce se iubesc cu tărie. Acest lucru l-a dat de înțeleș Iov vorbind despre casnicii lui, care-L iubeau în chip covârșitor, încât ziceau, arătându-și iubirea lor: "*Cine ne va da puțința să ne săturăm de carnea Lui*" (Iov XXXI, 31). De aceea și Hristos a făcut acest lucru, ridicându-ne la o prietenie și mai mare arătându-ne dorul Lui către noi, căci nu se dă pe Sine celor ce-L doresc, numai ca să-L vadă, ci și ca să-L atingă, să-L mănânce și să se sădească în trupul Lui și să se unească cu El și să-și sature întreg dorul. (Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilia 46 la Ioan, P.G. 59, 260).

Și iarăși: "*Cei ce se împărtășesc de preasfântul Trup și de cinstitul Sânge, stau între Îngeri și Arhangheli și între Puterile de sus și sunt îmbrăcați în însuși vestmântul împărătesc al lui Hristos, având armele duhovnicești*". [...] Dar pe cât este de mare și de înfricoșătoare și de minunată Taina, tot pe atât trebuie să te apropii cu curăție, dacă vrei să te apropii de mântuire. Căci dacă te apropii cu o conștiință rea, te apropii de osândă și de pedeapsă. Căci "*cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie Trupul și Sângele Domnului, judecată sieși mănâncă și bea*" (I Corinteni XI, 27). Că dacă cei ce-și pătează porfira împărătească, sunt pedepsiți la fel cu cei ce o rup, nu e deloc necuvenit ca și cei ce primesc Trupul cu cuget necurat să sufere aceeași pedeapsă cu cei ce L-au rupt prin piroane. [...]

Iar dumnezeiescul Ioan Damaschin zice: "*Deoarece suntem îndoșiți și compuși, trebuie ca și nașterea noastră să fie îndoită; la fel și haina îndoită. Nașterea ni s-a dat prin apă și prin Duh. Iar mâncarea este însăși pâinea vieții, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce S-a pogorât din cer*". "*Precum la Botez, deoarece oamenii obișnuiesc să se spele cu apă și să se ungă cu untdelemn, a unit cu*

untdelemnul și cu apa harul Duhului și l-a făcut pe el baia nașterii din nou, la fel, deoarece avem obiceiul să mâncăm pâine și să bem apă și vin, a unit cu ele dumnezeirea Sa și le-a făcut pe ele Trupul și Sângele Său, ca prin cele obișnuite și după fire, să ajungem în cele mai presus de fire" (De fide Orthodoxa, ibr. IV, cap. XII, P.G. 94. 1117-1148). "Trupul Lui este cu adevărat unit cu dumnezeirea, dar înțeleg trupul cel din Sfânta Fecioară, nu un trup coborât din ceruri, iar pâinea și vinul se prefac în însuși Trupul și în însuși Sângele lui Dumnezeu. Această prefacere se face prin Duhul Sfânt, tot așa cum Cuvântul a dat ființă trupului Său în Sine din Sfânta Născătoare de Dumnezeu, prin Duhul Sfânt. [...] Deci Cuvântul lui Dumnezeu este cu adevărat și lucrător și atotputernic, iar modul de nepătruns". [...]

Și pâinea și vinul nu sunt chip al Trupului și al Sângelui lui Hristos, să nu fie, ci însuși Trupul lui Hristos Cel îndumnezeit și însuși Sângele Lui. Căci *"Trupul Meu este adevărată mâncare și Sângele Meu adevărată băutură"* (Ioan VI, 55). Căci este Trupul și Sângele lui Hristos, care intră în alcătuirea sufletului și trupului nostru, netopindu-se, nestrucându-se, netrecând în ceea ce dăm afară, ci rămânând în ființa noastră, ca pricină a păstrării noastre, ca mijloc de curățire a toată întinăciunea. Chiar dacă aurul s-a pătat, îl curățește prin arderea judecății, ca să nu fim osândiți în veacul viitor împreună cu lumea (I Corinteni XI, 52). Curățându-ne prin aceasta, ne unim cu Trupul lui Hristos și cu Duhul Lui și ne facem Trupul lui Hristos.

Aceasta este pâinea, care e pârga pâinii cerești, a pâinii spre ființă (Matei VI, 11). Căci pâinea *"spre ființă"* arată fie pe cea viitoare, adică a veacului viitor, fie pe cea primită spre păstrarea ființei noastre.

Trupul Domnului este Duh de viață făcător pentru că s-a zămislit din Duhul de viață făcător. *"Căci ceea ce se naște din Duh, Duh este"* (Ioan III, 6). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 202).

"Bucurați-vă cu cei ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng".

Romani XII, 15

Supărarea celui ce te pizmuiește o vei alina prin osteneală. Căci el își socotește pricină de nenorocire ceea ce pizmuiește la tine. De aceea nu poți să-l alini altfel decât ascunzând-o aceasta de la el. Dacă aceasta le folosește multora, iar pe acela îl întristează, pe care parte o vei nesocoti? E de trebuință să fii de folos celor mulți, dar după putere, nici pe acela să nu-l nesocotești. Să nu te lași înrâurit de răutatea patimei lui. Căci nu te răzbuni pe patimă, ci pe pățimaș. Drept aceea socotește-l întru smerenie pe acela mai presus de tine și în toată vremea, în tot locul și lucrul dă-i lui mai multă cinste.

Iar pizma ta o poți alina dacă te bucuri cu cel pizmuț de cele ce se bucură el și te întristezi împreună cu acela de cele ce se întristează el. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 96).

"Dacă dragostea nu face rău aproapelui".

Romani XIII, 10

Cel ce pizmuiește pe fratele și se întristează de binele lui și întinează numele lui cel bun cu defăimări sau îi întinde niscai curse spre a-l atrage la rele, cum nu se va face pe sine străin de dragoste și vinovat de osânda veșnică? (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 45).

"Dacă plinirea legii este iubirea".

Romani XIII, 10

Cel ce se gândește la rău împotriva fratelui și uneltește vicleșuguri împotriva lui și dorește căderea lui și se bucură de ea, cum nu va fi călcător de lege și vrednic de chinurile veșnice? (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 45).

"Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre poftă".

Romani XIII, 14

Zicând acestea apostolul n-a oprit chivernisirea cea trebuincioasă a vieții, ci grija cea iubitoare de plăceri. De altfel pentru curăția desăvârșită a sufletului nu ajunge numai reținerea de la bucate, dacă nu se adaugă la ea și celelalte virtuți. De aceea smerenia prin ascultarea cu lucrul și prin ostenirea trupului, mari foloase aduce. Înfrânarea de la iubirea de argint călăuzește sufletul spre curăție, când înseamnă nu numai lipsa banilor, ci și lipsa poftei de a-i avea. Reținerea de la mânie, de la întristare, de la slava deșartă și mândrie, înfăptuiește curăția întreagă a sufletului. Iar curăția parțială a sufletului, cea a neprihănirii adică, o înfăptuiesc în chip deosebit înfrânarea și postul. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 99).

Cel ce a fost ridicat de împărat din cea mai de jos sărăcie la bogăție și a fost îmbrăcat cu o mare cinste și împodobit cu o haină strălucitoare și i s-a poruncit să stea în fața lui, privește pe împărat cu mare dor și îl iubește ca pe binefăcătorul lui, iar haina cu care a fost îmbrăcat o cinstește cum se cuvine și demnitatea și-o cunoaște. Iar de bogăția dată lui își dă seama [...] căci vede pururea harul Duhului care luminează de jur împrejur, care poate fi numit haină și purpură împărătească sau, mai bine zis, e Hristos Însuși, dacă cei ce cred în El s-au îmbrăcat în El. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 53).

"Căci nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine și nimeni nu moare pentru sine".

Romani XIV, 7

Cel ce a ajuns la măsurile desăvârșirii este mort fără a fi mort, viețuind în Dumnezeu în Care se află și neviețuind lui. E orb ca cel ce nu vede din fire. El a ajuns însă mai presus de orice vedere naturală, ca unul ce a primit ochi noi și neasemănat mai buni și mai presus de cei ai firii. El e nelucrător și nemișcat ca unul ce a împlinit toată lucrarea sa. E fără gânduri, ca unul ce s-a ridicat la unirea mai presus de înțelegere și se odihnește acolo unde nu mai e vreo lucrare a minții sau vreo mișcare de aducere aminte, spre vreun gând sau spre vreun înțeles. Căci neputând înțelege sau cunoaște cele neînțelese și cu neputință de cuprins se odihnește în ele. Iar odihna aceea e nemișcarea nesimțirii fericite, care e totodată desfătarea în simțirea neîndoielnică și fără străduință a bunătăților negărite. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 56).

"Că tot ce nu e din credință, e păcat".

Romani XIV, 23

E de toată trebuința ca cei ce voiesc să aibă purerea o credință neîndoielnică în povățuitorii lor, să păstreze biruințele lor purerea pomenite și neșterse, în inima lor, ca atunci când dracii le vor semăna necredința față de ei, să le închidă gura cu cele păstrate în amintirea lor. Căci pe cât înflorește credința în inimă, pe atâta se silește și trupul în slujire. Dar când se poticnește de necredință, cade. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 81).

"Voi cei tari purtați neputințele celor slabi".

Romani XV, 1

"Îndreptați pe cei ce au greșit cu duhul blândeții".

Galateni VI, 1

Începutul înțelepciunii de la Dumnezeu este bunătatea și blândețea. Acestea se nasc dintr-un suflet mare și poartă neputințele

oamenilor. [...]

Apostolul numără pacea și răbdarea între roadele Duhului Sfânt. Inima plină de întristare pentru slăbiciunea și neputința împlinirii faptelor trupești celor văzute, ține locul tuturor faptelor trupești. Faptele trupești fără întristarea minții sunt însă ca un trup fără suflet. Cel întristat cu inima, dar cu simțurile nestăpânite, e ca un bolnav care suferă trupește, dar are gura slobodă pentru orice mâncare vătămătoare. Cel întristat cu inima, dar slobod la simțuri, e ca un om care are un singur fiu și-l înjunghie puțin câte puțin cu propriile sale mâini. Întristarea minții e un dar de preț în fața lui Dumnezeu. Și cel ce o poartă cum se cuvine e ca un om ce poartă sfințenia în mădularele lui. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 298).

"Unde este înțeleptul? Unde este cărturarul? Unde e cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii acesteia?"

I Corinteni I, 19

Știind vrăjmașul că rugăciunea ne este nouă apărătoare, iar lui vătămătoare, și silindu-se să ne desfacă de ea, ne împinge la pofta științelor elinești de la care ne-am depărtat și ne îndeamnă să ne ocupăm cu ele. Să nu ascultăm de el, ca nu cumva depărtându-ne de la legile plugăriei noastre, să culegem în loc de smochini și struguri, spini și mărcini. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 127).

Tot cel ce se socotește învățat în știința matematicii nu se va învrednici vreodată să privească și să cunoască tainele lui Dumnezeu, până ce nu va voi mai întâi să se smerească și să se facă nebun, lepădând odată cu părerea de sine și cunoștința pe care a adunat-o. Căci cel ce face aceasta și urmează, cu credință neîndoielnică, înțelepților în cele dumnezeiești și e povățuit de aceștia, va intra împreună cu ei în cetatea Dumnezeului celui viu.

Și călăuzit și luminat de Duhul dumnezeiesc, vede și învață cele ce nici unul dintre ceilalți oameni nu le-a văzut și nu le poate vedea și afla vreodată. Atunci ajunge să fie învățat de Dumnezeu. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 89).

"Cel ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El".

I Corinteni II, 9

Bunătățile Împărăției, care este înlăuntrul nostru, pe care ochiul iubitor de frumusețe nu le-a văzut și urechea iubitoare de cinste nu le-a auzit și la inima goală de Duhul Sfânt nu s-au suit, sunt arvuna bunătăților ce se vor da celor drepti în împărăția viitoare de către Dumnezeu. Iar cel ce nu se desfătează cu acestea, care sunt roadele duhului, nu va putea ajunge să se bucure de acelea. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 316).

De credem că virtutea este bună, neapărat că cel ce a făcut virtutea și a dat-o oamenilor este Dumnezeu. Și dacă El e bun, neapărat că e și drept. Căci dreptatea e virtute, de aceea e și bună. Iar dacă Dumnezeu e bun și drept, fără îndoială că din bunătate a făcut și face toate câte le face, chiar dacă celor răi nu li se pare așa. Fiindcă nimic nu întunecă așa ca răutatea. Dumnezeu se arată simplității și smereniei și nu ostenețelor. Și se arată nu cum socot unii din neexperiență, ci prin contemplarea lucrurilor sau a fapturilor și a tainelor descoperite în dumnezeieștile Scripturi. Aceasta e plata liniștirii și a celorlalte fapte în veacul de acum și în cel viitor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 211).

Sporirea în cunoștința de Dumnezeu se face prilej și pricină a necunoașterii tuturor celorlalte, ba chiar și a lui Dumnezeu. Și mărima luminii Lui e o nevedere desăvârșită, iar simțirea supradesăvârșită a luminii Lui mai presus de simțire este o nesimțire a tuturor celor ce sunt în afara ei. Căci simțirea care nu cunoaște, nu află și nu înțelege deloc ce sunt, de unde, unde, care și cum sunt cele în care se află neavând putere să știe acestea, cum va fi simțirea? Cum nu vor fi acestea mai degrabă mai presus de simțire? Iar mintea care-și simte neputința ei cum nu va fi nesimțitoare față de cele mai presus de simțire? [...] Domnul care ne dăruiește nouă cele mai presus de simțire ne dă și o altă simțire mai presus de simțire prin Duhul Său, ca să simțim în chip mai presus de fire darurile și harismele Lui mai presus de simțire, prin toate simțurile, în chip clar și curat. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 51).

Precum pentru iubitorul de trup și de viață, de plăceri și de lume despărțirea de acestea este moarte, așa pentru iubitorul de curăție și de Dumnezeu, de cele netrupești și de virtute, moarte cu adevărat este despărțirea cea mai mică a cugetării de acestea. Cel ce privește lumina supusă simțurilor, dacă va închide puțin ochii, sau i se vor acoperi de altcineva, se necăjește și se întristează și nu poate peste tot să rabde aceasta, mai ales dacă privea la anumite lucruri de trebuință sau interesante. Dar cu cât mai vârtos nu se va întrista și nu se va necăji cel ce e luminat de Duhul Sfânt și privește cu trezvie și cu înțelegere, fie că priveghează, fie că doarme, bunătățile acelea *"pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit"* la care doresc și îngerii să privească (I Petru I, 12) de va fi smuls de cineva de la vederea lor? Căci el socotește aceasta, pe drept cuvânt, moarte și înstrăinare de viață veșnică. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 81).

Raiul este dragostea lui Dumnezeu în care se cuprinde desfătarea de toate fericirile. E locul unde Pavel a fost hrănit cu o hrană mai presus de fire, gustând acolo din pomul vieții. [...] De la pomul acesta a fost oprit Adam, prin sfatul diavolului. Pomul vieții este dragostea lui Dumnezeu, de la care a căzut Adam și nu s-a mai întâlnit cu bucuria.

Iar în pământul mărcinilor a lucrat întunericul. Cei ce s-au lipsit de dragostea lui Dumnezeu mănâncă pâinea sudorii în faptele lor, chiar de umblă pe calea cea dreaptă. Aceasta s-a poruncit întâiului zidit să o mănânce după cădere. Până ce nu vom afla dragostea, lucrarea noastră este în pământul mărcinilor, și semănăm și secerăm în mijlocul mărcinilor chiar dacă sămânța noastră este sămânța dreptății și suntem înțepați de ei în toată clipa și până ce nu ne îndreptăm, viețuim în sudoarea feței. Dar când vom afla dragostea ne vom hrăni cu pâinea cerească și ne vom întări fără lucru și osteneală. Pâinea cerească este Hristos, Cel ce s-a pogorât din cer și a dat lumii viață. Și aceasta este pâinea îngerilor.

Cel ce a aflat dragostea mănâncă pe Hristos, Îl mănâncă pe Hristos în fiecare zi și ceas și se face prin aceasta nemuritor. *"Că cel ce mănâncă din pâinea pe care Eu voi da-o lui, nu va vedea moartea în veac"* (Ioan VI, 58). [...] Dragostea e în stare să hrănească pe om în locul mâncării și băuturii. Acesta este vinul care veseleşte inima omului" (Psalm CIII, 16). Fericit este cel ce bea din vinul acesta. Din acesta au băut desfrânații și s-au rușinat, și păcătoșii și au părăsit căile patimilor; și bețivii și s-au făcut postitori; și bogații și au dorit sărăcia; și cei ce flămânzesc și s-au îmbogățit cu nădejdea; și bolnavii și s-au făcut puternici, și cei neînvățați și s-au înțelepțit. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 362).

Vederea adevărată a firilor celor supuse simțurilor și a celor nesupuse simțurilor și a Sf. Treimi însăși o primim în descoperirea cea întru Hristos, pe care a învățat-o și a arătat-o oamenilor când a adus prima dată înnoirea firii omenești în ipostasul Lui și ne-a

deschis calea în Sine pentru a străbate, prin poruncile Lui de viață făcătoare, spre adevăr. Și firea e în stare să se facă văzătoare a vederii adevărate și nu a unei năluciri, când omul se dezbracă de omul cel vechi al patimilor, la început prin răbdarea pătimirilor și prin lucrare și prin necazuri. [...] Atunci e în stare mintea să se nască duhovnicește și să se arate în lumea Duhului și să primească vederea patriei sale.

Dar vederea de acum a făpturilor, deși e dulce, e o umbră a cunoștinței și dulceața ei nu este despărțită de nălucirea visurilor. Iar vederea lumii noi în Duhul descoperirii în care se desfată mintea duhovnicească este o lucrare a harului și nu umbra cunoștinței. [...] Și această vedere se face hrană minții, până ce poate primi o vedere mai înaltă decât vederea dintâi. Pentru că vederea se împărtășește vederii până ce mintea intră în patria iubirii desăvârșite. Căci iubirea e patria celor duhovnicești și se sălășluiește în curăția sufletului. Și când se sălășluiește mintea în patria iubirii, harul lucrează și mintea primește vederea Duhului și se face văzătoare a celor ascunse. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 507).

"Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează chiar și adâncurile lui Dumnezeu".

I Corinteni II, 10

Nu este același lucru retragerea (din lume) ca mutarea dintr-un loc în alt loc și adevărata înstrăinare; ci altceva și altceva. Cea dintâi este a celor ce luptă și a celor ce, din cauza lenei, sunt purtați de o cugetare nestatornică sau din cauza unui prisos de căldură doresc lupte și mai mari. Iar a doua este a celor ce s-au răstignit lumii și lucrurilor lumii și doresc să fie pururea numai cu Dumnezeu și cu îngerii și nu se întorc deloc spre cele omenești. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 48).

"Cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe, fără numai Duhul lui Dumnezeu".

I Corinteni II, 11

Numai Duhului singur îi este vădită voia lui Dumnezeu. [...] Și când potrivit făgăduinței, în ziua Cincizecimii, a venit Mângâietorul și puterea Duhului cel bun s-a sălășluit în sufletele Apostolilor, acoperământul păcatului a fost luat cu totul de pe ei, iar patimile au fost înlăturate și ochii inimii lor dezvăluți; atunci, umpluți fiind de înțelepciune și făcuți desăvârșiți de către Duhul, prin Acela au învățat să facă voia lui Dumnezeu și tot prin Acela au fost povățuiți la tot adevărul. Căci El stăpânea și împărățea peste sufletele lor. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 351).

"Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el este nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește".

I Corinteni II, 14

Mintea însăși trebuie să se păstreze și să se păzească pe sine nepărtașă și nedespărțită de închipuire, ca una ce e ființă neîmpărțită, simplă, de sine stătătoare, curată și luminoasă. Căci ea are de la sine o putere naturală spre aceasta și ca să se întoarcă, să se adune și să se miște spre sine, nereținută de nimic altceva. Aceasta este starea minții *"care vine din harul dumnezeiesc"*. Căci zice Scărarul: *"A fixa mintea e propriu numai Sfântului Duh"*. Căci deși ca putere a sufletului, ea e mișcată și stăpânită oarecum și de acesta, dar ea este și se numește și ochiul sufletului și are o anumită putere naturală proprie, simplă și neatârnată.

De aceea și când se simte stând după fire în atârnată de suflet

și de puterile lui, este minte în potență. De aici vine și numirea de om sufletesc. Dar când își reia vrednicia sa naturală, simplă și esențială și strălucirea neîmpărțită și neatârnată și stăpânirea de sine, sau se eliberează de alipirile și mișcărilor trupești și sufletești naturale și se învrednicește ca din minte în potență să devină minte în lucrare, [...] sau se întoarce statornic la sine în chip neabătut și prin sine urcă nereținută de nici o legătură, în întregime și desăvârșit la înțelegerea lui Dumnezeu cea fără formă și fără chip și simplă. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 155).

Celor ce au lucrat în rai și au păzit porunca, sau după ce au căzut au reluat lucrarea în el și paza lui, contemplarea lui le e foarte dulce și atrăgătoare, ca unora ce și-au deprins simțurile sufletului și au gustat din pomul vieții, iar de gustarea din celălalt, adică din pomul cunoștinței, nu au fost vătămați. Dar pentru ceilalți, care nu se preocupă deloc de lucrurile dumnezeiești și a căror osteneală și sânguință nu s-au dedicat lucrării Duhului și de aceea nu pot să-și închipuie nimic în afară de cele văzute, această contemplare este o nebunie sigură. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 364).

"Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni".

I Corinteni II, 15

Numai cei ce au primit simțirea duhovnicească prin pătrunderea cea din har, înțeleg pe cei ce n-au dobândit simțirea duhovnicească și sunt conduși sufletește prin sunete limpezi și lămurite spre cele ce se întâmplă. Căci unul ca acesta poate să le deosebească pe toate, după Sfântul Pavel, deși el nu e judecat de nimeni altul.

Fiindcă cei ce sunt altfel, nu numai că nu văd lipsa Duhului dumnezeiesc, ci și fericesc uneori, din neînțelegere, pe cei vrednici, mai mult de compătimire, întrucât nu au primit simțirea Duhului prin har, ci sunt purtați mai degrabă de duhul lumii și sunt "sufletești" cum îi numește cuvântul dumnezeiesc (I Corinteni II, 14).

Iar cei duhovnicești la simțire și aprinși de focul dumnezeiesc, nu judecă nicidecum lucrurile cu grabă sau după latura văzută, ca cei mulți, ci după adevărul neschimbat și veșnic din ei, fiind învățați în chip sigur de Duhul de viață făcător și luminător, care dăruiește celor în care se sălășluiește o altă viață decât cea obișnuită, o viață mai presus de fire și o lumină și o cunoștință deosebită de a ochilor celor mulți.

Așa a fost Iacob Patriarhul, care schimbând de multe ori locul, a rămas apoi într-un unic loc, dar a văzut acolo multe cu ochiul pătrunderii și a spus lucruri minunate despre fiii săi (Facere XLIX, 1 și 5). Așa a fost Isaia cel mai puternic dintre prooroci: Căci văzând pe Iisus dus ca o oaie spre junghiere (Isaia LIII, 7), nu s-a lăsat înșelat nici de pătimirea, nici de smerenia Lui și de purtările proprii ei, ci a văzut tainic în acestea, cu ochiul pătrunderii, slava Lui, așa cum se cuvine; măcar că L-a văzut pe Iisus lipsit de chip și de frumusețe (Isaia LIII, 3) și supus celorlalte pătimiri, a mărturisit totuși dumnezeirea Lui. Așa a fost fiecare dintre sfinții prooroci care credeau cu înțelegere cele duhovnicești, prin iluminarea Duhului. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 346).

"Iar noi avem mintea lui Hristos".

I Corinteni II, 16

Mintea lui Hristos pe care o primesc sfinții [...] nu vine în noi ca să ne lipsească de puterea noastră mintală, nici ca să întregească mintea noastră, ci ca să lumineze prin calitatea ei puterea minții noastre și să o ducă la aceeași lucrare cu a Lui. Căci mintea lui

Hristos o are cel ce cugetă ca El și prin toate Îl cugetă pe El. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 200).

"Iar de zidește cineva pe această temelie: aur, argint sau pietre scumpe, lemne, fân, trestie.

Lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului). Pentru că în foc se descoperă, și focul însuși va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia.

Dacă lucrul cuiva, pe care l-a zidit, va rămâne, va lua plată.

Dacă lucrul cuiva se va arde, el va fi păgubit; el însă se va mântui, dar așa ca prin foc".

I Corinteni III, 12-15

Zidind pe Domnul, ca pe o temelie a credinței, edificiul înalt al virtuților, să așezăm în el aur, argint, pietre scumpe, adică cunoștință curată și neîntinată despre Dumnezeu (teologie), viață străvezie și strălucită, gânduri dumnezeiești și idei luminoase. Să nu așezăm nici lemne, nici iarbă, nici trestie, adică nici idolatrie sau alipire la cele sensibile nici viață nesocotită, nici gânduri pătimase și lipsite de înțelegerea înțelepciunii, ca niște spice goale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 170).

Temelia este credința lui Hristos. Aurul zidit de cineva în ea este cunoștința tainică despre Dumnezeu (mistagogia teologică); argintul, viața străluminată de virtuți; pietrele prețioase, cugetările evlavioase; lemnele, împătımirea de cele ce cad sub simțiri; iarba o zidește cel ce se hrănește cu nesocotința; trestia cel ce lucrează stricăciune.

Deci pe cei care au fapte bune ziua cunoștinței îi arată că în foc, adică în duh s-a făcut descoperirea lor. În ce-i privește însă pe cei păcătoși, lucrurile lor se ard prin judecata din cunoștință, care arde conștiința; ea desființează păcatele și mântuiește pe om, dar îl

păgubește de virtuțile pe care nu le-a lucrat în timpul de mai înainte. Dar și în veacul viitor lucrurile păcatului se topesc în neexistență, firea reprimind înapoi puterile sale prin foc și prin judecată. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 246).

"Nu știți oare că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi".

I Corințeni III, 16

Silește-te pe tine însuși să urmezi pilda smereniei lui Hristos, ca să se aprindă și mai mult focul aruncat de El în tine, foc prin care se dezrădăcinează toate mișcările lumii care omoară pe omul cel nou și murdăresc curțile Domnului cel sfânt și puternic. [...] Să curățăm deci biserica Lui, precum curat este și El, ca să dorească să se sălășluiască în ea. Să o sfințim precum și El sfânt este. Și să o împodobim cu toate faptele bune și cinstite. Să o tămâiem cu tămâia odihnirii voii Lui, prin rugăciunea curată și din inimă, care nu se poate dobândi prin împărtășirea de mișcările lumești neconținute. Și așa va umbri în suflet norul slavei Lui și va străluci lumina măririi Lui în lăuntrul inimii. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 34).

"Ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți, noi răbdăm; huliți, noi mângâiem; ca niște lepădături ale lumii ne-am făcut, ca gunoiul tuturor până astăzi".

I Corințeni IV, 12-14

Dracii au pus la cale ocărârea, hulirea și prigonirea lui (a Apostolului) ca să-l miște la ura celui ce-l ocărăște, îl hulește și-l prigonește, având ca scop să-l facă să calce porunca iubirii. Iar Apostolul cunoscând gândurile lor, binecuvânta pe cei ce-l ocărau,

răbda pe cei ce-l prigoneau și mângâia pe cei ce-l huleau ca să depărteze pe dracii care lucrau acestea și să se unească cu bunul Dumnezeu. Iar pe dracii care lucrau acestea îi bătea prin acest chip al luptei, biruind pururea răul prin bine, după asemănarea Mântuitorului. Astfel a slobozit toată lumea de sub puterea dracilor și a unit-o cu Dumnezeu el și ceilalți Apostoli, biruind prin înfrângerea lor pe cei ce nădărdiau să învingă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 10).

"Dar nu am spus despre desfrânații acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieșiți afară din lume".

I Corinteni V, 10

Nepătimirea nu înseamnă a nu fi războiți de draci, căci atunci ar trebui să ieșim din lume, ci războiți fiind de ei, să rămânem nebiruiți. Căci și luptătorii îmbrăcați în fier sunt ținta săgeților trimise de vrăjmași și aud sunetul săgeților și văd săgețile trimise, dar nu sunt răniți de ele pentru tăria îmbrăcăminții de război. Pentru că fiind acoperiți cu fier, ei rămân nebiruiți când sunt războiți. Deci și noi fiind înarmați cu toate armele sfintei lumini și cu coiful mântuitor al tuturor faptelor bune, să tăiem cetele întunecoase ale dracilor. Căci curăția nu vine numai din a nu mai face cele rele, ci și din a stinge cu totul relele, prin împlinirea cu grijă a celor bune. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 387).

**"Cel ce se lipește de desfrânată este un singur trup cu ea,
Iar cel ce se lipește de Domnul, este un singur Duh cu El".**

I Corinteni VI, 16-17

Trebuie ca Dumnezeu să se sălășluiască în om, ca omul să săvârșească faptele în Dumnezeu, ca sufletul să se elibereze de

păcat. [...] Căci toată starea contrară firii se numește desfrânată. Dar de se eliberează sufletul și trece peste cele ce caută să-l împiedice în văzduh, rămâne în Dumnezeu și primește Duhul Lui. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 194).

Iubirea față de Dumnezeu se dobândește prin nevoiță multă și prin osteneala minții în cugetări cuvioase și prin grija neconținută de toate cele bune, dat fiind că vrăjmașul împiedică mintea noastră și nu-i îngăduie să se ridice la dragostea de Dumnezeu prin pomenirea celor bune, ci-i îndulcește simțirea cu poftele pământești. Căci în aceasta stă moartea celui viclean și așa zicând spânzurarea lui, că mintea petrece în chip neîmprăștiat în pomenirea lui Dumnezeu. [...] E trebuință, așadar, de nevoiță multă și de osteneală ascunsă și nearătată, de cercetarea gândurilor și de exercitarea simțurilor slăbite ale sufletului, pentru a deosebi binele și răul și a întări și a reînvia prin alipirea sânguincioasă a minții la Dumnezeu mădularele obosite ale sufletului. Căci mintea noastră lipită astfel pentru totdeauna de Dumnezeu se va face un duh cu Domnul. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 301).

Pe Duhul Sfânt e cu neputință să-L dobândească cineva dacă nu s-a înstrăinat de toate ale veacului acesta și nu s-a închinat pe sine căutării dragostei lui Hristos, ca eliberată de toate grijile pământești, mintea acestuia să se îndeletnicească numai cu acest singur scop și așa să se învrednicească să se facă un Duh cu Hristos. [...] Căci sufletul care s-a legat cu totul de ceva din veacul acesta și tinde spre aceea, [...] nu va mai putea fugi și scăpa de întunericul puterilor rele. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 358).

"Cel ce se lipește de Domnul, este un singur Duh cu El".

I Corinteni VI, 17

"Precum Eu și Tu una suntem, ca și aceștia întru Noi una să fie".

Ioan XVII, 21

Hristos trimițându-le dumnezeieștilor ucenici darul bunătații prime și naturale a Duhului Sfânt, de la ei această putere dumnezeiască, umbrind pe toți cei ce cred și sălășluindu-se în sufletele lor, i-a tămăduit de patimile păcatului și i-a izbăvit de întuneric și de moarte. Căci până atunci sufletul era rănit și închis în temniță și stăpânit de întunericul păcatului. Și acum sufletul, care nu s-a învrednicit să aibă pe Domnul locuind în sine, nici puterea Duhului cel bun, sălășluită în sine în chip lucrător și prin toată puterea și încredințarea, se află în întuneric. Dar în cei ce a venit harul Duhului dumnezeiesc și s-a sălășluit în cele mai adânci părți ale minții lor și Domnul li se face ca suflet. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 370).

Trei lucruri sunt în Dumnezeu: ființa, lucrarea și ipostasurile dumnezeiești ale Treimii. Cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu făcându-se un Duh cu El, [...] nu se unesc după ființă. Căci toți cuvântătorii de Dumnezeu mărturisesc că Dumnezeu nu se poate împărtăși după ființă; iar unirea după ipostas e proprie numai cuvântului Dumnezeu Omului. Rămâne deci că cei ce se învrednicesc să se unească cu Dumnezeu, se unesc după lucrare. Deci Duhul, prin care cel ce se lipește de Dumnezeu este una cu Dumnezeu, este și se numește lucrarea necreată a Duhului, iar nu ființă a lui Dumnezeu. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 476).

Împărățind, mintea vede (contemplă) în taină în darul izvorâtor de pace al lui Hristos, trei stări ale simțirii harului Duhului: una mai presus de lume; una în jurul lumii și alta în sine însuși. Când mintea se află în această unitate treimică, sau în această decadă, sau în desăvârșirea vederii, vede cum cele trei centre ale iubirii

dumnezeiești săvârșesc, prin harul cel bun din suflet, și tainele cele din ea și e umplută de lumină cu privire la ele și se bucură și se umple de strălucire. Drept urmare, întoarce și ea în Duh, în chip desăvârșit, puterea iubitoare a sufletului spre Dumnezeu și o mișcă pe aceasta, pe cât poate, spre dragostea dumnezeiască și începe de acum să iubească pe Dumnezeu, precum se cuvine. Și urcă și înaintează în iubire și se alipește de ea și se silește, pe cât poate, spre împlinirea poruncilor. Și se sârguiește, cu ajutorul harului, să afle chipul în care ar putea să se lărgească și să desăvârșească dragostea de Dumnezeu în sine. Atunci, Dumnezeu și mintea se fac în chip minunat un Duh. Căci Dumnezeu este, prin primire, în chip duhovnicesc în minte și mintea prin intrare, în Dumnezeu. [...] Atunci Dumnezeu se face minții iluminare, lumină și dragoste; și mintea se veselește în Dumnezeu, bucurându-se de iluminarea unică a unei întreite lumini, umplându-se de pace și odihnindu-se cu uimire în Hristos precum se cuvine. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 284).

"Tot păcatul care-l va face omul, este în afara trupului, dar cel ce curvește, păcătuiește în trupul său".

I Corinteni VI, 18

Aceasta o spune pentru că prin scurgere întinează însăși ființa trupului, fapt care e cu neputință să se întâmple în alt păcat. La orice păcat se spune că oamenii greșesc, dar când se aude de cineva că a curvit, se spune cu durere că acesta a căzut.

Se poate spune că cineva a greșit și s-a întors iarăși pe calea prin care s-a abătut. Căci a tăgăduit de pildă prin limbă și iarăși a mărturisit prin ea. Sau a furat prin mâini și iarăși a dăruit prin ele. [...] Dar cel ce a curvit nu se întoarce prin aceeași cale prin care a căzut, ci prin alta. Căci plânge, postește, suspină. De aceea se numește curvia în chip propriu cădere, nu greșală. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 232).

"Căci bărbatul trupul său nu-l stăpânește, ci femeia".

I Corinteni VII, 4

Când o femeie se însoțește cu un bărbat spre conviețuire și unire, toate ale fiecăruia din ei se fac comune. Și casa e una și avuția. Și nu numai peste lucrurile lui, dar și peste trupul lui poate stăpâni femeia. [...]

Așa și unirea adevărată și tainică a sufletului cu Hristos îl face un duh cu el. Urmează deci numaidecât că sufletul este oarecum stăpân și peste vistieriile Lui negrăite, deoarece s-a făcut mireasa Lui. Fiindcă Dumnezeu s-a făcut al sufletului, e limpede că toate ale lui sunt ale sufletului, fie lumea, fie avuția, fie moartea, fie îngerii, fie începătoriile, fie cele de față, fie cele viitoare. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 368).

"Cât despre cele jertfite idolilor, știm că toți avem cunoștință. Cunoștința încă semețește, iar iubirea zidește".

I Corinteni VIII, 1

Dacă te-ai învrednicit de puțină cunoștință de la Dumnezeu nu nesocoti dragostea și înfrânarea. Căci acestea curățind partea pasională (pătimitoare) a sufletului îți gătesc neconținut calea spre cunoștință.

Calea spre cunoștință este nepătimirea și smerenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul. [...] Împreună dragostea cu cunoștința și vei fi fără trufie și ziditor duhovnicesc, zidindu-te atât pe tine, cât și pe toți cei ce se apropie de tine.

Dragostea zidește prin aceea că nu pizmuiește și nu supără pe cei ce nu pizmuiesc; dar nici nu se fălește cu lucrul pizmuiat și nu se socotește pe sine că a ajuns la țintă. Iar în privința lucrurilor pe care nu le știe își mărturisește fără să roșească neștiința. Astfel se face mintea fără trufie și o pregătește să sporească neconținut în cunoștință.

De obicei cunoștința e însoțită de închipuirea de sine și de pizmă, mai ales la început. Închipuirea de sine vine numai dinlăuntru iar pizma și dinlăuntru și din afară. Dinlăuntru ca să se îndrepte împotriva celor ce au cunoștință; iar dinafară, de la cei ce de asemenea au cunoștință. Dar dragostea le împrăștie pe toate trei: închipuirea de sine, întrucât nu se îngâmfmă; pizma dinlăuntru, întrucât nu pizmuiește; iar pe cea dinafară, întrucât îndelung rabdă și se milostivește. Cel ce are cunoștință trebuie să dobândească și dragostea, ca să-și păzească mintea întru toate nerănită. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 108).

Auzul și văzul sunt mai curate și mai raționale ca pipăitul, dar nu ar percepe vreunul din ele nimic, nici n-ar suferi vreo durere prin aceasta, dacă nu ar cădea sub lucrarea lor din afară ceva ce poate fi văzut sau auzit, ci ceva fără sunet și fără formă. Dar trupul suferă mai multă durere prin simțul pipăitului, când ne nevoim cu postul și nu-i aducem hrană din afară. De aceea cei ce se adună în ei înșiși din cele din afară, opresc lucrarea simțurilor care nu lucrează când lipsesc cele din afară, întrucât rămân înăuntru, dar pe cele ce lucrează și în lipsa celor din afară cum le-ar face să se oprească, mai ales când acestea tind totodată spre scopul urmărit? Iar că simțirea dureroasă prin simțul pipăitului e de cel mai mare folos celor ce se roagă cu mintea (cu înțelegerea) o știu toți care au gustat măcar în parte lupta prin el și ei au prea puțin nevoie de cuvinte, întrucât cunosc aceasta prin cercare. Din acest motiv, ei nici nu ascultă pe cei ce cercetează aceste lucruri numai prin cuvânt; ei spun că aceasta e o cunoștință care îngâmfmă. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 228).

"Cine păstorește turmă și din laptele ei nu mănâncă".

I Corinteni IX, 7

Gândurile veacului acestuia le-a dat Domnul omului ca pe niște oi, păstorului bun. Și s-a scris: *"A dat fiecăruia om cuget întru inima sa"* sădind în el pofta și mânia întru ajutor, ca prin mânie să alunge gândurile lupilor, iar prin poftă să iubească oile, chiar când e biciuit de vânturi și de ploii. I-a mai dat pe lângă acestea și lege după care să păzească oile, loc de verdeață, apă de odihnă, psaltire, chitară și toiag. Și i-a rânduit să se hrănească și să se îmbrace de la această turmă, iar la vreme să-i adune fân. [...]

Dacă gândul despre fratele nostru se învârte în noi cu ură, să știm că o fiară l-a luat pe el; asemenea și gândul despre muiere, dacă se întoarce în noi amestecat cu poftă de rușine; la fel gândul despre argint și aur, dacă se cuibărește însoțit cu lăcomie; asemenea și gândurile sfintelor daruri, dacă cu slavă deșartă pasc în minte. [...] Iar dacă din osteneală ni s-ar întâmpla vreo nepurtare de grijă, să grăbim puțin în sus pe stânca cunoștinței, să ne luăm psaltirea și să lovim coardele ei prin virtuțile cunoștinței și să paștem iarăși oile sub muntele Sinai, ca Dumnezeuul părinților noștri să ne cheme din rug și pe noi și să ne dăruiască înțeleșurile semnelor și ale minunilor. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 88).

"Eu deci așa alerg, nu ca la întâmplare. Așa mă lupt nu ca lovind în aer".

I Corinteni IX, 26

Câți încă n-am împlinit poruncile libertății, încă n-am ajuns la Ierusalimul cel liber [...] care ne renaște prin baia nașterii celei de-a doua, ci suntem încă pe drumul lui Cain și rătăcim, umblând razna. Căci cel ce se ceartă întru neștiință și se împotrivesc adevărului arată că nu merge pe drumul drept, ci s-a abătut de la drum. [...] Iar dacă n-am ajuns încă la cetate, când vom vedea templul și când vom intra în el ca să ne învrednicim să aducem jertfă la altar? [...]

Cetatea este dreapta socoteală întru Hristos, care e plină de lumină. [...] Iar templul este locașul sfânt al sufletului și al trupului,

care e zidit de Dumnezeu; iar altarul este masa nădejzii așezată în acest templu. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 281).

"Vreau să știți că Hristos este capul a tot bărbatul, iar capul femeii este bărbatul și capul lui Hristos Dumnezeu.

Orice bărbat care se roagă sau proorocește având ceva pe cap, face de rușine capul său.

Și orice femeie se roagă sau proorocește cu capul dezvelit, face de rușine capul ei, căci e totuna ca și cum ar fi rasă".

I Corinteni XI, 3-5

"Pentru aceea femeia trebuie să aibă pe cap un semn de stăpânire din pricina Îngerilor".

I Corinteni XI, 10

↳ Hristos este capul bărbatului - prin aceasta Sfântul Apostol Pavel afirmă că Hristos este capul bărbatului credincios, care împlinește poruncile dumnezeiești și contemplă dogmele evlaviei. Dar cuvântul nu cuprinde și pe bărbații necredincioși. Căci cum ar fi Hristos cap al celor ce nu cred? Unul din înțelesuri este: bărbatul este mintea activă care are drept cap rațiunea (cuvântul) credinței. Spre acesta privind ca spre Hristos, mintea își întocmește propria viață, zidind-o cu harurile poruncilor prin fapte. În felul acesta nu necinstește capul său, adică credința, punând asupra lui vreun oarecare acoperământ pământesc dinafară. Ceea ce înseamnă că nu pune mai presus de credință nimic din cele vremelnice și pieritoare. Femeie a acestei minți este însăși deprinderea făptuirii care e acoperită cu părul bogat al multelor și feluritelor cugetări și chipuri de viață practică; sau mai bine zis deprinderea aceasta are însăși mintea, în calitate de cap al ei, acoperită cu podoaba deasă a acestor cugetări și chipuri. Iar Hristos este credință ipostasiată al cărei cap este în chip vădit Dumnezeu, spre care duce rațiunea credinței, arătând celui ce-și înalță cugetarea de la cele de jos pe Dumnezeu, în care se și află după fire.

Iarăși se poate spune că bărbatul este mintea care cultivă contemplația naturală în duh, având drept cap Rațiunea (Logosul) creatoare a tuturor, ce se arată celui ce crede din ordinea frumoasă a celor văzute. Pe aceasta nu o necinstește mintea, întrucât nu o acoperă și nici nu o pune dedesubtul vreunui din lucrurile văzute și nu ridică peste tot, ceva mai presus de ea. Femeie acestei minți este simțirea (lucrarea de percepție a simțurilor) care este tovarășa ei de viață și prin care pătrunde în natura lucrurilor sensibile și adună rațiunile mai divine din ea. Mintea nu îngăduie acestei consoarte să se descopere în lucrarea ei de vălurile rațiunii și să se facă slujitoarea nesocotinței (iraționalității) și a păcatului, ca în felul acesta, respingând rațiunile mai divine ca pe niște acoperăminte, să primească drept cap, în locul minții, patima nesocotinței. Iar cap al lui Hristos, adică al Rațiunii (Logosului) creatoare, care se dezvăluie din lucruri, analog cu ele, prin contemplația lor naturală, străbătută de credință, este Mintea cea negrăită, care o naște pe aceea după ființă. Spre Mintea aceea duce Rațiunea (Cuvântul) prin sine mintea ce urcă prin contemplația cucernică a lucrurilor, împărțându-i treptat din vederile spirituale ale celor dumnezeiești pe măsura cunoașterii celor văzute. Iarăși bărbatul este mintea ajunsă în lăuntrul cunoașterii tainice a lui Dumnezeu (a teologiei mistice) având drept cap neacoperit pe Hristos, adică Rațiunea credinței înțeleasă în chip necunoscut sau, mai bine zis, cunoscută în chip neînțeles prin inițierile tainice, indemonstrabile. Mintea, ajunsă prin exercițiu la golul (στέρησις) îndumnezeitor, vrednic de laudă care o depășește total și distinct atât pe ea, cât și toate cele ce există, nu pune peste acea Rațiune nimic din cele ce sunt, nici simțire, nici rațiune, nici minte, nici înțelegere, nici cunoștință, nici ceva cunoscut, nici ceva cugetat, nici ceva grăit, nici ceva simțit, nici ceva ce simte. Femeie acestei minți este cugetarea curățită de toată imaginația sensibilă având drept cap mintea acoperită bogat de iluminările (ἐπιβολαίς) fără de început și mai presus de înțelegere ale dogmelor negrăite și necunoscute. Iar cap al lui Hristos, adică al Rațiunii negată tainic prin depășire, este Mintea ridicată în chip absolut și infinit peste toate și în tot chipul. Pe

aceasta Hristos, cel înțeles spiritual ca Rațiunea Minții prin fire, o face cunoscută celor vrednici. Deci toată mintea activă "*rugându-se și proorocind*", cu alte cuvinte căutând să afle rațiunile virtuților (căci așa trebuie înțeles cuvântul "rugându-se") sau descoperind chipurile lor prin fapte (căci numai așa trebuie înțeles cuvântul "proorocind"), trebuie să privească numai la rațiunea goală a credinței, neabătându-și cugetarea, gândul sau lucrarea la nimic altceva și deci neacoperindu-și capul sau punând altceva peste el. Și orice femeie, adică orice deprindere a minții active, "*rugându-se sau proorocind*", adică mișcându-și în chip ascuns dispoziția ei internă sau înfățișând virtutea în chipurile purtării din afară, dacă face aceasta fără discernământ rațional, necinstește capul ei. Căci ea cultivă atunci binele urmând unei pofte, odată ce este lipsită de rațiunea care o împodobește ca un acoperământ. De asemenea toată mintea care se exercită în contemplația naturală, dacă se roagă sau proorocește având ceva pe cap, cu alte cuvinte caută să cunoască rațiunile lucrurilor sau le împărtășește altora, cu vreo pornire spre altceva, fără un scop evlavios, necinstește capul său, ca una ce pune mai presus de cunoștința dreaptă și cucernică, vreun lucru din cele trecătoare. Și orice femeie, adică orice percepție orientată în chip natural spre lucrurile sensibile, adică nu are rațiunile spirituale ale acelorora ca acoperitoare, necinstește capul ei, ocupându-se cu contemplarea celor văzute din patimă, pentru afecțiunea naturală față de ele. Și iarăși toată mintea îndrăgostită de teologia mistică, dacă se roagă sau proorocește având ceva pe cap, adică dacă pătrunde la vederile tainice în chip neștiut sau învață și inițiază pe alții în teologie, având vreo formă a înțelegerii în vreme ce cunoaște sau face cunoscut în chip mistic Cuvântul cel mai presus de înțelegere, rușinează capul său punând pe Cel simplu și mai presus de orice înțelegere, sub ceva din cele ce sunt sau se cunosc. Mintea trebuie să fie atunci golită de toată ideea și de toată cunoștința ca să vadă fără ochi pe Dumnezeu Cuvântul cel adevărat. [...] Și orice femeie, adică orice cugetare a unei astfel de minți, rugându-se sau proorocind cu capul descoperit, adică emancipată de sub stăpânirea minții, care e adumbrită de multe vederi tainice,

necinstește capul ei lepădând cunoștința dumnezeiască și tainică ce acoperă mintea ca pe un cap.

Deci tot bărbatul, adică toată mintea activă sau naturală sau teologică, când se roagă sau proorocește, adică primește învățătura sau învață pe alții, să aibă descoperit capul său, adică pe Hristos: cea activă, neprețuind nimic mai mult decât credința și virtutea; cea naturală, nepunând nici o altă rațiune mai presus de Rațiunea primă; iar cea teologică neconturând nicidecum în schemele și înțelesurile câștigate din lucruri, pe Cel mai presus de înțelegere și de cunoștință. Și toată femeia, adică toată deprinderea minții active sau percepția celei naturale sau cugetarea înțeleaptă a celei teologice, să-și acopere capul; deprinderea activă, având așezat asupra ei discernământul rațiunii cu care să deosebească cele ce trebuiesc și cele ce nu trebuiesc făcute; percepția, puterea rațiunii cu care să judece cu știință cele văzute; iar cugetarea, cunoștința cu totul indemonstrabilă a celor mai presus de înțelegere. Căci toată deprinderea, percepția și cugetarea neacoperită în modul arătat, nu se deosebește de cea rasă, adică de cea care n-are nici o rațiune a virtuții sau a evlaviei sau a cunoștinței tainice și a iubirii dumnezeiești.

Deci orice astfel de femeie trebuie să aibă pe bună dreptate totdeauna stăpânirea rațiunii sau supravegherea rațională asupra capului. Aceasta în primul rând pentru îngeri, care văd mișcările arătate și nearătate ale noastre și scriu tot gândul și toată fapta spre lauda sau spre osânda noastră în ziua înfricoșată a dării la iveală. Apoi pentru cugetările conștiinței înțelese și ele în mod figurat ca îngeri, care ne muștră pentru cele ce le-am săvârșit sau ne apără acum și în ziua judecății. În sfârșit, și pentru îngerii răi care pândesc deprinderea, percepția și cugetarea noastră, ca îndată ce le văd dezvelite de discernământul, de evlavie și de cunoștința rațională și mintală, să dea năvală, făcând să se nască cele potrivnice acestora: lipsa de discernământ, de evlavie și neștiința, prin care dracii cei răi lucrează păcatul, rățacirea și necredința. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 81).

"Cel ce mănâncă pâinea și bea paharul Domnului cu nevrednicie, judecată sieși mănâncă și bea, nedeosebind trupul Domnului".

I Corinteni XI, 27

Tăvăliți în necurățiile noastre, ne apropiem de înfricoșătoarele Taine ale lui Dumnezeu, dăruindu-ne noi înșine iertare pentru cele ce le-am făcut în nălucirile de noapte și în gândurile murdare. Căci cel ce vine să șadă lângă Dumnezeu fără gânduri curate, fără ochi nevinovați, fără trup nesticăcios, nici cu porniri nepătate ale sufletului și trupului, câtor vini și câtor dureri ale trupului și slăbiciuni ale sufletului nu va fi supus la urmă, primind chinul și rușinea fără sfârșit? (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 251).

Să cunoască toți cei ce au venit la lupta cea bună, aspră, strâmtă și ușoară, că au venit să sară în foc, dacă primesc să locuiască în ei focul cel nematerial.

(S-a spus că lupta e aspră pentru paza simțurilor, îngustă pentru strâmtorarea trupului și pentru lepădarea cu amărăciune a îndelungatelor năravuri. Dar e și ușoară, pentru încrederea în Dumnezeu și pentru înaintarea ce urmează și pentru nădejdea bunătaților viitoare).

Să se cerceteze fiecare pe sine și numai după aceea să mănânce din pâinea aceasta amestecată cu ierburi amare și să bea din paharul acesta amestecat cu lacrimi, ca să nu-i fie lupta spre osândă. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 50).

"Căci dacă ne-am judeca pe noi înșine, n-am fi judecați; Dar judecați fiind de Domnul ne pedepsim ca să nu fim osândiți împreună cu ea".

I Corinteni XI, 31-32

Aproape tot păcatul se face de dragul plăcerii. Iar desființarea lui se face prin reaua pătimire și întristare, fie de bună voie, fie fără de voie, prin pocăință sau prin vreo certare adusă de Providența dumnezeiască. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 64).

Nu primi gândurile bănuitoare ce ți se seamănă pe furis împotriva aproapelui; căci sunt mincinoase, pierzătoare și cu totul înșelătoare. Prin aceasta dracii încearcă să împingă în prăpastia pierzării sufletele celor ce-au sporit în virtuți. Căci nu pot să trimită pe careva dintre cei ce se nevoiesc în adâncul osândeii și al păcatului cu fapta, de nu-l vor putea prinde să-l înduplece la bănuieli rele față de aproapele din pricina purtărilor din afară ale lui. Aducându-l pe acesta astfel sub judecata și în căderea păcatului, îl face să fie osândit împreună cu lumea. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 238).

"De aceea vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus; tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, decât în Duhul Sfânt".

I Corinteni XII, 3

Despre felul cum trebuie să se zică rugăciunea, unii părinți o zic în întregime: *"Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă"*. Alții, jumătate: *"Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă"*, ceea ce este mai ușor pentru neputința minții. Căci aceasta nu poate să zică în chip tainic, singură de la sine, *"Domnul Iisus"*, într-o curăție și în chip desăvârșit, decât în Duhul Sfânt. Altfel va face aceasta bâlbâindu-se ca un copil, neputând să o zică articulat. Dar nu trebuie să schimbe des cuvintele rugăciunii, din nepăsare, ci cu răgaz fără întrerupere. Unii părinți învață să se facă rugăciunea cu gura, alții cu mintea. Eu zic cu amândouă. Căci uneori slăbește mintea a o grăi lenevind-se; iar alteori gura. De

aceea trebuie să ne rugăm și cu gura și cu mintea. Dar trebuie să o spunem liniștit și fără zgomot, ca nu cumva glasul să tulbure simțirea și atenția minții și să le împiedice. Aceasta până ce mintea, obișnuindu-se cu lucrarea, va înainta în ea și va lua putere de la Duhul să se roage în întregime și cu putere. Atunci nu mai e de trebuință să se rostească cu gura, dar nici nu se mai poate. Atunci ajunge să se facă toată lucrarea numai cu mintea. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 187).

"Nimeni nu poate spune "Domnul Iisus" decât numai prin Duhul Sfânt".

I Corinteni XII, 3

"Harul și adevărul s-au făcut prin Iisus Hristos".

Ioan I, 17

"Tot duhul care mărturisește pe Iisus Hristos venit în trup de la Dumnezeu este".

I Ioan IV, 2

"Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu".

Matei XVI, 16

Nu numai la acești Părinți purtători de Dumnezeu și la urmașii lor poate afla cineva pomenite tainic aceste cuvinte ale sfințitei rugăciuni, ci înainte de ei, și la înșiși Apostolii dintâi și corifei, adică la Petru, Pavel și Ioan. [...] De aceea și străluciții noștri învățători, care le-au urmat, mai ales cei ce au pășit pe calea vieții necăsătorite, pustnicești și liniștite, au socotit aceste cuvinte, vestite mai înainte de cei trei stâlpi ai sfintei Biserici, date de aceia ca cuvinte dumnezeiești, pe temeiul descoperirii în Duhul Sfânt și mărturisite de cei trei ucenici atât de vrednici de crezare, drept stâlp al rugăciunii și au predat celor de după ei să o țină pe aceasta și să o păzească în același fel. *"Pentru că prin trei martori va sta tot cuvântul"* (Matei XVIII, 19). Acești gânditori cerești le-au unit și le-au articulat într-un chip desăvârșit, într-un întreg, prin Duhul

Sfânt ce sălășluia în ei. [...] Căci unul zice "*Domnul Iisus*", altul "*Iisus Hristos*", iar al treilea "*Hristos, Fiul lui Dumnezeu*". În felul acesta, unul urmează celuilalt și toți trei se leagă nemijlocit unul de altul prin conglăsuirea și legătura acestor cuvinte îndumnezeitoare. Căci poți vedea cuvântul fiecăruia legându-se de sfârșitul cuvântului celuilalt, pe care-l are ca început și astfel înaintând până la al treilea.

Același lucru îl vezi și la adaosul privitor la Duhul. Căci fericitul Pavel spune că nimeni nu poate zice: "*Domnul Iisus*", decât numai în Duhul Sfânt, iar acesta sau Duhul Sfânt stând la sfârșit, e folosit de Ioan, cel cu glas de tunet, ca început, zicând: "*Duhul care mărturisește pe Iisus Hristos venit în trup, este din Dumnezeu*" (I Ioan IV, 2).

Iar acestea le-au pus la rând nu de la ei înșiși, ci mișcați de mâna Preasfântului Duh. Căci mărturisirea dumnezeiescului Petru s-a făcut prin descoperirea în Duhul Sfânt: "*Pentru că toate le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebit fiecăruia precum voiește*" (I Corinteni XII, 11).

Și astfel frânghia întreită și de nedesfăcut (Ecclesiastul IV, 2) a rugăciunii îndumnezeitoare, urzită, țesută și împletită cu mare înțelepciune și pricepere, trece și la cei din timpul nostru, fiind păstrată în același fel. Dumnezeieștii Părinți de după aceea au legat cuvântul "miluiește-mă" de aceste cuvinte izbăvitoare ale rugăciunii, adică de "*Doamne Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu*", mai ales pentru cei mai prunci, sau începători și nedesăvârșiți în virtute. Căci cei înaintați și desăvârșiți în Hristos se îndestulează cu rostirea și gândirea fiecăruia din aceste cuvinte ba, uneori, și numai cu numele Iisus pe care și-l întipăresc înlăuntru și-l îmbrățișează cu lucrarea întreagă a rugăciunii, umplându-se, prin el, de o plăcere și de o bucurie negrăită, care covârșește toată mintea, toată vederea și tot auzul. Și astfel de trei ori fericirii, ajungând în afară de trup și de lume, își închid simțurile prin darul și harul dumnezeiesc și cuceriți de iubire ca de o beție fericită, se curățesc, se luminează și se desăvârșesc, ca unii ce oglindesc, de acum, în chip neînțeles, ca o arvună, harul mai presus de fire, fără început și necreat al

dumnezeirii mai presus de ființă. [...]

Asigurarea clară și încredințarea neîndoielnică a acestora ne-a dat-o în chip luminos preadulcele și iubitorul de suflet, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ale cărui cuvinte sunt fapte și ale cărui spuse sunt, după El însuși, Duh și viață (Ioan VI, 63), când a zis: "*Fără de Mine nu puteți face nimic*" (Ioan XV, 5) și "*De veți cere ceva în numele Meu, vă voi face*" (Ioan XIV, 14). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 116).

"Și fiecăruia i s-a dat arătarea Duhului spre folos".

I Corinteni XII, 7

Ieșind cu bunătate pentru unirea celor pronițați și înmulțindu-se, Duhul rămâne în lăuntru Său însuși după puterea cea mai presus de fire. Chiar dacă această revărsare și trimitere și înaintare este arătare se poate spune că Duhul se împarte, măsurându-și arătarea după măsura celor ce se unesc cu El în chip tainic? [...] Nici faptul că ceea ce se arată sau se cugetă sau se împărtășește de Dumnezeu nu e partea Lui, ca să sufere Dumnezeu vreo împărțire, ci întreg Se arată și nu se arată, Se înțelege și nu Se înțelege, Se împărtășește și rămâne neîmpărțășit. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 380).

"Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia după același Duh, cuvântul cunoștinței".

I Corinteni XII, 8

Dumnezeiescul Diadoh zice: Ale aceluiși Duh Sfânt sunt harismele înțelepciunii și ale cunoștinței, ca și toate harismele (darurile) dumnezeiești. Dar fiecare din ele are o lucrare deosebită. De aceea unuia i s-a dat înțelepciunea, altuia cunoștința, prin același Duh. [...] Căci cunoștința unește pe om prin experiența însăși cu

Dumnezeu, nemișcând sufletul prin rațiunile lucrurilor. De aceea unii dintre cei ce au ales filosofia (înțelepciunea) vieții singuratice sunt luminați de ea întru simțire, dar la rațiunile dumnezeiești nu ajung.

Iar înțelepciunea, dacă se dă cuiva, împreună cu cea dintâi, întru frică, lucru care se întâmplă rar, face arătate însăși lucrările cunoștinței, deoarece cunoștința obișnuiește să lumineze, prin lucrare, iar cea de a doua prin cuvânt. Cunoștința o aduce rugăciunea și multa liniște întru desăvârșita lipsă de griji, iar înțelepciunea o aduce cercetarea cuvintelor lui Dumnezeu, lipsită de slava deșartă. [...] La acestea Sfântul Maxim adaugă în "*Scolii*": fântâna lui Iacob este Scriptura; apa este cunoștința din Scriptură; adâncul este înțelegerea greu de pătruns a tainelor Scripturii; scoaterea apei cu găleata este aflarea cuvântului lui Dumnezeu prin învățarea literelor. Această găleată nu o avea Domnul (Ioan IV, VI, IX). Căci fiind însuși Cuvântul, nu dă credincioșilor cunoștința cea din învățătură și studiu, ci dăruia celor vrednici înțelepciunea cea veșnică și neîncetată din harul cel veșnic. Pentru că găleata ridică învățătura, luînd o foarte mică parte și lăsând întregul necuprins de nici un cuvânt. Iar cunoștința prin har are întreaga înțelepciune câtă e cu putință oamenilor, fără studiu, odrăslind în chip felurit după trebuințele lor (Cele cinci capte, II, 29, P.G., 90, 1231, AB). (Filocalia 8, pag. 148).

"Și cu toate acestea le lucrează unul și același Duh împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește".

I Corinteni XII, 11

Nepătimirea este îndoită și se naște în chip îndoit în cei ce se sânguiesc. Nepătimirea primă se ivește în cei sânguincioși la sfârșitul înțelepciunii prin fapte. Ea, sporind în chip felurit prin ostenele nevoinței celui după lege, omoară patimile și oprește pornirile păcătoase ale trupului și mișcă puterile sufletului spre ceea ce e

potrivit cu firea, iar mintea o readuce la cugetarea cu înțelepciune la cele dumnezeiești. A doua nepătimire care e mai desăvârșită, se ivește în chip înțelept în aceia la începutul contemplației naturale. Aceasta înălțându-se de la liniștea duhovnicească a gândurilor din minte la starea de pace a minții, o face pe aceasta atot-străvăzătoare și atot-înainte-văzătoare; atot-străvăzătoare în lucrurile dumnezeiești, în vederile celor mai bune și în descoperirea tainelor lui Dumnezeu; atot-înainte-văzătoare în lucrurile omenești, care vin de departe și au să se întâmple în viitor. Dar în aceste două nepătimiri este unul și același Duh care lucrează, înfrânând și stăpânind în cea dintâi și eliberând spre viața veșnică în cea de-a doua. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 250).

"Iar noi suntem trupul lui Hristos și mădulare din parte".

I Corinteni XII, 27

Trup al lui Hristos ni se zice că suntem [...] nu fiindcă ne-am lipsi de trupurile noastre și ne-am face trupul Lui, nici fiindcă Acela s-ar preschimba în noi după ipostas sau s-ar tăia în mădulare, ci fiindcă lepădăm stricăciunea păcatului, după asemănarea trupului Domnului. Căci precum Hristos era după fire om fără de păcat, având trup și suflet, așa și noi cei ce-am crezut în El și ne-am îmbrăcat în El în duh, putem fi prin voia liberă fără de păcat în El. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 200).

Toți sfinții sunt cu adevărat mădulare ale lui Hristos, Dumnezeu cel ce peste toate și ei, cum s-a spus, sunt datori să se lipească de El (I Corinteni VI, 16) și să se unească cu trupul Lui, ca El să fie capul lor (Coloseni I, 18) iar sfinții din veac și până în ziua cea mai de pe urmă să fie mădularele Lui ca să fie cei mulți un trup al lui Hristos (I Corinteni XII, 27), ca un singur om. De aici urmează că unii împlinesc rostul mâinilor, lucrând până azi și

făcând voia Lui preasfântă, făcând din cei nevrednici vrednici și câștigându-i pentru El; alții rostul umerilor purtându-și greutatea unii altora (Galateni VI, 2) sau chiar pe cel pierdut (Luca XV, 6) aflat de ei, care înainte rătăcea pe munți și dealuri și locuri pe care nu le cercetează Domnul (Iezechiel XIV, 6; Proverbe XIX, 23; Matei XVIII, 12) și împlinind astfel voia Lui; alții al pieptului, izvorând celor însetați și flămânzi dreptatea lui Dumnezeu (Matei V, 6), apa cea prea limpede a cuvântului înțelepciunii și cunoștinței de negrăit, și procurându-le pâinea pe care o mănâncă Puterile de sus ale cerului (Psalm LXXVII, 25) ca unii ce se odihnesc la pieptul Lui și sunt iubiți de El; alții rostul pântecelui, primindu-le toate în sânul lor prin iubire și purtând înlăuntrul lor duhul mântuirii și având în ei simțirea în stare să cuprindă tainele Lui de negrăit și ascunse; alții rolul coapselor, purtând în ei rodnicia înțeleșurilor vrednice de Dumnezeu ale teologiei tainice și născând pe duhul mântuirii pe pământ (Isaia XXVI, 18) adică rodul și sămânța Duhului în inimile oamenilor prin cuvântul și învățătura lor; alții rostul picioarelor, dovedind bărbăție și răbdare în încercări, după pilda lui Iov și neabătându-se de la statornicia în cele bune, nici slăbind în ele, ci purtând poverile darurilor Lui. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 144).

"Noi suntem trupul lui Hristos și mădulare în parte".

I Corinteni XII, 27

"Un trup și un duh sunteți, precum ați fost și chemați".

Efeseni IV, 4

Deci precum trupul fără duh este mort și nesimțitor, așa cel omorât de patimi, prin nesocotirea poruncilor după Botez, se face nelucrător și neluminat de Duhul Sfânt și de harul lui Hristos. El are Duhul prin credință și naștere din nou, dar e nelucrător și în nemișcare din pricina morții sufletești. Căci sufletul fiind unul, iar mădularele trupului multe, el le ține, le face vii și le mișcă pe toate

cele în stare de viață. Dar pe cele secate din vreo neputință întâmplătoare le poartă în sine ca moarte și nemișcate dar rămân fără viață și nesimțitoare. Tot așa Duhul lui Hristos este întreg în chip neamestecat în toate mădularele lui Hristos, ținând în lucrare și făcând vii mădularele care se pot împărtăși de viață. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 150).

"Râvniți însă darurile cele bune".

I Corinteni XII, 31

Vrăjmașul a schimbat dorirea de Dumnezeu în poftirea urâtă a toată necurăția. Râvna minții este râvna potrivită firii. Iară fără râvna spre Dumnezeu nu e propășire. [...] Dar râvna spre Dumnezeu s-a întors prin Adam spre cele contrare firii. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 43).

"Vă arăt vouă încă o cale mai presus de orice altă cale".

I Corinteni XII, 31

"Căi" numește Scriptura virtuțile. Iar mai mare decât toate virtuțile este dragostea, [...] ca una ce-i înduplecă să disprețuiască lucrurile materiale și să nu pună nimic din cele vremelnice mai presus de cele veșnice.

Dragostea de Dumnezeu se împotrivește poftii, căci înduplecă mintea să se înfrâneze de la plăceri. Iar cea către aproapele se împotrivește mâniei, căci o face să disprețuiască slava și avuția. Aceștia sunt cei doi dinari, pe care Mântuitorul i-a dat îngrijitorului casei de oaspeți. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 112).

"Dragostea îndelung rabdă și se milostivește".

I Corinteni XIII, 4

Cel ce se descurajează de întâmplările supărătoare și de aceea se poartă cu răutate față de cei ce l-au supărat și se întoarce de la dragostea față de ei, cum nu va cădea de la scopul Providenței dumnezeiești? (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 101).

"Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește" ș.u.

I Corinteni XIII, 4-7

Cel ce are dragoste nu știe să pizmuiască, nu e ușuratic, fălos și pornit, nu se îngâmfă față de cineva, nu se poartă cu necuviință față de aproapele, nu caută numai cele spre folosul său, ci și spre al aproapelui, nu se mânie degrabă împotriva celor ce-l supără, nu ia seamă dacă suferă vreodată vreun rău, nu se bucură de nedreptatea prietenilor, ci se bucură de adevărul dreptății lor; toate le rabdă câte vin asupra lui cu întristare, toate le crede din simplitate și nerăutate; toate cele făgăduite nouă de Dumnezeu nădăjduiește că le va lua; toate ispitele le rabdă, nerăsplătind răul cu rău și niciodată lucrătorul dragostei nu cade din dragostea aproapelui. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 348).

"Iubirea toate le suferă, toate le rabdă, iubirea niciodată nu cade".

I Corinteni XIII, 7-8

"Niciodată nu cade" înseamnă că cei ce au dobândit anumite daruri, dar încă nu s-au învrednicit, prin iubirea cea mai deplină și mai curată a Duhului, de libertatea desăvârșită de patimi, încă nu

au ajuns la siguranță, ci sunt încă în primejdie și în luptă și în frică din pricina duhului răutății. Această măsură nemaifiind supusă căderii, nici patimii, a arătat-o ca fiind de așa fel că chiar limbile îngerilor și proorocia și cunoștința toată și harismele vindecărilor sunt nimic în comparație cu ea. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 297).

"Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim".

I Corinteni XIII, 9

"Am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia născut din Tatăl plin de har și de adevăr".

Ioan I, 14

Sfântul Pavel a spus că are numai din parte cunoștința Cuvântului ca Dumnezeu. Căci se cunoaște numai într-o măsură oarecare din lucrări. Deoarece cunoașterea Lui după ființă și ipostas nu e cu puțință în nici un fel nimănui, fiind la fel de inaccesibilă tuturor îngerilor și oamenilor. Sfântul Ioan însă care a cunoscut rațiunea întrupării Cuvântului în chip desăvârșit, atât cât e cu puțință oamenilor, a spus că a văzut slava Cuvântului ca trup, adică a văzut rațiunea sau scopul pentru care Dumnezeu s-a făcut om, plin de har și de adevăr. Căci nu întrucât e Dumnezeu după ființă și de o ființă cu Dumnezeu Tatăl a fost dăruit cu har Unul născut, ci întrucât s-a făcut după iconomie prin fire om și de o ființă cu noi, a fost dăruit cu har pentru noi care avem trebuință de har; și din plinirea Lui primim neconținut la orice înaintare a noastră, harul pe măsura noastră. Prin urmare cel ce păzește în sine nepătat (rațiunea) cuvântul lui Dumnezeu care s-a întrupat pentru noi, va primi slava plină de har și de adevăr a Celui ce S-a slăvit și S-a sfințit pe Sine pentru noi ca om în timpul petrecerii Lui între noi. (Filocalia 2, pag. 196).

**"Că acum cunoaștem din parte și în parte proorocim.
Dar când va veni ceea ce este desăvârșit, ceea ce-i din parte va
înceta".**

I Corinteni XIII, 9-10

Credința și lucrările ei sunt mai înalte decât cunoștința. Și însăși cunoștința se desăvârșește în credință și dobândește putere să urce în sus și să simtă pe Cel ce este mai înalt decât toată simțirea și să vadă lumina aceea necuprinsă de minte și de cunoștința fapturilor.

Deci cunoștința e o treaptă prin care urcă cineva la înălțimea credinței. Dar când ajunge cineva aproape de aceea, nu mai are nevoie de ea. [...] Credința deci ne arată ca prin ochi adevărul desăvârșirii și prin credință aflăm acele lucruri necuprinse, dar nu prin cercetarea și prin puterea cunoștinței. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 327).

Când vorbirea smerită coboară în adâncul tău, atunci vorbirea înaltă se depărtează de la tine. Dar când smerenia însăși se înrădăcinează în adâncul inimii tale, atunci vorbirea smerită de la suprafață sau dinlăuntru e lepădată de la tine. Când însă te îmbogățești de sus cu smerita cugetare, atunci încetează atât smerenia din afară, cât și vorbirea smerită a limbii. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 267).

Despre desăvârșire Sfântul Nil spune: *"Trebuie să înțelegem două desăvârșiri: una vremelnică și una veșnică"*. Despre cea din urmă a scris Apostolul *"dar când va veni desăvârșitul, va înceta ceea ce e din parte"*. Cuvântul *"când va veni desăvârșitul"*, înseamnă că aici pe pământ nu putem cuprinde desăvârșirea dumnezeiească. Și iarăși: *"Două desăvârșiri cunoaște sfântul Pavel și știe pe același om desăvârșit și nedesăvârșit"*. [...] De aceea zice: *"Nu pentru că am luat m-am și desăvârșit"* (Filipeni III, 12). Și

după puțin: "*Căți suntem deci desăvârșiți, aceasta să o cugetăm*" (Filipeni III, 15). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 193).

"Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci față către față".

I Corinteni XIII, 12

Când te-ai ridicat prin multe osteneți și sudori deasupra micimii trupului și te-ai dezbrăcat de trebuințele lui, îl vei purta ușor și duhovnicește, ca pe unul ce nu va simți nici foame, nici sete. Atunci vei privi mai bine ca prin oglindă, pe Cel mai presus de minte și cu ochii tăi spălați de lacrimi vei vedea pe Cel pe Care nimeni nu L-a văzut vreodată. Și având sufletul rănit de iubirea Lui, vei înfiripa un cântec amestecat cu lacrimi. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 49).

Oglinda este conștiința care are în ea în chip neștirbit forma tuturor virtuților cu fapta și prin care cel curat cu înțelegerea vede pe Dumnezeu; sau cu alte cuvinte, ea e deprinderea cu împlinirea poruncilor, care cuprinde sinteza tuturor virtuților împletite întreolaltă în chip unitar, ca o față divină. Iar ghicitura este cunoștința rațiunilor (cuvintelor) dumnezeiești, printr-o îmbrățișare deplină, pe cât se poate, cu ajutorul contemplației, cuprinzând în sine arătarea străvezie a celor mai presus de înțelegere. Oglinda este, simplu vorbind, deprinderea care indică forma originală a virtuților, ce se va descoperi celor învredniciți. Căci oglinda arată sfârșitul viitor al filosofiei cu fapta, celor ce au oglinda. Iar ghicitura indică originalul celor inteligibile, prin cunoștință.

Deci toată dreptatea de aici, comparată cu cea viitoare, are înțelesul unei oglinzi, ce reflectă chipul lucrurilor originare, dar nu cuprinde însăși lucrurile în subzistența lor descoperită. Și toată

cunoștința pe care o avem aici despre lucrurile înalte, comparată cu cea viitoare, este o ghicitură ce conține o indicație a adevărului, dar nu însuși adevărul în subzistența lui, care va avea să se descopere în viitor. Întrucât în virtute și cunoștință se cuprind cele dumnezeiești oglinda ne indică originalele prin virtute, iar ghicitura face străvezii originalele prin cunoștință. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 156).

Acum o privim - lumina dumnezeirii - prin simțuri și prin simboluri împărțite: atunci, însă, ajungând mai presus de acestea vom privi lumina veșnică în chip nemijlocit, nefiind la mijloc nici o perdea. [...] Spunând "acum" a arătat vederea ce este cu puțință și pe măsura firii noastre. Dar el depășind-o pe aceasta și ridicându-se mai presus de simțuri și de minte (de înțelegere) a văzut cele nevăzute și a auzit cele neauzite (II Corinteni XII, 4) primind în sine arvuna acelei a doua nașteri și a vederii ce ține de ea. De aceea a și zis: "*Știu, deoarece am auzit și am văzut*". El socotește aceasta lucrare a simțirii. Dar iarăși zice că nu știe de era minte sau trup, ceea ce simțea. Deci simțirea aceasta e mai presus de simțire și de minte (de înțelegere). Căci când lucrează vreuna din acestea și că lucrează vreuna din acestea se simte și se înțelege. De aceea și adaugă "Dumnezeu știe", deoarece Dumnezeu era cel ce lucra atunci. Iar el, ajuns prin unirea cu Dumnezeu mai presus de om, vede prin Cel nevăzut cele nevăzute, care, fără să se coboare din sfera mai presus de simțire, s-au făcut văzute. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 294).

"Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare decât toate este dragostea".

I Corinteni XIII, 13

Timpul se împarte în trei. Credința se întinde împreună cu toate trei părțile: nădejdea cu una din ele; dragostea cu două. Atât

credința cât și nădejdea sunt până la o vreme; dar iubirea, supraunindu-se pentru veacuri nemărginite cu Cel supranemărginit, rămâne pururea crescând mereu mai sus de ea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 98).

Dacă credința e legată de nădejde, iar nădejdea e urmată de dragoste, cel ce nu are dragoste, nu a dobândit nădejdea, iar cel lipsit de nădejde, e vădit că e lipsit și de credință. Căci dacă nu există cauzele iubirii, cum poate exista iubirea? Precum fără temelie nu poate sta acoperișul casei, așa fără credință și nădejde neîndoielnică nu se poate afla iubirea de Dumnezeu în sufletului omului. Și cel ce nu are iubirea nu va avea nici un folos din celelalte virtuți și fără iubire nu se va folosi întru nimic. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 188).

Cel ce cugetă la toate lucrurile lui Dumnezeu, cunoscându-le prin vederi ale înțelegerii, va afla, fără îndoială, răsărind în sufletul lui acele trei virtuți, pe care toate sfințitele scrieri și cărți ne îndeamnă să le spunem ca oamenii să caute cu toată sârguința să le dobândească: credința, nădejdea, dragostea, sfârșitul sau, mai bine zis, temelia tuturor virtuților făptuitoare și văzătoare. Aceasta este cu adevărat Sfânta Treime (cu Dumnezeu cel întreit) cea din noi, prin care ne unim cu Sfânta Treime apropiindu-se de ea ca niște alți îngeri. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 282).

Una este ca o rază, alta ca o lumină, iar cealaltă ca un cerc. [...] "*Credința este raza soarelui, nădejdea ca lumina lui, iar dragostea ca cercul lui*". Și toate sunt o strălucire și o lumină. Cea dintâi toate le poate face și zidi; a doua îmbrățișează mila lui Dumnezeu; iar a treia niciodată nu cade, nu încetează a privi și nu lasă pe cel rănit de ea să-și liniștească fericita nebunie. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 424).

"Cânt cu duhul, dar cânt și cu mintea".

I Corinteni XIV, 15

Cântă cineva cu duhul când rostește numai cu limba cele cântate. Și cântă cu mintea când, cunoscând înțelesul celor cântate, se veselește în contemplarea lor. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 209).

"Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".

I Corinteni XIV, 19

Marele lucrător al mării și desăvârșitei rugăciuni zice: "*... voiesc să spun cinci cuvinte cu mintea mea...*". Celor mai prunci cu duhul, acest lucru le este străin. De aceea noi, ca niște nedesăvârșiți, căutăm felurimea și cantitatea în rugăciune. Dar felul al doilea e pricinuitor al celui dintâi. Căci se spune: "*Dă rugăciune curată celui ce se roagă*" fără pregetare în chip întinat și cu osteneală. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 408).

"Vreau cinci cuvinte în mintea mea, decât zeci de mii pe limbă".

I Corinteni XIV, 19

"Vreau ca bărbații să se roage în tot locul ridicând mâini cuvioase, fără de mânie și fără de gânduri".

I Timotei II, 8

Tot lucrul are trebuință de dreapta socoteală, ca să se facă bine; iar fără aceasta nu cunoaștem firea lucrurilor și de aceea ne smintim cei mai mulți, când vedem că nu se potrivesc între ele, cele spuse și cele făcute de Sfinții Părinți. De pildă, Biserica a primit să cânte

troparele cu vers, asemenea și multe alte cântări. Dar sfântul Ioan Scărarul, laudând pe cei ce plâng după Dumnezeu, zice că unii ca aceștia nu vor striga către ei înșiși în cântări. Sfântul Isaac zice și el despre cei ce se roagă în chip curat că de multe ori se află vreunul adunându-și mintea în rugăciune și îndată cade nesilit la pământ, pe genunchi ca odinioară prorocul Daniil, și-și are mâinile întinse și ochii lui caută la crucea lui Hristos [...]. Și iarăși mulți sfinți Părinți scriu despre unele ca acestea, că prin uimirea minții s-au ridicat nu numai dincolo de cântări și psalmodii, ci au uitat și mintea însăși, cum zice sfântul Nil. Biserica a făcut bine și un lucru plăcut lui Dumnezeu, că a primit cântările și celelalte tropare, pentru neputința minții noastre, ca prin dulceața viersului să laudăm pe Dumnezeu, cei ce suntem neștiutori, aproape fără voie; iar cei ce au cunoștință să vină la străpungerea inimii prin înțelegerea cuvintelor spuse. Și așa să urcăm ca pe o scară spre pătrunderea înțelesurilor bune, cum zice Damaschin. Și cu cât sporim în obișnuința cu înțelesurile celor după Dumnezeu, cu atât dorul lui Dumnezeu ne atrage să le cugetăm și să ajungem să ne închinăm în duh și în adevăr Tatălui. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 35).

"Fraților nu fiți prunci cu mintea, ci cu răutatea".

I Corinteni XIV, 20

Culionul este simbolul smereniei. Căci pruncii mici nevinovați, poartă culion. Iar omul vârstnic nu poartă culion. Deci noi de aceea îl purtăm ca să fim prunci cu răutatea. Pruncul care nu are răutate de e necinstit nu se mânie, de este cinstit nu se umple de slavă deșartă. De ia cineva ale lui nu se necăjește, căci e prunc cu răutatea. Nu se răzbună cu patimă, nu râvnește slavă. Culionul e și semn al harului lui Dumnezeu. Căci precum culionul acoperă și încălzește capul copilului, așa și harul lui Dumnezeu acoperă și mintea noastră. Pentru că culionul este simbolul harului

Mântuitorului nostru Dumnezeu, care ne acoperă cugetarea și încălzește pruncia în Hristos pentru dracii care încearcă pururea să ne lovească și să ne rănească. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 491).

"Hristos a murit pentru păcatele noastre".

I Corinteni XV, 3

"Ne-am îngropat cu El prin botez".

Romani VI, 4

"Cel ce a murit s-a îndreptat de păcat".

Romani VI, 3

"Păcatul nu va mai stăpâni peste noi".

Romani VI, 14

Botezul este desăvârșit, dar nu desăvârșește pe cel ce nu împlinește poruncile, [...] iar cel ce nu le îndeplinește este necredincios și stăpânit de păcat. Căci credința stă nu numai în a ne fi botezat în Hristos, ci și în a împlini poruncile Lui. Că odată ce ne-am îngropat cu El prin botez, ne-a și ridicat pe noi și ne-a așezat împreună cu Sine în cele cerești. Dar ne-a dat și porunci ca, împlinindu-le, să aflăm desăvârșirea pe care ne-a dat-o nouă. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 275).

"Nu eu, ci harul lui Dumnezeu care e cu mine".

I Corinteni XV, 10

De se va răscula în cugetul tău roiul gândurilor urâte și slăbind vei fi biruit, să știi că te-ai despărțit pentru o vreme de harul dumnezeiesc. De aceea ai și fost dat pe mâna căderii tale, după o dreaptă judecată. Drept aceea luptă să nu fii lipsit niciodată de har, din nepurtarea de grijă, nici pentru o clipă. Iar de vei putea să te ridici din alunecare, și să treci peste zidul gândurilor pătimase și

peste atacurile întinate neconținut, aduse de marea dibăcie a vrăjmașilor, să nu uiți de darul dat ție de sus: [...] Harul m-a ridicat din gândurile întinate ce s-au sculat asupra mea și m-a izbăvit de bărbatul nedrept (Psalm XVII, 52), adică de diavolul și de omul cel vechi. (Ioan Carpatinul, Filocalia 4, pag. 125).

"Dacă nu este înviere a morții, nici Hristos n-a înviat".

I Corinteni XV, 13

Hristos este începutul, mijlocul și sfârșitul. Căci e în toate: în cele dintâi și în cele mijlocii și în cele din urmă ca în cele dintâi. Pentru că nu este în El vreo deosebire oarecare între acestea, precum nu este nici barbar, nici scit, nici elin, nici iudeu, ci toate și în toate este Hristos. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 60).

"Precum în Adam toți mor, așa în El toți să se facă vii".

I Corinteni XV, 22

Fiul cel unul născut al lui Dumnezeu, Cuvântul cel mai dinainte de veci, care este din Dumnezeu Tatăl, izvorul vieții și al nemuririi, ni s-a arătat nouă celor ce ședeam în întuneric și în umbra morții. Întrupându-Se din Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, ne-a arătat chipul unei viețuiri de formă dumnezeiească. Și dându-ne porunci sfinte și făgăduind Împărăția Cerurilor celor ce-și vor rândui viața după ele și înfricoșând cu chinurile veșnice pe cei ce le vor călca, iar mai pe urmă suferind patima mântuitoare și înviind din morți ne-a dăruit nădejdea învierii și a vieții veșnice. Prin aceasta a dezlegat osânda păcatului strămoșesc al neascultării și a desființat prin moarte stăpânirea morții. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 2).

"Dar fiecare în rândul cetei sale".

I Corinteni XV, 23

Nu le lipsește nimic temătorilor întrucât ei sunt temători chiar dacă nu are temătorul plinătatea și desăvârșirea unirii nemijlocite cu Cuvântul așa cum o au cei ce-L iubesc pe Domnul.

Căci fiecare se bucură de desăvârșire *"în rândul cetei sale"*, după locul ce i-a fost rânduit, măcar că unul este mai sus decât altul, după calitatea și mărimea vârstei duhovnicești. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 40).

"Obiceiurile bune sunt stricate de convorbirile rele".

I Corinteni XV, 33

Cu multă osteneală și durere se înstăpânește în noi obișnuința cea bună și bine așezată. Dar ceea ce dobândim cu multă osteneală se poate pierde într-o clipită de vreme. (*"Convorbiri lumești"* a numit pe cele ale lumii; iar nelumești pe cele rele și păgubitoare celor ce fug de lume). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 74).

"Trupuri cerești și trupuri pământești".

I Corinteni XV, 40

Și îngerii sunt într-un anumit fel trupești și circumscriși în comparație cu firea nematerială și netrupească a dumnezeirii. [...] Trupurile pământești sunt materiale, iar cele mai presus de noi nemateriale. [...] Dacă sunt duhuri slujitoare atunci și mințile cerești sunt trimise spre slujire potrivit adevărului și lui Pavel. [...] Când îngerul dumnezeiesc e trimis de sus de Dumnezeu ca să slujească poruncii dumnezeiești pe pământ, părăsește cetele cerești și vine după părerea generală aproape de noi și de cele din lume. Iar dacă

lucrul acesta pare conform adevărului, îngerul se arată prin aceasta circumscris și cuprins între margini. Căci în comparație cu firea cea dumnezeiască și necreată și cu totul netrupească și necircumscrisă, îngerii sunt creați și circumscriși, dar față de noi sunt cu totul netrupești, necuprinși și nevăzuți. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 140).

"Stea de stea se deosebește într-o slavă".

I Corinteni XV, 41

Precum mai multe candelă, deși ard cu același untdelemn și se aprind cu același foc, nu dau în aceeași măsură strălucirea focului, așa și darurile arătându-se din deosebite virtuți, înfățișează străluciri deosebite ale Duhului cel bun. Sau precum într-o cetate, fiind mulți locuitori și folosindu-se de aceeași pâine și de aceeași apă, unii dintre ei sunt bărbați, alții prunci, alții băieți, alții bătrâni și între ei este mare deosebire; sau precum grâul semănat în una și aceeași țarină rodește spice deosebite, dar e adunat în aceeași arie și se așează în același hambar, așa socotește că va fi la învierea morților. Cei ce vor învia, vor fi slăviți și vor fi cunoscuți cu o slavă deosebită, după vrednicia faptelor și după împărțirea de Duhul dumnezeiesc care locuiește încă de aici în ei. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 318).

"Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc este și trup duhovnicesc".

I Corinteni XV, 44

Chiar când va fi reînnoită, zidirea nu va fi iar, și cum a fost adusă de Dumnezeu la existență la început, să nu fie! Căci se seamănă trup sufletesc și nu se ridică un trup cum era cel al

primului om creat înainte de neascultare, adică material și sensibil și schimbăcios, având lipsă de hrană materială, ci se scoală trup întreg înduhovnicit și neschimbăcios, cum era al Stăpânului și Dumnezeului nostru după înviere, adică al Celui de al doilea Adam și al Celui întâi născut din morți, deci cu mult deosebit de acela. În același fel întreaga zidire se va face, la un semn al lui Dumnezeu, nu cum a fost creată, materială și supusă simțurilor, ci va fi prefăcută, la nașterea din nou, într-o locuință nematerială și duhovnicească mai presus de toată simțirea. [...] *"Nu toți vom adormi, dar toți ne vom preschimba într-o clipă, într-o clipeală de ochi"* (I Corinteni XV, 40). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 139).

"Primul om din pământ e pământesc; al doilea om e Domnul nostru din cer. Precum e cel pământesc așa sunt și cei pământești; și precum e cel ceresc așa sunt și cei cerești".

I Corinteni XV, 47-48

Precum din coasta lui Adam a făcut femeia, așa din fiica Lui, din pururea Fecioară Maria și Născătoarea de Dumnezeu, luând trup fără de sămânță, s-a născut în chip asemănător primului om creat, ca, precum acela prin neascultare s-a făcut începutul nașterii întru stricăciune și spre moarte, așa Hristos și Dumnezeu, prin împlinirea a toată dreptatea (Matei III, 15) să se facă pârga rezidirii și nemuririi noastre întru nestricăciune. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 131).

"Dar precum am purtat chipul celui pământesc să purtăm și chipul celui ceresc".

I Corinteni XV, 49

"*Chipul celui pământesc*" sunt păcatele generale, ca nechibzuința, frica, necumpătarea, nedreptatea. Iar "*chip al celui ceresc*" sunt virtuțile generale, ca înțelepciunea, bărbăția, cumpătarea, dreptatea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 73).

Cel ce nu a îmbrăcat chipul Domnului nostru Iisus Hristos, al Omului ceresc și Dumnezeu, peste omul rațional și mintal, cu bună simțire și întru cunoștință, e încă numai sânge și carne. El nu poate primi simțirea slavei duhovnicești prin cuvânt (rațiune) precum nici cei orbi din naștere nu pot cunoaște numai prin cuvânt (rațiune) lumina soarelui.

Cel ce aude, vede și simte astfel, cunoaște puterea celor zise, ca unul ce poartă chipul celui ceresc și a urcat la bărbatul desăvârșit al plinătății lui Hristos. (Sf. Simeon Teolog, Filocalia 6, pag. 32).

Căci a știut Apostolul că nu este om fără păcat de când a avut loc neascultarea și că pocăința poate întoarce iarăși pe om la noutatea fără de păcat. [...] (Nepăcătuirea ține sufletul neînvechit, veșnic tânăr, înnoindu-se mereu din Hristos, care ține mereu tânără firea omenească asumată de Fiul lui Dumnezeu, care e din veci și până în veci Alfa și Omega, începutul și desăvârșirea sau desăvârșirea de la început). De aceea a spus că am părăsit făptuirea celui ce n-a ascultat porunca și săvârșim făptuirea Domnului nostru Iisus Hristos care este împlinirea sfintelor Lui porunci, care a făcut mila și a asumat robia omului până ce l-a introdus în raiul ascuns și i-a dăruit, după Sfintele Scripturi, toate virtuțile, prin aceasta i-a dat să mănânce din pomul vieții, care este curăția. Pe aceasta a arătat-o El Însuși, împăcând Heruvimii și oprind sabia de foc ce se învârtea păzind calea spre pomul vieții, care este cunoștința sfintelor Lui cuvinte. (Cuv. Paisie Pustnicul, Filocalia 12, pag. 219).

"Trupul și sângele nu pot moșteni Împărăția lui Dumnezeu".
I Corinteni XV, 50

Trupul este pofta, iar sângele mânia. Cu dreptate deci cel ce nu se curățește de acestea, nu poate moșteni Împărăția lui Dumnezeu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 216).

1. "Toți vom adormi, dar nu toți ne vom schimba".

2. "Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba".

I Corinteni XV, 51

"Toți vom adormi, dar nu toți ne vom schimba", trebuie să o înțelegem în sensul că toți vom avea de suportat adormirea prin moarte, dar nu toți ne vom preschimba primind slava și îndrăznirea.

"Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba", trebuie să înțelegem că nu toți vom adormi cu adormirea pentru un timp oarecare, ca să avem lipsă de mormânt și de risipirea prin stricăciune, ci cei de atunci vor suporta o moarte scurtă, neavând lipsă de adormirea pentru un timp oarecare, deoarece îndată se va produce învierea. Dar toți se vor schimba, adică se vor îmbrăca întru nestricăciune. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 245).

"Boldul morții este păcatul".

I Corinteni XV, 56

Moartea înseamnă despărțirea de Dumnezeu. Iar boldul morții este păcatul pe care primindu-l, Adam a fost izgonit și de la pomul vieții și din Rai și de la Dumnezeu. Acestei morți i-a urmat în chip necesar și moartea trupului. Căci viața este Cel ce a zis: *"Eu sunt viața"* (Ioan XIV, 6). Aceasta coborându-se în moarte, l-a adus pe

cel omorât iarăși la viață. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 75).

"Ci noi, în noi înșine, ne-am socotit ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Cel ce ne-a ridicat pe noi".

II Corinteni I, 9

Dacă rabdă cineva fără să se înalțe și fără să se întoarcă de la virtute, se ridică și el prin mortificarea trupului și a lucrurilor la cunoștința celor ce sunt. Pentru că, după Apostoli, omul se împreună-răstignește trupește prin faptele trupești și sufletește prin faptele sufletești și apoi se îngroapă împreună prin omorârea simțurilor și a cunoștinței celei după fire și învie duhovnicește prin nepătimire în Hristos Iisus Domnul nostru. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 233).

"Care ne-a pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre".

II Corinteni I, 22

Dumnezeiescul Maxim [...] spune că harul acesta îndumnezeitor al lui Dumnezeu este necreat și pururea existent din Dumnezeu cel pururea existent. Iar în alte părți de multe ori îl numește lumină nenăscută și enipostativă (subzistentă în ipostas) arătându-se celor vrednici când se fac vrednici, dar nu ca venind atunci la existență. Acest sfânt numește acea lumină și lumina slavei negrăite și curăția îngerilor. Iar Macarie cel Mare o numește hrana celor netrupești, slava firii dumnezeiești, frumusețea veacului viitor, foc dumnezeiesc și ceresc, lumină negrăită și mintală, arvuna Duhului Sfânt, untdelemn sfințit al veseliei. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 414).

"Ca să nu ne lăsăm covârșiți de Satana, căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute".

II Corinteni II, 11

Înțelesul este acesta: nu este văzută fața lui, căci își ascunde viclenia în multe veșminte (vrăjmașul), fermecând în chip amăgitor, prin felul cum se înfățișează la arătare, iar în ascuns întocmind cursa pierzaniei. Și ca să nu se numere și pe sine între cei ce nu cunosc vicleniile aceluia, Iov descrie semnele lui, cunoscând limpede toată urâciunea înfricoșată a lui. *"Ochii lui sunt ca ai luceafărului, măruntaiele lui sunt șerpi de aramă"*. Acestea le spune, dând la iveală viclenia lui, ca a unuia ce prin faptul că-și ia înfățișarea luceafărului, plănuiește să atragă la el pe cei ce-l privesc, iar prin șerpii dinăuntru pregătește moartea celor ce se apropie. (Nil Ascetul, Filocalia 1, pag. 180).

"Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos, între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier".

II Corinteni II, 15

Cel ce grăiește cu dispreț împotriva celui smerit la cuget și nu-l cinstește pe el ca pe un om viu, este ca unul ce și-a deschis gura lui împotriva lui Dumnezeu. Dar chiar de ar fi disprețuit de toată zidirea, cinstea lui rămâne. Se apropie cel smerit de fiarele pierzătoare și când acestea își aruncă privirea lor spre el, sălbăticia li se îmblânzește și vin la el ca la stăpânul lor. Și-și pleacă capetele lor și ling mâinile și picioarele lui, căci din el se răspândește acea mireasmă ce se răspândea din Adam înainte de cădere [...]. E mireasma care s-a luat de la noi și pe care ne-a înnoit-o și ne-a dat-o iarăși prin venirea lui Iisus. Aceasta este buna mireasmă ce se răspândește ca un mir din neamul oamenilor. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 108).

"Arătându-vă că sunteți scrisoare a lui Hristos, slujită de noi, scrisă nu cu cerneală ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii".

II Corinteni III, 3

Suntem învățați încât să cunoaștem de la El cele de folos. Și nu numai noi ci și fiecare dintre credincioși, ca unii ce purtăm scris în tablele inimilor noastre legea Duhului cea sfântă și ne-am învrednicit să grăim nemijlocit și neobișnuit, asemenea heruvimilor, cu Iisus prin rugăciunea curată. Dar fiindcă suntem prunci în vremea nașterii noastre din nou, necunoscând nici harul și nevăzând nici înnoirea noastră, ba neștiind nici mărimea covârșitoare a cinstei și a slavei de care ne-am împărtășit și fiindcă suntem datori să creștem prin porunci sufletește și duhovnicește și să vedem cu mintea ceea ce am primit, cădem mulți prin lipsa de grijă și prin deprinderea cea prea pătimasă, în nesimțire și întuneric. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 159).

"Iar dacă slujirea morții, săpată cu litere pe tablă de piatră, s-a făcut într-o slavă, încât nu puteau fiii lui Israel să caute la fața lui Moise, pentru slava cea trecătoare a feței lui,

Cu cât mai mult nu va fi slujirea Duhului într-o slavă?

Căci dacă slujirea osândei a fost slavă, cu atât mai mult va prisosi slujirea dreptății într-o slavă.

Ba ce a fost slăvit în felul acesta mărginit, a fost fără de slavă, față de slava aceasta covârșitoare.

Iar dacă ce este trecător s-a săvârșit cu slavă, cu atât mai vârtos ceea ce rămâne într-o slavă".

II Corinteni III, 7-11

Dumnezeiescul Apostol Pavel a arătat că taina desăvârșită a creștinismului se face experiată de fiecare suflet credincios într-un chip mai curat și mai limpede, prin lucrare dumnezeiească. Iar

aceasta este strălucirea luminii cerești întru descoperirea și puterea Duhului. Dar ca să nu socotească cineva că singura luminare a Duhului este cea prin cunoștința înțeleșurilor și să se primejduiască din pricina neștiinței și a trândăviei de a nu dobândi taina desăvârșită a harului, a adus și pilda slavei Duhului, care învăluia fața lui Moise, ca înfățișare mărturisită a cunoștinței. [...]

Trecător e numit ceea ce s-a săvârșit atunci, din pricină că slava luminii a învăluit trupul muritor al lui Moise. Și adaugă: *"Având deci o astfel de nădejde, ne folosim de multă îndrăzneală"* (I Corinteni III, 12). Iar mai departe arată că slava nepieritoare și nemuritoare a Duhului întru descoperire strălucește acum în ochi nemuritor și nepieritor în partea nemuritoare a omului dinlăuntru, în cei vrednici. Căci zice: *"Iar noi toți, adică cei ce ne-am născut prin credința desăvârșită din Duhul, cu fața descoperită oglindim slava Domnului, prefăcându-ne spre același chip din slavă în slavă, ca de la Domnul la Duhul"* (II Corinteni III, 18). Cu fața descoperită a sufletului adică și când se întoarce cineva la Domnul i se ia acoperământul; iar Domnul este Duhul. Prin urmare se arată că acoperământ de întuneric s-a așezat peste suflet. Iar acesta a putut străbate în omenire în urma căderii lui Adam. Acum însă credem că prin iluminarea Duhului se ia acest acoperământ de la sufletele cu adevărat credincioase și vrednice. [...] Iar Dumnezeu a binevoit ca cei cu adevărat credincioși să ajungă la asemenea măsuri ale sfințeniei. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 378).

"Iar noi toți privind ca în oglindă, cu fața descoperită slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

II Corinteni III, 18

Odată ce ne-a fost arătată de Cuvântul calea cea dreaptă și ușoară a celor ce se mântuiesc, să tăgăduim cu toată puterea

plăcerea și durerea vieții de aici și să învățăm cu mult îndemn și pe cei supuși nouă să facă aceasta. Căci făcând aceasta, ne-am izbăvit și am izbăvit și pe alții cu desăvârșire de toată născocirea patimilor și de toată răutatea dracilor. Să îmbrățișăm numai iubirea și nimeni nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu. [...] Căci prin cunoștința cu lucrul rămânând în noi dragostea nemișcată vom primi de la El o bucurie și o susținere veșnică și negrăită a sufletului. Și împărtășindu-ne de aceasta, nemaiprivind ca mai înainte, fără gând neprihănit, cu fața descoperită a simțirii suprafața celor sensibile ca pe o slavă, ci oglindind mai degrabă cu fața descoperită a cugetării, după înlăturarea oricărui val sensibil, slava lui Dumnezeu cea arătată în virtuți și în cunoștința duhovnicească, prin care primim unirea cea după har. Căci precum ignorând pe Dumnezeu, am îndumnezeit zidirea, pe care am cunoscut-o prin simțire, gustând din ea, pentru faptul că prin ea ni se susține trupul, așa primind cunoștința trăită a lui Dumnezeu, cea accesibilă înțelegerii, vom ignora experiența întregii simțiri, pentru faptul că El ne susține sufletul ca să existe și ca să fie fericit. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 15).

Cel ce se îndeletnicește cu făptuirea, are ca acoperitoare pe inima sa în vremea rugăciunii, cunoștința celor sensibile, pe care nu o poate ridica din pricina afecțiunii față de ele. Numai contemplativul, fiind neatârnat de ele, poate vedea, din parte cu fața descoperită, slava lui Dumnezeu. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 307).

Ce este harul și cum îl putem dobândi și care sunt cele ce-l tulbură și care cele ce-l curățesc îți va arăta cel ce a strălucit cu sufletul și cu limba mai mult decât tot aurul.

Aceasta se arăta, mai limpede, când lucrau darurile minunilor. Dar, nici acum nu e greu celui ce are ochi credincioși, să vadă aceasta. Căci îndată ce ne botezăm, sufletul se face mai luminos ca

soarele, curățit fiind prin Duhul. Și, nu numai că privim spre slava lui Dumnezeu, ci și primim o strălucire de la ea. Căci precum argintul aflat sub razele soarelui trimite și el raze, nu numai din firea sa, ci și din lumina soarelui, așa și sufletul curățit și ajuns mai strălucitor decât tot argintul, primește o rază din slava Duhului, pe lângă slava aflătoare în el; și anume una așa cum se cuvine de la Domnul în Duhul. [...] Dacă voiești îți voi arăta aceasta și mai limpede de la Apostoli: gândește-te la Pavel, ale cărui veșminte săvârșeau minuni (Fapte XIX, 12), la Petru a cărui umbră avea atâta putere (Fapte V, 15). Dacă aceștia n-ar fi purtat chipul Împăratului și dacă razele lor de lumină n-ar fi fost cu neputință de privit, veșmintele și umbrele lor n-ar fi lucrat minuni. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 21).

Atât cel prunc cu vârsta cât și cel în floarea vieții, au nevoie de lapte. Dar cel dintâi ca să se hrănească iar cel de-al doilea ca să se îndulcească. Se îndeletnicește deci făptuitorul cu citirea psalmilor, dar aceasta se arată făcând-o și contemplativul (văzătorul). Dar, cel dintâi spre întărirea și asigurarea sufletului, iar văzătorul spre înveselire și mai ales ca să odihnească mișcarea învăpăiată și întinsă și izvorătoare de lacrimi spre Dumnezeu. Căci, deși duhul din el saltă peste măsură și râvnește să se veselească mai bine de razele dumnezeiești și să se preschimbe și să crească din slavă în slavă, dar firea compusă a trupului și firea de lut a inimii slăbește. Astfel, făptuitorul zăbovește în cuvintele dumnezeiești pentru cunoștința și pentru învățătura și știința din ele; cunoștința acestora o primește și contemplativul (văzătorul), dar în tăcere, căci cele ce le învață în chip negrăit și ceea ce puterea lui contemplativă privește, cuvântul nu poate grăi. "*Urechea liniștii va auzi lucruri minunate*". A spus "minunate" dar ce fel de lucruri "minunate" n-a putut să spună. De aceea a renunțat să grăiască negrăitul celor mai presus de cuvânt. [...] Căci dacă făptuitorul, deși n-a văzut, are fericirea numai din credință, ce ar trebui să cugetăm despre văzător? Căci acesta împreună cu umblarea prin credință, care s-a ridicat

peste cele ce trebuie făcute, vede cele mari și minunate și pătimește suișuri în inimă și e îndumnezeit zi de zi, precum se cuvine. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 276).

"Iar noi toți privind ca în oglindă, cu fața descoperită slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului".

II Corinteni III, 18

"Acum Îl vedem ca prin oglindă și prin ghicitură, iar atunci Îl vom vedea față către față".

I Corinteni XIII, 12

Cei ce s-au făcut deci mirese curate, cunosc pe Mire, în ei înșiși, ca într-o oglindă, de nu cumva au vreo pată în ei ca chipuri și de nu cumva nu plac Mirelui lor. Căci Mirele caută suflete curate, ca niște fecioare, care nu au în ele nici o pată. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 218).

"Dumnezeu care a zis să strălucească lumina în întuneric, Care a strălucit în inimile noastre spre luminarea cunoștinței Fiului Său".

II Corinteni IV, 6

Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, intrând în pântecele preasfintei Fecioare și luând trup din ea și făcându-se om, s-a născut om desăvârșit și Dumnezeu desăvârșit, fiind același amândouă în chip neamestecat - cum se petrece cu noi acest lucru? Fiecare din noi oamenii credem în El, Fiul lui Dumnezeu și Fiul pururea Fecioarei și Născătoarei de Dumnezeu Maria și, crezând, primim cuvântul despre El cu credință în inimile noastre; ca urmare mărturisindu-l cu gura și pocăindu-ne îndată din suflet de

fărădelegile săvârșite de noi mai înainte, precum a intrat Dumnezeu, Cuvântul Tatălui, în pântecele Fecioarei, așa Cuvântul se află și în noi ca o sămânță. [...] Deci îl zămislim pe El nu în chip trupesc, [...] ci înțelegător și ființial. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 157).

"Omul din afară se strică, iar cel dinlăuntru se înnoiește zi de zi".

II Corinteni IV, 16

Dacă și-a dezlegat cineva sufletul de dorirea și de poftele lucrurilor supuse simțurilor și l-a legat de Dumnezeu, nu numai că va disprețui banul și lucrurile din jurul lui și, păgubit de ele, se va arăta fără întristare ca față de niște lucruri străine, ci și durerile venite asupra trupului său le va răbda cu bucurie și cu mulțumirea cuvenită, căci el vede pururea ca dumnezeiescul apostol. [...] Altfel nu se pot purta cu bucurie necazurile cele după voia lui Dumnezeu. Căci e de trebuință în toate acestea, de cunoștința desăvârșită și de înțelepciunea duhovnicească. Iar cel lipsit de acestea, umblă în întunericul deznădejdiei și al neștiinței, neputând să vadă cătuși de puțin lumina răbdării și a mângâierii. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 89).

"Căci de aceea și suspinăm în trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din ceruri că doar vom fi găsiți îmbrăcați, iar nu goi".

II Corinteni V, 2-3

Gândul slavei deșarte fiind al șaptelea, sufletul care dorește să-l lepede ca pe cel din urmă, de nu va dezbrăca și pe cele dinaintea lui, nu va putea să îmbrace pe al optulea care este după ele și pe

care dumnezeiescul Pavel îl numește "locuință cerească". Cu aceasta se pot îmbrăca prin suspin numai cei ce s-au dezbrăcat prin ea de cele materiale. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 303).

De iluminarea și strălucirea dumnezeiască fiind părtaș și Adam înainte de cădere, nu se afla gol, ca unul ce era îmbrăcat într-un veșmânt de adevărată slavă. Ba nu se poate spune cu cât era mai împodobit decât cei ce își acoperă capul cu diademe împodobite cu mult aur și cu pietre scumpe. Această iluminare și acest har dumnezeiesc le numește și marele Pavel, locuința noastră cea cerească. [...] Arvuna acestei iluminări dumnezeiești și a veșmântului ei a primit-o și Pavel însuși de la Dumnezeu pe când mergea de la Ierusalim spre Damasc. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 471).

"Prin credință umblăm și nu după vedere".

II Corinteni V, 7

Suntem datori să alergăm la început din credință, prin răbdare și să nu slăbim în necezuri și la vremea sa vom veni la cunoștința folosului celor ce ni s-au întâmplat și apoi vom lucra cu bucurie și veselie, fără osteneală. [...] Dar precum este cu neputință să afle cineva din ea folosul lucrurilor făcute în lumea aceasta, așa este cu neputință să afle cineva cunoștința și odihna înainte de a se fi ostenit cu lucrul și cu cuvântul în virtuți. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 209).

Contemplativii văd în cele de acum și în cele ce se fac ca într-o oglindă și ca într-o ghicitoră (I Corinteni XIII, 12), starea celor viitoare. Iar oglinda, pe de o parte, nu poartă nici o grosime a lucrului arătat în sine, dar pe de alta, ceea ce arată nu e cu totul

nimic. Căci, tot cel ce iubește adevărul va mărturisi că ceea ce se vede în oglindă e un chip foarte clar al unui lucru. Tot așa și cele ce sunt și se fac nu arată vreo altă grosime sau vreun alt ipostas decât al lor propriu, dar arată totuși chipurile neîndoielnice ale lucrurilor adevărate celor ce au primit puterea să vadă și înaintează fără greșeală spre Adevărul însuși. Când, deci, auzi Pavel zicând că *"prin credință umblăm, nu prin vedere"*, să nu socotești că vorbește de credința care se naște numai din auz, prin cuvântul simplu. Căci altfel cum ar zice același: *"Acum cunosc din parte, dar atunci voi cunoaște precum am fost cunoscut"* (I Corinteni XIII, 12) sau *"Când va veni ceea ce este desăvârșit, va înceta ceea ce e din parte"* (I Corinteni XIII, 10). Deci această cunoștință ne va ajuta să vedem și în viitor. Deosebirea celei din viitor față de cea de acum e numai atâta câtă e între ceea ce e desăvârșit și ceea ce e nedesăvârșit. Și iarăși cel ce spune că acum umblăm prin credință și nu prin vedere în alt loc spune: *"Așa alerg, dar nu ca unul ce nu vâd; lovesc cu pumnul, dar nu ca unul ce bat văzduhul"* (I Corinteni IX, 26). Le spune acestea nu făcându-se pe sine însuși potrivnic celor spuse înainte, ci arătând câtă cunoștință adevărată și sigură avea despre cele viitoare. El cugetă așa pentru înțelesul îndoit al credinței și al vederii.

Căci este o credință care ia ființă prin cuvântul simplu și deci are nevoie de dovedire. Și este o credință care nu are deloc nevoie de dovedire, sădind o încredințare îndestulătoare în credincios din unele lucruri vădite. Ea se numește și credința întemeiată într-un ipostas. [...]

Toți contemplativii sunt stăpâniți de o credință întemeiată în ipostas în acest sens, dar chipul îl văd în general, nu în ipostas. Dar dacă Dumnezeu n-ar fi un chip inteligibil (înțeles cu mintea), cum s-ar numi El frumusețe? Deci precum există o frumusețe inteligibilă a lui Dumnezeu, dar nu e văzută în ipostas, înțelege că există și un chip inteligibil al Lui, măreț, atotsfânt, preaslăvit, pricinuind uimire sufletului, umplând și luminând cu totul mintea, covârșind-o cu marea și mult felurita Lui strălucire și aducând în ea înțelegerea lui Dumnezeu. De aceasta întipărindu-se și Manoe a strigat: *"Suntem*

pierduți, femeie! Am văzut pe Dumnezeu" (Judecători XIII, 22). Căci tot cel ce se întipărește de chipul acela, mărturisește că aceasta este o dovadă a întipăririi lui Dumnezeu.

Dar și marele Moise a văzut pe Dumnezeu în acest chip, precum s-a scris *"S-a arătat Dumnezeu lui Moise în chip și nu prin ghicituri"* (Numeri XII, 8). Căci dacă ar fi lipsit cu totul de un chip vrednic de Dumnezeu, Dumnezeu ar fi cu totul de nevăzut (de necunoscut, de nesimțit). Frumusețea este o armonie și chipul un fel de întocmire statornică. Iar dacă s-ar spune că Dumnezeu e lipsit de un chip vrednic de El, ar trebui să se spună că e lipsit și de frumusețe și cu atât mai mult de față, în care e și chipul și frumusețea.

Dar proorocul Isaia spune: *"L-am văzut pe El și nu avea nici chip, nici frumusețe, ci chipul Lui lipsea"* (Isaia LIII, 2-3). Aceasta o spune despre dumnezeirea Cuvântului, întrucât atârna pe cruce ca un răufăcător, neavând nici un semn al firii dumnezeiești. Căci, cât privește omenescul, deși nu mai era în El frumusețe din pricina morții, totuși e vădit că avea chipul unui mort.

Dar David Îl preamărește pe El iarăși ca *"împodobit cu frumusețe"* (Psalm XLIV, 3) și nu după omenitate. Căci adaugă: *"Har s-a vărsat în buzele Tale"*, ceea ce e propriu dumnezeirii, ca și frumusețea. Iar de fața lui Dumnezeu, David pomenește în multe locuri. [...]

Deci dacă nu e oprit de a se vorbi la Dumnezeu de față și de frumusețe potrivită cu Dumnezeu, care nu stă în figură și nu e în ipostas propriu, e convenit să se vorbească și de un chip, care e el însuși și față și frumusețe. Pe acesta avându-l întipărit în sine Pavel a spus: *"Așa alerg, nu fără să văd nimic; așa lovesc cu pumnii, nu ca bătând aerul"* (I Corinteni IX, 26).

Căci Dumnezeu fără să fie văzut în Sine, nici împărtășit, totuși în alt înțeles se vede și Cel necuprins se cuprinde. De aceea și David ne cere să căutăm pururea fața Lui (Psalm CIV, 4), ca având în noi întipărirea dumnezeirii, să ne împărtășim de mult și negrăit har și de bucurie și de plăcere dumnezeiească. Așa zice David către Dumnezeu despre sine însuși: *"Sătura-mă-voi, când voi vedea slava*

Ta" (Psalm XVI, 15). Căci celor ce văd pe Dumnezeu în adevăr și în Duh, începe să li se arate multa și nesfârșita slavă a luminii feței dumnezeiești. [...]

Deci Sfântul Pavel, având credința în Dumnezeu întemeiată în ipostas și chipul măreț și mai presus de frumusețe, dar neipostatic al lui Dumnezeu, a spus că umblăm prin credință (II Corinteni V, 7), adică prin cea întemeiată într-un ipostas, dar nu printr-un chip văzut în ipostas; adică prin credința care nu pricinuieste îndumnezeirea nenăscută. Căci zice Sfântul Maxim: *"Numesc îndumnezeirea nenăscută iluminarea dumnezeirii prin chipul aflător în ipostas care nu e făcută, ci se arată în mod neînțeles în cei vrednici. Totuși prin chip se vede frumusețea"*. Despre această frumusețe zice marele Vasile: [...] *"Frumusețea adevărată și preaiubită și văzută numai cu mintea curățită, e cea din jurul firii dumnezeiești și fericite"*.

De aceea și Pavel s-a mărturisit pe sine *"simplu în cuvânt, dar nu în cunoștință"* (II Corinteni XI, 6). Căci era mare în cunoștință, prin care cunoștea din parte pe Dumnezeu, cel mai presus de înțelegere, în chipul inteligibil vrednic de Dumnezeu.

Această cunoștință din parte o avea și Moise, văzătorul de Dumnezeu, care vedea chipul dumnezeiesc, cel nevăzut în ipostas și frumusețea Lui. De aceea zice: *"Dacă am cunoscut că am aflat har de la Tine, arată-mi-Te ca să Te cunosc și să Te văd"* (Ieșire XXXIII, 13). Deoarece primise odinioară arătarea dumnezeiească și slava frumuseții, dar nu în ipostas, cere și aceasta, ca unul ce s-a făcut mai desăvârșit. Dar Dumnezeu nu a consimțit, deoarece aceasta nu e cu putință nici unui suflet înțelegător și nici unei vederi, nici chiar celei îngerești, ca una ce întrece hotarele a toată cunoștința. Moise era văzător de Dumnezeu și vedea pe Dumnezeu în întuneric, dar nu în ipostas, ci în chip și frumusețea inteligibilă, fără suportul ipostatic. [...]

Deci umblăm prin credința întemeiată în ipostas, care se naște din cele contemplate în jurul lui Dumnezeu și își ia întărire din slava ce strălucește din frumusețea feței Lui, și mărturia din chipul întipărit al luminii Lui mai presus de strălucire, și nu prin credința

ce se naște în auz din cuvântul simplu. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 312).

"Trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, ca să ia fiecare după faptele pe care le-a făcut în trup, fie bine, fie rău".

II Corinteni V, 10

Cel ce crede că va fi o judecată când va ieși din trup, nu poate judeca pe aproapele său pentru nici o faptă, ca unul ce are să dea răspuns lui Dumnezeu pentru toate faptele lui. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 114).

"Și a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze lor și Aceluia care pentru ei a murit și a înviat".

II Corinteni V, 15

Când auzi Scriptura că zice *"Dumnezeu va răsplăti fiecăruia după faptele sale"* să nu înțelegi că e vorba de fapte de o vrednicie egală cu Gheena sau cu Împărăția, ci că Hristos va răsplăti faptele necredinței în El sau ale credinței, nu ca un schimbător care cântărește prețul lucrurilor de schimb, ci ca Dumnezeu, Ziditorul și Răscumpărătorul nostru. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 250).

"Deși am cunoscut pe Hristos după trup, dar acum nu-L mai cunoaștem".

II Corinteni V, 16

Începutul uceniciei oamenilor în evlavie e legat de trup. Căci

la prima apropiere de cinstirea lui Dumnezeu vorbim după literă nu după duh. Dar înaintând încetul în duh și năzuind grosimea cuvintelor prin vederile (contemplațiile) mai subțiri ajungem în chip curat în Hristos cel curat pe cât e cu puțință oamenilor. [...] Aceasta datorită apropierii simple a minții de Cuvântul, prin înlăturarea acoperămintelor de pe El. Astfel am înaintat de la cunoașterea Cuvântului după trup, la slava Lui ca a Unuia născut din Tatăl. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 189).

"Căci pe Cel ce n-a cunoscut păcat, L-a făcut pentru noi păcat".

II Corinteni V, 21

Corupându-se mai întâi libera alegere a rațiunii naturale a lui Adam, a corupt împreună cu ea și firea, care a pierdut harul nepătimirii și așa s-a ivit păcatul. Așadar căderea voinței de la bine la rău este cea dintâi și cea mai vrednică de osândă. A doua întâmplată din pricina celei dintâi, este mutarea firii de la nesticăciune la stricăciune, mutare ce nu poate fi osândită. Căci două păcate s-au ivit în protopărinte, prin călcarea poruncii dumnezeiești: unul vrednic de osândă și unul care nu poate fi osândit, având drept cauză pe cel vrednic de osândă. [...] Această stricăciune și alterare a firii, produsă una din alta, voind Domnul și Dumnezeul nostru s-o îndrepteze, a luat toată firea și astfel a avut și El în firea luată trăsătura pătimitoare, împodobită cu nesticăciunea voii libere. Și așa a devenit prin fire, din pricina trăsăturii pătimitoare, păcat, de dragul nostru, dar necunoscând păcatul din aplecarea voii, datorită statorniciei neschimbabile a voii Sale libere, El a îndreptat trăsătura pătimitoare a firii prin nesticăciunea voii Sale libere, făcând din sfârșitul trăsăturii pătimitoare a firii, adică din moarte, începutul prefacerii spre nesticăciunea cea după fire.

Necunoscând deci Domnul păcatul meu, adică povârnirea voinței mele libere, nu a luat și nu s-a făcut păcatul meu, dar luând

păcatul cel pentru mine, adică stricăciunea firii pentru povârnia voii mele libere, s-a făcut pentru noi om, prin fire pătimitor, desființând prin păcatul cel pentru mine păcatul meu. Și precum în Adam hotărârea liberă a voinței lui proprii pentru rău a desființat podoaba comună a nesticăciunii firii, Dumnezeu socotind că nu e bine ca omul care și-a înrăit voia liberă să aibă o fire nemuritoare, la fel în Hristos hotărârea voii Sale proprii pentru bine a spălat rușinea comună a stricăciunii întregii firi. [...] Căci dacă pătimirea, stricăciunea și moartea cea după fire a adus-o în Adam, povârnia voii libere, pe drept cuvânt neclintirea voii libere din Hristos a adus nepătimirea, nesticăciunea și nemurirea cea după fire prin înviere.

Schimbarea firii spre pătimire, spre stricăciune și spre moarte e deci osânda păcatului săvârșit prin hotărâre liberă de Adam. Această stare nu a avut-o omul dintru început de la Dumnezeu, ci a înființat-o și a cunoscut-o, săvârșind prin neascultare păcatul cu voia. Osânda prin moarte este rodul acestui păcat. Luând deci Domnul osânda aceasta a păcatului meu liber ales, adică pătimirea, stricăciunea și moartea cea după fire, s-a făcut pentru mine păcat, prin pătimire, moarte și stricăciune, îmbrăcând de bună voie prin fire osânda mea, El care nu era osândit după voia liberă. Aceasta a făcut-o ca să osândească păcatul și osânda mea din voie și din fire, scoțând în același timp din fire păcatul, pătimirea, stricăciunea și moartea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 146).

"Ca niște întristați, dar pururea bucurându-ne; ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind; ca unii care n-au nimic, dar toate le stăpânesc".

II Corinteni VI, 10

Credința este puterea care ne face să murim pentru Hristos de dragul poruncii Lui și să credem că moartea aceasta este pricina vieții. Ea ne face să socotim sărăcia ca bogăție, neînsemnătatea și umilirea ca slavă și cinste adevărată; iar când nu avem nimic, să

credem că stăpânim toate, mai bine zis că am dobândit bogăția cunoștinței lui Hristos cea nepătrunsă. Ea ne face să privim toate cele ce se văd, ca țărână și fum. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 20).

"Căci ce părtășie are lumina cu întunericul, sau ce parte are credinciosul sau necredinciosul?"

II Corinteni VI, 15

Despărțirea între lumină și întuneric e clară și un amestec între ele este cu neputință. [...] Tot așa e de mare depărtarea și despărțirea între cei ce se află în Duhul Sfânt și cei ce nu se află în El. Cei dintâi au petrecerea în cer (Filipeni III, 20) căci au ajuns încă de aici, din oameni îngeri. Iar cei din urmă șed încă în întunericul moștenit și în umbra morții (Psalm CVI, 10) pironiți de pământ și de lucrurile de pe pământ. Cei dintâi sunt în lumina înțelegătoare și neînserată; ceilalți sunt luminați numai de lumina supusă simțurilor; cei dintâi se văd pe ei înșiși și văd și pe cei apropiați murind în fiecare zi, nu știu că sunt oameni și că mor ca oamenii (Psalm LXXXI, 7) iar neștiind, nu cred că va fi o judecată și o înviere și o răsplătire pentru cele săvârșite de fiecare în viața de aici. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 74).

"Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeuul lor și ei vor fi poporul Meu".

II Corinteni VI, 16

Însăși Biserica lui Hristos și omul întreg este o lume înfrumusețată în care se spune că locuiește și umblă Dumnezeu și trimite razele strălucitoare ale darurilor Lui, ca Cel ce e Soarele Dreptății. E Biserica de care știm că e numită și trupul și mireasa

lui Hristos. [...] Deși spun mulți că aceasta s-a zis numai despre Născătoarea de Dumnezeu, dar se potrivește foarte bine și pentru Biserica Fiului ei și a lui Dumnezeu. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 150).

"Având deci aceste făgăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu".

II Corinteni VII, 1

Trebuie să păzim sufletul și să-l păstrăm neînsoțit cu gândurile întinate și rele. Căci, precum trupul împreunându-se cu alt trup se spurcă prin necurăție, așa și sufletul se strică unindu-se cu gândurile rele și întinate conglăsuind și învoindu-se cu ele. Dar nu numai cu cele ale răutății și curviei, ci și cu ale fiecărui păcat ca de pildă cu ale necredinței, vicleniei, slavei deșarte, mâniei, pizmei și certei. Căci [...] cugetă că în ascunsul sufletului se găsește și stricăciune și curvie, lucrându-se prin gânduri necuviincioase. Și precum după marele Apostol, *"pe cel ce strică biserica lui Dumnezeu, care este trupul, și Dumnezeu îl strică"* (I Corinteni III, 17), așa și cel ce strică sufletul și mintea, prin aceea că consimte și se învoiește cu cele necuviincioase, e vinovat osândeii. Drept aceea se cuvine ca precum păzim trupul de păcatul văzut, așa să păzim și sufletul de gândurile necuviincioase, fiindcă e mireasa lui Hristos. *"Că v-am logodit unui bărbat ca să vă înfățișez fecioară curată lui Hristos"* (II Corinteni XI, 2). Și iarăși: *"Cu toată paza, păzește inima ta că din aceasta sunt ieșirile vieții"* (Proverbe IV, 23). Și iarăși află că dumnezeiasca Scriptură învață că: *"gândurile viclene ne despart de Dumnezeu"* (Solomon I, 3). (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 325).

**"Noi surpăm iscodirile minții,
Și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui
Dumnezeu și tot gândul îl robim".**

II Corinteni X, 4

Nu vreo rămășiță a păcatului lucrează în noi după Botez [...], ci că noi înșine ne înfășurăm cu voia liberă în legăturile care au fost dezlegate prin împlinirea poruncilor. Căci gândul care zăbovește în jurul vreunei plăceri sau mâinii nu e semn al păcatului rămas, ci al unei împătimirii libere. Pentru că avem puterea să stingem gândurile și să surpăm *"toată înălțarea care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu"*. Prin urmare, gândul rău este pentru aceia care îl sting în ei, semn al dragostei de Dumnezeu, nu al păcatului. Căci nu atacul gândului este semn al păcatului, ci convorbirea prietenoasă a minții cu el. Pentru că dacă nu-l iubim, de ce zăbovim cu el? [...] Deci dacă chiar și când e urât un gând stăpânește cu putere mintea [...], acest fapt nu este o rămășiță din păcatul lui Adam, ci un semn al necredinței de după Botez. Căci dacă după Sfântul Botez, măcar că putem împlini poruncile, nu le împlinim, chiar dacă nu vrem, suntem ținuți sub păcat până ce, împlinind toate poruncile, vom ruga pe Dumnezeu prin pocăință să șteargă păcatul necredinței noastre. Pentru că două sunt pricinile lucrării păcatului în noi și amândouă sunt de la noi: una lucrează pe măsura neîmplinirii poruncilor, iar cealaltă ne stăpânește cu putere datorită faptelor noastre rele de după Botez. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 279).

**"Se cuvine să surpăm gândurile și toată înălțimea care se ridică
împotriva cunoașterii lui Dumnezeu".**

II Corinteni X, 5

Trebuie să fim curați de gândurile necurate, mai ales când ne înfățișăm lui Dumnezeu în rugăciune. Căci nu pot fi împreună răul

miros cu buna mireasmă sau răul miros cu mirul. Cel stăpânit de gânduri viclene, e orbit de ele. Fiindcă chipurile gândurilor produc o consimțire cu ele. Deci trebuie înlăturat primul atac al gândului din inimă prin împotrivirea evlavioasă a rugăciunii, ca nu cumva să ne aflăm prin buze în convorbire cu Dumnezeu, iar cu inima cugetând la toate. Căci Dumnezeu nu primește rugăciunea tulburată și disprețuitoare. Iar gândurile ce tind în jos și se târăsc pe pământ, ca niște șerpi, gânduri ce se află în inimă ca într-un cuib, răpesc mintea și fac înțelegerea să cadă în năluciri și tulbură conștiința. Ele cuprind ușor pe cel ce le ascultă, făcându-l prin fantezie căpetenie, conducător și șef de oaste ca să-și închipuie că are în jurul lui ostași purtători de lănci și mulțimi mari și arme pe care le atinge conducând tabere și regimente ce biruie la porunca lui barbari și împărțind cinstiri și daruri de bani și distincții, zidind cetăți și dăruind vistierii de bani, rânduind unele căpetenii și depărtând pe altele. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 281).

"Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani - fie în trup, nu știu, fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe - a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască".

II Corinteni XII, 2-4

Cel ce a ajuns la liniște, a cunoscut adânc de taine. Dar n-a ajuns la aceasta, dacă n-a văzut și n-a auzit mai înainte zgomotele valurilor și ale vânturilor și n-a fost poate stropit de ele. Aceasta e întărită de marele Apostol Pavel. Căci dacă nu ar fi fost răpit în rai ca în liniște, n-ar fi putut auzi cuvinte negărite.

Raiul în care a fost răpit Pavel nu e decât liniștea, adică oceanul păcii și al iubirii dumnezeiești. [...] Liniștea nu e un gol, ci adâncul viu și nespus de bogat în înțeleșuri al iubirii lui Dumnezeu. Prin ea ne liniștim de agitația trăită în legătură cu lucrurile și cu

împrejurările trecătoare, care ne promet pe rând fericirea și ne prăvălesc în tristețea pierderii lor. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 383).

Inimă curată este și se zice aceea care nu află în sine o închipuire sau gând lumesc, care e atât de dăruită lui Dumnezeu și de unită cu El, că n-are nici o amintire, nici a lucrurilor supărătoare ale vieții, nici a celor pricinuitoare de bucurie, ci petrece în contemplație ca în al treilea cer și e răpită în rai și vede arvuna bunătăților făgăduite sfinților și se face martorul bunurilor veșnice pe cât e cu puțință firii omenești. Acesta e semnul adevărat al inimii curate și dovada sigură prin care cunoaște cineva și măsurile curăției și se vede pe sine însuși ca într-o oglindă. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 71).

Ființa lui Dumnezeu este mai presus chiar și de ceea ce nu este în sens de depășire, precum este și mai presus de Dumnezeu. Căci neexistent, în sens de depășire, este ceea ce se vede duhovnicește prin simțirea minții. Iar aceasta nu e câtuși de puțin ființa lui Dumnezeu, ci slava și strălucirea nedespărțită de firea Lui, prin care se unește cu cei vrednici dintre îngeri și oameni. Nu numai atât, ci fiindcă precum îngerii, așa și oamenii văd pe Dumnezeu în felurile acestea și se unesc cu Dumnezeu și Îl laudă pe El, poate că și îngerul dacă și-ar povesti acea vedere mai presus de firea sa, ar spune cele spuse de Pavel. Deci aceste vederi ale sfinților, le știți numai Dumnezeu și cei ce stau sub lucrarea lor. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 312).

"Când sunt slab atunci sunt tare".

II Corinteni XII, 10

Bolile sunt folositoare celor începători în viața virtuoasă. Ele fac trupul neputincios, ca să-l ajute în vestejirea și în slăbirea aprinderii aflătoare în el; iar cugetul pământesc al sufletului, îl subțiază, în vreme ce-i întăresc și îi împuternicesc curajul. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 249).

"Cuvântul lui Dumnezeu s-a răstignit pentru noi din neputință și s-a ridicat din puterea lui Dumnezeu".

II Corinteni XIII, 4

"Nu a socotit bine, să știe nimic, decât pe Iisus Hristos și pe Acesta răstignit".

I Corinteni II, 2

"Dumnezeu ne-a ridicat și ne-a așezat pe noi împreună cu dânsul în cele cerești, întru Hristos Iisus".

Efesenii II, 6

Cuvântul lui Dumnezeu se face fiecăruia după măsura puterii lui. Astfel, se răstignește în cei care încep viața de evlavie prin fapte, pironind prin frica de Dumnezeu lucrările pătimase ale lor și învie și se înalță la ceruri în cei ce au dezbrăcat întreg omul vechi, care se strică prin poftelile amăgitoare și au îmbrăcat pe întreg cel nou, pe cel ce se zidește prin duhul după chipul lui Dumnezeu și s-au apropiat de Părintele harului din ei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 176).

"Îți este de ajuns harul Meu. Căci puterea Mea în neputințe se desăvârșește. Cu mare plăcere mă voi lăuda întru neputințele mele ca să se sălășuiască în mine puterea lui Hristos".

II Corinteni XII, 9

"Pe care-l iubește Domnul, îl ceartă și bate pe tot fiul pe care-l primește".

Pilde III, 12

Precum ceara dacă nu e încălzită și înmuiată multă vreme, nu poate primi pecetea întipărită în ea, așa și omul nu poate primi pecetea virtuții lui Dumnezeu dacă nu e cercat prin dureri și neputințe. [...] Apostolul numește neputințe năpustirile vrăjmașilor crucii, care se întâmplau neconținut lui și tuturor sfinților, ca să nu se înalțe de bogăția covârșitoare a descoperirii, ci să stăruiască mai degrabă prin smerenie în chipul desăvârșirii, păzind prin desele umiliri, cu evlavie, darul dumnezeiesc. Iar noi numim neputința, gândurile rele și slăbiciunile trupești. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 383).

"Puterea mea întru neputință se desăvârșește".

II Corinteni XII, 9

"Când sunt slab atunci sunt tare".

II Corinteni XII, 10

Cel ce vrea să afle voia dumnezeiască, trebuie să moară lumii întregi și voilor sale întru toate. De aceea nici un lucru îndoielnic nu trebuie să-l facă cineva sau să-l hotărască ca bun, afară de cazul că nu poate să trăiască sau să se mântuiască fără el. Să întrebe pe cei încercați sau să-și câștige asigurarea din credința cea tare și din rugăciune, înainte de a fi ajuns la desăvârșita nepătimire, care face mintea nebiruită și nemișcată, în tot lucrul bun. În felul acesta încheștarea poate fi mare, dar omul rămâne nevătămat. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 143).

Să nu părăsești rugăciunea din grija neputinței nici măcar o singură zi, până ce mai răsuflă. [...] Căci făcând așa te vei folosi

mai mult și rugăciunea te va ridica îndată cu împreuna-lucrare a harului. Fiindcă unde este mângâierea Duhului, neputința și trândăvia nu rămân. (Teolipt al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 72).

"Ca să nu mă înalț, datu-mi-s-a mie îmbolditor trupului, înger al satanei".

II Corinteni XII, 17

Cel născut după Duh este într-un anumit chip, desăvârșit, precum și pruncul zicem că este desăvârșit, prin aceea că are toate părțile întregului. Dar Domnul nu dă Duh și har, ca cineva să cadă în păcate. Ci oamenii înșiși își pricinuiesc lor rele, nepotrivindu-se harului și de aceea fiind cuprinși de rele. Căci omul poate aluneca și prin gândurile sale proprii și firești, neavând grijă sau purtându-se cu nepăsare sau cu închipuire de sine. [...] Și cei ce au atins asemenea măsuri sunt lipsiți de siguranță? De altfel, de nu va da omul prilej satanei, nu-l va stăpâni pe el cu sila. În afară de aceasta, cel dus cu sila nu se socotește că ține nici de partea lui Hristos, nici a celui potrivit. Dar cel ce stă lipit până la capăt de harul Duhului, chiar dacă s-a născut din Duhul, adică chiar dacă s-a făcut părtaș al Duhului Sfânt, partea lui va fi să umble după voia satanei. Căci fie că Domnul însuși, fie că satana l-a luat pe om cu sila, dacă nu se face el însuși pricină, nu va cădea nici în gheenă și nu va dobândi nici Împărăția. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 319).

"Dacă cereți probă că Hristos grăiește în mine".

II Corinteni XIII, 3

Precum lucrarea patimilor, care este duhul lumesc al amăgirii, al întunericii, al păcatului, se sălășluiește în omul care e plin de cuget trupesc, așa lucrarea și puterea Duhului luminos se

sălășluiește în omul sfințit potrivit celor spuse. Și iarăși: *"Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine"* (Galateni II, 20) și *"Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat"* (Galateni III, 27); iar Domnul zice: *"Vom veni Eu și Tatăl Meu și la el locaș ne vom face"* (Ioan XIV, 25). Acestea nu se fac în chip nearătat și nelucrător, ci se săvârșesc întru putere și adevăr întru cei învredniciți de ele. Căci legea întoarce mai întâi pe oameni prin cuvânt neipostativ, punându-le jugul greu și anevoie de purtat și neștiind să le dea nici un ajutor; și aceasta fiindcă nu era în stare să le dea puterea Duhului. *"Pentru că ceea ce era cu neputință legii, căci era slabă prin trup"*. Dar de la venirea lui Hristos, s-a deschis ușa harului celor ce au crezut cu adevărat și li se dă puterea lui Dumnezeu și lucrarea Duhului Sfânt. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 369).

"Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Duhului Sfânt să fie cu voi cu toți".

II Corinteni XIII, 13

Precum după legea bisericească cei căzuți în păcate trupești sunt opriți mai întâi de preot, apoi arătând pocăința trebuitoare sunt primiți la împărtășire, iar câți au trăit fără greșală și curat înaintează la preoție, și de la locul din afară se strămută înlăuntrul altarului, și se ridică în treapta de liturghisitori, și șezători lângă Domnul, așa trebuie să cugetăm și despre împărtășirea tainică a Duhului. [...]

Dumnezeiasca Treime se sălășluiește în sufletul curat, unindu-se cu el bunătatea dumnezeiască. Se sălășluiește nu ca ceea ce este, căci nu încapă nici în toată zidirea, ci întrucât este în stare omul să o primească. Dar când se abate cu voia de la petrecerea cea după Dumnezeu și întristează Duhul dumnezeiesc, mintea e scoasă și depărtată de la veselia duhovnicească. Harul dumnezeiesc, dragostea și toată lucrarea cea bună a Duhului, se retrage, iar omul acela e

predat necazurilor, ispitelor și duhurilor rele, până când sufletul va umbla iarăși drept, spre buna plăcere a Duhului. Apoi arătând pocăință, prin toată mărturisirea și smerenia, se învrednicește iarăși de cercetarea harului și primește veselia cerească, mai mult decât întâia oară. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 360).

"Căci acum caut bunăvoința oamenilor sau pe a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aș plăcea încă oamenilor, n-aș fi rob al lui Hristos".

Galateni I, 10

Ia aminte și la plecarea ta din fiecare ceas, cercetând amănunțit, în care parte înclini. Dacă spre Dumnezeu, pentru binele însuși, de dragul folosului sufletesc, șezi liniștindu-te sau cântând sau citind sau rugându-te sau lucrând orice altă virtute ca să nu fii furat fără să știi; ca nu cumva să te afli cu înfățișarea lucrător, iar cu felul lucrării și cu cugetarea să vrei să plăci oamenilor și nu lui Dumnezeu. Căci multe sunt cursele vicelanului și vede în ascuns înclinarea intenției, fără să fie băgat de seamă de cei mulți; și pururea vrea să fure lucrul în chip neștiut, ca ceea ce se face să nu se facă după voia lui Dumnezeu. Deci, chiar dacă te războiește fără slăbire și se năpustește asupra-ți fără rușine, tu ține-ți luarea aminte întărită către Dumnezeu și nu te lăsa furat des, oricât ar fi silită de acela înclinarea voinței să se împrăștie fără să vrea. În felul acesta, chiar dacă ar fi biruit careva fără voie, din neputință, este iertat și lăudat de Cel ce cunoaște intențiile și inimile. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 182).

"Ca să nu alerge sau să nu fie alergat în deșert".

Galateni II, 2

Precum părinții trupurilor sunt împătimiți de dragostea față de cei născuți din ei, la fel și mintea se alipește prin fire de cuvintele sale. Și precum celor mai împătimiți dintre aceia, copiii lor, chiar de vor fi în toate privințele cei mai de răs, li se vor părea cei mai dragălași și mai frumoși dintre toți, la fel minții nebune îi vor părea cuvintele ei, chiar de vor fi cele mai prostești, cele mai înțelepte dintre toate.

Înțeleptului însă nu-i apar așa cuvintele sale, ci când i se va părea că e mai sigur că sunt adevărate și bune, atunci se va încrede mai puțin în judecata lui. El ia pe alți înțelepți ca judecători ai cuvintelor și gândurilor sale ca "*să nu alerge sau să nu fie alergat în deșert*" și prin ei primește întărirea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 89).

"Iscoditor al slobozeniei fraților în Hristos".

Galateni II, 4

Cel ce ia înfățișarea prieteniei spre vătămarea aproapelui, este lup ce-și ascunde răutatea în piele de oaie. Acesta când află pe careva dintre ai lui Hristos comportându-se cu simplitate sau rostind vreun cuvânt naiv, îl răpește și-l sfâșie, vărsând nenumărate ocări asupra acelora peste ale căror cuvinte și chipuri de purtare dă năvală. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 132).

"Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine".

Galateni II, 20

Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl este în potență în toți cei ce cred; iar în lucrare, în cei ce au lepădat din dispoziția lor toată viața după firea sufletului și a trupului și au dobândit pe cea a duhului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 205).

"Nu lepăda harul lui Dumnezeu; căci dacă dreptatea vine prin Lege, atunci Hristos a murit în zadar".

Galateni II, 21

Dacă zicem că păcatul se desființează prin fapte atunci *"Hristos a murit în deșert"* și toate cele spuse sunt mincinoase. Și dacă aceștia spun că Botezul nu este desăvârșit, ci dobândesc desăvârșirea prin nevoințe, deșartă este pentru ei și legea libertății și toată legiuirea Noului Testament e desființată. Ba îl fac și pe Hristos nedrept, odată ce poruncește celor botezați să săvârșească fapte de-ale libertății câtă vreme ei sunt robiți de păcat împotriva voii. Iar harul lui Dumnezeu nu mai e în acest caz har, ci răsplata nevoințelor noastre. Căci dacă prin fapte scăpăm de păcat, atunci nu mai putem spune că prin har. Iar dacă prin har, fapta nu mai e faptă, ci poruncă a Celui ce ne-a eliberat și faptă a libertății și a credinței. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 275).

"Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat".

Galateni III, 27

Hristos fiind Dumnezeu desăvârșit a dăruit celor ce s-au botezat harul desăvârșit al Duhului, care nu primește nici un adaos de la noi, ci ni se descoperă și ni se arată potrivit cu lucrarea poruncilor, sporindu-ne credința *"până când toți am fi ajuns la unirea credinței, la bărbatul desăvârșit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos"* (Efeseni IV, 13). Așadar orice i-am aduce Lui după ce-am fost născuți din nou, a fost ascuns de mai înainte de El în noi precum s-a zis: *"Cine a cunoscut gândul lui Hristos sau cine l-a dat Lui ceva mai înainte ca să i se întoarcă după aceea ca răsplată? Pentru că de la El și pentru El și întru El sunt toate"*. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 309).

"Căci nu mai este în el elin sau iudeu, nici bărbat și femeie, nici rob sau slobod, ci toate și în toți este Hristos".

Galateni III, 28

Cel desăvârșit în iubire și ajuns la culmea nepătimirii nu mai cunoaște deosebirea între al său și al altuia, sau între a sa și a alteia, sau între credincios și necredincios, între rob și slobod sau peste tot între bărbat și femeie; ci, ridicat mai presus de tirania patimilor și căutând la firea cea una a oamenilor, privește pe toți la fel și are față de toți aceeași dragoste. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 61).

"A trimis Dumnezeu pe Duhul Fiul în inimile noastre, care strigă: Avva, părinte".

Galateni IV, 6

"Însuși Duhul mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu".

Romani VIII, 6

Vorbind de pârgă n-am înțeles vreo parte a întregului, nici vreo secțiune oarecare a Duhului (căci acesta nici nu se taie, nici nu se schimbă), ci am indicat capacitatea noastră de primire, întrucât nu putem face loc în noi întregii lucrări a Duhului, fără numai prin împlinirea poruncii desăvârșite, adică a morții (căci și moartea lui Hristos pentru adevăr este o poruncă a lui Dumnezeu). Deci precum soarele, fiind desăvârșit, trimite tuturor la fel raza sa desăvârșită, simplă și egală, dar pe urmă fiecare pe măsura în care are ochiul curățat, primește lumina, tot așa și Sfântul Duh pe cei care cred în El i-a făcut capabili de toate lucrările și darurile Sale încă în clipa Botezului, dar nu tuturor le-a dat să pună la fel în lucrare darurile, ci fiecăruia după vrednicia și pe măsura împlinirii poruncilor, adică pe cât mărturisește și face arătată prin fapte bune măsura credinței în Hristos. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 368).

Inima golită desăvârșit de închipuiri, va naște înțeleșuri dumnezeiești și tainice, care saltă în mijlocul ei, cum saltă peștii și se dau peste cap delfinii în marea liniștită. Și precum marea e mișcată de adierea subțire, așa adâncul inimii, de Duhul Sfânt. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 81).

Ceea ce mișcă, de pe urma nevoinței, de către Duhul dumnezeiesc, în suflet, face inima senină și strigă "Avva Părinte". Aceasta e fără chip și fără formă, dar nouă ne dă un chip prin strălucirea luminii dumnezeiești și o formă cuvenită, odată cu aprinderea Duhului dumnezeiesc. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 230).

"Și voi nu ați disprețuit încercarea mea, ce era în trupul meu, nici nu v-ați scârbit, ci m-ați primit ca pe un înger al lui Dumnezeu".

Galateni IV, 14

Nu sunt una și aceiași cei cărora lumea li s-a răstignit și cei ce s-au răstignit lumii. Celor dintâi le sunt cuie, postul și privegherea, iar celorlalți neaverea și disprețuirea. Dar fără cele de-al doilea, ostenele pentru cele dintâi sunt fără folos. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 317).

"O, de s-ar și tăia încaltea".

Galateni V, 12

Aceasta s-a zis în loc de: vor plânge și se vor lovi, ajunși la pocăința pentru păcatele pe care le-au săvârșit, tulburând pe credincioși. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 248).

"Să umblăm în duh și nu vom mai împlini pofta trupului".

Galateni V, 16

Să disprețuim cele vremelnice, ca nu cumva, luptând pentru ele cu oamenii, să călcăm porunca iubirii și să cădem din dragostea lui Dumnezeu. Să veghem să fim treji, să lepădăm somnul ușurătății. Să râvnim a păși pe urmele sfinților, atleți ai Mântuitorului; să imităm luptele lor, uitând pe cele dindărăt, și întinzându-ne spre cele dinainte. Să imităm drumul lor neodihnit, râvna lor aprinsă, stăruința în înfrânare, sfințenia neprihănirii, vitejia răbdării, neclintirea îndelungii răbdări, duiosia milei, netulburarea blândeții, căldura râvnei, nefățarnicia iubirii, înălțimea smereniei. [...] Să nu ne dedăm plăcerilor; să nu ne moleșim în cugetări, să nu ne întinăm conștiința. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 35).

Calea spre cunoștință este nepătimirea și smerenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul. Cel ce se ocupă neîncetat cu cele dinlăuntru este cumpătat. Dar nu numai atât, ci și contemplă, cunoaște pe Dumnezeu și se roagă.

Cel ce nu știe să umble pe calea duhovnicească, nu poartă grijă de cugetările pătimate; ci toată preocuparea lui se mișcă în jurul trupului. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 59).

Este îngăduit și începătorilor să se roage uneori cu toate cuvintele rugăciunii, alteleori cu o parte a ei, dar înlăuntru inimii și neîncetat. Căci după Sfântul Diadoh: *"Cel ce petrece pururea în inima sa, iese fără îndoială din cele frumoase ale vieții. Căci umblând în Duh, nu poate ști de poftele trupului. Pentru că unul ca acesta, făcându-și plimbările în cetatea întărită a virtuților, are virtuțile însăși ca păzitori la porțile viețuirii sale curate. De aceea, uneltirile dracilor împotriva lui rămân fără efect"*. Dar scrie Sfântul Isaac: *"Cel ce cercetează sufletul său în tot ceasul, se bucură în inima lui de descoperiri. Și cel ce-și adună vederea (contemplarea)*

lui înlăuntru, vede în sine strălucirea Duhului. Cel ce disprețuiește orice înălțare, vede pe Stăpânul său înlăuntru inimii sale". De aceea nu se cuvine a schimba mereu cuvintele rugăciunii, ca nu cumva, prin schimbarea și mutarea lor continuă, mintea să se obișnuiască cu nestatornicia și cu abaterile și să se facă ușor de furat și fără roade, ca pomii mereu mutați și sădiți în altă parte. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 119).

"Căci trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia ca să nu faceți cele ce ați voi".

Galateni V, 17

Pricinile războiului sunt cu deosebire trei și ele se nasc din toate și prin toate: deprinderea, reaua întrebuințare a lucrurilor și pizma și războiul dracilor, în urma îngăduinței. Iar răscoala sau pofta trupului împotriva sufletului și a sufletului împotriva trupului, înfățișează același chip în ce privește lucrarea și deprinderea, fie că e vorba de patimile trupului împotriva sufletului, fie că e vorba de virtuțile sufletului împotriva trupului. Iar uneori se luptă împotriva noastră cu cutezanță însuși vrăjmașul, fără să ție seamă de nimic și fără nici o pricină ca un nerușinat ce este. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 145).

Toată patima (afectul) ce există pentru un folos s-a dăruit de Dumnezeu. Și patimile trupești s-au pus în om spre folosul și spre creșterea lui. La fel și cele sufletești. Căci când trupul e silit să fie în afară de buna sa propășire prin lipsirea de cele ce-i sunt ale lui și să urmeze sufletului, el slăbește și se vatămă. Și când sufletul, părăsind cele ce sunt ale lui, urmează trupului și el se vatămă. [...]

Deci nimeni să nu hulească pe Dumnezeu că El a sădit patimile și păcatul în firea noastră. Căci El a pus în fire cele ce fac pe

fiecare să crească, dar când se împreună una cu cealaltă, atunci firea nu se află întru ale sale, ci în cele potrivnice. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 411).

"Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția".

Galateni V, 22-23

Cel ce a împreunat făptuirea cu cunoștința este un plugar vrednic de laudă, care își udă locușorul sufletului din două izvoare foarte limpezi. Căci cunoștința înaripează ființa tânără prin contemplarea celor mai înalte, iar făptuirea omoară mădularele cele de pe pământ: desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea. Iar fiind omorâte acestea, odrăslesc frumos florile virtuților, rodind roadele Duhului: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința, blândețea și înfrânarea. Și atunci acest înțelept plugar, după ce și-a răstignit trupul său împreună cu patimile și cu poftelile lui, va zice împreună cu propovăduitorul de Dumnezeu purtător: *"Nu mai trăiesc eu, ci trăiește în mine Hristos"* (Galateni III, 20). (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 125).

Depărtarea de lume, aduce adăpostirea lângă Hristos. Iar lume numesc alipirea de lucrurile supuse simțurilor și de trup. Cel ce s-a înstrăinat de acestea întru cunoștința adevărului se alipește de Hristos, câștigând dragostea Lui, pentru care, lepădându-se de toate ale lumii, a cumpărat mărghăritarul de mult preț, pe Hristos. (Teodolp al Filadelfiei, Filocalia 7, pag. 43).

"Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftelile".

Galateni V, 24

Ni s-a poruncit să răstignim trupul cu patimile și poftele lui, nu ca să ne sinucidem, omorând toată lucrarea trupului și toată puterea sufletului, ci pe de o parte ca să ne eliberăm de poftele și faptele cele rele și să ne facem fuga de ele neînțoarsă, iar pe de altă parte ca să ne facem bărbați ai poftelor Duhului ca Daniil (Daniil V, 23) viețuind și mișcându-se în ele cu cuget desăvâșit și mergând bărbătește tot înainte ca Lot cel ce a ieșit din Sodoma. Căci acesta mergând mereu înainte și rămânând nemișcat spre cele din urmă, s-a păstrat pe sine viu, pe când soția sa, întorcându-se spre cele dinapoi, a murit. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 256).

"Ceea ce va semăna omul, aceea va secera".

Galateni VI, 7

Să nu osândești pe omul pătimaș asemenea ție, când lunecă, nici să nu-l disprețuiești bătându-ți joc de el și spunând fără judecată cele ce nu se cuvin. Căci dacă tu care ai cunoștință și ești priceput, râzi de cel simplu și îl osândești, vei fi și tu vorbit de rău și osândit nu numai de cei înțelepți și cărturari, ci și de cei simpli și de femei și de copii. [...] Semănând de bună voie cele rele și secerând fără voie cele rele trebuie să ne minunăm de dreapta judecată a lui Dumnezeu. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 270).

De nu vrei să pătimești răul, să nu vrei nici să-l faci, pentru că lucrul dintâi urmează neapărat celui de al doilea. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 240).

"Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume".

Galateni VI, 14

Precum cel ce se află în afara casei nu vede pe cei aflători înăuntrul ei, așa nici cel răstignit lumii sau mort ei, nu mai are vreo simțire a lucrurilor din lume. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 72).

Lumea se răstignește omului, când omul se leapădă de lume și anume îmbrățișează viața singuratică și părăsește părinții, rudeniile, banii, averile, afacerile, târgurile. Atunci se răstignește lumea lui. Căci a părăsit-o. Aceasta e ceea ce spune Apostolul: "*Mie lumea s-a răstignit*". Apoi adaugă: "*și eu lumii*". [...] Adică când după izbăvirea de lucrurile din afară, se luptă chiar și față de plăceri, chiar față de poftele lucrurilor și față de voile sale și-și omoară patimile sale. Atunci se răstignește și el însuși lumii. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 488).

"Căci în Hristos Iisus nu mai este nici tăiere împrejur, nici netăiere împrejur".

Galateni VI, 15

Cel ce își trăiește viața în Hristos, s-a ridicat deasupra dreptății legii și a firii. [...] Prin tăierea împrejur a arătat dreptatea legală; iar prin netăierea împrejur a arătat dreptatea naturală. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 189).

"În duh să umblați" ș.u.

Galateni VI, 16

Cel ce petrece neîncetat întru cele dinlăuntru, este cumpătat rabdă îndelung, se milostivește și cugetă smerit. Dar nu numai atât, ci și contemplă, teologhisește și se roagă. [...]

Cel ce nu știe să umble pe calea duhovnicească, nu e cu grijă la gândurile pătimase, ci toată preocuparea lui se mișcă numai în jurul trupului. Iar urmarea e că sau petrece în lăcomia pântecelui, în neînfrânare, în supărare, în mânie și în pomenirea răului și prin aceasta i se întunecă mintea sau se dă la o nevoie fără măsură și-și tulbură înțelegerea. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 109).

"Ca Dumnezeu Domnului nostru Iisus Hristos, Tatăl slavei, să vă dea vouă duhul înțelepciunii și al descoperirii, spre deplina Lui cunoaștere,

Și să vă lumineze ochii inimii, ca să pricepeți care este nădejdea la care v-a chemat, care este bogăția slavei moștenirii Lui, în cei sfinți, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor".

Efeseni I, 17-18

"Și toate acestea li s-au întâmplat acelor, ca preînchipuiri ale viitorului și au fost scrise spre povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor".

I Corinteni X, 11

Cel ce a dat ființă întregii zidiri văzute și nevăzute numai cu puterea voinței Lui, a avut înainte de toți vecii, deci înainte și de facerea lumii, un plan prea bun și negrăit în legătură cu ea. Iar acesta a fost ca să se împreuneze El Însuși, fără schimbare, cu firea oamenilor, prin unirea adevărată într-un ipostas și să unească cu Sine în chip neschimbat firea omenească. Aceasta pentru ca El să devină om, precum numai El a știut, iar pe om să-l facă Dumnezeu prin unire cu sine. În acest scop a împărțit veacurile cu înțelepciune, rânduindu-le pe unele pentru lucrarea prin care S-a făcut pe Sine om, iar pe altele pentru lucrarea prin care face pe om Dumnezeu. Sfârșitul veacurilor mai dinainte hotărâte pentru lucrarea prin care s-a făcut pe Sine om, a ajuns la noi, sfatul lui Dumnezeu cu privire la întrupare aflându-și împlinirea prin înfăptuirea lui. La

aceasta gândindu-se dumnezeiescul Apostol și văzând că sfatul cu privire la veacurile hotărâte de Dumnezeu ca să se facă om s-a împlinit prin însăși întruparea lui Dumnezeu, Cuvântul, spune că *"la noi a ajuns sfârșitul veacurilor"*. Deci nu e vorba de toate veacurile gândite de noi, ci de cele rânduite pentru înfăptuirea tainei întrupării, care au ajuns la capătul lor prin hotărârea lui Dumnezeu.

Odată ce veacurile rânduite de mai înainte pentru lucrarea prin care Dumnezeu avea să se facă om, au luat sfârșit la noi, Dumnezeu împlinind cu adevărat întruparea Sa desăvârșită, trebuie să așteptăm de aici înainte celelalte veacuri ce vor veni, care sunt rânduite pentru lucrarea îndumnezeirii tainice și negrăite a oamenilor. În cursul lor ne va arăta Dumnezeu bogăția covârșitoare a bunătății Lui, lucrând desăvârșit în cei vrednici îndumnezeirea.

Căci dacă a ajuns la capătul lucrării tainice a înomenirii, făcându-se în tot chipul asemenea nouă afară de păcat și coborându-se până la cele mai de jos părți ale pământului, unde-l prăbușise pe om tirania păcatului, desigur că va ajunge și la capătul lucrării tainice de îndumnezeire a omului, făcând pe om în tot chipul asemenea Lui, afară de identificarea în ființă cu El și ridicându-l mai presus de toate cerurile, unde mărimea firească a harului îl cheamă, din pricina nesfârșitei bunătăți, pe omul care zace jos. [...]

Aceasta înseamnă *"în veacurile ce vor veni se va arăta în noi bogăția covârșitoare a bunătății lui Dumnezeu"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 69).

"Cei ce ați îmbrăcat pe Domnul Iisus Hristos, nu vă faceți grijă de trup spre poftă, făcând voile trupului și ale înțelegerii noastre în poftele inimilor noastre, în care ne mișcam odinioară".

Efesenii II, 3

De nesocotim poruncile lui Dumnezeu, revin în noi și păcatele iertate mai înainte și se răcește inima prin retragerea harului și

îndată se trimit în ea muștele păcatului sau gândurile viclene necurate și coborâtoare la cele de jos și murdăresc mintea conducătoare și tulbură inima și conștiința. (Cuv. Isايا Punicul, Filocalia 12, pag. 285).

"Pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătorilor și stăpâniilor, în ceruri".

Efesenii III, 10

Îngerii au știut despre întruparea viitoare a Domnului pentru mântuirea oamenilor. Ceea ce le-a rămas lor ascuns a fost modul necuprins al zămislirii Domnului, cum, fiind întreg în Tatăl și întreg în toate și toate umplându-le, era întreg în pântecul Fecioarei. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 229).

"Hristos locuiește în inimile noastre prin credință".

Efesenii III, 17

"Toate comorile înțelepciunii și ale cunoștinței sunt ascunse în El".

Colosenii II, 3

Atunci toate comorile înțelepciunii și ale cunoștinței sunt ascunse în inimile noastre. Și se vor face cunoscute inimii pe măsura curățirii fiecăruia prin porunci. Aceasta este comoara ascunsă în țarina inimii tale pe care nu ai aflat-o încă din pricina nelucrării. Căci de ai fi aflat-o ai fi vândut toate și ai fi cumpărat țarina aceasta. Dar acum, fiindcă ai părăsit țarina, te îngrijești de cele din jurul țarinii, în care nu se află nimic altceva decât spini și pălămidă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 110).

"Căci vom ajunge toți (adică cei mântuiți) la starea bărbatului desăvârșit, la măsura plinătății lui Hristos".

Efesenii IV, 13

Câtă vreme este cineva în viața aceasta, chiar de ar fi desăvârșit după starea de aici și în fapte și în contemplație, are numai în parte cunoștința, proorocia și arvuna Duhului, dar nu plinătatea însăși. Dar când va ajunge, după isprăvirea veacurilor, la sfârșitul desăvârșit, când se va arăta celor vrednici față către față, însuși Adevărul de sine stătător, nu va mai avea numai o parte din plinătate, ci va primi prin împărtășire însăși plinătatea harului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 202).

Din înfrânare și smerenie se naște nepătimirea; iar din credință cunoștința. De la acestea, sufletul înaintează apoi la dreapta socoteală și la dragoste. Iar cine și-a adunat în inimă dragostea dumnezeiască, zboară fără sfârșit prin aripile rugăciunii curate spre înălțimea ei, până va ajunge la cunoștința Fiului lui Dumnezeu. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 232).

Toți care sunt mai înainte rânduiți și scriși și numărați se vor adăuga și alipi la trupul lui Hristos. Atunci, ajuns întreg și nemailipsindu-i nici un mădular, se va împlini sau desăvârși. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 152).

Trei sunt treptele celor ce înaintează în suișul desăvârșirii: cea curățitoare; cea luminătoare și cea tainică sau desăvârșitoare.

Cea dintâi este a începătorilor; a doua a celor de la mijloc și a treia a celor desăvârșiți. Prin acestea trei, înălțându-se după rânduială, cel ce se sârguiește, crește spre vârsta lui Hristos.

Treapta curățitoare este a celor ce au început sfintele nevoințe. Propriu ei este lepădarea chipului omului pământesc, izbăvirea de

toată întinăciunea păcatului și îmbrăcarea omului nou, înnoit prin Sf. Duh. Lucrul ei este dezlipirea de cele materiale, subțierea trupului, fuga de toată pricina care aștă cugetarea spre patimă, grija la cele ce trebuie făcute. [...]

Treapta luminătoare este a acelor ce au înaintat de la luptele sfințite la cea dintâi nepătimire. Propriu ei este cunoștința lucrurilor, vederea sau contemplarea rașionilor zidirii și împărtășirea de Sf. Duh. Lucrul ei este curățira minții, produsă prin focul dumnezeiesc, dezvăluirea înțelegătoare a ochilor inimii și nașterea Cuvântului cu înaltele înțelesuri ale cunoștinței. [...]

Treapta tainică sau desăvârșitoare este a acelor ce au străbătut toate și au ajuns la măsura vârștei lui Hristos. Propriu ei este să taie văzduhul, să se ridice deasupra tuturor, să ajungă între cetele de sus ale cerurilor, să se apropie de Lumina primă și să cerceteze adâncurile lui Dumnezeu prin Duhul. Lucrul lor este să umple mintea care vede acestea cu rașionile providenței, ale dreptății și adevărului, ale tainelor și pildelor sfârșitului și ale înțelesurilor cuvintelor umbrite ale dumnezeieștii Scripturi. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 321).

Domnul nostru Iisus Hristos crește împreună cu vârștele duhovnicești ale celor ce se nevoieșc. Când sunt prunci și au nevoie de lapte, se zice că se alaptează El însuși cu laptele virtușilor începătoare ale deprinderii trupești, al cărui folos e prea puțin celor ce au crescut cu virtutea și leapădă pe încetul pruncia. Când au ajuns la tinerețe și mănâncă măncaarea tare a contemplației făpturilor, ca unii ce și-au exercitat simșurile sufletului, se zice că sporește și Hristos cu vârșta și cu harul și șade în mijlocul bătrânilor și le descoperă adâncuri acoperite de întuneric. Iar când au ajuns [...] la măsura vârștei deplinătășii lui Hristos, se zice că vestește El însuși tuturor cuvântul pocăinței și învață popoarele cele ale Împărăției cerurilor și se grăbește spre patimi. Căci acesta este sfârșitul oricăruia din cei ce s-au desăvârșit în virtuși, ca după ce a străbătut toate vârștele lui Hristos, să ajungă la pătimirea

încercărilor (ispitelor) asemenea crucii Aceluia. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 327).

Trebuie să avem în vedere și aceea că, deși Treimea întreit ipostatică a dumnezeirii, neslăbită de rațiunea unității s-a arătat pământului întreg mai pe urmă, proorocilor le-a fost cunoscută întocmai încă înainte de împlinirea vremii. Iar cei ce ascultau de ei au primit-o cu ușurință. Tot așa nu ne rămân nici nouă necunoscute înțelesurile mărturisirii celor propovăduite cu îndrăzneală și ale celor arătate mai înainte tainic în Duh, dacă suntem vrednici. Căci unii le-au cunoscut prin cercarea însăși și anume toți câți s-au lepădat de dragul vieții evanghelice, de avuția bunurilor, de slava oamenilor și de plăcerile lipsite de frumusețe ale trupului; ba nu numai atât, ci au și întărit această lepădare prin ascultarea de cei ce au ajuns la plinirea vârstei lui Hristos. Cei din urmă ocupându-se prin liniștire, fără griji, de ei înșiși și de Dumnezeu și prin rugăciune curată ajungând mai presus de ei înșiși și prin unirea tainică, cea mai presus de minte cu Dumnezeu, ridicându-se în El, au cunoscut cele mai presus de minte. Iar cei dintâi le-au cunoscut prin încredere și prin dragostea față de aceștia. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 413).

Noi primim deci în sânul dumnezeiesc, adică în sfințita cristelniță, în dar, harul dumnezeiesc cu totul desăvârșit. Dar, dacă pe urmă, prin reaua întrebuintare a celor vremelnice și prin grija de lucrurile vieții și prin ceața patimilor, îl acoperim pe acesta, cum nu se cuvine, nu este cu puțință, prin pocăință și prin împlinirea poruncilor dumnezeiești, să primim și să dobândim iarăși această strălucire mai presus de fire și să vedem în chipul cel mai limpede arătarea ei. Această arătare se descoperă pe măsura osteneții fiecăruia în credință. Dar înainte de toate prin ajutorul și prin bunăvoirea Domnului nostru Iisus Hristos. Căci zice Sfântul Marcu: *"Hristos fiind Dumnezeu desăvârșit, a dăruit celor botezați harul*

desăvârșit al Sfântului Duh. Căci, El nu primește adaos de la noi. Dar ni se descoperă nouă și ni se arată pe măsura lucrării poruncilor și ni se dăruiește adaos la credință, «până ce vom ajunge la unitatea credinței, la măsura vârstei plinătății lui Hristos» (Efeseni IV, 13). Deci, orice i-am aduce, odată renăscuți în El, este de la El și din El și era ascuns în El" (Sf. Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 309). (Filocalia 8, pag. 24).

Toată metoda și tot îndreptarul și felurimea faptelor s-au stabilit și rânduit, pentru că nu putem să ne rugăm în inimă în chip curat și neîmprăștiat. Căci după împlinirea acestora, cu bunăvoința și harul Domnului nostru Iisus Hristos, lăsând toate, ne unim mai presus de cuvânt în chip nemijlocit cu Cel Unul și unitar și unificator, cum s-a spus și de către vestitul cuvântător de Dumnezeu: *"Dumnezeu se unește cu «dumnezei» și se face cunoscut de ei; iar aceasta este iluminarea din ipostas a Duhului Sfânt în inimă"*. Ea se naște din rugăciunea curată și neîmprăștiată în inimă. Acest lucru se întâmplă rar și numai unul dintr-o mie se învrednicește, prin harul lui Hristos să înainteze până la această stare. Iar să plutească peste ea și să se învrednicească de rugăciunea curată și să ajungă la descoperirea tainelor veacului viitor, se învrednicesc foarte puțini care se aleg din generație în generație, prin bunăvoința lui Hristos. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 95).

"Mâniați-vă, dar nu păcătuți!"

Efeseni IV, 26

Numai atunci întrebuițăm mânia potrivit cu firea când o pornim împotriva gândurilor pătimase și iubitoare de plăceri. [...] *"Mâniați-vă, dar nu păcătuți!"* înseamnă aprindeți mânia asupra patimilor și asupra gândurilor rele și nu păcătuți săvârșind cele

puse de ele în minte. Acest înțeles îl arată cuvântul următor "*pentru cele ce ziceți întru inimile voastre, în așternuturile voastre, vă pocăiți*", adică atunci când vin în inima voastră gândurile cele rele scoateți-le afară cu mânie, iar după ce le veți fi scos aflându-vă ca pe un pat al liniștii sufletului, pocăiți-vă. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 110).

"Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte, căci pentru aceasta vine mânia lui Dumnezeu peste toți fiii neascultători".

Efesenii V, 6

Înainte de plâns și de lacrimi, nimeni să nu ne amăgească cu vorbe deșarte, nici să nu ne amăgim pe noi înșine. Căci încă nu este în noi pocăință, nici adevărată părere de rău, nici frică de Dumnezeu în inimile noastre, nici nu ne-am învinovățit pe noi înșine, nici n-a ajuns sufletul nostru la simțirea judecății viitoare și a chinurilor veșnice. Căci dacă ne-am fi învinovățit pe noi înșine și am fi dobândit acestea și am fi ajuns la ele, îndată am fi vărsat și lacrimi. Iar fără de acestea, nici învârtoșarea inimii noastre nu se va putea înmuia vreodată, nici sufletul nostru nu va dobândi smerenie, nici nu vom izbuti să ne facem smeriți. Iar cel ce nu s-a făcut astfel, nu se poate uni cu Duhul cel Sfânt, și cel ce nu s-a unit cu Duhul acesta prin curăție, nu poate să ajungă la vederea și cunoștința lui Dumnezeu și nu e vrednic să se învețe tainic virtuțile smereniei. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 67).

"Altădată erați întuneric, iar acum sunteți lumină întru Domnul; umblați ca fii ai luminii".

Efesenii V, 8

Virtutea trupească curățește trupul de poftele din el, în starea liniștii. Iar virtutea minții smerește sufletul și-l curățește de gândurile grosolane și pieritoare ca să nu le cugete pe acestea în chip pătimas, ci să se miște mai degrabă în contemplarea ce îi este proprie. Această contemplare (înțelegere) apropie sufletul de golirea minții, care se numește vederea nematerială. Și aceasta este virtutea duhovnicească. Căci ea ridică mintea de la cele pământești și o apropie de contemplarea cea dintâi a Duhului și o îndreaptă spre Dumnezeu și spre contemplarea slavei celei necuprinse, care este mișcarea gândurilor spre mărirea firii Lui. Ea o desparte de lumea aceasta și de simțirea ei. Iar prin aceasta ne întărim în nădejdea sădită în noi și în încredințarea aflată în ea.

Aceasta este încredințarea despre care a vorbit apostolul sau adevărarea de care se bucură mintea în chip înțelegător, prin nădejdea făgăduită nouă. Dar ce sunt acestea și cum e fiecare din ele vom spune în cele următoare.

Întâi despre viețuirea după Dumnezeu cea cu trupul. Fapte trupesti se numesc cele ce se săvârșesc pentru curățirea trupului prin lucrarea virtuții; ele sunt fapte arătate, prin care se curățește cineva de necurăția trupului.

Viețuirea prin cugetare este lucrarea inimii, făcută neîncetat cu grija la judecata sau la dreptatea lui Dumnezeu și la judecățile ce le va da El și rugăciunea neîncetată a inimii și gândul la pronia și la grija lui Dumnezeu, care se arată în lumea aceasta pentru fiecare în parte și pentru toate la un loc.

Viețuirea aceasta mai constă și în a lua seama la patimile cele ascunse ca să nu se ivească cumva vreuna din ele în latura cea ascunsă și duhovnicească. Această lucrare a inimii e deci ceea ce se numește viețuire prin cugetare. În această lucrare a viețuirii prin cugetare, care se numește făptuire sufletească, se subțiază inima și se desparte de părtașia cu viața fără rânduială, cea potrivnică firii. Pornind de aici, ea înțelege și deosebește în contemplarea celor create, pe cele zidite spre trebuința și creșterea trupului, prin a căror folosire se dă putere celor patru stihii din trup.

Viețuirea duhovnicească este o făptuire fără simțuri. [...] Când

aceasta e primită de mințile sfinților, se înlătură vederea în substanță a lucrurilor și grosimea trupului. De atunci vederea se face înțelegătoare. Căci vederea în ipostas și în substanță se numește vederea zidirii prime a firii. [...] Aceasta vede de mai înainte starea cea înaltă a bunățăților viitoare, care se dăruiește în libertatea vieții nemuritoare, în viețuirea de după înviere. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 87).

"Nimenea nu și-a urât trupul său".

Efeseni V, 29

"Îl strunește și-l târăște robit".

I Corinteni IX, 27

Nu trebuie dat trupului nimic mai mult afară de hrană și îmbrăcăminte, iar din acestea numai atât cât este de trebuință pentru a trăi. Așa își iubește cineva fără patimă trupul și-l hrănește ca pe un slujitor al celor dumnezeiești și-l încălzește numai cu cele ce-i împlinesc cele de trebuință. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 78).

"Suntem os din oasele Lui și carne din carnea Lui".

Efeseni V, 30

"Din plinătatea dumnezeirii Lui, noi toți am luat har peste har".

Ioan I, 16

"Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea dumnezeirii".

Coloseni II, 9

Căci primind Duhul Stăpânului și Dumnezeuului nostru, ne facem părtași de dumnezeirea și de ființa Lui. Și mâncând atotneprihănitul Lui trup, adică dumnezeieștile Taine, ne facem cu

adevărat în chip deplin contrupești și înrudiți cu El. [...] Ajunși astfel ne facem asemenea după har iubitorului de oameni Dumnezeu și Stăpânului nostru însuși, restabiliți și reînnoiți cu sufletul; și suntem făcuți nesticăcioși și ca înviați din morți. Căci văzându-L pe Cel ce a binevoit să se facă asemenea nouă și fiind văzuți de El ne-am învrednicit să ne facem asemenea Lui, așa cum se întâmplă cu cineva care vede de departe fața prietenului și vorbește cu el și i se adresează și aude glasul lui. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 133).

"Taina aceasta mare este, iar Eu vorbesc gândind la Hristos și la Biserică".

Efeseni V, 32

Cu adevărat mare și mai mult decât mare este și va fi taina aceasta, căci comuniunea și unirea, intimitatea și rudenia ce o are femeia cu bărbatul și bărbatul cu femeia, aceeași o are în chip vrednic de Dumnezeu și mai presus de orice înțeles și cuvânt și Stăpânul și Făcătorul tuturor cu întreaga Biserică, ca și cu o femeie unindu-se cu ea în chip neprihănit și mai presus de cuvânt, fiind și împreună viețuind în chip nedesfăcut și nedespățit cu ea, ca și cu una ce este preaiubită și preadragă.

Așa și Biserica s-a lipit unindu-se cu preaiubitul ei Dumnezeu, ca un trup întreg cu Capul ei propriu. Căci precum trupul nu poate trăi fără capul concrecut cu el, așa nici Biserica credincioșilor, adică a fiilor lui Dumnezeu celor scriși în ceruri (Evrei XII, 23) nu poate fi un trup deplin și întreg al lui Dumnezeu, fără Cap sau fără Hristos și Dumnezeu; nu poate trăi viața adevărată și nepieritoare, dacă nu e hrănită în fiecare zi cu pâinea cea cerească (Matei VI, 11). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 149).

"Nu ne este nouă lupta împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva căpeteniilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhului răutății răspândite în văzduhuri".

Efesenii VI, 12

"Stați împotriva diavolului și va fugi de la voi".

Iacob IV, 7

"Dușmanul vostru umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".

I Petru V, 8

Altceva este păcatul lui Adam, altceva Satana, altceva momeala satanei și altceva gândurile noastre rele, chiar dacă își au punctul de plecare în momeală. Satana este însuși ipostasul diavolului, care a încercat să-l ispitească chiar și pe Domnul. Păcatul lui Adam este călcarea poruncii de către primul om. Momeala aruncată de satana este arătarea unui lucru rău în forma exclusivă a unui gând. Ea folosește puținătatea credinței noastre ca prilej să se apropie de mintea noastră. Căci dacă am primit porunca să nu ne îngrijim de nimic, ci să păzim cu toată străjuirea inima noastră și să căutăm împărăția Cerurilor, aflătoare înlăuntrul nostru, îndată ce se depărtează mintea de inimă și de căutarea amintită, dă loc momelii diavolului și se face în stare să primească șoapta lui cea rea. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 298).

"Căci nu este lupta noastră împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătorilor, a domniilor, a stăpânilor lumesti ai întunericului veacului acesta, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri".

Efesenii VI, 12

Cele patru începătorii sunt acestea: chipul de patru feluri, care este vrăjmășia. Pe ele le-a făcut să dispară Sfântul Cuvânt al lui

Dumnezeu, precum s-a scris că piatra care a zdrobit chipul, s-a făcut Munte mare și a umplut tot pământul. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 84).

Înșușirea bărbăției nu stă în a birui și a asupra pe aproapele. Căci aceasta este semeție și se află deasupra bărbăției. Dar nici în a fugi de frica ispitelor de lucrările și de virtuțile cele după voia lui Dumnezeu. Căci aceasta este lașitate și se află dedesubtul bărbăției. Bărbăția înseamnă a stăruii cu răbdare în tot lucrul bun și a birui patimile sufletului și ale trupului. Fiindcă nu este lupta noastră împotriva trupului și a sângelui sau împotriva oamenilor, ca la iudeii de odinioară, la care cel ce biruia în războaie pe cei de alt neam făcea lucrul lui Dumnezeu, ci împotriva începătoriilor și stăpânirilor, adică a dracilor nevăzuți. Iar cel ce luptă biruie duhovnicește sau e biruit de patimi. Căci războiul acela era numai chipul războiului nostru. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 246).

Deoarece lupta noastră nu este împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătoriilor, a stăpâniilor întunericului veacului acestuia, a duhurilor răutății în cele cerești, a stăpânitorului văzduhului, e potrivit ca cei ce ne războiesc puterile noastre sufletești întru ascuns să fie văzuți ca o altă lume mare a firii. Căci cele trei căpetenii care se împotrivesc celor ce se nevoiesc se războiesc împotriva celor trei părți ale omului. Fiecare este războit de ele din partea din care lucrează și înaintează. Balaurul, căpetenia adâncului, se ridică cu război împotriva celor ce au luare aminte din inimă, ca unul ce-și are puterea îndreptată spre pofta de la brâu și de la buric. El ascute împotriva lor, prin uriașul uitării plăcute, puterile arzătoare ale săgeților aprinse, și având pofta din om ca o altă mare și ca un alt adânc, pătrunde și se târăște în ea, o tulbură și o umple de zoaie, făcând-o să fiarbă. Apoi o aprinde spre împreunări și o inundă prin torente de plăceri, dar nu o umple

niciodată, fiind nesăturată. Iar stăpânitorul lumii acesteia se împotrivesc celor ce se îndeletnicesc cu virtutea prin fapte, dând luptă împotriva iușimii. Pregătindu-și prin uriașul lenii și al nepăsării toate farmecele patimilor, poartă război de gând cu iușimea ca și cu o lume, ca într-un teatru sau loc de întrecere, biruind sau fiind biruit de cei ce luptă cu el pururea bărbătește și pricinuindu-le cununi sau rușine înaintea îngerilor. El își mână neîncetat rândurile lui de bătaie împotriva noastră, războindu-se cu noi.

În sfârșit, stăpânitorul văzduhului, năvălește asupra celor a căror înțelegere se îndeletnicește cu vederea sau cu contemplația, făurind năluciri, ca unul ce este aproape de latura rațională și înțelegătoare, împreună cu duhurile răutății din văzduh. Prin uriașul neștiinței, tulbură cugetarea îndreptată în sus ca pe un alt cer rațional și punând înaintea ei plâsmuirile și nălucirile cețoase ale duhurilor, pe care le înfățișează amăgitor ca pe niște fulgere, trăsnete, furtuni și bubuituri, vără spaima în ei. Deci fiecare se împotrivesc alteia, războindu-i prin una din cele trei părți ale sufletului. Și prin ceea ce poartă cineva război, prin aceea și câștigă. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia VII, pag. 141).

Referitor la trebuința de a purta cu bărbăție și de a înfrunta cu răbdare încercările felurite și de multe chipuri, Sfântul Pavel zice: [...] *"Dacă sunteți fără certare, de care s-au făcut părtași toți, iată că sunteți nelegitimi și nu fii"* (Evrei XII, 8). Și: *"Pe care-l iubește Domnul, îl ceartă și bate pe tot fiul pe care-l primește"* (Evrei XII, 6). Fratele Domnului zice și el: *"Bărbatul neispitit este necercat"* (Iacob I, 12). [...]

"Cearcă-mă Doamne și mă ispitește" (Psalmul XXV, 2). Căci n-a zis: *"Certarea ta m-a nimicit pe mine, ci m-a îndreptat până la sfârșit"* (Psalmul XVII, 39).

Nici nu cerceta pricina încercărilor tale, de unde vin, ci roagă-te numai lui Dumnezeu să le porți cu mulțumire, cum zice Sfântul Marcu: *"Venind încercarea, nu căuta de ce și prin cine a venit, ci*

caută să o rabzi cu mulțumire și fără să fii minte răul". Și iarăși: "Dacă nu e ușor să afli pe vreunul să placă lui Dumnezeu fără să fie încercat, se cade să mulțumim lui Dumnezeu pentru tot ce ni se întâmplă". [...]

Luptătorii sunt încercați ca să-și sporească puterea lor; cei încrezuți sunt încercați pentru ca din cele ce-i vatămă, să învețe să se păzească pe ei; cei adormiți sunt încercați pentru ca să fie ajutați să se trezească; cei depărtați de Dumnezeu sunt încercați pentru ca să se apropie de El; cei ai lui Dumnezeu sunt încercați pentru ca să se sălășluiască cu îndrăznire în casa Lui. Nici un fiu neîncercat nu primește bogăția casei tatălui său ca să fie ajutat de ea. De aceea Dumnezeu încearcă mai întâi și bate, apoi își arată darul. Slavă Stăpânului care prin doctorii amare ne dă bucuria sănătății. Nu e om care în vremea încercării să nu se obosească. Și nu este cineva căruia să nu i se pară amară vremea în care e adăpat cu fiera încercărilor. Dar fără acestea nu e cu puțință să se dobândească o sănătate puternică. Însă a le răbda nu stă în puterea noastră (I Corinteni X, 13). Căci de unde ar avea vasul de lut puterea să oprească curgerea apei, dacă nu l-ar întări focul dumnezeiesc? Dacă ne supunem rugându-ne cu smerenie, cu dorință neîntreruptă și cu răbdare, toate le vom primi în Hristos Iisus Domnul nostru. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 53).

"Stați deci bine, încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul și îmbrăcând platoșa dreptății și încălzându-vă picioarele spre gătitura Evangheliei păcii, luând peste toată pavăza credinței, întru care veți putea stinge toate săgețile cele aprinse ale vicelanului; luați coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

Efeseni VI, 14-17

A lupta este altceva decât a fi dus în robie. Fiindcă lucrul al doilea arată o durere cu sila, iar cel dintâi o luptă cu puteri egale.

De aceea Apostolul zice că diavolul se năpustește asupra sufletelor purtătoare de Hristos cu săgeți aprinse. Căci cel ce nu este stăpân pe potrivnicul său are trebuință numaidecât de săgeți ca să-l poată birui și supune pe cel ce se luptă cu el din depărtare, prin trimiterea săgeților. Deci satana, fiindcă nu se poate încuiba în mintea celor ce se nevoiesc ca mai înainte, dată fiind prezența harului, călărește pe mustul cărnii ca unul ce e cuibărit în trup, ca prin firea ușor de mânuit a acestuia să amăgească sufletul. De aceea trebuie să uscăm trupul cu măsură ca nu cumva prin mustul lui să se rostogolească mintea pe lunecușul plăcerilor. Deci se cuvine să ne încredințăm că mintea celor ce se nevoiesc stă sub lucrarea luminii dumnezeiești, de aceea și slujește legii dumnezeiești și se veselește cu ea. Iar trupul primește cu plăcere pentru firea lui ușor de mânuit duhurile rele; de aceea și alege să slujească răutății lor. Deci mintea nu este un sălaș comun al lui Dumnezeu și al diavolului. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 373).

"Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu".

Efesenii VI, 17

Dumnezeu a judecat că trebuie să-și pregătească prin Duhul Său din neam în neam prooroci și prieteni pentru clădirea Bisericii Sale. Dacă șarpele cel vechi și-a vărsat veninul păcatului în urechile oamenilor, iar prin el se pricinuieste pieirea sufletelor, cum nu va ridica Cel ce a zidit inimile noastre una câte una, câte un sărac din puținătatea pământului? El ridică din gunoiul patimilor câte un sărac care poartă sabia Duhului, adică cuvântul lui Dumnezeu spre ajutorarea moștenirii Lui. Deci cei ce au început să se smerească, lepădându-se de ei înșiși, se ridică spre înălțimea cunoștinței și primesc de sus cuvânt de înțelepciune, ca să binevestească cu putere de la Dumnezeu, mântuirea Bisericii Sale. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 269).

"Sunt strâns din două părți: doresc să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos și aceasta e cu mult mai bine".

Filipeni I, 23

Făptuitorul dorește să se dezlege din pricina ostenețelor și să fie cu Hristos. Iar contemplativul voiește mai bine să rămână în trup, atât pentru bucuria pe care o primește din rugăciune, cât și pentru folosul ce-i vine de aici aproape. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 308).

"Dar cele ce îmi erau mie câștig, acestea le-am socotit pentru Hristos pagubă".

Filipeni III, 7

Există o pace mai mult părută decât adevărată. E cea a trupului care se desfată, care pricinuiește multă grijă sufletului, chiar dacă pentru o vreme ia înfățișarea prefăcută a liniștii. Și există o pace a simțurilor, produsă de închiderea și de fuga lor de toate, care este urmată de liniște. Dar și aceasta, măcar că e neasemănat mai bună decât cea dintâi, e de scurtă durată. Căci, când sufletul e tulburat de gânduri, pătimizește întreg omul, ca și atunci când e tulburat trupul. Dar există pacea a treia, mai presus de a simțurilor și a trupului. Ea constă în liniștea puterilor sufletului și a omului dinlăuntru. Ea vine din purtarea și sânguința cea bună, din rugăciunea mai curată, din plânsul mai dulce, din rostirea cu plăcere a cuvintelor dumnezeiești.

Dar aceasta încă nu înseamnă desăvârșirea păcii. Căci precum trâmbițașul sau cântărețul la chitară nu poate rămâne neîncetat la lucrul său, deoarece suferind în chip necesar uneori de osteneala mâinilor și alteori din pricina vreunei neputințe sau a unei împrejurări de boală, trâmbițașul nu poate trâmbița și cântărețul la chitară nu poate mișca totdeauna cu putere coardele, așa și sufletul care-și cârmuiește în chip armonios puterile sufletului, nu rămâne

totdeauna neschimbat în starea aceasta, ci uneori e stingherit de vreo mânie, stârnită cu voie sau fără voie de ceva sau de vreo dorință de schimbare și de trândăvie, fiind una dintre făpturi și aflându-se legat cu grăsimea și cu greutatea trupului. Dar când primește prin har prezența Celui nefăcut, care a făcut toate și se împărtășește de Duhul neschimbat și de viață făcător, se umple de o viață preschimbată și minunată, pricinuită de Duhul de viață făcător și se bucură de o viață mai presus de fire și cu totul neschimbăcioasă. Și precum viază datorită puterii de viață făcătoare, așa și vede, căci Duhul de viață făcător e și lumină. Și se bucură văzând cele mai presus de fire ale Celui mai presus de fire și se bucură de pacea care întrece toată mintea, datorită lucrării de înviore și luminii mai presus de minte a Celui mai presus de minte și bucuriei tainice de cele văzute.

În această pace, sufletul nu se schimbă câtuși de puțin, nici nu suferă de oboseală, nici nu e tulburat de cursele și de uneltirile vrăjmașului, ci privește într-o mișcare neîncetată pe Dumnezeu și cele din jurul Lui, prin puterea și mișcarea și prin voia lui Dumnezeu și a Duhului neobosit care lucrează în inimă din temelie ei ipostatică (personală) nu cum își închipuie unul sau altul, ci cum singur Duhul știe, care *"cercetează și cunoaște adâncurile lui Dumnezeu"* (I Corinteni II, 10) și învață pe cei părtași de El, printr-o simțire a sufletului. Deci până ce ne sârguim să aprindem în noi, printr-o viețuire liniștită, harul Duhului și nu-L stingem, și până ce suntem plini de sfințenia și de pacea negrăită și mai presus de fire a lui Dumnezeu în Treime, purtăm cu adevărat, în smerenie, iubire și rugăciune, pacea trupului și a duhului și a sufletului în chip neobosit.

Căci pacea cu osteneală nu e încă pacea desăvârșită, ci pricinuitoare a celei desăvârșite. Cea desăvârșită [...] se trăiește cu totul fără osteneală, în odihna sabatismului desăvârșit și a odihnei în Hristos. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 332).

"Cât pentru noi cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor pe Domnul Iisus Hristos".

Filipeni III, 20

Dracul curviei nu încetează a război pe om, până nu va crede omul cu adevărat că nu prin străduința și nici prin osteneala sa, ci prin acoperământul și ajutorul lui Dumnezeu se izbăvește de boala aceasta și se ridică la înălțimea curăției. Fiindcă luciul acesta este mai presus de fire și cel ce a călcat întărâtările trupului și plăcerile lui ajunge într-un chip oarecare afară din trup. De aceea este cu neputință omului să zboare cu aripile proprii la această înaltă și cerească cunună a sfințeniei și să se facă următor îngerilor, de nu-l va ridica de la pământ și din noroi, harul lui Dumnezeu. Căci prin nici o altă virtute nu se aseamănă oamenii cei legați cu trupul mai mult cu îngerii cei netrupești, decât prin neprihănire. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 100).

"Și pacea lui Dumnezeu, care covârșește orice minte, să păzească inimile voastre, întru Hristos Iisus".

Filipeni IV, 7

Este cu neputință minții să aibă pace în vremea rugăciunii, dacă nu și-a făcut prietene înfrânarea și dragostea. Căci cea dintâi luptă să risipească dușmănia trupului împotriva sufletului, iar cea de-a doua, cea împotriva aproapelui, de dragul lui Dumnezeu. De aceea venind Pacea, care covârșește orice minte, a făgăduit să-și facă locaș în cel ce a făcut pace în sine (Ioan XIV, 23). (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 318).

Obârșia și maica tuturor însușirilor și mai presus de cuvânt este mai înainte pomenita liniște, însoțită de luarea aminte și de rugăciune întru toată negrija. Acestea au ca o vatră de temelie și ca

o pavază de nebiruit, împlinirea după putere a tuturor poruncilor îndumnezeitoare. Iar din negrijă, din liniște, din luare aminte și din rugăciune se naște în inimă mișcarea plină de căldură care arde patimile și pe demoni și curățește inima ca într-un cuptor. Și din aceasta, dorul și dragostea nesăturată de Domnul Iisus Hristos. Iar din acestea dulcea curgere a lacrimilor din inimă, ca dintr-un izvor, care ca un esop curăță sufletul și trupul, prin pocăință, prin iubire, mulțumire și mărturisire, umplându-le de ele. Din acestea se nasc seninătatea și pacea gândurilor, care n-au margine, ca una ce întrece toată mintea. Iar din acestea, lumina strălucitoare ca zăpada. Și, la sfârșit, nepățimirea și învierea sufletului înainte de cea a trupului.

Și alcătuirea nouă a chipului și reîntoarcerea omului la chipul și asemănarea sa, prin făptuire și vedere, potrivit acestora, prin credință, nădejde și dragoste; și odată cu aceasta, întinderea întreagă a lui spre Dumnezeu, unirea nemijlocită cu El, ieșirea din sine, oprirea și odihna în timpul de față, ca în oglindă și în ghicitură și în arvună, iar în cel viitor împărtășirea în chip desăvârșit și bucuria în veci de vederea lui Dumnezeu față către față. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 217).

"Știu să fiu și smerit, știu să am și de prisos; în orice și în toate m-am învățat să fiu sătul și flămând și în belșug și în lipsă. Toate le pot întru Hristos, Cel care mă întărește".

Filipeni IV, 12-13

Iar semnul nepățimirii poate acesta este: a rămâne în toate netulburat și fără teamă, ca unul ce a primit să poată toate prin harul lui Dumnezeu, nemaiaivând nici o grijă de trup. Unul ca acesta se va nevoi cu toată silința și va ajunge la odihna deprinderii. Dar mulțumind, iarăși se apucă de altă silință ca să se afle pururea războit și biruind întru smerenie. Aceasta este sporirea omului. Căci cele ce se fac fără silire, nu sunt fapte, cum zice Sf. Isaac, ci mai degrabă daruri. Iar dacă după prima osteneală a și

venit odihna, ea este plata înfrângerii și nu trebuie să te lauzi cu ea. Căci nu cei ce iau plata sunt lăudați, ci cei ce se silesc în lucrare și nu iau nimic. Toate câte le-am face și toate prin câte i-am mulțumi Făcătorului de bine, le datorăm Lui, ba cu mult mai multe, deoarece El nu are lipsă de nimic și nici trebuință de ceva, dar noi nu putem să facem vreun bine fără El. Cel ce s-a învrednicit să-L laude, câștigă mai degrabă El ca unul ce a luat un dar mare și vrednic de laudă. Și cu cât mai mult Îl preamărește, cu atât se face mai dator și sfârșit sau încetare a cunoașterii lui Dumnezeu sau a mulțumirii sau a smereniei sau a dragostei nu află. Căci acestea nu sunt ale veacului acestuia ca să aibă sfârșit, ci din veacul acela fără de moarte care sfârșit nu are, ci mai degrabă o creștere a cunoștințelor și a darurilor. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 117).

Trei hotare are mâncarea: înfrânarea, îndestularea și săturarea. Înfrânarea stă în a se scula cineva flămând de la masă; îndestularea, în a mânca atât cât să nu rămână flămând, dar nici să nu se îngreuneze; iar săturarea stă în a se îngreuna puțin. Iar dacă mai mănâncă cineva după ce s-a săturat, a deschis poarta lăcomiei pântecelui, prin care intră curvia. [...] Căci numai cei desăvârșiți sunt în stare, după apostol, a și flămânzi și a se și sătura și a avea putere în toate. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 194).

"Toate le pot întru Cel ce mă întărește pe mine Hristos".

Filipeni IV, 14

"Și răspunzând îngerul i-a zis: Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Prea Înalt te va umbri..."

Luca I, 35

De ai dobândit cumva prea înțeleapta lucrare a celui ce a zis întru simțire *"Toate le pot întru Cel ce mă întărește pe mine Hristos"*, de a venit peste tine Duhul Sfânt ca o rouă curățitoare, de

te-a umbrit puterea răbdării Celui Prea Înalt, încinge ca un bărbat (ca Hristos Dumnezeu) mijlocul tău cu ștergarul ascultării și ridicându-te de la cina liniștii, spală picioarele fraților cu duh smerit, mai bine zis, tăvăleşte-te sub picioarele soților tău cu cuget sporit; pune portar neîndurat și neadormit în poarta inimii tale; ține-ți mintea cea greu de ținut în trupul tău supus împrăștierii; ține liniștea minții în măduarele ce se mișcă și se clatină, care e lucrul cel mai minunat dintre toate; fă-ți sufletul netulburat în mijlocul tulburărilor, oprește-ți limba înfuriată, gata să sară la împotrivire.

(În toate aceste recomandări se cere un lucru paradoxal, dar cu atât mai greu: măduarele trupului se mișcă sub puterea ispitelor, dar mintea trebuie să-și păzească liniștea și deci puterea de a nu se tulbura și de a nu se lăsa purtată de ele. Mintea trebuie să rămână neclintită ca o stâncă, în mijlocul valurilor ce o asaltează). (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 99).

"Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura".

Coloseni I, 15

"Care fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui..."

Evrei I, 3

"Toate câte are Tatăl ale Mele sunt; de aceea am zis că din al Meu ia și vă vestește vouă".

Ioan XVI, 15

"Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine...?"

Ioan XIV, 10

Fie că le grăiește cineva care voiește să le grăiască, fie că le gândește, fie că le vede mintea contemplativă, cinci sunt rațiunile (înțeleșurile) privitoare la Iisus cel întrupat: a slavei; a iubirii; a harului; a păcii și a odihnei.

Rațiunea (înțeleșul) slavei se cunoaște din aducerea la ființă a celor văzute și gândite, pentru că *"toate printr-Însul s-au făcut și*

fără de Dânsul, nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut" (Ioan I, 3), fie veacuri și cele din veacuri, adică toată podoaba cea mai presus de ceruri și cu atât mai mult cele vremelnice. Iar mai mare decât aceasta este slava pe care o are ca Cel ce e de o fire și șade pe același tron cu Dumnezeu Tatăl și cu Duhul, fiind "*chipul Dumnezeului nevăzut*" (I Coloseni I, 15) și "*strălucirea slavei Lui*" (Evrei I, 3); având prin fire, "*toate câte le are Tatăl*" (Ioan XVI, 15); pentru aceasta este "*întru Tatăl și Tatăl întru El*" (Ioan XIV, 10).

Rațiunea (înțelesul) iubirii se vede în aceea că "*Cuvântul trup s-a făcut și s-a sălășluit întru noi*" (Ioan I, 14). Iar a harului se vede din vărsarea și darul Duhului de viață făcător în noi; căci "*din plinătatea Lui noi toți am luat și har peste har*" (Ioan I, 16). A păcii pentru că s-a făcut binevestitor al păcii "*celor de aproape și de departe*" (Efeseni II, 17) "*făcând pace*" (Efeseni II, 15) și "*împăcând cele din ceruri cu cele de pe pământ*" (Coloseni I, 20); "*pentru aceea și Tatăl ne-a ridicat și ne-a așezat împreună cu El întru cele cerești*" (Efeseni II, 6) în Hristos.

A odihnei pentru că prin El ne-am făcut în chip neîndoielnic moștenitori ai lui Dumnezeu, vrednicie decât care nu e alta mai mare, nici la fel de covârșitor mai presus de infinitate.

Astfel, povățuită prin cele cinci rațiuni amintite, mintea vede (contemplă) în Duh și adevăr în Treimea cea Una, trei rațiuni unite ca sfârșitul minunat al unui unic scop. Așa înaintează spre arătări vădite ale lui Dumnezeu și spre înțelegeri dumnezeiești în viețuirea potrivită cu Dumnezeu singur, pe cât e cu putință, prin iubire, înfrânare, priveghere, citire și rugăciune, cu cuget smerit și supus și cu dreptate negrăită, neslăbind nicidecum din luarea aminte și din frica unită cu ea. Și așa se împărtășește în chip negrăit de multe și foarte strălucite daruri ale Duhului, în iubire sfântă, în bucuria inimii, în pacea mai presus de fire și în bunătățile ce le însoțesc cu adevărat și slujește ca locaș sfânt și ca moștenitor nou al lui Dumnezeu și totodată ca dumnezeu prin voia lui Dumnezeu și prin har. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 285).

"Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El și pentru El".

Coloseni I, 16

E un lucru foarte minunat că după ce Tatăl a zidit în Duhul, prin Cuvântul dumnezeiesc, toate cele supuse simțurilor și cunoscute cu mintea, Treimea însăși locuiește și umblă (II Corinteni V, 16) și petrece în chip vădit în cugetul omenesc. Căci e mare minune că fiecărui credincios evlavios i se trimite un înger de către dumnezeirea întreit ipostatică. Dar să binevoiască să vină și însăși Treimea, nesfârșită în putere și de viață făcătoare în om și să-l întărească și să lucreze în chip dumnezeiesc și duhovnicesc în el, e cu totul mai presus de orice minune. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 360).

"În care sunt ascunse comorile înțelepciunii și ale cunoștinței și în care locuiește toată plinătatea Dumnezeirii trupești".

Coloseni II, 3, 9

Dacă petreci pururea în inima ta cu cuget smerit, cu pomenirea morții, cu învinuirea de sine, cu împotrivire și cu chemarea lui Iisus Hristos și umbli cu luare aminte în fiecare zi cu aceste arme, pe cale strâmtă, dar aducătoare de bucurie și de desfătare a minții, vei ajunge la sfintele vedenii (contemplații) ale Sfinților și îți se vor lumina taine adânci de către Hristos. Căci vei simți lângă Hristos că Duhul Sfânt saltă în sufletul tău. Pentru că de la El se luminează mintea omului să privească cu fața descoperită. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 48).

Căci Dumnezeu nostru Cel în trei ipostasuri se numește viața noastră după cauză. Iar când viața dumnezeiască este gândită nu din punctul de vedere al cauzei, nici ca pentru altul, ci în afară de vreo legătură silită și prin ea însăși, aceasta nu este altceva decât Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Deci [...] Dumnezeu este necreat nu numai după ființă și după ipostasuri, ci și lucrarea dumnezeiască a Celor Trei. Căci noi mărturisim un singur Dumnezeu în trei ipostasuri, având o singură ființă și putere și lucrare și toate celelalte câte se contemplă în jurul ființei. Iar Acestora Li se zice, după Scriptură și totalitatea și plinătatea dumnezeirii, fiind contemplate și cugetate la fel în fiecare din cele trei sfinte ipostasuri. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia VII, pag. 501).

Trei ordini treimice de taine vede, îndeobște, mintea sănătoasă în jurul lui Dumnezeu: personală, naturală și cea care urmează celei naturale. Treimea cea dintâi îi dăruiește minții descoperirea ei mai ales din Sfintele Scripturi. Cea naturală se contemplă și din înțelegerea fapturilor. Iar cea care urmează celei naturale, e cunoscută și din adevărul rațional. Intrând mintea în cea dintâi ordine treimică sau așintindu-se spre ea, se întâlnește cu Cel neapropiat, dar nu în chip simplu. Așintindu-se spre a doua, află cu uimire o bucurie unită cu înțelepciunea. Iar intrând în a treia treime, pătrunde cu adevărat în întunericul unde este Dumnezeu, ajungând cu totul simplă, nesfârșită și nehotărnicită în starea fără chip și fără formă. Iar când privește la toate aceste trei treimi, le vede ca pe un fel de a zecea ordine, în care, cum zic vestitorii adevărului, locuiește toată plinătatea dumnezeirii. Atunci privește cu adevărat pacea, care întrece toată mintea în desăvârșirea supremă a harului văzător. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 283).

"Dezbrăcând de putere începătoriile și stăpâniile le-a dat ocară în văzul tuturor, biruind asupra lor prin cruce".

Coloseni II, 15

Cuvântul dumnezeiesc, cel ce în tot chipul asemenea nouă afară de păcat a îmbrăcat fără schimbare firea noastră și prin aceasta S-a făcut om deplin, l-a arătat în Sine pe primul Adam prin trăsăturile facerii și ale nașterii. Omul primind existența de la Dumnezeu și începând să existe chiar prin actul facerii era liber de stricăciune și păcat, căci acestea n-au fost create deodată cu el. Când însă a păcătuit, călcând porunca, a primit osânda nașterii, care se susține prin pătimire și păcat, păcatul avându-și sursa în trăsătura pătimitoare ivită din pricina lui ca într-o lege a firii. În temeiul acestei legi nici un om nu este fără de păcat, fiind supus fiecare prin fire legii nașterii, care s-a introdus după facere, din pricina păcatului.

Fiindcă din pricina neascultării a intrat păcatul, iar din pricina păcatului a intrat în firea oamenilor trăsătura pătimitoare prin naștere și fiindcă neîncetat cu această trăsătură pătimitoare (pasională) a nașterii prin păcat se împriospăta prima călcare, nu era prima nădejde de slobozire, firea fiind încătușată prin aprobarea voinței ei, într-o legătură rea. Căci cu cât se silea firea să se conserve prin naștere, cu atât se strângea mai mult cu lanțul legii păcatului având în sine prima greșală lucrând prin trăsătura pătimitoare. Pentru că firea având chiar în trăsătura sa pătimitoare sursa de creștere a păcatului, din pricina strâmtorării naturale, purta datorită păcatului general cuprins în trăsătura pătimitoare, prin patimile contra firii, lucrările tuturor Puterilor și Stăpâniilor ascunse în patimile cele după fire (afecte). [...]

Făcându-se așadar, pentru iubirea Sa de oameni, Fiul cel Unul născut și Cuvântul lui Dumnezeu, om deplin, spre a scoate firea oamenilor din această strâmtoare, din prima alcătuire a lui Adam, pe care a avut-o din facere, a luat nepăcătoșenia și nestricăciunea, iar din nașterea introdusă după aceea în fire, din pricina păcatului, a luat numai trăsătura pătimitoare însă fără de păcat. Puterile rele

își aveau, din pricina păcatului, lucrările lor ascunse în trăsătura pătimitoare primită de la Adam, ca într-o lege necesară a firii. Văzând ele în Mântuitorul trăsătura pătimitoare a firii celei din Adam, datorită trupului pe care-L avea, și închipuindu-și că și Domnul a primit legea firii, din necesitate ca orice om obișnuit și nu mișcat de hotărârea voii sale, și-au aruncat și asupra Lui momeala nădăjduind că-L vor convinge și pe El ca prin patima cea după fire, să-și nălucească patima cea împotriva firii și să săvârșească ceva pe placul lor. Domnul îngăduindu-le prima încercare a ispitirilor prin plăcere, le-a făcut să se prindă în propriile lor viclenii și prin aceasta le-a dezbrăcat, alungându-le din fire, întrucât a rămas inaccesibil și neatins de ele. [...] Astfel de la prima încercare a dezbrăcat Căpeteniile și Stăpâniile care au întreprins să-L momească (să-L atace) alungându-le departe de fire și tămăduind latura de plăcere a trăsăturii pătimitoare. Prin aceasta, a desființat în El însuși zapisul lui Adam, prin care se învoise de bună voie, cu patimile plăcerii și prin care, avându-și voia povârnită spre plăcere, vestea chiar tăcând stăpânirea vicleanului asupra lui, prin faptele ce le săvârșea, neputându-se elibera din lanțul plăcerii, de frica morții.

După ce prin biruința asupra primei încercări prin plăcere a zădărnicit planul Puterilor, Căpeteniilor și Stăpâniilor celor rele, Domnul le-a îngăduit să-și pună în lucru și a doua momeală, adică să vină și cu încercarea ce le mai rămăsese, cu ispita prin durere. În felul acesta, deșertându-și acelea deplin în El veninul stricăcios al răutății lor, l-a ars ca printr-un foc, nimicindu-l cu totul din fire. Așa a dezbrăcat în vremea morții pe cruce, Căpeteniile și Stăpâniile, întrucât a rămas neînfrânt de dureri. [...]

Astfel a luat asupra Sa, ca un vinovat, isprava noastră, din iubirea de oameni, mai bine zis, ne-a scris în socoteala noastră, ca un bun, gloria isprăvilor Sale. Căci asemenea nouă, luând fără de păcat trăsătura pătimitoare a firii, prin care obișnuiește să lucreze ale sale, toată puterea rea și stricăcioasă le-a dezbrăcat în timpul morții pe acelea, întrucât au venit și asupra Lui pentru iscodire. Și așa a biruit asupra lor și le-a țintuit pe cruce în vremea ieșirii

sufletului, ca pe unele ce n-au aflat nimic propriu firii în trăsătura pătimitoare a Lui, pe când ele se așteptau să dea de ceva omenesc, datorită trăsăturii pătimitoare pe care o avea prin fire din pricina trupului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 62).

"De v-ați sculat împreună cu Hristos".

Coloseni III, 1

Spunând Apostolul: *"Dumnezeu Cel ce a zis să lumineze lumina din întuneric, El însuși a luminat în inimile noastre"* (II Corinteni IV, 6), a arătat învierea sufletului, ieșirea din starea veche. Adică să se ivească omul cel nou, care nu are nimic din cel vechi precum zice: *"Și voi da lor inimă nouă și duh nou"* (Iezechiel XXXVI, 26). Căci atunci ia chip Hristos în noi prin Duhul înțelepciunii și al descoperirii cunoștinței Lui. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 438).

"Omorâți mădularele voastre cele de pe pământ: curvia, necurăția, patima, pofta cea rea, lăcomia și celelalte".

Coloseni III, 5

Pământ a numit cugetul trupului; curvie, păcatul cu fapta; necurăție a numit învoirea; patima, gândul cel pătimăș, pofta cea rea, primirea simplă a gândului de poftă; lăcomie, a numit materia care naște și face să crească patima.

Toate acestea a poruncit dumnezeiescul Apostol să le omorâm ca pe niște mădulare ale cugetului trupesc. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 50).

Brâul pe care-l purtăm e întâi un simbol că suntem pregătiți de lucru. Căci tot cel ce voiește să lucreze, se încinge întâi cu brâul, apoi începe lucrul, precum s-a spus: "*să fie mijloacele voastre încinse*" (Efeseni VI, 14). Și iarăși ca precum e încins trupul mort, așa și noi să omorâm pofta noastră. Căci brâul se pune în jurul mijlocului. Pentru că acolo sunt rărunchii, în care se spune că se află partea pofitoare a sufletului. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 490).

Care dintre lucrurile trupești trebuie mortificate? Curvia, necurăția și simplu grăind toate cele pământești. Și care patimă? Cea rea. Deci nu lucrările Duhului săvârșite prin trup, nici pătimirile (afectele) dumnezeiești și fericite, nici puterile sufletului create în vederea acestora. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 254).

"Nu vă amăgiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui.

Și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește spre deplina cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit".

Coloseni III, 9-10

Începutul oricărei lucrări după Dumnezeu este să ne grăbim în tot chipul, cu toată puterea, să viețuim după legea tuturor poruncilor îndumnezeitoare ale Mântuitorului. Iar sfârșitul este să ne întoarcem, prin păzirea lor, la zestrea dată nouă de sus și de la început din sfințita cristelniță, adică la desăvârșita alcătuire și naștere duhovnicească a noastră din nou, prin har; sau [...] la lepădarea vechiului Adam cu faptele și poftele lui și la îmbrăcarea Celui nou și duhovnicesc care este Domnul Iisus Hristos. Căci zice dumnezeiescul Pavel: "*Copiii mei, pe care iarăși vă nasc iarăși în dureri, până când va lua Hristos chip în voi?*" (Galateni IV, 19) și

"câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat" (Galateni III, 27). (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 20).

După Sfântul Diadoh: *"Numai Sfântul Duh poate curăți mintea"*. Iar Sfântul Isaac Sirul zice: *"Când mintea se dezbracă de omul cel vechi și se îmbracă în cel nou al harului, va vedea curăția sa asemănătoare culorii cerești; ea a fost numită de bătrânii fiilor lui Israel loc al lui Dumnezeu, când El s-a arătat lor în munte"*. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia VIII, pag. 143).

"Ci în curăția inimii, temându-vă de Domnul".

Coloseni III, 22

"De nu vă veți întoarce și de nu vă veți face ca copiii, nu veți intra în împărăția cerurilor".

Matei XVIII, 3

Cunoașterea este potrivnică credinței. Căci credința este în toate ale ei o dezlegare (o eliberare) de legile cunoașterii - nu de cele duhovnicești - căci hotarul ce îngreădește cunoașterea este că nu poate face vreun lucru în afară de iscodire și de cercetare, ci ea cercetează de e cu puțință să se facă ceea ce gândește și voiește. Iar credința ce e? Când cineva nu se apropie de ea în chip drept ea nu-l convinge să rămână în ea.

Cunoaștința nu poate fi adunată fără cercetare și fără folosirea metodelor. [...] Iar credința cere un cuget curat și simplu, care e străin de orice meșteșugire și de căutare prin metode. [...] Casa credinței e o înțelegere de prunc și o inimă simplă. [...] Iar cunoaștința este dușmana și potrivnica acestor două.

Cunoașterea e îngreditura firii, păzind-o în toate cărările ei. Iar credința își face călătoria ei mai presus de fire. Cunoașterea nu încearcă să se apropie de nici o lucrare care nesocotește firea, ci se ține departe de ea. Dar credința o primește cu ușurință și zice:

"Peste aspidă și vasilisc vei călca și pe leu vei sui și pe balaur vei încăleca" (Psalmul LXXI, 13). Cunoașterii îi urmează, de aceea, frica, iar credinței îi urmează nădejdea. Căci cu cât rămâne cineva mai mult la metodele cunoașterii, cu atât e mai legat de frică și nu poate să se învrednicească de libertatea de ea. Dar cel ce urmează credinței e liber și de sine stăpânitor și se folosește ca un fiu al lui Dumnezeu în toate faptele lui de libertate, fiind stăpân pe sine. Omul care iubește credința, se folosește ca Dumnezeu de toate firile zidirii. Căci credința îi dă putere să facă zidirea nouă, după asemănarea lui Dumnezeu. *"Ai voit și toate au stătut înaintea ta"* (Iov XIII, 23). Și de multe ori poate face toate din cele ce nu sunt. Iar cunoștința nu poate face ceva fără materie. Cunoștința nu cutează să facă ceea ce nu e dat firii; [...] pentru că firea curgătoare a apei nu primește pe spatele ei greutatea trupului și cel ce se apropie de foc se arde și de-ar îndrăzni cineva să se apropie de acestea s-ar primejdi.

Prin acestea cunoașterea e păzită în hotarele firii și nu se încumetă să treacă peste hotarele ei nicidecum. Iar credința trece cu putere peste acestea. Căci zice: *"De vei trece prin foc el nu te va arde și râurile nu vor trece peste tine"* (Isaia XLIII, 2). Și aceasta le-a lucrat credința de multe ori înaintea întregii zidiri. Chiar dacă s-ar fi dat cunoașterii puțința să se facă cercarea lor, nu s-ar fi convins. Pentru că mulți au intrat prin credință în foc și au înfrânt puterea arzătoare a focului și-au trecut prin el nevătămați; și au călcat pe spatele mării și au ajuns la uscat. Și toate sunt mai presus de fire și potrivnice modurilor cunoașterii și au dovedit-o pe aceasta deșartă în toate modurile și legile ei. [...]

Metodele cunoașterii au cârmuit lumea cinci mii de ani sau ceva mai puțin sau mai mult și omul n-a putut să-și ridice nicidecum capul de la pământ și să simtă puterea Ziditorului său până ce n-a răsărit credința noastră și nu ne-a eliberat pe noi din întunericul lucrării pământești și din robia de după împrăștierea cea deșartă. [...] Nu este cunoștință fără lipsuri, oricât de mult s-ar îmbogăți. Dar visteriile credinței nu le începe cerul și pământul. Cel ce-și reazămă inima de nădejdea credinței nu va fi lipsit niciodată

de ceva; și când nu are nimic, toate le are prin credință precum s-a scris: *"Oricâte veți cere în rugăciune cu credință veți lua"* (Matei XXI, 22).

Cunoștința caută pururea meșteșuguri de păzire a celor ce au dobândit-o pe ea. Iar credința zice: *"De nu va zidi Domnul casa și nu va păzi cetatea în zadar ar priveghea cel ce o păzește și în deșert s-ar osteni ziditorul"* (Psalm CXXVI, 1). Niciodată cel ce se roagă cu credință nu se folosește de metode și nu umblă cu ele. Căci cunoștința laudă în tot locul frica, cum a spus înțeleptul: *"Fericit este cel ce se teme"* (Isus Sirah XXXIII, 15). Dar ce face credința? *"S-a temut și a început să se scufunde"* (Matei XIV, 30). Și iarăși: *"N-ați luat duh de robie spre frică, ci duh de înfier"* (Romani VIII, 15) spre libertatea credinței și a nădejzii în Dumnezeu. [...] Totdeauna temerii îi urmează îndoiala, și îndoielii, cercetarea. Iar cercetarea se folosește de metode și metodele duc la cunoaștere. Și în cercetare și iscodire se arată pururea teama și îndoiala. Pentru că niciodată nu se cunoaște totul. [...]

"Întru numele Meu, draci veți scoate, șerpi veți lua și de veți bea venin, nu veți fi vătămați" (Marcu XVI, 17). Cunoștința poruncește tuturor celor ce umblă pe calea ei, după legile ei, să cerceteze în toate sfârșitul înainte de început și apoi să înceapă, ca nu cumva sfârșitul unui lucru, fiind greu de aflat în hotarul puterii omenești, osteneala să fie în zadar și lucrul să se afle greu de împlinit. Dar credința ce zice? *"Celui ce crede, toate îi sunt cu puțință"* (Matei IX, 23). Căci la Dumnezeu nimic nu este cu neputință. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia X, pag. 321).

"Vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreașă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia".

Coloseni IV, 6

Trebuie să ascultăm de cei ce cunosc ostenele virtuții lucrătoare și așa să purcedem la faptă, adică la postul împreunat cu

foamea, la înfrânarea lipsită de plăceri, la privegherea stăruitoare, la îngenuncherea dureroasă, la starea neclintită și obositoare în picioare, la rugăciunea întinsă, la smerenia nemincinoasă, la zdrobire și suspinare neîncetată, la tăcerea chibzuită dreasă cu sare și la răbdarea în toate. [...] Drept aceea cel ce se sârguiește în fiecare zi să împlinească cu osteneală lucrările mai sus amintite, va secera la vreme, cu Dumnezeu și roada lor. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia VII, pag. 185).

"Despre iubirea frățească nu aveți trebuință să vă scriu, pentru că voi înșivă sunteți învățați de Dumnezeu ca să vă iubiți unul pe altul".

I Tesaloniceni IV, 9

Ar fi trebuit ca noi, cei ce, potrivit cuvintelor dumnezeiești, suntem învățați de Dumnezeu și purtăm înscrisă în inimă, în chip negrăit, legea cea nouă (II Corinteni III, 2-3) mai luminoasă ca un sfeșnic și suntem cârmuiți de Duhul cel bun și atotdrept, ca niște fii și moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori cu Hristos (Romani VIII, 17) să viețuim asemenea îngerilor și să nu avem nevoie să fim învățați de cineva ca să cunoaștem pe Domnul. Dar depărtarea noastră de la bine și abaterea spre rău, de la cea dintâi răsărire a părului și, împreună cu aceasta, pizma cumplitului veliar și tirania lui neîmpăcată împotriva noastră, a sădit în noi pornirea să ne depărtăm în chipul cel mai rău de poruncile mântuitoare și îndumnezeitoare și să ne lăsăm duși spre prăpăstiile pierzătoare de suflet; iar ceea ce este și mai jalnic este faptul că ne-a stârnit să cugetăm și să lucrăm chiar împotriva noastră. Drept urmare, potrivit cuvântului dumnezeiesc, *"nu este nimeni care înțelege, nu este nimeni care să caute pe Dumnezeu"* (Psalm XIII, 2). Căci îndată ce ne-am abătut de la calea cea dreaptă, ne-am făcut netrebnici (Psalm XIII, 3) și de aceea, în întregime trupuri (Facere VI, 3). Iar lipsindu-ne de harul luminător și dumnezeiesc, avem nevoie să ne

îndemnăm și să ne ajutăm unii pe alții spre cele bune. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 17).

"Rugați-vă neîncetat".

I Tesaloniceni V, 17

Înțelesurile sunt înțelesuri ale lucrurilor, iar dintre lucruri unele cad sub simțuri, iar unele sunt inteligibile. Ocupându-se așadar mintea cu ele poartă în sine înțelesurile lor. Harul rugăciunii însă unește mintea cu Dumnezeu, iar unind-o cu Dumnezeu, o desface de toate înțelesurile. Atunci mintea întretinându-se cu Dumnezeu, dezbrăcată de toate, ajunge să ia formă dumnezeiască. Ajungând astfel, cere cele cuvenite și nu greșește niciodată în ceea ce cere. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 15).

Sfântul Apostol Pavel, care a știut mai bine decât noi folosul cel mare pe care-l aduce rugăciunea, ne-a îndemnat să ne rugăm neîncetat. N-a voit el să sfătuiască niciodată vreun lucru greu și cu neputință, pe care nu l-am fi putut împlini, căci atunci ne-am fi arătat ca neascultători și călcători ai poruncii lui și drept urmare vrednici de osândă. Ci scopul Apostolului [...] a fost ca să ne rugăm cu mintea noastră, ceea ce este cu putință să facem totdeauna. Căci și când facem un lucru de mână și când ne plimbăm și când ședem și când mâncăm și când bem, totdeauna putem să ne rugăm cu mintea noastră și să facem rugăciunea minții bine plăcută lui Dumnezeu și adevărată. Cu trupul putem să lucrăm și cu sufletul să ne rugăm. Omul din afară poate să îplinească orice slujbă cu trupul și omul dinlăuntru poate să fie dăruit slujirii lui Dumnezeu și să nu lipsească niciodată de la lucrul cel duhovnicesc al rugăciunii cu mintea. Căci așa ne poruncește Dumnezeu - Omul - Iisus în Sfânta Evanghelie zicând: *"Iar tu când te rogi, intră în camera ta și închizând ușa ta, roagă-te Tatălui tău întru ascuns"*

(Matei VI, 4). Cămara sufletului este trupul. Ușile ființei noastre sunt cele cinci simțuri. Sufletul intră în camera lui când mintea nu umblă de colo până colo în lucrurile lumii, ci stăruiește în inima noastră. Și simțurile noastre le închidem și rămân asigurate, când nu le lăsăm să se alipească de lucrurile supuse lor și arătate. În felul acesta mintea rămâne liberă de orice împătımire lumească și se unește prin rugăciunea ascunsă a minții cu Dumnezeu Tatăl nostru. Și atunci zice: "*Tatăl tău, cel ce vede întru ascuns, îți va da fie la arătare*" (Matei VI, 6).

Dumnezeu, cunoscătorul celor ascunse, vede rugăciunea minții și o răsplătește cu daruri arătate și mari. Pentru că aceasta este rugăciunea adevărată și desăvârșită și ea umple sufletul de harul dumnezeiesc și de darurile duhovnicești. Căci cu cât închizi mirul mai mult în vas, cu atât vasul răspândește mai multă mireasmă. Așa e și rugăciunea: cu cât o întipărești mai mult în inima ta, cu atât o umple mai mult de harul dumnezeiesc. Fericiți și norocoși sunt cei ce se obișnuiesc cu acest lucru ceresc, căci cu el biruiesc orice ispită de la dracii cei răi, precum și David a biruit pe îngâmfatul Goliat (I Regi XVII, 51). Cu ea sting poftetele fără rânduială ale trupului, precum și cei trei tineri au stins văpaia cuptorului (Daniil VII, 25-26). Cu această lucrare a rugăciunii minții împlânzesc patimile, precum și Daniil a împlânzit leii sălbatici (Daniil VI, 18). Cu ea coboară roua Sfântului Duh în inima lor, precum a coborât Ilie ploaia în Carmel (III Regi XVIII, 45).

Această rugăciune a minții este cea care urcă până la tronul lui Dumnezeu și se păstrează în cupe de aur ca să fie tămâiat cu ea Domnul, precum zice Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu în Apocalipsă: "*Și douăzeci și patru de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fiecare alăute și cupe de aur pline de tămâie, care sunt rugăciunile sfinților*" (Apocalipsă V, 7). Această rugăciune a minții este o lumină care luminează totdeauna sufletul omului și aprinde inima lui cu flăcările iubirii lui Dumnezeu. Ea este o verigă care ține uniți și împreunați pe Dumnezeu și omul. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 8, pag. 550).

"Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi".

I Tesaloniceni V, 18

Mai bună decât toate [...] este răbdarea necazurilor. Cel ce s-a învrednicit de acest mare dar este dator să mulțumească lui Dumnezeu, fiindcă l-a împărtășit de o binefacere mai mare. Căci s-a făcut următor al lui Hristos, al Sfinților Săi Apostoli, al mucenicilor și al cuvioșilor ca să depărteze de bună voie de cele plăcute, prin tăierea voilor sale și prin lepădarea gândurilor care nu sunt după Dumnezeu, ca să facă și să cugete pururea cele plăcute lui Dumnezeu. Cei ce s-au învrednicit să folosească lucrurile potrivit trebuințelor lor, sunt datori să mulțumească mult lui Dumnezeu, întru multă smerenie, că s-au slobozit de cele contrare firii și de călcarea poruncilor, prin harul lui Dumnezeu. Iar noi, cei ce suntem pătimași încă și întrebuițăm rău lucrurile, lucrând împotriva firii, suntem datori să tremurăm și să-i mulțumim mult Făcătorului de bine cu toată recunoștința, minunându-ne de negrăita Sa îndelungă-răbdare, că chiar neîmplinind noi poruncile Lui și întrebuițând rău lucrurile și lepădând darurile Lui, rabdă nerecunoștința noastră și nu încetează să ne facă bine, ci așteaptă întoarcerea noastră și pocăința până la cea din urmă răsuflare. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 147).

Unde e purtarea de grijă a lui Dumnezeu, negreșit ceea ce se întâmplă e bine și spre folosul sufletului. Căci toate câte le face Dumnezeu cu noi le face spre folosul nostru și iubindu-ne și cruțându-ne. De aceea suntem datori să mulțumim în toate bunătățile lui Dumnezeu și niciodată să nu ne întristăm și să nu ne pierdem curajul în cele ce ni se întâmplă. Și să primim fără tulburare cele ce vin asupra noastră cu smerită cugetare și cu nădejde în Dumnezeu, încredințați că toate câte le face Dumnezeu cu noi, le face din bunătate, iubindu-ne, și le face bine. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 609).

"Duhul să nu-l stingeți".

I Tesaloniceni V, 19

Numai Duhul Sfânt poate să curățească mintea. Căci de nu va intra Cel puternic să dezarmeze și să lege pe tâlhar, nu se va slobozi nicidecum prada. Deci se cade ca prin toate și mai ales prin pacea sufletului să dăm odihnă Duhului Sfânt în noi ca să avem sfeșnicul cunoștinței luminând în noi totdeauna. Căci răspândindu-și el neîncetat lumina în cămărilor sufletului, nu numai că se fac arătate în minte acele mici și întunecate atacuri ale dracilor, ci se și slăbesc, fiind date pe față de lumina aceea sfântă și slăvită. De aceea Apostolul zice: *"Duhul să nu-l stingeți"*, adică nu lucrați sau nu gândiți cele rele, ca să nu întristați bunătatea Duhului Sfânt și să vă lipsiți de sfeșnicul acela ocrotitor. Căci nu se stinge Cel veșnic și de viață făcător. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 344).

"Voind să fie învățători ai Legii, dar neînțelegând nici cele ce spun, nici cele pentru care dau adevărire".

I Timotei I, 7

Cei ce nu se socotesc pe ei datornici întregii legi a lui Hristos, cunosc trupește legea lui Dumnezeu. [...] De aceea ei socotesc că împlinesc legea desăvârșit prin fapte. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 233).

"Vrednic de credință și de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși dintre care cel dintâi sunt eu".

I Timotei I, 15

Odată ce nașterea noastră în stricăciune s-a făcut prin femeia Eva, trebuia ca nașterea noastră duhovnicească și nașterea noastră din nou, să se facă prin bărbat, adică prin al doilea Adam și Dumnezeu. Privește potriveala rațională a lucrurilor: sămânța celui stricăcios a născut și naște fii stricăcioși și muritori; iar Cuvântul nemuritor și nesticăcios al Nemuritorului și Nesticăciosului Dumnezeu a născut și naște pururea fii nesticăcioși și nemuritori, după ce s-a născut El însuși din Fecioara prin Duhul Sfânt.

Potrivit acestora Maica lui Dumnezeu este Stăpâna și Împărăteasa și Doamna și Maica tuturor sfinților, iar sfinții toți sunt slujitorii ei, precum Maica este a lui Dumnezeu. Pe de altă parte sunt fiii ei, întrucât se împărtășesc din preacuratul trup al Fiului ei.

Căci trupul Domnului este trupul Născătoarei de Dumnezeu. Și împărtășindu-ne din însuși trupul îndumnezeit al Domnului mărturisim și credem că ne împărtășim de viața veșnică. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 161).

"Căci deprinderea trupească la puțin folosește, dar dreapta credință spre toate este de folos, având făgăduința vieții de acum și celei ce va să vină".

I Timotei IV, 8

Să nu-ți închini toată preocuparea ta trupului, ci hotărăște-i lui nevoieșă, după putere. Și toată mintea ta întoarce-o spre cele dinlăuntru. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 109).

Cel ce se învărtește pururea în loc și nu vrea să se miște mai departe se aseamănă catârului ce se mișcă în același loc în jurul mașinii de treierat. Căci cel ce se nevoiește pururea cu trupul și se îndeletnicește numai cu deprinderea trupului, prin toată greaua pătimire se păgubește cât se poate de mult, fără să bage de seamă, neînțelegând scopul voii dumnezeiești. Deprinderea trupească [...]

spre puține folosește până ce nu e înghițit cugetul trupesc de pâraiele pocăinței și nu vine în trup omorârea de viață făcătoare a Duhului și nu împărățește legea Duhului în trupul nostru cel muritor. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 292).

Nu-ți închina toată atenția ta trupului, ci hotărăște-i lui nevoița după putere. Și toată mintea ta întoarce-o spre cele dinlăuntru. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 60).

"Văduva care petrece în desfătări, deși e vie, e moartă".

I Timotei V, 6

Și sufletul cuvântător e omorât uneori cu toate că are existență ca viață. [...] Căci sufletul lipsit de Mirele duhovnicesc, dacă nu se întristează și nu plânge și nu-și alege viața strâmtă și anevoioasă a pocăinței, ci se revarsă în desfătări, petrecând cu pofta în ele, deși e viu (căci după ființă este nemuritor), a murit. Fiindcă el este în stare și de moartea care e mai rea și de viața care e mai bună. Chiar dacă apostolul zice de văduva lipsită de mirele trupesc, că petrece și trăiește după trup, el înțelege desigur că ea a murit după suflet. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 455).

"Ci având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați".

I Timotei VI, 8

Nu poate dobândi prietenie față de rugăciune, cel ce nu s-a lepădat de toată materia, afară de viață și de acoperământ. Ieși afară din toate celelalte, cel ce vrei să fii numai cu mintea. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 294).

"Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat".

I Timotei VI, 12

Nu socoti că ai dobândit virtute, dacă n-ai luptat mai înainte până la sânge pentru ea. Căci trebuie să te împotrivești păcatului până la moarte, luptându-te cu el și neslăbind. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 91).

"Cel ce singur are nemurire și locuiește întru lumina neapropiată, pe care nu l-a văzut nimeni dintre oameni, nici nu poate să-l vadă".

I Timotei VI, 16

Cei ce sunt îndumnezeiți trebuie să aibă multă asemănare cu Dumnezeu, iar cei înfiați, multă asemănare cu Fiul. Deci precum numai Dumnezeu este, numai El unul viețuiește, El unul e Sfânt, El unul e bun, *"singur având nemurirea și locuind în lumina neapropiată"* măcar că mulți sunt cei ce sunt și viețuiesc, fiind sfinți și buni și nemuritori și locuind în lumina și în locul celor vii, așa și sfinții singuri sunt cei ce se împărtășesc de Dumnezeu deși toți se împărtășesc în oarecare fel. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 386).

"Dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și învia împreună cu El".

II Timotei II, 11

Firea cea rațională, omorâtă de păcat, o ridică Hristos, prin contemplarea tuturor veacurilor. Iar sufletul cel ce a murit cu moartea lui Hristos, îl învie Tatăl, dacă îl cunoaște pe El. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 62).

"Silește-te să te arăți încercat, înaintea lui Dumnezeu lucrător cu fața curată, drept învățând cuvântul adevărului".

II Timotei II, 15

Bine este nevoitorului să cugete că e mai mic decât lucrarea lui, dar să facă lucruri mai mari decât frica lui. Căci astfel se va afla cinstit la oameni și lucrător nerușinat lui Dumnezeu. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 287).

"Deci de se va curăți cineva pe sine de acestea, va fi vas de cinste, sfințit, de bună trebuință stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun".

II Timotei II, 21

Precum uneltele fără meșter și meșterul fără unelte nu pot face nimic, așa nici credința fără împlinirea poruncilor și nici împlinirea poruncilor fără credință nu ne poate înnoi și plăsmui din nou făcându-ne din vechi noi. Dar când le vom dobândi pe amândouă în inima neșovăitoare și ne vom face vase de bun folos Stăpânului spre primirea Mirului spiritual, atunci și Cel ce a pus întunericul ascunziș al Lui ne va reînnoi prin Darul Duhului Sfânt și ne va face din vechi noi, ne va scula vii din morți, va tăia întunericul și va face să treacă prin el mintea noastră și se va pleca spre noi ca printr-o deschizătură și ne va da să-L vedem, chiar dacă nu cu totul limpede, așa cum se poate vedea cercul soarelui sau al lunii. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 170).

"Muștră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare și învățătura".

II Timotei IV, 2

De voiești sau mai bine zis socotești să scoți țandăra din ochiul altuia, să nu o scoți pe aceasta cu o bârnă, ci cu o pensă. Bârna este cuvântul greu sau purtările urâte. Iar pensa este învățătura blândă și muștrarea îndelung-răbdătoare. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 191).

"De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui".

II Timotei IV, 8

Însușirile primului fel de rugăciune sunt acestea: când cineva face această rugăciune, își ridică mâinile și ochii împreună cu mintea la cer, iar mintea alcătuieste înțelesuri dumnezeiești și-și închipuiește frumuseți cerești, ierarhii de îngeri și corturi de-ale dreptilor și toate câte le-a auzit din Scripturi le adună în vremea rugăciunii în minte; el își stârnește astfel sufletul la dragostea dumnezeiască, privind la cer, ba uneori vărsând și lacrimi din ochi. Făcând așa, se umflă dulce în inimă și se mândrește și socotește că ceea ce i se întâmplă este o mângâiere dumnezeiască. Drept aceea se roagă să petreacă pururea într-o astfel de îndeletnicire.

Dar acestea sunt semne ale amăgirii. Căci binele nu e bine când nu se face bine. Unul ca acesta, chiar de se dedă unei vieți de cea mai deplină liniște, e cu neputință să nu-și iasă din minți. Iar dacă nu cade într-o astfel de patimă, totuși nu poate ajunge la dobândirea virtuților și la nepătimire. Prin acest fel de luare aminte s-au amăgit cei ce văd lumini în chip simțit și în miros bune miresme și aud glasuri și alte multe de acestea. Unii din ei au căzut cu totul în stăpânirea dracilor, fiind purtați din loc în loc și din țară în țară. Alții, necunoscând pe cel ce se preface în înger al luminii și de aceea primindu-l, au fost amăgiți de el și au rămas neîndreptați până la sfârșit, neprimind nici un sfat de la oameni. Unii și-au pus mâinile asupra lor înșiși și s-au făcut sinucigași, fiind

scoși din minți de înșelătorul. [...]

Al doilea fel de rugăciune se face așa: mintea se retrage din cele supuse simțurilor, își păzește simțurile de cele din afară, și-și adună toate gândurile ca să nu umble după lucrurile deșarte; apoi aici face cercetarea gândurilor, aici ia aminte la cererile ce le rostește cu gura către Dumnezeu sau aici atrag la sine gândurile robite (de diavol), aici, cuprinsă ea însăși de patimă, începe să revină la sine cu silire. Dar unuia ce se luptă așa, îi este cu neputință să câștige pacea sau să primească cununa biruinței. Căci unul ca acesta se aseamănă omului ce se luptă noaptea, care aude glasurile vrăjmașilor și primește loviturile lor, dar nu poate vedea curat cine sunt sau de unde au venit sau și pentru ce se bat, dat fiind întunericul din mintea sa, care îi pricinuieste acest neajuns. Cel ce se luptă așa, nu va scăpa de a fi zdrobit de către dușmanii inteligibili (gândiți cu mintea), el va suporta osteneala, dar de răsplată va fi păgubit. Căci furat de slava deșartă, el se fălește că e cu luare aminte. Și stăpânit și batjocorit de ea, va disprețui pe alții, că nu sunt cu luare aminte și se va mândri față de ei și se va da drept păstor al oilor, asemănându-se orbului care vrea să călăuzească pe orb (Matei XV, 18). [...]

Această a doua rugăciune e mai bună decât cea dintâi, precum o noapte cu lună plină e mai bună decât o noapte fără stele și fără lumină.

Al treilea fel de rugăciune. E un lucru străin (minunat) și greu de tălmăcit. Iar pentru cei ce n-o cunosc, nu numai greu de înțeles, ci aproape de necrezut. E un lucru care nu se întâlnește la mulți. [...]

Începutul rugăciunii a treia nu se face cu întinderea mâinilor și cu adunarea gândurilor și cu chemarea ajutorului din cer. Căci acestea sunt însușirile primei rugăciuni. Dar nu începe nici de la al doilea fel, în care mintea ia aminte la simțurile din afară, iar pe dușmanii dinlăuntru nu-i observă. Fiindcă unul ca acesta e lovit, dar nu lovește, e rănit, dar nu rănește, e dus în robie fără să se poată apăra de cei ce-l robesc. Neconținut vrăjmașii îl lovesc din spate, dar mai ales din față și-l fac iubitor de slavă deșartă și plin de

păreră de sine. De voiești să începi această lucrare născătoare de lumină și plină de farmec, fă începutul de aici: după ascultarea cu de-amănuntul, descrisă mai înainte, trebuie să le faci toate cu conștiință. Căci fără ascultare, nu există nici conștiință curată. Iar conștiința aceasta trebuie să o păzești întâi față de Dumnezeu; apoi față de părintele tău duhovnicesc; și în al treilea rând față de oameni și de lucruri. Față de Dumnezeu trebuie să-ți păzești conștiința curată, ca toate câte le știi că nu slujesc Lui, să nu le faci; față de părintele tău ca să le faci toate câte ți le spune potrivit scopului ce-l urmărește, neadăugând și netăind nimic; față de oameni trebuie să-ți păzești conștiința, ca cele ce tu le urăști, altuia să nu le faci; iar față de lucruri, trebuie să te ferești de trecerea măsurii în tot ce faci: în mâncare, în băutură și în îmbrăcăminte. Deci toate să le faci ca în fața lui Dumnezeu să nu fii muștrat în vreo privință de conștiință. [...]

Luarea aminte și rugăciunea adevărată și neînșelătoare, constă în aceea ca mintea să păzească inima în vremea rugăciunii și să se întoarcă neîncetat înlăuntru ei și din acel adânc să-și înalțe cererile către Domnul. În felul acesta, gustând mintea "*că bun e Domnul*" (Psalmul XXXV, 9) nu mai vrea să iasă din locașul inimii. Căci zice și ea cu Apostolul: "*Bine este nouă să fim aici*" (Matei XVII, 3). Și cercetând tot timpul locurile acelea, alungă cu lovituri aspre gândurile semănate de vrăjmași. Celor ce nu cunosc acest fel de viețuire, li se pare foarte aspru și greu. Și de fapt lucrul este înăbușitor și obositor nu numai pentru cei necerțați, ci și pentru cei ce au agonisit cercare adevărată, dar n-au gustat și n-au făcut să treacă plăcerea ei în adâncul inimii. Însă cei ce au gustat plăcerea ei și au făcut să treacă dulceața ei în adâncul inimii, pot striga împreună cu Pavel: "*Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?*" (Romani VIII, 35). Căci Sfinții noștri Părinți, auzind pe Domnul zicând: "*Din inimă ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, furtișagurile, mărturiile mincinoase și ele sunt cele ce spurcă pe om*" (Matei XV, 19-20) și îndemnul de a curăți partea dinlăuntru a paharului ca și partea din afară să se facă curată (Matei XXIII, 26), lăsând orice altă lucrare a virtuților și-au îndreptat toată

nevoința spre această pază a inimii, bine știind că odată cu ea dobândesc toate celelalte virtuți fără greutate, iar fără de ea nu poate stăruî nici o virtute.

Pe aceasta unii dintre Părinți au numit-o "*liniște a inimii*", alții "*luare aminte*", alții "*pază a inimii*", unii "*trezvie*" și "*împotrivire în cuvânt*", alții "*cercetarea gândurilor și paza minții*". Dar toți îndeobște și-au lucrat pământul inimii lor și prin aceasta au ajuns să se hrănească cu mana dumnezeiască. Despre ea zice Ecclesiastul: "*Veselește-te, tinere, întru tinerețea ta și umblă în căile inimii tale fără pată și scoate întărâtarea de la inima ta*" (Ecclesiastul XI, 9) sau: "*Dacă duhul stăpânitorului se ridică împotriva ta, să nu-ți lași locul tău*" (Ecclesiastul X, 4). Zicând "loc" a voit să arate inima, precum zice și Domnul: "*Din inimă ies gândurile rele*" (Matei XV, 19) și iarăși: "*Nu vă împrăștiți cu gândurile*" (Luca XII, 29) sau "*Strâmtă este poarta și îngustă calea ce duce la viață*" (Matei VII, 14) și "*Fericiți cei săraci cu duhul*" (Matei V, 3), adică cei ce n-au în ei nici un gând al veacului acesta. Iar Apostolul Petru zice: "*Fiți treji și privegheați, că potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită*" (I Petru V, 8). Pavel, la rândul său, scrie foarte limpede către Efeseni, despre paza inimii: "*Nu ne este lupta împotriva sângelui și a trupului*" (Efeseni VI, 12). [...]

Înainte de toate trebuie să-ți câștigi trei lucruri și așa să pornești spre ținta căutată: lipsa de griji în privința lucrurilor neîndreptățite și îndreptățite, adică moartea față de toate; conștiința curată, păzindu-te neosândit de conștiința proprie și neîmpătımirea, nelăsându-te atras de nimic din ce-i al veacului acesta sau al trupului. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 8, pag. 529).

"De omul eretic, după întâia și a doua mustrare, depărtează-te".

Tit III, 10

De cei ce se luptă cu noi îndeobște, necredincioși sau rău credincioși, "*după întâia și a doua muștrare, să ne ferim*". Dar celor ce voiesc să învețe de la noi adevărul, să nu obosim în veac să le facem bine. Însă să ne folosim de amândouă chipurile de lucrare și pentru întărirea inimilor noastre. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 351).

"Îngerii oare nu sunt duhuri slujitoare, trimise ca să slujească pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii?"

Evrei I, 14

De la îngeri cade în mintea sfinților simțirea descoperirii oricărei taine; și aceasta când e îngăduit de Dumnezeu să se descopere de la treaptă la treaptă, de la cea mai de sus, până la cea mai de jos, și în felul acesta când e îngăduit să ajungă ceva prin consimțirea dintotdeauna. Prin ei primesc sfinții lumina vederii până la slăvita veșnicie, taina neînvățată, și ei, unii de la alții. [...] Dar în veacul viitor această rânduială va înceta. Căci atunci nu va mai primi unul de la altul descoperirea slavei lui Dumnezeu spre bucuria și veselia sufletului. Ci fiecăruia i se va da de la sine ceea ce e potrivit cu vrednicia sa, de la Stăpânul, după măsura însușirilor celor bune ale lui; și nu va primi darul de la altul, ca aici. Căci acolo nu mai e nici cel ce învață, nici cel ce e învățat, nici cel ce are nevoie să-și împlinească lipsa lui de la altul. Pentru că Unul este Dătătorul dăruind în chip nemijlocit celor în stare să primească. Și de la el vor primi cei ce primesc veselia cerească. Acolo vor înceta treptele celor ce învață și ale celor ce sunt învățați și tăria dorinței lor va atârna de Cel Unul. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 422).

"Împreună mărturisind și Dumnezeu cu semne și cu minuni și cu multe feluri de puteri și cu darurile Duhului Sfânt, împărțite după a Sa voință?"

Evrei II, 4

Deci nu Duhul e împărțit și măsurat, ci mai degrabă El măsoară pe cei ce se împărtășesc, întrucât se împarte pe Sine fiecăruia după vrednicie, potrivit dreptății Sale mântuitoare și vindecătoare. Propriu-zis El nu se împarte, ci luminează neîmpărțit, dar noi nu-L putem cuprinde întreg. [...]

Deci nu e numai neîmpărțit Duhul în cei împărțiți, ci îi și unește pe cei ce se împărtășesc după puterea lor ca o putere unificatoare și-i înalță spre unitatea și simplitatea îndumnezeitoare a Tatălui, Care-i adună. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 279).

"L-ai micșorat pe el cu puțin față de îngeri; cu mărire și cu cinste l-ai încununat și l-ai pus peste lucrul mâinilor Tale".

Evrei II, 7

Cel ce a biruit trupul, a biruit firea. Iar cel ce a biruit, negreșit a ajuns mai presus de fire. Și cel ce s-a făcut așa "*micșoratu-s-a cu puțin față de îngeri*" (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 240).

"Vedeți, frații mei, să nu fie în careva din noi inima vicleană a necredinței, depărtându-vă de la Dumnezeu cel viu".

Evrei III, 12

Cei ce tind spre desăvârșire fac două lucruri bune, purtând lupta încordată și neîncetată; urmăresc prin nădejde capătul din urmă al măsurii și al urcușului și nu se lasă prinși de trufie, ci cugetă cu smerenie și se socotesc pe ei mici, deoarece n-au apucat

încă desăvârșirea.

Iar cei ce spun aceasta, pricinuiesc cea mai mare vătămare a sufletului. [...]

Pe cei ce socot cu neputință ajungerea la această stare, venită oamenilor prin Duhul, care este zidirea cea nouă a inimilor curate, Apostolul îi arată deschis asemănându-se cu cei ce, din pricina necredinței, nu s-au învrednicit să intre în pământul făgăduinței și de aceea le-au rămas oasele în pustiu. Căci ceea ce este acolo pământul făgăduinței la arătare, aceea este aici izbăvirea de patimi în ascuns. Aceasta și Apostolul a arătat-o ca ținta oricărei porunci. Și de fapt aceasta este adevăratul pământ al făgăduinței și pentru ea s-au petrecut toate acelea, ca preînchipuiri. Pentru aceasta și dumnezeiescul Pavel, voind să întărească pe ucenici, ca să nu i se întâmple cuiva să fie prins de cugetul necredinței, zice: "*Vedeți frații mei...*". Cuvântul "*depărtare*" nu l-a spus cu înțelesul de tăgăduire a lui Dumnezeu, ci de depărtare de la făgăduințele Lui. Arătând înțelesul preînchipuirilor iudaice și comparându-le cu adevărul, adaugă zicând: "*Căci unii, făcându-se neascultători, L-au întărâtat, dar nu toți care au ieșit din Egipt cu Moise. Și împotriva cărora a ținut mânie timp de patruzeci de ani? Oare nu împotriva celor care au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie? Și cărora li S-a jurat că nu vor intra în odihna Sa, dacă nu celor ce au fost neascultători? Vedem dar că nu au putut intra din pricina necredinței*" (Evrei III, 16-19). Și adaugă: "*Drept aceea să ne temem, ca nu cumva lăsându-ni-se făgăduiala de a intra în odihna Lui să se dovedească vreunul dintre voi că s-a lipsit de ea. Pentru că și nouă ni s-a binevestit ca și acelora. Dar acelora cuvântul propovăduirii auzit, nu le-a folosit deoarece nu s-a unit cu credința celor ce au auzit. Căci intrăm în odihnă cei ce am crezut*" (Evrei IV, 1-3). Adevărata odihnă este izbăvirea de patimi și sălășluirea cea mai deplină și mai vădită a Duhului celui bun în inima curată. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 309).

Mintea fiind iubitoare de bine (frumos) prin fire, trebuie să dorească ceea ce e în toată privința mai bun (mai frumos), nu numai ca să-l aibă, ci și ca să pătimească preschimbarea în mai bine sau mai presus de minte, așa cum se cuvine, întrucât schimbarea pe care o primește mintea este potrivită cu ceea ce vede și cu ceea ce se desfășează.

Dar, deoarece nestatornicia împletită cu firea minții nu se va depărta de la ea până mai e ziua de azi (Evrei III, 12) și până se mai mișcă umbrele (Cântarea Cântărilor II, 17), adică până ce nu ne vom muta de la viața de aici, care arată ca într-o oglindă, în ghicitoră și umbrit adevărul, trebuie ca atunci când cădem de la contemplarea și vederea Unului necreat, Cel mai presus de minte, să ne silim a ne opri la necreatele cunoscute cu mintea, care sunt cele mai aproape de El, ca să ne fie întoarcerea la Unul cel necreat și mai presus de lume, mai ușoară. Iar de cade pâclă mai groasă peste minte, întunecându-i înțelegerea și aducându-i la trândăvie lucrarea contemplației, trebuie să ne întoarcem la rugăciuni însoțite de făptuirea din inima smerită și să ne izbăvim de întuneric prin puterea rugăciunii și prin lacrimi, făcând iarăși un fel de temelie din făpturile supuse simțurilor.

Sălășluindu-se astfel lumina înțelegătoare în inimă, printr-o lucrare duhovnicească cu izvorul în ipostasul Duhului, și luând mintea cu pricepere stăpânirea peste făptuire, urcă ca pe un vârf de munte și ca la un pisc de observație, de unde poate să contemple cele ce le rămân celor mulți nu numai nevăzute, ci și necăutate și neînțelese. Căci fără aceasta nimenea nu se va vedea nici pe sine, nici pe Dumnezeu, măcar în treacăt. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 443).

"Căci toate sunt goale și descoperite ochilor celui în fața Căruia vom da socoteală".

Evrei IV, 13

În fiecare zi să aveți înaintea ochilor moartea și să vă gândiți cum veți ieși din trup și cum veți trece peste puterile întunerisului care vă vor întâmpina în văzduh și cum veți răspunde lui Dumnezeu. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 39).

"Să ne apropiem deci cu încredere de tronul harului ca să luăm milă și să aflăm har, spre ajutor la timp potrivit".

Evrei IV, 16

După ce mintea a dobândit cu ajutorul harului o înțelegere vădită a lui Dumnezeu, prin cugetarea la cele din jurul lui Dumnezeu și prin insuflarea Duhului de viață făcător, să se cerceteze pe sine și neputința sa, și să vadă cât e de departe de ceea ce trebuie să fie, prin negrija și uitarea datoriilor și prin neștiința celor cuvenite. Și așa, împlinind lucrarea cea dreaptă și adevărată a ocărârii de sine și a cugetului smerit, să se apropie de Dumnezeu prin rugăciune, smerită cugetare, dar și cu încrederea și cu nădejdea în iubirea mai presus de înțelegere a lui Dumnezeu față de om, din bunătate negrăită. Căci Sfințitul Pavel ne învață să ne apropiem de tronul harului cu îndrăzneală, încrezându-ne în această iubire covârșitoare. Căci nu obișnuiește Dumnezeu să facă ca noi cele ale noastre, ci după mila Lui cea nemărginită. Drept aceea să nu privim la noi în vremea rugăciunii, ci spre puterea neamintitoare de rău și atotmilostivă a Preabunului nostru Dumnezeu și Tată, ca astfel să avem și noi cu ușurință dragostea Lui cu adevărat mântuitoare. (Calist Patriarhul, Filocalia 8, pag. 262).

"Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care au prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul".

Evrei V, 14

Când omul simte că a ieșit din viețuirea aceasta și din părtășia neîncetată cu Dumnezeu și că conștiința lui slăbește în vedere (contemplare) și că liniștea lui se tulbură și conștiința se întunecă, dat fiind că cugetarea lui are nevoie de pază și de supunerea simțurilor și că vrând să vindece pe alții își pierde sănătatea sa și iese din libertatea voii sale, trecând în tulburarea minții, trebuie să-și aducă aminte de cuvântul apostolic care zice că hrana tare e potrivită celor mai desăvârșiți și să se întoarcă la cele mai dinainte ale sale, ca să nu audă spunându-i-se: "*Doctore, vindecă-te pe tine însuși*" (Luca IV, 23). [...]

Hrana tare este a celor sănătoși, care au simțurile deprinse și pot primi orice hrană, adică ispitele tuturor simțurilor, fără să-și vatăme inima prin întâlniri, datorită deprinderii în desăvârșire. (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, pag. 286).

"Că nimenea n-a desăvârșit legea".

Evrei VII, 19

Vechiul Testament este chipul nevoinței trupești exterioare și sensibile, iar Sf. Evanghelie, care este Noul Testament, este chipul atenției, adică al curăției inimii. Și precum Vechiul Testament n-a desăvârșit și n-a întărit pe omul dinlăuntru în cinstirea de Dumnezeu, ci a împiedicat numai păcatele groase (căci doar pentru curăția sufletească e mai mare lucru a tăia și gândurile de la inimă și amintirile rele - ceea ce este propriu Evangheliei - decât a împiedica scoaterea ochiului și a dintelui aproapelui), tot așa se poate spune și despre dreptatea și nevoința trupească, adică despre post, înfrânare, culcarea pe jos, starea în picioare, privegherea și celelalte, care se obișnuiesc în legătură cu trupul și fac să se liniștească partea afectivă a trupului de păcatul cu fapta. Cum am zis despre Vechiul Testament, bune sunt și acestea, căci ele sunt o strunire a omului nostru din afară și un paznic împotriva patimilor cu fapta, ba mai mult, ele ne păzesc sau ne împiedică și de la

păcatele cu mintea. [...]

Curăția inimii însă sau observarea și păzirea minții al cărui chip este Noul Testament, dacă e ținută de noi cum trebuie, taie toate patimile și toate relele, dezrădăcinându-le din inimă și aduce în schimb bucurie, bună nădăjduire, străpungere, plâns, lacrimi, cunoștință de noi înșine și de păcatele noastre, pomenirea morții, smerenie adevărată, iubire nesfârșită față de Dumnezeu și de oameni și dragoste dumnezeiască din inimă. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 68).

"Iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute".

Evrei XI, 1

Precum credința este temelia celor nădăjduite, așa este chibzuința temelia sufletului; iar smerenia a virtuții. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 288).

Scriptura numește credința "*temelie a celor nădăjduite*", iar pe cei ce nu cunosc sălășluirea lui Hristos, i-a numit necercați. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 233).

"Fără credință, dar, nu este cu putință să fim plăcuți lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că Se face răsplătitor celor care Îl caută".

Evrei XI, 6

Cum se zidește casa sufletului? Meșteșugul acesta îl putem învăța întocmai de la casa văzută. Cel ce voiește să-și zidească casa aceasta trebuie să o întărească din toate părțile și să ridice clădirea

din toate cele patru părți și să nu se îngrijească de o parte și pe celelalte să le nesocotească. De face așa, nu are nici un folos și nu-și împlinește scopul, ci cheltuiește, se ostenește și toate le face în zadar.

Așa este și cu sufletul. Omul nu trebuie să nesocotească nici o parte a clădirii, ci să o ridice în chip egal și cu bună întocmire. [...]

Deci întâi trebuie să pună temelia care este credința. Căci fără de credință, *"nu e cu putință a plăcea lui Dumnezeu"* (Evrei XI, 6). Apoi să zidească pe temelia aceasta clădirea după rânduiala ei. Se întâlnește cu ascultarea? Să pună o piatră a ascultării. Îl întâmpină vreo mânie din partea vreunui frate? Trebuie să pună o piatră a îndelungii răbdări. I se cere înfrânarea? Trebuie să pună o piatră a înfrânării. Astfel din orice virtute care-l întâmpină, trebuie să pună o piatră în clădire, și așa să o ridice în cerc, cu o piatră a milei, o piatră a tăierii voii, o piatră a blândeței și cele asemenea. Dar în toate acestea trebuie să se îngrijească de răbdare și de bărbăție. Căci acestea sunt unghiurile și prin ele se strânge clădirea și se unește perete cu perete și nu se apleacă, nici nu se desfac pereții unul de altul. [...]

Căci de nu are cineva bărbăție în suflet, nici nu răbdă. Și dacă nu e răbdare, nimenea nu poate izbuti în nimic. Căci zice: *"Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre"* (Luca XXI, 9).

De asemenea cel ce clădește, trebuie să pună fiecare piatră pe lut. Căci de va pune piatră pe piatră fără lut, pietrele se vor clinti și casa va cădea. Lutul este smerenia. Pentru că este din pământ și este călcat de picioarele tuturor. Și orice virtute adăugată fără smerenie nu este virtute. [...] Deci cel ce voiește să facă vreun bine, trebuie să-l facă cu smerenie ca prin smerenie să se păstreze ceea ce s-a făcut.

Casa mai trebuie să aibă niște legături, care sunt dreapta socoteală. Căci aceasta întărește casa și strânge piatră cu piatră și ține clădirea strânsă. [...]

Iar acoperișul este iubirea, care este desăvârșirea virtuților, precum este acoperișul desăvârșirea casei. Apoi după acoperiș urmează îngrăditura lui. Ce este îngrăditura lui? S-a scris și în

Lege: "De vă veți zidi vouă casă și veți face acoperiș, faceți și o îngrăditură ca să nu cadă copiii voștri de pe el" (Deuteronom XXII, 8). Îngrăditura este smerenia. Căci ea încununează și păzește toate virtuțile. [...]

Copiii sunt gândurile ce se nasc în suflet. Pe acestea trebuie să le păzim cu smerenie ca să nu cadă de pe acoperiș. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 619).

"Dacă sunteți fără de certare, de care s-au făcut părtași toți, atunci sunteți din fărădelegi, iar nu fii".

Evrei XII, 8

Precum cânepa, dacă nu e bătută mult nu se poate folosi la scoaterea celor mai subțiri fire și cu cât se bate și se piaptână mai mult, cu atât se face mai curată și de mai bun folos și precum vasul nou făcut, dacă nu e băgat în foc, nu poate fi folosit de oameni; și precum pruncul e încă neiscusit pentru lucrurile lumii, căci nu poate nici zidi, nici semăna, nici sădi, nici altul din lucrurile lumii, așa e adeseori și cu sufletele. Chiar dacă s-au împărtășit de harul dumnezeiesc și pentru pruncia lor sunt pline, prin bunătatea Domnului, de încredințarea dulceții și a odihnei Duhului, dacă nu sunt încă cercate, nici cercetate prin felurite necazuri de către duhurile rele sunt stăpânite încă de pruncia. [...] Drept aceea și ispitele și necazurile sunt aduse asupra omului cu folos, ca să se facă sufletul mai încercat și mai întărit. (Sf. Simeon Metafrastul, Filocalia 5, pag. 372).

"Să urmărim pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul".

Evrei XII, 14

Să fugim de lume și de stăpânul lumii. Să părăsim trupul și cele trupești. Să pășim întins spre cer; acolo vom vedea cetatea noastră. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 35).

Gustarea din lumină flămânzește și mai mult sufletul ce se hrănește cu ea, care nu se satură niciodată, ci cu cât mănâncă mai mult, flămânzește mai tare, lumina atrăgând mintea, ca soarele ochii. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 112).

Armele de nebiruit împotriva diavolului, pe care Sfânta Treime ni le-a dăruit nouă sunt acestea trei: adică smerenia, iubirea și mila. Căci nu există la ei urmă de smerenie. Pentru că din pricina mândriei au fost închiși în întuneric (s-au întunecat) și li s-au gătit lor focul veșnic. Unde este apoi la aceștia umbră de dragoste sau de milă, odată ce au jurat neamului omenesc dușmănie neîmpăcată și nu încetează să-l războiască pururea? Cel ce este îmbrăcat cu aceste haine și le poartă, nu poate fi prins de vrăjmași.

Această frânghie întreită pe care a țesut-o și a împletit-o Sfânta Treime, vedem că e și una și întreită. E întreită prin uniri și prin ipostasuri, dar e una prin putere și lucrare și prin apropierea de Dumnezeu, prin consimțirea cu El și prin familiaritatea cu El. Despre ele a spus Stăpânul: "*Jugul Meu este blând și sarcina Mea ușoară*" (Matei XI, 30), iar ucenicul iubit a spus că "*poruncile Lui nu sunt grele*" (I Ioan V, 3). Și iarăși zice: "De aceea sufletul unit cu Dumnezeu prin curăția vieții și prin paza poruncilor și a acestor trei arme, care sunt însuși Dumnezeu, a îmbrăcat pe Dumnezeu însuși și s-a făcut Dumnezeu prin lucrare sau prin smerenie, milă și dragoste. Căci trecând peste doimea materială și ridicându-se peste culmea legii (Romani XIII, 10), adică peste iubire, s-a unit cu Treimea de viață începătoare, întâlnind-o în chip nemijlocit și primind prin lumină lumina și bucurându-se de o bucurie neurmată de altceva și veșnică". (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 165).

Pofta e veștejită de înfrânare și de smerita cugetare; mânia aprinsă o îmblânzește dragostea, iar gândul rătăcitor îl adună rugăciunea întinsă cu pomenirea lui Dumnezeu. Așa se curățesc cele trei porți ale sufletului. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 206).

"Să nu fie cineva curvar sau lumeț ca Esau".

Evrei XII, 16

Pe cât de cerească și de îngerească este virtutea sfințeniei, pe atât este de războită cu mai mari bântuieli de potrivnici. De aceea suntem datori să ne nevoim nu numai cu înfrânarea trupului, ci și cu zdrobirea inimii și cu rugăciuni dese împreunate cu suspine ca să stingem cuptorul trupului nostru, pe care împăratul Vavilonului îl aprinde în fiecare zi, prin ațâțările poftelor cu roua venirii Sf. Duh. Pe lângă acestea, armă foarte tare peste acest război avem privegherea cea după Dumnezeu. Căci precum paza zilei pregătește sfințenia nopții, așa și privegherea din vremea nopții, deschide sufletului calea către curăția zilei. (Casian Romanul, Filocalia 1, pag. 102).

"Ci v-ați apropiat de muntele Sion și de cetatea Dumnezeului celui viu, de Ierusalimul cel ceresc și de zeci de mii de îngeri în adunarea sărbătorească".

Evrei XII, 22

Trupul lui Hristos și mireasa Lui și lumea de sus și locașul sfânt al lui Dumnezeu este Biserica, iar mădularele trupului Lui sunt toți sfinții. Dacă e așa, dar nu toți au venit la existență, e vădit că nici trupul Lui Hristos, nici lumea de sus, adică Biserica lui Dumnezeu, nu s-a împlinit întreagă. Sunt azi în lume mulți care nu cred sau și dintre cei ce cred în Hristos sunt mulți păcătoși și

risipitori care trebuie să se schimbe făcând pocăință, mulți neascultători care vor trebui să se facă ascultători, mulți care vor avea încă să se nască și să placă lui Dumnezeu până la trâmbița din urmă. Trebuie să se nască și să fie aduși la existență toți cei mai înainte cunoscuți și să se plinească lumea mai presus de lume a Bisericii celor întâi născuți, Ierusalimul întru cele cerești. Atunci va fi sfârșitul și se va înfăptui plinătatea trupului lui Hristos de către cei mai dinainte rânduiți de Dumnezeu ca să fie în chipul Fiului Său (Romani VIII, 29). (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 156).

"Dumnezeul nostru este foc mistuitor".

Evrei XII, 29

Precum focul topește ceara și usucă noroiul, așa și cugetarea (meditarea) ascunsă topește gândurile urâte și depărtează patimile sufletești și luminează mintea și dă strălucire înțelegerii și bucură inima. Fiindcă meditarea ascunsă lovește demonii și-i alungă gândurile urâte. Căci ceea ce luminează omul lăuntric și-l înarmează prin reflexie (meditarea ascunsă), se întărește de către Dumnezeu, se împuternicește de îngeri, se slăvește de către oameni. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 274).

Căldura inimii topește în chip nemijlocit tot ce împiedică rugăciunea cea dintâi să se facă rugăciune desăvârșit curată. Pentru că *"foc este Dumnezeu nostru"* și anume: *"foc ce mistuiește"* răutatea dracilor și a patimilor noastre. Căci spune Sfântul Diadoh: *"Când inima primește cu o oarecare durere fierbinte săgețaturile dracilor - încât celui războit i se pare că primește săgețile înseși - sufletul urăște cu amar patimile, ca unul ce se află la începutul curățirii. Căci dacă nu s-ar îndurera mult de nerușinarea păcatului, n-ar putea să se bucure îmbelșugat de bunătatea*

dreptății. Deci cel ce voiește să-și curețe inima sa, s-o înfierbânte continuu cu pomenirea lui Iisus Hristos". [...]

"Căci precum cel ce voiește să curețe aurul, dacă lasă să înceteze focul din cuptor, chiar și numai pentru scurtă vreme, face iarăși să se așeze zgura pe aurul curățit, tot așa și cel ce uneori pomenește pe Dumnezeu, alteori nu, ceea ce pare să fi câștigat prin rugăciune, pierde prin întreruperea ei. E propriu bărbatului iubitor de virtute să topească, prin pomenirea lui Dumnezeu, coaja pământescă de pe inimă, ca astfel topindu-se pe încet răul prin focul pomenirii Celui Bun, sufletul să se întoarcă cu desăvârșire la fericirea lui firească cu și mai multă slavă". (Filocalia 8, pag. 127).

"Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de zis este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare".

Iacob I, 17

Pătrunzând mintea fără vedere trupească în ascunzimea atotdumnezeiască, unică, mai presus de început și de pe cel mai înalt vârf, primește de acolo o undă la fel de nevăzută, unică și unitară, plină de o strălucire mai mult decât frumoasă, mai mult decât luminoasă și negrăită, care cheamă mintea în tăcere, într-un adânc al minunării și uimirii și umple inima de o lucrare duhovnicească și de o dulce bucurie. Aceasta se face minții lumină înțelegătoare, strălucire și dragoste dumnezeiască pe măsura ei, precum și veselie ce se răspândește în raze. Ea are punctul de plecare în Dumnezeu, de unde e toată darea cea bună, împărtășindu-se prin curăția minții, iar conținutul, în descoperirile dumnezeiești ale Scripturilor, și în făpturile contemplate în chip înțelept și drept, în liniște și rugăciune. Căci nu poate fi văzută oricum unitatea ascunsă și cea mai lăuntrică și mai presus de înțelegere a dumnezeirii, ci în raza unitară care pornește de acolo și care umple până peste măsură vederea și contemplarea înțelegătoare.

Nepătimind aceasta, cel ce urcă din afară în chip rațional și prin cunoașterea naturală spre Unul mai presus de fire și ascuns și simplu, nu primește lucrarea dumnezeiască în inimă și nu e luminat în chip înțeleghător. (Calist Catafygiotul, Filocalia 8, pag. 462).

"Arată-mi credința ta din faptele tale și eu îți voi arăta din faptele mele credința mea".

Iacob II, 18

Nu numai credința, ci și rugăciunea care se lucrează și lucrează este har. Căci ea face arătată credința adevărată care are în sine viețuirea lui Iisus și care lucrează și e lucrată prin dragoste în Duh. Deci cel ce nu are dragoste lucrătoare în sine, are o credință potrivnică, moartă și fără viață. Dar nici nu poate fi numit credincios cu adevărat cel ce crede numai cu cuvântul simplu și nu-și arată credința lucrătoare prin porunci sau în Duhul. Drept aceea trebuie să o arate descoperită în sporirea prin fapte sau lucrând și luminând în lumina faptelor. [...] Credința harului se vede din faptele poruncilor, precum poruncile se lucrează și luminează prin credința din har. Căci credința este rădăcina poruncilor, mai bine zis izvorul care le udă spre creștere. Ea se împarte în mărturisire și har, chiar dacă e prin fire neîmpărțită. (Sf. Grigorie Sinaitul, Filocalia 7, pag. 138).

"Dacă nu greșește cineva în cuvânt, acela e bărbat desăvârșit, puternic să înfrâneze și întreg trupul".

Iacob III, 2

Suntem datori să mișcăm cele trei părți ale sufletului în chip cuvenit și potrivit cu firea, așa cum au fost create de Dumnezeu: mânia împotriva omului nostru din afară și a șarpelui satan.

Mâniați-vă împotriva păcatului, adică mâniați-vă pe voi înșivă și pe diavolul. Mâniați-vă ca să nu păcătuiți împotriva lui Dumnezeu. Pofta trebuie să o mișcăm spre Dumnezeu și virtute. Iar rațiunea să o punem în fruntea acestora amândouă, cu înțelepciune și cu știință, spre a porunci, a sfătui, a pedepsi, a stăpâni cum stăpânește împăratul peste robi; și atunci rațiunea din noi le cârmuiește pe acestea după Dumnezeu. Iar dacă patimile se răscoală împotriva rațiunii și vor să o conducă, să punem rațiunea peste ele. Căci toată nelegiuirea și păcatul se săvârșesc prin acestea trei, precum toată virtutea și dreptatea se susțin iarăși prin acestea trei. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 72).

Păcatul sufletului se întinde în trei ramuri: în fapte, în cuvinte și în gânduri. Iar bunul nepăcătuirii în șase. Căci trebuie să păzim fără greșală cele cinci simțuri și cuvântul rostit. [...]

Partea nerațională a sufletului se împarte în șase, adică în cele cinci simțuri și în cuvântul rostit. Acesta, când e nepătimaș, se împarte împreună cu cel pătimaș în chip neîmpărțit. Dar când se află pătimaș primește întipărirea păcatului aceluia. (Ilie Ecdicul, Filocalia 4, pag. 284).

"Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău".

Iacob IV, 3

Răsplățile ostanelilor pentru virtute sunt nepătımirea și cunoștința, care ne aduc Împărăția Cerurilor precum patimile și neștiința ne aduc chinurile veșnice. Cel ce le caută prin urmare pe acestea pentru slava de la oameni și nu pentru binele însuși aude acestea: *"Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 62).

"Domnul, celor mândri, le stă împotrivă".

Iacob IV, 6

Dacă toată virtutea se săvârșește prin suflet și trup, iar pe de altă parte și sufletul și trupul sunt făpturi ale lui Dumnezeu, prin care se împlinește virtutea, cum nu aiurăm în chipul cel mai cumplit, fălindu-ne cu podoabele străine ale sufletului și ale trupului, umblând adică după slava deșartă și sprijinindu-ne de mândrie ca de un toiag de trestie. Și cum nu ridicăm astfel împotriva capului nostru pentru nelegiuirea și nebunia noastră, ca tot ce poate fi mai înfricoșat, pe Dumnezeu care ne întrece cu măreția Sa nemărginită? [...] În loc de a urma Domnului întru smerenie, ne împrietenim cu dracul trufaș, vrăjmașul Domnului din pricina cugetului mândru și iubitor de slavă deșartă. Din pricina aceasta, spune Apostolul: "*Căci ce ai, ce n-ai luat*" oare te-ai făcut tu pe tine însuși? Iar dacă ai luat de la Dumnezeu trupul și sufletul, din care în care și prin care se înfăptuiește toată virtutea, "*ce te lauzi ca și când n-ai fi luat*?" Căci Domnul este cel ce și le dăruiește ție acestea. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 90).

"Cel ce cunoaște binele și nu-l face, păcat are".

Iacob IV, 17

Cel ce urmărește și caută în fiecare zi pacea și liniștea minții, acela va disprețui cu ușurință tot ce e supus simțurilor, ca să nu ostenească în deșert. Iar dacă își nesocotește conștiința sa, va dormi cu amar moartea uitării, pe care dumnezeiescul David se roagă să nu o doarmă. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 73).

"Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului".

Iacob V, 16

Rugăciunea este lucrătoare în două feluri. Într-unul când cel ce se roagă aduce rugăciunea sa lui Dumnezeu împreună cu faptele poruncilor, când deci rugăciunea lui nu cade de pe limbă numai ca un cuvânt simplu și ca un sunet gol al vocii, zăcând leneșă și fără consistență, ci când este lucrătoare vie și însuflețită prin împlinirea poruncilor. Căci rugăciunea și cererea își primesc consistența când le umplem prin virtuți. Această umplere face rugăciunea dreptului tare, încât toate le poate lucrând prin porunci.

Într-alt fel, este lucrătoare, când cel ce are lipsă de rugăciunea dreptului săvârșește faptele rugăciunii, îndreptându-și viața de mai înainte și făcând tare cererea dreptului, întrucât o împuternicește prin purtarea sa cea bună. Căci nu folosește rugăciunea dreptului celui care având trebuință de ea, se desfată mai mult cu păcatele decât cu virtuțile. De pildă, marele Samuil plângea odinioară pe Saul, care păcătuse, dar nu putea să-l facă pe Dumnezeu îndurător, neavând în ajutorul plânsului său îndreptarea cuvenită a păcătosului (I Regi XVI, 1). [...]

De asemenea Ieremia care suferea tare pentru poporul iudeilor înnebunit de amăgirea dracilor, nu este auzit când se roagă întrucât nu are ca putere a rugăciunii întoarcerea necredincioșilor iudei de la rătăcire (Ieremia VII, 10). [...]

Este cu adevărat o mare nesimțire să ceară mântuire prin rugăciunile dreptilor acela care-și desfată sufletul cu cele stricăcioase și să ceară iertare pentru acele fapte cu care se laudă, întinându-se cu voința. Cel ce are trebuință de rugăciunea dreptului, trebuie să nu o lase nelucrătoare și inertă, dacă urăște cu adevărat cele rele, ci să o facă lucrătoare și tare, într-aripând-o prin propriile sale virtuți și în stare să ajungă la cel ce poate să dea iertare pentru greșeli. Prin urmare mult poate rugăciunea dreptului, când e lucrătoare, fie prin dreptul care o face, fie prin cel ce roagă pe drept s-o facă. Când e lucrătoare prin dreptul care o face, îi dă lui îndrăzneală către Cel ce poate să împlinească cererile dreptilor, iar când e lucrătoare, prin cel ce roagă pe drept s-o facă, îl eliberează pe el de ticăloșia de mai înainte schimbându-i dispoziția spre virtute. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 299).

"Întru aceasta vă bucurați puțin acum, măcar că trebuie să vă întristați în multe feluri de încercări".

I Petru I, 6

Cuvântul adevărului cunoaște două feluri de întristări: una ascunsă în suflet, iar alta arătată prin simțire. Cea dintâi cuprinde tot adântul sufletului, lovit de biciul cunoștinței; iar cea de-a doua se întinde peste toată simțirea, care se adună din revărsarea ei naturală, sub povara durerilor. Cea dintâi este urmare a plăcerii trăite cu simțurile, iar cealaltă a bucuriei din suflet. [...]

Căci întristarea este o dispoziție din care lipsește plăcerea. Iar lipsa plăcerilor e adusă de osteneală. Osteneala la rândul ei, e provocată în chip vădit de lipsa deprinderii naturale sau de pierderea ei. [...]

Precum se cunosc două feluri de întristări, la fel cunoaște Scriptura două feluri de ispite. Unul cu voie și unul fără voie, unul creator de plăceri voite, celălalt aducător de dureri fără voie. Ispita cu voia dă ființă plăcerilor voite, iar cea fără de voie aduce durerile fără de voie. Una este cauza întristării din suflet, iar cealaltă a întristării după simțuri.

De aceea Domnul și Dumnezeuul nostru, învățând pe ucenicii Săi cum trebuie să se roage, le spune să se roage să nu le vină felul ispitelor cu voia: "*Și nu ne duce pe noi în ispită*" (Matei VI, 13), adică îi învață pe ucenicii Săi să se roage să nu fie lăsați să facă experiența ispitelor plăcerii, adică a celor voite și poftite. Iar marele Iacob, zis fratele Domnului, învățând pe cei ce luptă pentru adevăr să nu se ferească de felul ispitelor fără de voie, zice: "*Mare bucurie să socotiți frații mei când cădeți în felurite ispite*" (Iacob I, 2), adică în încercările care nu sunt voite și poftite și produc dureri. [...]

Deci întristarea și plăcerea fiind împărțite între suflet și simțire, cel ce caută plăcerea sufletului primește întristarea simțurilor și devine cercat, desăvârșit și întreg. "Cercat" întrucât a experiat prin simțire cele contrare; "desăvârșit" întrucât a luptat neobosit cu plăcerea și întristarea din simțuri prin înfrânare și răbdare; "întreg"

întrucât păstrează neștirbite, statornice și constante deprinderile care luptă cu dispozițiile simțirii opuse întreolaltă. [...]

Întristarea din suflet este îndoită. Una este pentru greșelile proprii, alta pentru greșelile străine. Iar cauza acestei întristări este plăcerea după simțuri a celui ce se întristează sau a celor pentru care se întristează. [...]

Iar cauza plăcerii din suflet este, în chip vădit, întristarea după simțuri a celui ce se veselește și se bucură de virtuțile proprii sau ale altora. Căci după judecata cea dreaptă, aproape că nu este virtute între oameni, care să nu aibă ca început al nașterii sale întoarcerea înțeleaptă a sufletului de la simțire. Dobândind sufletul, care urmărește virtutea, această desfacere de simțire, aceasta din urmă se va afla în chip necesar în dureri și osteneli, nemaiavând unită cu ea puterea care născocoște diferitele plăceri în temeiul afecțiunii voluntare a sufletului față de ele. Dimpotrivă această putere respinge acum bărbătește prin înfrânare, năvala plăcerilor firești ale simțurilor. Iar față de ostenelile și durerile fără de voie și potrivnice firii ce vin asupra-i rămâne cu totul neînduplecată neputând fi abătută de la deprinderea și de la frumusețea dumnezeiască a virtuții, de plăcerea cea fără de consistență. [...] Iar cauza întristării după simțuri este preocuparea totală a sufletului de cele conforme firii sale, pe când plăcerea după simțuri o produce lucrarea sufletului contrară firii lui de la cele conforme firii sale.

Căci lucrarea după fire a minții și a simțurilor sunt opuse una alteia din pricina deosebirii externe a celor supuse lor. Pentru că, cele supuse minții sunt entitățile spirituale și necorporale pe care le sesizează după ființă; iar cele supuse simțurilor sunt lucruri sensibile și corporale pe care le percep ele de asemenea prin fire. Fiindcă nu e cu puțință minții să străbată la cele spirituale înrudite cu ea fără contemplarea lucrurilor sensibile, așezate la mijloc, iar aceasta nu se poate face fără lucrarea simțurilor care o întovărășește și care e înrudită cu lucrurile sensibile, dacă se lipsește de înfățișările celor văzute, socotind lucrarea simțurilor care o întovărășește, drept o lucrare naturală, cade din cele spirituale și conforme firii, prinzându-se cu amândouă mâinile de cele corporale

și contrare firii. Purtată apoi de acestea în chip nerațional, mintea, pe de o parte naște întristarea din suflet, întrucât acesta e lovit de biciurile dese ale conștiinței, iar pe de alta, produce plăcerea din simțire. [...] Dacă însă mintea de la prima atingere prin simțuri cu cele văzute, taie înfățișarea acestora și contemplă rațiunile duhovnicești ale lucrurilor, curățite de figurile așezate pe ele, produce plăcerea din suflet, nemaifiind reținută de nici unul din lucrurile văzute prin simțuri și naște întristarea din simțire, aceasta fiind lipsită de toate lucrurile naturale sensibile. [...]

Dacă întristarea sau durerea sufletului e produsă de plăcerea din simțire, iar întristarea sau durerea simțirii de plăcerea din suflet, pe drept cuvânt cel ce dorește și nădăjduiește viața, păstrată în cer spre moștenire nestrucăcioasă, neprihănită și nevestejită, prin învierea din morți a Mântuitorului nostru Iisus Hristos (I Petru I, 3) are în suflet o veselie și o bucurie negrăită, bucurându-se neîncetat de nădejdea bunurilor viitoare, dar în trup și în simțire poartă întristarea sau ostenelele cauzate simțirii de feluritele încercări și de durerile prilejuite de ele. Căci orice virtute este însoțită de plăcere și durere: durere pentru trup, care se lipsește de simțirea dulce și lină și plăcere pentru suflet, care se desfată în duh cu rațiunile curățite de tot ce cade sub simțuri.

Se cuvine deci ca mintea, întristându-se în viața aceasta cu trupul pentru multele strâmtorări ce-i vin din încercările pentru virtute, să se bucure și să se veselească cu sufletul pururea pentru nădejdea bunurilor veșnice, chiar dacă simțirea e apăsată de durere. *"Căci nu sunt vrednice pătimirile timpului de acum de slava viitoare, ce se va descoperi nouă"* (Romani VIII, 18). (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 301).

"Această mântuire au căutat cu stăruință și au cercetat cu deamănuntul Proorocii care au proorocit despre harul cel rânduit vouă, cercetând care și ce fel de timp este acela arătat

lor de Duhul lui Hristos din ei, care le mărturisea despre patimile în Hristos și despre măririle de după ele".

I Petru I, 10-12

Puterile de căutare și de cercetare a lucrurilor dumnezeiești sunt sădite în firea oamenilor, fiindcă, de către Făcător, prin însăși aducerea ei în existență. Iar descoperirile lucrurilor dumnezeiești le împărtășește prin har puterea Prea Sfântului Duh. Dat fiind însă că cel viclean a ținut în urma păcatului aceste puteri încă de la început de firea celor văzute, *"și nu mai era cine să înțeleagă și să caute pe Dumnezeu"* (Psalm XIII, 2; LII, 3) întrucât toți cei pătași de firea omenească își mărgineau puterea minții și a rațiunii la înfățișarea lucrurilor sensibile și nu mai aveau nici o înțelegere pentru cele mai presus de simțuri, harul Prea Sfântului Duh a restabilit puterea celor ce n-au îmbrățișat rătăcirea cu intenție și cu toată inima, dezlipind-o de cele materiale. Deci reprimind-o, curățit prin har, aceștia au căutat întâi și au cercetat, apoi au căutat cu stăruință și au cercetat cu deamănuntul tainele dumnezeiești prin același har al Duhului. [...]

Harul Duhului Sfânt nu lucrează însă înțelepciunea în sfinți fără mintea care să o primească; nici cunoștința, fără rațiunea capabilă de ea; nici credința, fără convingerea minții și a rațiunii despre cele viitoare și deocamdată nearătate; nici darurile vindecărilor fără iubirea de oameni cea după fire, nici vreun altul dintre celelalte daruri fără deprinderea și puterea capabilă de fiecare. [...]

Aceasta o arată limpede toți sfinții care, după ce se învrednicesc de descoperirile celor dumnezeiești, caută rațiunile celor descoperite (Daniil XII, 8; Zaharia IV, 5). Astfel, Avraam, primind făgăduința că va moșteni pământul arătat lui prin cuvintele ce i le spune Dumnezeu, [...] nu se mulțumește să primească ceea ce a căutat ieșind din pământul Chaldeilor, ci a căutat cu dor să afle și felul cum va moșteni (Facere XV, 7). Iar Moise primind puterea semnelor și a minunilor, a căutat să învețe și modurile și rațiunile prin care aveau să dovedească vrednicia de crezare a semnelor

dăruite (Ieșire IV, 1). Iar marele David zice: "*Și a pus în ei rațiunile semnelor și ale minunilor lui în pământul lui Ham*" (Psalm CIV, 26). Iar marele Daniil, care dorea cu atâta putere vedeniile dumnezeiești, pentru care a stat nemâncat trei săptămâni, căutând rațiunile lor, aude pe înger zicând către alt înger: "*Tâlcuiește celui de colo vedenia*" (Daniil VIII, 16), iar marele prooroc Zaharia la fiecare vedenie din proorocia lui îl prezintă pe îngerul ce grăia în el, arătându-i și învățându-l rațiunile vedeniilor zicând: "*Și am zis îngerului care grăiește în mine: Doamne ce sunt acestea?*" (Zaharia I, 9).

E limpede din acestea că toți sfinții pe de o parte au primit de la Duhul descoperiri, pe de alta au cerut să li se lămurească rațiunile celor descoperite. [...]

Deci ori de căutau, ori de căutau cu stăruință, ori de cercetau, ori de cercetau cu deamănuntul, sfinții aveau harul Duhului, care mișca puterea mintală și rațională a lor spre căutarea și cercetarea celor privitoare la mântuirea sufletelor. Fără Duhul nu vedeau nimic din cele duhovnicești, fiindcă nu poate mintea omenească să perceapă fără lumina dumnezeiască cele dumnezeiești și spirituale.

Iar "*mântuirea sufletelor*" este sfârșitul credinței. Sfârșitul credinței este descoperirea adevărată a Celui crezut. Iar descoperirea adevărată a Celui crezut este pătrunderea negrăită a Celui crezut în cel ce crede, după măsura credinței fiecăruia. Această pătrundere, la rândul ei, este întoarcerea finală a celor ce cred în principiul lor. Iar întoarcerea finală a celor credincioși la principiul propriu este împlinirea dorinței. Împlinirea dorinței este odihnirea pururea mobilă a celor plini de dorință în jurul Celui dorit. Iar odihnirea pururea mobilă a celor plini de dorință în jurul Celui dorit este bucuria veșnică și neîncetată de Cel dorit. Bucuria veșnică și neîntreruptă e împărtășirea de bunurile dumnezeiești mai presus de fire, iar împărtășirea de bunurile dumnezeiești mai presus de fire este asemănarea celor ce se împărtășesc cu Cel de care se împărtășesc. Asemănarea celor ce se împărtășesc cu Cel de care se împărtășesc înseamnă identitatea actualizată prin asemănarea celor ce se împărtășesc cu Cel de care se împărtășesc, atât cât este cu

putință. Iar identitatea actualizată prin asemănare a celor ce se împărtășesc cu Cel de care se împărtășesc, este îndumnezeirea celor ce se învrednicesc de îndumnezeire. [...]

Deci, prin "*mântuirea sufletelor*" ca sfârșit al credinței (I Petru I, 9), corifeul Apostolilor Petru înțelege împărtășirea de cele mai presus de fire. Pentru această mântuire, desigur prin Duhul Sfânt, au căutat cu stăruință Proorocii și au cercetat cu deamănuntul care și ce fel de timp este acela arătat lor de Duhul lui Hristos aflător în ei, Care le mărturisea despre patimile lui Hristos și despre măririle de după ele. Pe cei ce caută cu stăruință în duh mântuirea sufletelor și cercetează cu deamănuntul rațiunile și modurile duhovnicești ale acestei mântuiri, îi povățuiește la înțelegere Duhul Sfânt, care nu lasă să rămână în ei nemișcată și nelucrătoare puterea prin care pot să caute cu stăruință cele dumnezeiești.

Mai întâi El îi învață să "*caute*" omorârea voinței din păcat sau a păcatului din voință și învierea voinței în virtute sau a virtuții în voință. De asemenea "*să cerceteze*" modurile de omorâre a voinței din păcat sau a păcatului din voință; la fel rațiunile învierii voinței în virtute și a virtuții în voință. Căci prin aceste moduri și rațiuni obișnuiește să se înfăptuiască omorârea păcatului din voință sau a voinței din păcat, precum și învierea virtuții în voință sau a voinței în virtute. Fiindcă ei au în chip vădit ca parte în veacul acesta, patimile în Hristos sau pentru Hristos în preajma firii, patimi pe care li le-a mărturisit lor Duhul Sfânt ca să se sădească în Hristos întru asemănarea morții Lui prin omorârea păcatului. [...]

Căci se cuvine de fapt ca cel ce vrea să se mântuiască să omoare nu numai păcatul pentru voință, ci și voința însăși pentru păcat și să învie nu numai voința pentru virtute, ci și însăși virtutea pentru voință. [...]

Aceasta "căutând-o" mai întâi sfinții prin Duhul Sfânt, au dobândit filosofia lucrătoare. După aceasta, devenind curați și slobozi de orice întinare, și-au mișcat ochiul mintal al sufletului spre ținta finală a fapturilor prin același Duh, "*căutând cu stăruință*", după învierea voinței și nestrăciunea firii și "*cercetând cu deamănuntul*" modurile și rațiunile nemuririi celei dumnezeiești.

Căci nu mai "*căutau*" învierea voinței, pe care o primiseră deja prin făptuire morală de la Duhul, precum nu mai "*cercetau*" nici modurile ei, ci "*căutau acum cu stăruință*" nesticăciunea firii, pe care nu o aveau și "*cercetau cu deamănuntul*" modurile și rațiunile îndumnezeirii ei. [...]

Deci ei "*căutau cu stăruință*" și "*cercetau cu deamănuntul*" nu numai nesticăciunea firii și rațiunile îndumnezeirii ei, ci și timpul în care va veni încercarea prin pătimiri de dragul ei, ca să facă vădită atât dispoziția celor ce o doresc cu adevărat, cât și intenția celor ce o doresc cu fățarnicie, apoi și timpul, adică veacul celălalt, în care se va arăta prezentă și actualizată îndumnezeirea după har, care îi va face pe toți întru asemănarea dumnezeiască, pe măsura în care este capabil fiecare să o primească. [...]

"*Căutarea*" e folosită în chip natural pentru origine, iar "*căutarea cu stăruință*" pentru ținta finală. Căci în mod firesc nimenea nu-și va "*căuta cu stăruință*" originea, precum nimenea nu va "*căuta*" în mod firesc ținta finală. Ci originea și-o "*caută*", iar ținta finală și-o "*caută cu stăruință*". [...]

Deci omul căutându-și cu stăruință ținta finală dă de originea sa, care se află în mod natural în ținta finală. Căci părăsind "*căutarea*" originii sale, a întreprins prin fire "*căutarea cu stăruință*" a ei ca țintă finală. Fiindcă nu era cu puțință să scape din hotarul ei care-l înconjoară din toate părțile și-i circumscrie mișcarea. [...]

"*Căutarea*" și "*căutarea cu stăruință*" se referă la minte, iar "*cercetarea*" și "*cercetarea cu deamănuntul*" la rațiune. Căci în mod natural "*caută*" mintea și "*cercetează*" prin fire rațiunea. "*Căutarea*" este o mișcare simplă însoțită de dorință, pe care o face mintea spre ceva ce poate fi cunoscut; iar "*cercetarea*" este o distincție simplă și însoțită de o intenție, pe care o face rațiunea cu privire la ceva ce poate fi cunoscut. "*Căutarea cu stăruință*" este mișcarea pătrunsă de cunoaștere și de știință și însoțită de o dorință de-o anumită calitate sau mărime pe care o face mintea spre ceva care poate fi cunoscut, iar "*cercetarea cu deamănuntul*" este distincția prin fapte pe care o face rațiunea cu privire la ceva ce

poate fi cunoscut, mânăta de o intenție de-o anumită calitate sau mărime. Aplicând aceste definiții la cele dumnezeiești zicem despre "căutare" că este mișcarea primă și simplă și însoțită de dorința minții spre propria cauză, iar "cercetarea" distincția primă și simplă pe care o face rațiunea cu privire la propria cauză mânăta de o anumită intenție. "Căutarea cu stăruință" este iarăși mișcarea pătrunsă de cunoștință și de știință pe care o face mintea spre propria cauză, mânăta de o dorință fierbinte. Iar "cercetarea cu deamănuntul" este distincția pe care o face rațiunea ce împlinește virtuțile cu privire la cauza proprie, mânăta de o intenție chibzuită și înțeleaptă. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 310).

"Ca al unui miel neîntinat și nespurcat care este Hristos, cunoscut mai înainte de întemcierea lumii, dar arătat în timpurile din urmă pentru noi".

I Petru I, 19-20

Prin taina lui Hristos cuvântul Scripturii a numit pe Hristos însuși. Aceasta o mărturisește limpede marele Apostol spunând: "*Taina cea ascunsă de neamuri, s-a descoperit acum*", de unde se vede că după el taina lui Hristos e tot una cu Hristos. Iar această taină este unirea negrăită și neînțeleasă a dumnezeirii și a omenității într-un singur ipostas. Unirea aceasta adună omenitatea la un loc cu dumnezeirea în tot chipul în rațiunea ipostasului și face din amândouă un singur ipostas compus, fără să aducă nici un fel de micșorare a deosebirii lor ființiale după fire. Astfel se înfăptuiește un singur ipostas al lor, și totuși deosebirea firilor rămâne neatinsă, ceea ce face ca și după unire să se păstreze nemicșorată integritatea lor după fire măcar că sunt unite. Căci acolo unde prin unire, nu s-a produs nici o schimbare sau alterare în cele ce s-au unit, a rămas neatinsă rațiunea ființială a fiecăruia dintre cele ce s-au unit. Iar acolo unde rațiunea ființială a rămas neatinsă și după unire, au rămas nevătămate și firile, nepierzând nici una ale sale din pricina unirii.

Căci se cădea Făcătorului a toate, ca făcându-se prin fire, potrivit iconomiei, ceea ce nu era, să se păstreze pe Sine neschimbat, atât ca ceea ce era după fire, cât și ca ceea ce a devenit după fire. [...] Aceasta este taina cea mare și ascunsă. Aceasta este ținta fericită pentru care s-au întemeiat toate. Acesta este și scopul dumnezeiesc gândit mai înainte de începutul lucrurilor. [...]

Această taină a fost cunoscută mai înainte de toate veacurile de către Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. De Tatăl ca cel care a binevoit-o, de Fiul ca Cel care a îndeplinit-o, iar de Sfântul Duh ca cel care a conlucrat. Fiindcă una este cunoștința Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, odată ce una este și ființa și puterea lor. Căci nu ignora Tatăl întruparea Fiului, precum nici Duhul Sfânt. Pentru că în întreg Fiul, care împlinea taina mântuirii noastre prin întrupare, se afla întreg Tatăl după ființă, nu întrupându-se, ci binevoind să se întrupeze Fiul; și în întreg Fiul se afla întreg Duhul Sfânt după ființă, nu întrupându-se, ci conlucrând cu Fiul la întruparea cea negrăită pentru noi. [...]

Iar "*neîntinat*" l-a numit cuvântul Scripturii pe Hristos și "*nespurcat*" ca pe unul ce a fost prin fire cu totul slobod, atât cu sufletul cât și cu trupul, de stricăciunea păcatului. Căci sufletul Lui nu avea întinăciunea răutății, nici trupul Lui spurcăciunea păcatului. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 325).

"Faceți-vă ca pruncii de curând născuți, dorind laptele cel duhovnicesc și neviclean, ca să creșteți prin el".

I Petru II, 2

"De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca copiii, nu puteți intra în Împărăția cerurilor".

Matei XVIII, 3

Copilul de este lovit, plânge, iar cu cei ce se bucură cu el se bucură. De este ocărât nu se mânie și de e lăudat nu se mândrește. De-l cinstesc pe altul mai mult ca pe el, nu pizmuiește. De sunt

luate lucrurile lui, nu se tulbură. De-i iau ceva din moștenire, nu știe. Nu se duce la judecată cu cineva. Nu urăște pe vreun om. De este sărac, nu se întristează. De este bogat nu se trufește. De vede femeie nu o pofteste. Plăcerea și grija nu-l stăpânesc. Pe nimeni nu judecă, pe nimeni nu stăpânește, pe nimeni nu bârfește, nu râvnește ceea ce nu cunoaște, nu râde de chipul aproapelui, nu dușmănește pe cineva, nu se preface, nu caută slava lumii acesteia, nu caută să adune bogăție, nu e iubitor de arginți, nu se face îndrăzneț, nu se ceartă, nu învață cu patimă, nu se îngrijește de cineva. De-l dezbracă nu se întristează, nu ține la voia sa și nu-i este frică de foame, nici de cei vicleni, nu se teme de fiară, nici de război. [...]

Dar când crește puțin copilul și răutatea începe să locuiască în el. [...] Tăios este cuvântul pe care ni l-a spus Stăpânul: "*De nu vă veți întoarce să fiți ca pruncii, nu veți intra în Împărăție*". Greu este acest cuvânt pentru cei ce țin la voința lor și pentru cei ce iubesc lumea și nu au cunoscut puterea Sfântului Duh, că de va veni la ei, îi va face să uite toată răutatea și îi va învăța cele ale lui Iisus, în loc de mânie, blândețea, în loc de dușmănie, pacea, în loc de iubirea de ceartă, smerita cugetare, în loc de ură, iubirea, în loc de neîngăduință îndelunga răbdare. Căci aceștia sunt cei ce s-au învrednicit de nașterea din nou. (Cuv. Isaia Pusnicul, Filocalia 12, pag. 194).

"Spre aceasta și morților s-a binevestit ca să fie judecată cu trupul după om și să trăiască cu duhul după Dumnezeu?"

I Petru IV, 6

E obiceiul Scripturii să schimbe timpurile și să le înlocuiască între ele, în așa fel ca viitorul să-l înfățișeze ca trecut și trecutul ca viitor, iar prin prezent să exprime vremea dinainte sau de după ei. [...] Scriptura numește morți aici pe oamenii care s-au săvârșit înainte de venirea lui Hristos ca de pildă pe cei din vremea potopului, pe cei din timpul ridicării turnului, pe cei din Sodoma,

pe cei din Egipt și pe ceilalți, care în diferite timpuri și chipuri au primit osânda cea de multe feluri și năpăstuirile judecății lui Dumnezeu. Aceștia nu din pricină că n-au cunoscut pe Dumnezeu și-au primit osânda, ci din pricina relelor ce și le-au făcut unii altora. Lor li s-a binevestit marea știre a mântuirii, după ce au fost judecați odată cu trupul după om, adică după ce au primit osânda după relele ce și le-au făcut unii altora în viața după trup *"ca să trăiască după Dumnezeu cu duhul"*, adică cu sufletul. În acest scop au primit chiar în iad fiind, predica cunoștinței de Dumnezeu, dat fiind că Mântuitorul s-a pogorât la iad ca să mântuiască și pe morții care au crezut. [...] Deci *"și morților s-a binevestit, care au fost odată judecați cu trupul după om ca să trăiască cu duhul după Dumnezeu"*.

Sau iarăși poate numește morți în înțeles tainic pe cei ce poartă în trup moartea lui Iisus, cărora li s-a dăruit cu adevărat dumnezeiasca Evanghelie prin fapte, dacă Evanghelia sădește renunțarea la viața trupească și mărturisirea celei duhovnicești. Aceștia sunt cei ce mor neîncetat după om, adică în ce privește viața omenească cu trupul din veacul acesta și trăiesc numai cu duhul după Dumnezeu, asemenea dumnezeiescului Apostol și a celor ca el. Sunt cei ce nu mai trăiesc viața lor proprie, ci au pe Hristos trăind în ei numai după suflet. Astfel cei ce s-au făcut pe ei morți față de veacul acesta pentru Dumnezeu, sunt judecați cu trupul, având de suportat strâmtorări, ponegriri, necazuri și prigoane multe și răbdând cu bucurie nenumărate feluri de încercări. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 35).

Acestea s-au spus despre cei din vremea potopului. Iar aceștia erau într-o totală necunoștință a lui Dumnezeu și viețuiau în fapte rele. Deci câte au păcătuit oamenilor, li s-au iertat pentru războaiele, necazurile și diferitele strâmtorări ce au venit asupra lor în fiecare zi. Dar păcatele din necunoștința Lui, nu li s-au iertat, pentru ca păcatul necredinței să li se ierte pentru credința în El celor ce vor crede, atunci când se va coborî în locul iadului din

iubirea de oameni și așa să trăiască cu duhul judecați fiind cu trupul, cum z-a zis, pentru greșelile față de oameni. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 226).

"Căci vremea este ca să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu. Iar dacă începe întâi de la noi, care va fi sfârșitul celor ce nu ascultă de Evanghelia lui Dumnezeu? Și dacă dreptul abia se mântuiește, unde se va arăta necredinciosul și păcătosul?"

I Petru IV, 17-18

Dumnezeu, care a zidit firea omenească, nu a creat împreună cu ea nici plăcerea, nici durerea din simțire, ci a dat minții ei o anumită capacitate de plăcere, prin care să se poată bucura în chip tainic de El. Această capacitate (care e dorința naturală a minții după Dumnezeu) lipind-o primul om de simțire îndată ce a fost creat și-a văzut plăcerea mișcându-se potrivit firii, spre lucrurile sensibile, prin mijlocirea simțurilor. Dar Cel ce se îngrijește de mântuirea noastră a înfipt în mod providențial în această plăcere, ca pe un mijloc de pedepsire, durerea, prin care s-a sădit în chip înțelept în firea trupului legea morții, ca să limiteze nebunia minții, care-și mișcă, potrivit firii, dorința spre lucrurile sensibile.

Astfel, datorită plăcerii potrivnice rațiunii, care a pătruns în fire, a pătruns ca un antidot și durerea conformă cu rațiunea. [...] Căci toată durerea având drept cauză a nașterii sale fapta unei plăceri care îi premerge, e o datorie pe care trebuie să o plătească în chip natural, în virtutea cauzalității, toți cei ce sunt părtași de firea omenească. [...]

Deci după cădere toți oamenii aveau în mod natural plăcerea ca anticipație a venirii lor pe lume și nici unul nu era liber de nașterea pătimasă prin plăcere. De aceea toți plăteau în mod natural durerile ca pe o datorie și ca pe o datorie suportau moartea de pe urma lor. [...] Căci pentru desființarea plăcerii atotnecuenite era

trebuință de durerile atotcuenite de pe urma ei, care sfâșiau în chip jalnic pe om. Iar pentru îndreptarea firii ce pătimea, trebuia să se iscodească o durere și o moarte în același timp și necuvenită și necauzată. [...] Aceasta, pentru ca durerea și moartea atotnecuenită așezându-se la mijloc între plăcerea necuvenită și moartea atotnecuenită, să desființeze total originea atotnecuenită a firii din plăcere și sfârșitul ei atotcuenit prin moarte, cauzat de aceea origine. Și așa să se facă neamul omenesc iarăși liber de plăcere și de durere, recăpătându-și firea, limpezimea de la început. [...]

Pentru aceasta Cuvântul lui Dumnezeu, fiind Dumnezeu desăvârșit după fire, se face om desăvârșit, constător din suflet mintal și trup pătimitor după fire, asemenea nouă, afară numai de păcat, neavând cătuși de puțin plăcerea răsărită din neascultare, ca anticipație a nașterii Sale în timp din femeie, dar însușindu-și din iubirea de oameni, de bună voie durerea de pe urma aceleia, care este sfârșitul firii. Iar aceasta a făcut-o suferind pe nedrept ca să desființeze obârșia noastră din plăcerea necuvenită. [...]

Făcându-se deci Dumnezeu om cu adevărat, a dat firii o altă obârșie pentru o a doua naștere, obârșie care o duce prin osteneală și durere spre plăcerea vieții viitoare. Căci protopărintele Adam, călcând porunca dumnezeiască, a dat firii altă obârșie decât cea dintâi constătătoare din plăcere, dar sfârșind în moarte prin durere; și a născocit la sfatul șarpelui, o plăcere, ce nu era urmarea unei dureri de mai înainte, ci mai degrabă ducea la durere. Prin aceasta i-a dus cu dreptate pe toți cei născuți din el după trup, împreună cu sine, la sfârșitul morții prin durere, datorită obârșiei lor nedrepte din plăcere. Dar tot așa și Domnul făcându-se om și dând o altă obârșie firii, pentru a doua naștere din Duhul Sfânt, și primind moartea, atotnecuenită din durerea lui Adam, devenită în El atotnecuenită, întrucât nu-și avea ca obârșie a nașterii Sale plăcerea atotcuenită de pe urma neascultării protopărintelui, a adus desființarea ambelor extreme: a obârșiei și a sfârșitului făpturii omenești după chipul lui Adam ca unele ce nu au fost date de la început de Dumnezeu. [...]

Deci, precum din pricina lui Adam, care a înființat prin neascultare legea nașterii din plăcere și drept urmare a acesteia

moartea ca osândă a firii, toți cei ce aveau existența din Adam după legea nașterii din plăcere, aveau în chip necesar și fără să vrea, împreună virtual cu nașterea și moartea ca osândă a firii. [...]

Dar cel ce a fost botezat și păzește Botezul, întărindu-l prin porunci, nu mai plătește moartea ca o datorie pentru păcat, ci primește întrebuintarea morții ca osândă a păcatului, care să-l treacă în chip tainic la viața dumnezeiască și fără de sfârșit. [...] Fiindcă dacă păcatul se slujea de moarte ca de-o armă pentru nimicirea firii în cei ce săvârșeau păcatul asemenea lui Adam, cu atât mai mult se va sluji firea de moarte ca de-o armă spre nimicirea păcatului, în cei ce săvârșesc dreptatea prin credință.

Drept aceea când s-a înfăptuit taina întrupării și Dumnezeu cel întrupat a desființat cu totul în cei născuți cu duhul din El, nașterea firii după legea plăcerii, *"a venit vremea să se înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu"*, adică să fie osândit păcatul începând să fie osândit prin pătimiri de la cei ce cred și au cunoscut adevărul și și-au lepădat prin Botez nașterea din plăcere. Căci pe aceștia i-a numit Petru *"casa lui Dumnezeu"*, precum mărturisește dumnezeiescul Apostol Pavel zicând: *"Iar Hristos în casa Sa, a cărui casă suntem noi"* (Evrei III, 6). Dar și Petru arată aceasta prin cuvântul următor: *"Iar dacă începe întâi de la noi (se înțelege judecata), care va fi sfârșitul celor ce nu ascultă de Evanghelia lui Dumnezeu"*. E ca și cum am zice: *"Dacă noi care am fost învredniciți să devenim, din darul Domnului, casa lui Dumnezeu prin Duh, suntem datori să arătăm o așa de mare răbdare în pătimirile pentru dreptate spre osânda păcatului și să primim cu dragă inimă moartea de ocară ca niște răufăcători, măcar că suntem buni, care va fi sfârșitul celor ce nu ascultă de cuvântul Evangheliei?"* Cu alte cuvinte care va fi sfârșitul sau judecata celor ce nu numai că țin cu toată silința până la sfârșit, vie și lucrătoare în suflet și trup, în aplecarea voci și în fire, nașterea lor de la Adam prin plăcere, ce stăpânește peste fire, dar nu primesc nici pe Dumnezeu și Tatăl Fiului celui întrupat care ne cheamă, nici pe însăși Mijlocitorul și Fiul trimis al Tatălui care a primit cu voia Tatălui, de bunăvoie, moartea pentru noi ca să ne împace cu Tatăl? [...] *"Evanghelia lui Dumnezeu"* este solie și

îndemn al lui Dumnezeu către oameni, trimisă prin Fiul Său, care S-a întrupat și a dăruit ca răsplată a împăcării cu Tatăl, celor ce ascultă de El, îndumnezeirea nenăscută. [...]

Din pricina aceasta marele Apostol îi plânge pe cei neascultători zicând: *"Dacă dreptul abia se mântuiește, unde se va arăta necredinciosul și păcătosul?"*. *"Drept"* numește pe cel credincios și pe cel ce păstrează harul dat lui la Botez. [...] Iar *"mântuire"* este harul deplin al dumnezeirii, pe care-l va da Dumnezeu celor vrednici și pe care abia îl va primi cel ce stăruie cu toată puterea în toate cele dumnezeiești. *"Necredincios"* și *"păcătos"* numește pe cel străin de harul Evangheliei: *"necredincios"* pentru necredința în Hristos, iar *"păcătos"* pentru făptura cea veche, care se menține vie în el prin stricăciunea patimilor. Sau poate *"necredincios"* a numit Scriptura pe cel lipsit cu totul numai de conștiința cea întru Hristos, iar *"păcătos"* pe cel ce crede, dar calcă poruncile Evanghelice, care păstrează curată cămașa nesticăciunii primită prin Sfântul Botez. Locul acestora, al necredinciosului și al păcătosului, nu e necunoscut celor ce cultivă cât de cât cunoștința tainică. Căci cuvântul *"unde"* indică desigur un loc, care nu e lipsit de o circumscriere spațială. Față de locul acestora, locul dreptului se deosebește prin aceea că el nu mai e înfățișat prin cuvântul *"unde"*, căci dreptul a primit prin har, ca loc mai presus de *"unde"*, pe Dumnezeu însuși. Căci Dumnezeu nu este *"undeva"*, ci în chip absolut dincolo de orice *"unde"* și în El este locașul tuturor celor mântuiți. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 333).

"Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har".

I Petru V, 5

Altele sunt ispitirile fiilor spre înțeleptire și învățătură și altele ale dușmanilor spre pierzare, mai ales când cineva e făcut de ocară

din pricina mândriei lui. [...] Tot necazul care se suferă cu răbdare este bun și folositor, iar cel care nu e suferit astfel, e semn al lepădării de la Dumnezeu și e fără folos. Și dacă nu se vindecă cineva de aceasta prin smerita cugetare, nu are alt leac. Fiindcă cel cu cuget smerit se ocărăște și se învinovățește pe sine când îi vin necazuri și nu pe altcineva. Și răbdând astfel cere de la Dumnezeu dezlegare și aflând-o se bucură și rabdă cu mulțumire. Și câștigând cercarea din acestea, privește cunoștința. Iar cunoscând neputința și neștiința sa, caută cu stăruință pe doctor și căutând află vindecarea, cum a zis însuși Hristos. Și aflând-o pe aceasta, o dorește și dorind-o o dobândește și mai mult; și curățindu-se pe sine, după putință, se nevoiește să facă loc Celui dorit. Iar Acela aflând loc se sălășluiește. Și sălășluindu-se păzește casa Sa și începe să o umple de strălucire. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 109).

"Căci diavolul umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită".

I Petru V, 8

Să nu înceteze niciodată atenția inimii, trezvia, împotrivirea și rugăciunea către Hristos Iisus Dumnezeuul nostru. Căci ajutor mai mare, afară de Iisus nu vei afla în toată viața ta. Fiindcă numai Domnul singur cunoaște ca Dumnezeu vicleniile, meșteșugirile și înșelăciunile dracilor. [...]

Cei neîncercați trebuie să știe că noi cei greoi și povârniți spre pământ cu trupul și cu cugetul nu putem în nici un alt chip, decât prin neconținuta trezvie a minții și prin chemarea lui Iisus Hristos, Dumnezeuul și Făcătorul nostru, să biruim pe vrăjmașii netrupești și nevăzuți care ne vreau răul și sunt iscusiți a ni-l face, care sunt ageri și ușori și încercați în războiul pe care-l poartă din anii de la Adam și până astăzi. (Isichie Sinaitul, Filocalia 4, pag. 51).

"Prin care El ne-a hărăzit mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftei celei din lume".

II Petru I, 4

Cei ce au plăcut lui Dumnezeu și au ajuns la ținta pentru care au fost făcuți, adică la îndumnezeire, sunt în Dumnezeu ca cei ce sunt îndumnezeiți de El și Dumnezeu în ei, ca Cel ce îi îndumnezeiește pe ei. Drept aceea și aceștia se împărtășesc de lucrarea dumnezeiască, măcar că în alt chip, dar nu de ființa lui Dumnezeu. De aceea și cuvântătorii de Dumnezeu spun că îndumnezeirea este un nume al lucrării dumnezeiești. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 494).

"Va veni ziua Domnului ca un fur noaptea în care cerurile arzând se vor desface și stihiele arzând se vor topi".

II Petru III, 10

"Așteptăm ceruri noi și pământ nou potrivit făgăduinței".

II Petru III, 13

Când sufletul iese și se desparte de trup, îndată se predau și trupurile acestea stricăciunii și se desfac puțin câte puțin. Dar cele ce persistă ani îndelungați nu rămân nici total nesticăcioase și nu se fac total stricăcioase, ci mențin în ele atât semnele stricăciunii cât și pe ale nesticăciunii, fiind păstrate spre a fi făcute total nesticăcioase și înnoite la înviere.

În ce scop și pentru ce? Pentru că nu se cuvenea să învie și să fie făcute nesticăcioase trupurile oamenilor înainte de înnoirea făpturilor; și precum a fost adusă întâi creația la existență în stare nesticăcioasă și apoi omul, tot așa trebuie să fie schimbată și mutată de la stricăciune la nesticăciune întâi creația, apoi împreună cu ea și odată cu ea să se înnoiască și trupurile descompuse ale oamenilor pentru ca iarăși omul devenit spiritual și nemuritor să

locuiască într-un loc nesticăcios și veșnic. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 7, pag. 135).

"Și aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El și v-o vestim: că *Dumnezeu este lumină* și nici un întuneric nu este întru El".

I Ioan I, 5

"Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină, atunci avem împărtășire unul cu altul și sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățește pe noi de orice păcat".

I Ioan I, 7

În ce înțeles spune despre Același aici că "*este lumină*", aici că "*este în lumină*" ca ceva în altceva?

Dumnezeu, care este cu adevărat lumină după ființă, se face cu adevărat lumină în cei ce umblă în El, prin virtuți. Precum lumina prin participare, cu alte cuvinte orice sfânt, ajunge prin iubirea de Dumnezeu de se află în lumina cea după ființă, tot așa lumina cea după ființă primește pentru iubirea de oameni să se afle în lumina cea după participare.

Dacă, așadar, ne aflăm prin virtute și cunoștință în Dumnezeu, adică în lumină, și Dumnezeu aflându-se ca lumină în noi, se află în lumină. Căci Dumnezeu care e lumină prin fire se află în noi care suntem lumină prin imitare, precum se află modelul în chipul care-i făcut după El.

Sau, mai bine zis, Dumnezeu și Tatăl este lumină în lumină, întrucât se află în Fiul și în Duhul Sfânt, nefiind altă și altă și altă lumină, ci una și aceeași după ființă, luminând în trei după modul subzistenței personale. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 37).

Când mintea e simplă sau goală de orice înțeles și intră întreagă în lumina dumnezeiască, simplă, fiind acoperită de ea, nu mai are să afle altceva în afară de lumina în care este, ca să fie mișcată spre înțelegerea aceluia altceva, ci rămâne în abisul luminii dumnezeiești nemaiîngăduindu-i-se să privească nicidecum în afară. Aceasta este ceea ce s-a spus: "*Dumnezeu este lumină*" și lumina supremă și odihna de orice vedere pentru cei ce au ajuns în ea. (Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia 6, pag. 55).

"Vă scriu vouă tinerilor, fiindcă ați biruit pe cel viclean; vă scriu vouă copiilor, că ați cunoscut pe Cel ce este de la început".

I Ioan II, 13

Cei ce s-au făcut copii în răutate, s-au făcut luptători împotriva vrăjmașului. Că cei goliți de armele aceluia, care sunt armele răutății, s-au făcut părinți și au ajuns la măsurile desăvârșirii spre a li se încrede descoperirile și tainele, până vor ajunge la înțelepciune, la unitate, la bunătate, la blândețe și la curăție. (Cuv. Isaia Pustnicul, Filocalia 12, pag. 199).

"Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume.

Pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Dumnezeu, ci de la lume".

I Ioan II, 15-16

Din pricina lor ni s-a poruncit "*să nu iubim lumea și cele din lume*". Iar aceasta s-a zis nu ca să urâm fără judecată faptele lui Dumnezeu, ci ca să tăiem prilejurile celor trei patimi. (Marcu Ascetul, Filocalia 1, pag. 239).

"Lume" numește Scriptura lucrurile materiale; iar lumești sunt cei ce zăbovesc cu mintea în aceasta. [...] Monah este cel ce și-a desfăcut mintea de lucrurile pământești și prin înfrânare, prin dragoste, prin cântare de psalmi și prin rugăciune se lipește statornic de Dumnezeu. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 2, pag. 66).

Cel ce a urât cu mânie pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții cu toată lumea lor de nedreptate, prin a căror prietenie ne facem dușmani ai lui Dumnezeu și s-a lepădat de ele, și-a răstignit sieși lumea și el s-a răstignit ei (Galateni VI, 14) desființând vrăjmășia dintre Dumnezeu și suflet, aflătoare în trupul său și făcând între amândoi pace (Efeseni II, 15-16). Căci cel ce a murit față de acestea, prin dezbrăcarea de puterea cugetului trupesc, s-a împăcat pe sine cu Dumnezeu, risipind vrăjmășia lumii prin omorârea plăcerilor, prin viața răstignită lumii și a îmbrățișa prietenia lui Iisus. (Nichita Stithatul, Filocalia 6, pag. 230).

"Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu și ce vom fi nu s-a arătat până acum. Știm că dacă El se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea cum este".

I Ioan III, 2

"Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu".

I Corinteni II, 10

Sf. Evanghelist Ioan spune că nu cunoaște chipul îndumnezeirii viitoare a celor ce au devenit aici fii ai lui Dumnezeu, prin virtuțile din credință, deoarece nu s-a arătat încă ipostasul văzut și de sine stătător al bunurilor viitoare. "*Căci aici umblăm prin credință, nu prin vedere*" (II Corinteni V, 7). Iar Sf. Pavel spune că a primit prin descoperire un semn dumnezeiesc spre care trebuie să alerge dacă

vrea să dobândească bunurile viitoare, nu că ar cunoaște însuși chipul dumnezeirii în temeiul aceluși semn dumnezeiesc. De aceea zice limpede tâlcuindu-se pe Sine: *"Spre semn alerg, spre cununa chemării de sus"* (Filipeni III, 14). Aceasta o face vrând să cunoască prin pătimire modul împlinirii în fapt a semnului dumnezeiesc, făcut lui cunoscut aici prin descoperire, adică a puterii îndumnezeitoare a celor învredniciți. Deci Apostolii mărturisesc la fel, vădind același cuget în învățăturile care par opuse, ca unii ce sunt mișcați de unul și același Duh. Cel dintâi își mărturisește neștiința cu privire la chipul îndumnezeirii viitoare după har; al doilea vestește în chip măreț știrea despre semnul ce i-a fost descoperit. Că aceasta este socotința Sf. Apostol, ne-o mărturisește el însuși prin toate dumnezeieștile sale cuvinte, spunând odată că toată știința și proorocia va înceta (I Corinteni XIII, 9), altădată că vede cele viitoare ca prin oglindă și ghicitoră, dar va veni vremea când se va bucura de darul mare și mai presus de înțelegere al vederii celor nădăjduite față către față; altădată iarăși mărturisește că din parte cunoaște și din parte proorocește și, în sfârșit, altădată strigă cu tărie că va trebui să cunoască precum însăși este cunoscut, întrucât nu cunoaște încă cele ce va avea să le cunoască. Pe scurt, cuvântul Apostolului *"când va veni ceea ce-i desăvârșit, va înceta ceea ce este frântură"* are același înțeles cu ceea ce spune Teologul: *"nu s-a arătat încă ce vom fi"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 38).

"Cel ce se naște din Dumnezeu nu face păcat, că sămânța Lui rămâne în el și nu poate păcătui".

I Ioan III, 9

Dacă după Sf. Ioan *"Cel ce se naște din Dumnezeu nu face păcat, că sămânța Lui rămâne în el și nu poate păcătui"*, iar cel născut din apă și din duh s-a născut din Dumnezeu, cum noi cei născuți din Dumnezeu prin Botez putem păcătui?

Chipul nașterii noastre din Dumnezeu este îndoit; unul dă celor născuți întreg harul înfierii, ca să-l aibă prezent ca potență; celălalt le dă să aibă întreg harul în lucrare, ca să preschimbe și să modeleze aplecarea voii celui născut din Dumnezeu, încât să tindă liber spre Cel ce l-a născut.

Chipul dintâi are prin credință numai harul prezent ca potență; celălalt sădește pe lângă credință și asemănarea atotdumnezeiască cu Cel cunoscut, asemănare ce lucrează însoțită de cunoaștere în cel ce cunoaște. Cei în care se află primul chip al nașterii, neavând încă aplecarea voii deplin desfăcută de pornirile trupești, și de aceea nefiind străbătută în întregime de Duhul, ca să se împărtășească în mod actual de tainele cunoscute în chip dumneziesc, nu e exclus să încline spre păcat dacă vreau. Căci nu naște Duhul o aplecare a voii fără voie, ci pe una voită o modelează până la îndumnezeire. Iar cel ce a cunoscut-o pe aceasta prin experiență nu poate să mai cadă de la ceea ce a cunoscut odată cu adevărat și propriu prin trăire, spre altceva. [...] Altfel este însă cu cei ce s-au împărtășit de al doilea chip al nașterii. Duhul Sfânt cucerind întreaga aplecare a voinței acestora, le-a mutat-o cu totul de pe pământ la cer, iar prin cunoașterea adevărată și trăită le-a transformat mintea, străbătând-o cu razele fericite ale lui Dumnezeu și Tatăl, încât să fie socotită ca un alt Dumnezeu, ce pătimește prin har, stări ce i-au devenit o deprindere, ceea ce Dumnezeu nu pătimește, ci este după ființă. Dar prin aceasta, aplecarea voinței s-a făcut slobodă de păcat, câștigând prin deprindere aptitudinea virtuții și a cunoștinței și nemaiputând să tăgăduiască ceea ce au cunoscut prin experiență cu lucrul. Prin urmare, deși avem Duhul înfierii, care este sămânța ce-i face pe cei născuți după asemănare cu Cel ce seamănă, totuși nu-I predăm Lui plăcerea voii noastre curățită de înclinarea și afecțiunea față de orice alt lucru; aceasta e pricina pentru care și după ce ne-am născut din apă și din Duh păcătuim cu voia. Dar dacă ne pregătim voința să primească prin cunoștință și lucrarea apei și a Duhului, atunci apa cea tainică săvârșește prin fapte curățirea conștiinței, iar Duhul cel de viață făcător produce în noi desăvârșirea neschimbabilității în bine prin cunoștința prin experiență. Rămâne,

așadar, în seama fiecăruia din noi, care putem încă să păcătuim, să vrem să ne predăm deplin cu înclinarea voii noastre Duhului. [...]

Credința nelucrătoare are, zice, harul înfierii în potență, ca una ce nu e pusă în mișcare de cei ce o au prin împlinirea poruncilor.

Sunt arătate două chipuri ale nașterii. Primul e cel după ființă, [...] care e al omului întreg. Prin aceasta se sădește în suflet desăvârșirea înfierii în potență. Al doilea e cel după buna plăcere și după hotărârea voinței. Prin acesta Duhul Sfânt, preluând opțiunea și hotărârea voinței, o modelează până la îndumnezeire, unind-o întreagă cu Dumnezeu. Primul chip al nașterii lasă puțința ca cei născuți să încline spre păcat dacă nu voiesc să traducă în faptă potența înfierii sădită în ei, fiind împătimiți de cele trupești. Căci hotărârea voinței este aceea care întrebuițează un lucru. Potența înfierii e ca o unealtă care rămâne nefolosită dacă voința nu se hotărăște să o întrebuițeze. După chipul acesta al nașterii e cu puțință așadar ca cei născuți să păcătuiască. După al doilea însă este cu neputință, odată ce înclinarea voinței și hotărârea sunt îndumnezeite. Acest chip al nașterii îl are așadar Apostolul în vedere când zice că *"cel născut din Dumnezeu nu face păcat"*. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 31).

"Noi suntem din Dumnezeu; cine cunoaște pe Dumnezeu ascultă de noi; cine nu este din Dumnezeu nu ascultă de noi. Din aceasta cunoaștem Duhul adevărului și duhul rătăcirii".

I Ioan IV, 6

Când vede mintea că se mândrește cu experiența simțirii ei, atrage sufletul cu unele mângâieri părute bune, pentru ca învăluindu-l în moleșeala aceea și într-o dulceață mustoasă, să-i rămână necunoscută amestecarea vicleană. Din aceasta vom cunoaște *"Duhul adevărului"* și *"duhul înșelăciunii"*. Desigur e cu neputință să guste cineva cu simțirea bunătatea dumnezeiască sau să cunoască în chip simțit ispita și amărăciunea dracilor, dacă nu e

încredințat că harul s-a sălășluit în adâncul minții, iar duhurile cele viclene se țin în jurul mădurelor inimii. Dar acest lucru dracii nu voiesc niciodată să fie crezut de oameni ca nu cumva mintea, știind-o aceasta în chip sigur, să folosească împotriva lor arma pomenirii lui Dumnezeu. (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 169).

"Cel ce nu iubește, n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire".

I Ioan IV, 8

Ferește-te de a osândi greșeala fratelui tău, ca să nu cazi din bunătate și dragoste. Căci cel ce nu are bunătate și dragoste pentru fratele, nu a cunoscut pe Dumnezeu. [...] Dacă Hristos, Mântuitorul tuturor și-a pus sufletul Său pentru noi, datori suntem și noi să ne punem sufletele pentru frații noștri. (Teodor al Edesei, Filocalia 4, pag. 227).

Începutul, mijlocul și sfârșitul [...] și dăruitoarele și călăuzitoarele tuturor bunătăților (virtuților) sunt credința, nădejdea și dragostea, această întreită frânghie țesută de Dumnezeu și mai mult decât toate dragostea, pentru că *"Dumnezeu este iubire"*. După Sf. Isaac Sirul *"desăvârșirea multor roade ale Duhului o primește cineva atunci când se învrednicește de iubirea desăvârșită"*. Iar Sf. Ioan Scărarul zice: *"După toate cele spuse înainte, rămân acestea trei, legătura care strânge și ține toate: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare decât toate este dragostea căci «Dumnezeu este iubire». De aceea eu văd pe prima ca rază, pe a doua ca lumină, iar pe a treia ca cerc. Dar toate sunt o unică lumină și strălucire. Căci ceu dintâi toate le poate face și zidi; a doua îmbrățișează mila lui Dumnezeu și nu ne face de rușine. Iar cea de a treia, niciodată nu cade, nici nu încetează de a vedea (contempla), nici nu lasă pe cel hrănit de ea să se liniștească de*

nebumia ei".

Iar Sf. Diadoh spune: *"Socotește frate că fiecărei vederi duhovnicești îi premerge credința, nădejdea și dragostea, dar mai mult dragostea. Căci cele dintâi învață să se disprețuiască toate bunurile văzute. Dar iubirea unește sufletul însuși cu virtuțile lui Dumnezeu, adulmecând printr-o simțire a minții pe nevăzutul Dumnezeu".* Și iarăși: *"Alta este dragostea naturală a sufletului și alta este cea care se adaugă ei de la Sfântul Duh. Cea dintâi se mișcă din voința noastră, pe măsură, când voim. De aceea e și răpită ușor de duhurile cele rele, când nu o ținem cu tărie cu voința noastră. Cea de a doua aprinde atât de mult sufletul spre dragostea lui Dumnezeu, încât toate părțile sufletului nostru se lipsesc de negrăita bunătate a dorului de Dumnezeu, într-o nesfârșită simplitate a simțirii. Minteaj ajunsă atunci ca una care a zămislit din lumina duhovnicească a harului, s-a făcut izvor de iubire și de bucurie".* (Monahii Calist și Ignatie Xanthopol, Filocalia 8, pag. 195).

"Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu".

I Ioan IV, 16

Cel ce vrea să spună ceva despre dragoste, îndrăznește să grăiască despre Dumnezeu însuși. [...] Această cea mai de căpetenie dintre virtuți, este proprie firii. Pentru aceea o pomenește legea printre cele dintâi poruncind: *"Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău..."*. [...] *"Din tot sufletul"* înseamnă că din rațiune, mânia și poftă. Pentru că din acestea trei se alcătuieste sufletul: mintea cugetă pururea la cele dumnezeiești; pofta Îl poștește numai pe El neîncetat și nu pe altcineva odată ce legea a spus că *"din tot"*; iar mânia se pune în mișcare în chip firesc împotriva celor ce împiedică această poftă și numai împotriva lor. [...]

Dacă deci vede Dumnezeu cele trei puteri ale sufletului, avându-și dorul numai spre El, cum a poruncit, neapărat că și El,

bun fiind, nu numai că iubește pe om, ci se și sălășluiește în el și petrece în el, precum a zis prin venirea Duhului. Iar trupul se va supune chiar fără voie rațiunii ca nerațional și nu va mai pofti împotriva Duhului. Ci precum soarele și luna se călăuzesc după porunca Domnului pentru a lumina lumea, măcar că sunt neînsuflețite, așa și trupul va lucra după voia sufletului faptele luminii.

Și precum soarele călătorind de fiecare dată de la răsărit până la apus dă o zi, iar lipsind el se face noapte, așa și fiecare virtute pe care o săvârșește omul luminează sufletul, iar ascunzându-se ea se face patimă și întuneric, până ce agonisește omul iarăși virtutea și prin aceasta vine lumina. De asemenea, precum soarele începând de la marginea răsăritului și mutându-și pe încetul lumina până la cealaltă margine se împlinește vremea, așa și omul crescând pe încetul de la începutul virtuților, se face nepătimitor. Și precum discul lunii crește și scade în cursul unei luni, așa și omul crește și se micșorează cu fiecare virtute, până ce ajunge la deprinderea virtuții cu pricina: aici suferă necazuri după Dumnezeu, aici se veselește mulțumind lui Dumnezeu, fiind nevrednic de dobândirea virtuților. (Cuv. Petru Damaschin, Filocalia 5, pag. 241).

Iubirea de Dumnezeu e susținută de lipsa de patimi și de bogăția virtuților. Căci ura față de cele rele de la care vine lipsa patimilor, aduce în schimb dorul și bogăția bunătăților. Iar cel ce iubește și dobândește virtuțile (bunătățile) cum nu va iubi mai ales pe Stăpânul care e prin Sine bun și singurul dătător și păzitor a tot binele, în care este El într-un chip deosebit. (Sf. Grigorie Palama. Filocalia 7, pag. 465).

"În iubire nu este frică, ci iubirea desăvârșită alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârșit în iubire".

I Ioan IV, 18

Nimeni nu poate să iubească pe Dumnezeu din toată inima, dacă nu se va teme de El mai întâi întru simțirea inimii. Căci numai curățindu-se și înmuindu-se sufletul prin înrâurirea temerii, vine la dragoste lucrătoare. Dar nu va veni la cineva temerea de Dumnezeu în chipul arătat dacă nu va părăsi toate grijile lumești. Căci numai când ajunge mintea la liniște multă și la negrijă, o strămtorează frica de Dumnezeu, curățind-o întru simțire multă de toată grosimea pământească, ca astfel să o aducă la marea dragoste a bunătății lui Dumnezeu. Astfel frica este o stare proprie a dreptilor care încă se curățesc, fiind împreună cu jumătate cu dragoste. Iar dragostea desăvârșită este proprie dreptilor curățiți deplin în care nu mai este frică, [...] ci o ardere neîncetată și o alipire a sufletului de Dumnezeu prin lucrarea Duhului Sfânt. (Diadoh al Foticeei, Filocalia 1, pag. 340).

Ordinea cea bună a Sf. Scripturi, care urmează rânduielii mântuitoare a Duhului, deosebind treptele celor ce înaintează de la învălmășeala dinafară a patimilor spre unitatea divină, pe cei începători care se află la porțile curții dumnezeiești a virtuților, i-a numit temători; pe cei ce au dobândit o deprindere măsurată a rațiunilor și a chipurilor virtuții i-a numit înaintași; iar pe cei care au ajuns prin cunoaștere la vârful însuși al adevărului, care se face întrevăzut prin virtuți, îi numește desăvârșiți. Așadar nici cel ce se teme de Domnul, odată ce s-a întors cu totul de la petrecerea veche în stricăciunea patimilor și și-a închinat din pricina temerii inima poruncilor dumnezeiești, nu e lipsit de vreunul din bunurile care se cuvin începătorilor, chiar dacă n-a dobândit încă deprinderea nestrămutată a virtuților și nu s-a făcut părtaș de înțelepciunea ce grăiește din cei înțelepți. Dar nici înaintatul nu e lipsit de vreunul din bunurile ce aparțin treptei sale chiar dacă nu a dobândit încă cunoștința lucrurilor dumnezeiești care covârșește și pe cei desăvârșiți. Iarăși putem socoti ca temători pe cei ce se îndeletnicesc bărbătește cu înțelepciunea lucrătoare și nu și-au

slobozit încă sufletul de frica și de gândul viitoarelor judecăți dumnezeiești. [...]

Acestora pe de o parte nu le lipsește nimic odată ce luptă pentru adevăr împotriva puterii dușmane. Totuși, pe de altă parte, sunt lipsiți de vederile tainice de care se împărtășește mintea celor desăvârșiți. Iar cei ce s-au învrednicit în chip tainic de cunoașterea contemplativă a lui Dumnezeu și și-au făcut mintea curată de orice închipuire materială și toată și-au făcut-o chip al frumuseții dumnezeiești, prin imitarea aceleia, să socotim că sunt cei iubitori. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 39).

Sunt două feluri de frici: una începătoare și una desăvârșită. Una este a începătorilor, a cinstitorului de Dumnezeu, iar alta a celor sfinți și desăvârșiți, a celor ce au ajuns la măsura iubirii. De pildă: cineva face voia lui Dumnezeu din frica de chinuri; acesta e încă începător. El nu face încă binele pentru el însuși, ci de frica bătailor. Altul face voia lui Dumnezeu, iubindu-L pe Dumnezeu însuși, dorind în chip deosebit să-I placă lui Dumnezeu. Acesta știe ce este binele însuși, acesta a cunoscut ce înseamnă a fi cu Dumnezeu.

(Binele însuși este Dumnezeu ca persoană izvorătoare de iubire desăvârșită și deci și de putere sau de viață la nesfârșit. Pe orice persoană o iubești pentru ea însăși, pentru că din ea izvorăște sau poate izvorî iubire și deci viață. Cu atât mai mult pe Dumnezeu. Numai lucrul îl iubești pentru tine. În iubirea unei persoane nu poți face deosebire între iubirea de tine și iubirea față de ea. Totul e dat la un loc. Tu ești fericit când ești cu cealaltă persoană. Dar numai cu Dumnezeu poți fi veșnic și numai în El poți fi și cu celelalte persoane veșnic, rămânând și tu însuși veșnic prin iubirea lor și prin iubirea ta fără sfârșit față de ei). Acesta este cel ce are iubirea adevărată pe care sfântul o numește desăvârșită.

Unul ca acesta nu se mai teme și păzește voia lui Dumnezeu nu pentru bătaii, nu pentru a nu fi pedepsit, ci pentru că a gustat din dulceața de a fi împreună cu Dumnezeu. Îi este frică să nu cadă din

dragostea lui Dumnezeu și să fie lipsit de ea. [...] Această frică scoate afară frică începătoare. (Avva Dorotei, Filocalia 9, pag. 513).

"Iar îngerii care nu și-au păzit vrednicia, ci au părăsit locașul lor, i-a pus la păstrare sub întuneric, în lanțuri veșnice, spre judecata zilei celei mari".

Iuda I, 6

Starea dintâi a Îngerilor pe care n-au păzit-o este poate rațiunea după care au fost creați sau puterea naturală dată lor spre îndumnezeirea cea după har sau iarăși poate treapta stării lor după demnitatea harului. Locuința este sau cerul sau înțelepciunea pe temeiul deprinderii cu bunurile mai presus de înțelegere, în care au fost destinați să petreacă, dat fiind că Scriptura obișnuiește să numească înțelepciunea și casă. Dar mai poate fi și supravegherea cu care își păzeau bunurile naturale și câștigate ale îndumnezeirii preacurate, pe care au părăsit-o prin răzvrătire. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 43).

Lanțurile veșnice sunt nemișcarea totală și continuă a voii lor spre bine, din care pricină niciodată nu vor avea parte de iertarea lui Dumnezeu sau puterea care-i împiedică, potrivit Providenței lui Dumnezeu și pentru mântuirea noastră, în turbarea lor împotriva noastră, neîngăduindu-le să-și ducă la capăt meșteșugurile răutăților lor împotriva noastră. Întunericul este ignorarea totală și deplină a harului dumnezeiesc, ignoranță de care fiind străbătuți cu totul prin buna plăcere a voii lor, nu se pot bucura de primirea fericită și prea strălucită a luminii celei atotcurate, cheltuindu-și toată puterea cugetării dată lor după fire în preocuparea cu nimicul. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 44).

"Pe alții smulgându-i din foc, mântuiți-i; de alții însă fie-vă milă cu frică urând și cămașa spurcată de pe trupul lor".

Iuda I, 23

Cămașa mânjită este viața întinată de multele greșeli ale patimilor trupului. Căci fiecare om se străvede ca dintr-o haină din purtarea lui în viață, fie că e drept, fie nedrept. Cel dintâi are viața virtuoasă ca o cămașă curată; celălalt își face viața mânjită prin faptele rele. Sau cămașa mânjită de trup este deprinderea și dispoziția conștiinței care dă sufletului o anumită formă prin amintirile lăsate de imboldurile și faptele rele pornite din trup. Această deprindere văzând-o sufletul, ca pe o cămașă mereu în jurul său, se umple de putoarea patimilor. Căci precum din virtuțile țesute întreolaltă ne face Duhul o cămașă frumoasă și cinstită a nesticăciunii, la fel din patimile țesute întreolaltă ne face trupul o cămașă necurată și mânjită, care arată prin ea sufletul, după ce i-a dat o altă formă și un alt chip decât cel dumnezeiesc. (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia 3, pag. 44).

"Și a venit un alt înger și a stat la altar, având cădelniță de aur și i s-a dat lui tămâie multă ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinților pe altarul de aur dinaintea tronului".

Apocalipsa VIII, 3

Cuvântul că îngerul aduce tămâie ca să o adauge la rugăciunile sfinților este harul acesta, care e lucrat prin înger. Căci el sădește cunoștința adevăratei rugăciuni, încât mintea stă de aici înainte în afară de orice clintire și nepăsare.

Năstrapele cu tămâie sunt rugăciunile sfinților pe care le purtau cei douăzeci și patru de bătrâni (Apocalipsa V, 8).

Dar năstrapă trebuie socotită prietenia cu Dumnezeu sau dragostea desăvârșită și duhovnicească, în care se lucrează

rugăciunea în Duh și Adevăr. (Evagrie Ponticul, Filocalia 1, pag. 115).

"Împăratul împăraților și Domnul domnilor".

Apocalipsa XIX, 16

Oricine slujește în oastea împăratului are pe mantia lui un semn de porfiră. Fiindcă împăratul poartă porfiră, toți ostașii lui pun porfiră pe mantaua lor, adică poartă o haină împărătească ca să arate prin aceasta că sunt ai împăratului și slujesc în oastea lui.

Așa și noi: luăm semnul de porfiră pe colovionul nostru, arătând că am intrat în oastea lui Hristos și suntem datori să răbdăm toate pătimirile Lui, câte le-a răbdat El pentru noi. (Ava Dorotei, Filocalia 9, pag. 489).

"Și moartea și iadul au fost aruncate în râul de foc. Aceasta e moartea cea de a doua: iezerul cel de foc".

Apocalipsa XX, 14

E un semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De ea se vor lipsi, vai, ceata celor osândiți la judecata viitoare. Căci celor ce nu s-au folosit bine de talantul harului dumnezeiesc, dat de Dumnezeu, le rămâne o înviere unită în veci cu cea a doua moarte, care e mai rea ca moartea. Iar dacă aceia trăiesc fără de moarte și în același timp sunt morți, sunt mulți care trăiesc și aici morți cum a arătat Domnul vieții și al morții.

Există deci și o moarte a sufletului, măcar că după fire acesta rămâne nemuritor. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 383).

"Și va șterge orice lacrimă din ochii lor și moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut".

Apocalipsa XXI, 4

Omoară păcatul și lacrima îndurerată a ochilor sensibili va fi de prisos. Căci nu e nevoie de brici unde nu e rană. Nu era în Adam lacrima înainte de călcarea poruncii, precum nu va fi nici după înviere când va fi încetat păcatul, dacă acolo nu va fi *"nici durere, nici întristare, nici suspin"*. (Sf. Ioan Scărarul, Filocalia 9, pag. 177).

"Și cel ce ședea pe tron a grăit: Iată noi le facem pe toate. Și a zis: Scrie fiindcă aceste cuvinte sunt vrednice de crezare și adevărate".

Apocalipsa XXI, 5

"Deci dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă, cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi".

II Corinteni V, 17

Astfel nu numai la îngerii, ci și în noi, au loc vederi ale lui Dumnezeu nu numai în chip mijlocit și prin alții, ci și vederi nemijlocite care nu trec de la cei din primul rând la cei din al doilea prin transmitere. Căci Domnul domnilor nu e supus legilor creației. După sfintele noastre predanii, Gavriil e primul și singurul care e introdus în taina coborârii (chenozei) negrăite a Cuvântului, deși nu face parte din ceata îngerească așezată în rândul întâi și nemijlocit în jurul lui Dumnezeu. Trebuia doar să fie nou începutul creației celei noi. Căci Cel ce s-a coborât pentru noi până la noi, toate le-a făcut nouă. (Sf. Grigorie Palama, Filocalia 7, pag. 300).

CUPRINS

Sf. Evanghelie după Sf. Matei

III, 2; III, 4; III, 14 (vezi și Ioan III, 5)	pag. 3
IV, 3; V, 3	pag. 4
V, 4	pag. 5
V, 5	pag. 6
V, 6	pag. 7
V, 7	pag. 8
V, 8	pag. 9
V, 9	pag. 10
V, 16; V, 21-22 (vezi și Matei V, 27-28)	pag. 11
V, 25-26; V, 29	pag. 12
V, 29; V, 39	pag. 13
V, 42; V, 44	pag. 14
VI, 1 (vezi și Matei VI, 5; Matei V, 16)	pag. 15
VI, 12; VI, 14; VI, 17	pag. 16
VI, 21	pag. 17
VI, 24 (vezi și Luca VI, 13)	pag. 18
VI, 25; VI, 29	pag. 19
VI, 33 (vezi și Romani XIII, 14)	pag. 20
VII, 1	pag. 21
VII, 7; VII, 7	pag. 22
VII, 12; VII, 13-14	pag. 23
VII, 15; VII, 16	pag. 24
VII, 21 (vezi și Ioan XIV, 15); X, 8	pag. 25
X, 10 (vezi și Luca IX, 3)	pag. 26
X, 20; X, 22	pag. 27
X, 27	pag. 28
X, 28 (vezi și Psalm XVIII, 10)	pag. 29
X, 29; X, 34; X, 39	pag. 30
XI, 12	pag. 31
XI, 28	pag. 32
XI, 29	pag. 33
XII, 35	pag. 34

XII, 43	pag. 35
XII, 47; XIII, 11	pag. 36
XIII, 13; XIII, 31-32	pag. 37
XIII, 47	pag. 38
XIII, 52; XV, 14	pag. 39
XV, 19-20; XV, 32	pag. 40
XVI, 23	pag. 41
XVI, 24; XVI, 27	pag. 42
XVII, 5	pag. 43
XVII, 20; XVIII, 3	pag. 44
XVIII, 20	pag. 45
XIX, 17; XIX, 21	pag. 46
XIX, 22	pag. 47
XX, 1; XX, 16	pag. 48
XXI, 19; XI, 13-14	pag. 49
XXII, 1-14	pag. 51
XXII, 3-6	pag. 52
XXII, 13; XXII, 30	pag. 54
XXII, 30 (vezi și I Corinteni XV, 44); XXII, 25	pag. 55
XXII, 40; XXIII, 27-28	pag. 56
XXIV, 15; XXIV, 22	pag. 58
XXV, 12; XXV, 21; XXV, 26	pag. 59
XXV, 27	pag. 60
XXV, 28-29	pag. 61
XXV, 34	pag. 62
XXV, 35	pag. 63
XXV, 38; XXV, 40	pag. 64
XXVI, 39	pag. 65
XXVI, 39	pag. 66
XXVI, 41; XXVII, 51-52	pag. 68
XXVIII, 19-20	pag. 69
Sf. Evanghelie după Sf. Marcu	
I, 15	pag. 69
VIII, 34; VIII, 35	pag. 70
IX, 1	pag. 71

X, 38	pag. 72
XI, 23	pag. 73
XI, 24; XI, 25	pag. 74
XII, 30	pag. 75
XIII, 32; XIV, 13 (vezi și Luca XXII, 10)	pag. 76
Sf. Evanghelie după Sf. Luca	
I, 28	pag. 78
I, 32-33; II, 34	pag. 79
IV, 24 (vezi și Matei XIII, 57); V, 19	pag. 80
VI, 35 (vezi și Matei XX, 23)	pag. 81
VI, 36	pag. 82
VI, 37 (vezi și Matei VI, 14; V, 7; VII, 2)	pag. 83
VI, 46; VII, 22-23	pag. 84
VII, 28 (vezi și Matei XI, 11); VIII, 16	pag. 85
IX, 61; X, 2; X, 16	pag. 86
X, 18	pag. 88
X, 20; X, 41-42	pag. 89
XI, 20 (vezi și Matei XII, 28)	pag. 90
XI, 24-27 (vezi și Matei XII, 44; II Petru II, 20)	pag. 91
XI, 34; XI, 41 (vezi și XII, 33); XII, 35	pag. 92
XII, 40 (vezi și XXI, 34); XII, 49	pag. 93
XIV, 7	pag. 94
XIV, 27; XIV, 33	pag. 95
XIV, 35	pag. 96
XVII, 2; XVII, 10	pag. 97
XVII, 21	pag. 98
XVIII, 3	pag. 99
XVIII, 8	pag. 100
XVIII, 10; XVIII, 14	pag. 101
XVIII, 22; XVIII, 24	pag. 102
XIX, 26	pag. 103
XXI, 2; XXI, 19	pag. 104
XXII, 8; XXII, 36	pag. 105
XXIII, 11; XXIII, 42	pag. 106
XXIV, 39	pag. 107

Sf. Evanghelie după Sf. Ioan

I, 1	pag. 108
I, 9	pag. 109
I, 12; I, 13	pag. 110
I, 14	pag. 111
I, 14 (vezi și Ioan XIX, 37; Exod XII, 46)	pag. 112
I, 16	pag. 113
I, 47; I, 51	pag. 114
II, 6	pag. 115
III, 5 (vezi și III, 7); III, 6	pag. 117
III, 8; III, 16	pag. 119
III, 19; III, 30	pag. 121
IV, 10; IV, 14	pag. 122
IV, 18	pag. 123
IV, 23	pag. 124
IV, 24 (vezi și Corinteni XIV, 9)	pag. 125
IV, 34; IV, 42	pag. 126
V, 5	pag. 127
V, 17	pag. 128
V, 17 (vezi și VI, 27)	pag. 129
V, 19 (vezi și XVI, 13);	
V, 22 (vezi și VIII, 15; XII, 48)	pag. 130
V, 22 (vezi și Luca VI, 37; I Corinteni IV, 5; Romani II, 1; Ieremia II, 12); VI, 28	pag. 131
VI, 38	pag. 132
VI, 52; VI, 56	pag. 133
VI, 63; VII, 38; VIII, 21	pag. 134
VIII, 32	pag. 135
IX, 4; X, 1	pag. 136
X, 27	pag. 137
XI, 21	pag. 138
XI, 25 (vezi și Ezechiel XXVIII, 10);	
XI, 25 (vezi și Psalm XXI, 30)	pag. 139
XI, 33	pag. 140
XI, 33-34; XI, 52; XII, 23	pag. 142

XII, 25	pag. 143
XII, 26; XII, 35	pag. 144
XII, 49-50; XIII, 4	pag. 146
XIII, 20; XIII, 31-32	pag. 147
XIII, 35; XIV, 2 (vezi și I Corinteni XV, 41)	pag. 148
XIV, 9 (vezi și XIV, 10)	pag. 150
XIV, 11 (vezi și XV, 4; XVII, 20; XVII, 21; XVII, 22);	
XIV, 15 (vezi și XV, 12)	pag. 151
XIV, 15-17; XIV, 18	pag. 153
XIV, 21	pag. 154
XIV, 23	pag. 155
XIV, 27	pag. 156
XIV, 31	pag. 157
XV, 4	pag. 158
XV, 5	pag. 159
XV, 5-6	pag. 161
XV, 19; XVI, 27-28	pag. 162
XVI, 33; XVII, 5	pag. 163
XVII, 5 (vezi și XVII, 24)	pag. 164
XVII, 21; XVII, 22	pag. 165
XVII, 24	pag. 166
XIX, 15; XX, 3; XX, 17	pag. 167
XX, 19; XX, 30 (vezi și XXI, 25)	pag. 168
Faptele Sfinților Apostoli	
I, 4; I, 8	pag. 169
II, 1	pag. 171
II, 2; VI, 5	pag. 172
VIII, 7; IX, 3	pag. 173
X, 11-13	pag. 174
XII, 7; XII, 10	pag. 175
XIV, 22	pag. 176
XVII, 24; XIX, 12	pag. 177
XXI, 4	pag. 178
Epistola către Romani a Sf. Ap. Pavel	
I, 17; I, 20	pag. 179

I, 25	pag. 180
I, 26; II, 6; II, 11	pag. 182
II, 12 (vezi și II, 16)	pag. 183
II, 13 (vezi și Galateni V, 4); III, 24	pag. 184
V, 10; V, 14	pag. 186
V, 14; VI, 14	pag. 187
VI, 16 (vezi și II Corinteni XIII, 5; Iacov I, 26);	
VII, 13	pag. 188
VII, 14; VII, 16	pag. 189
VII, 19	pag. 191
VII, 24	pag. 192
VIII, 2	pag. 193
VIII, 8 (vezi și Galateni V, 24)	pag. 194
VIII, 14	pag. 195
VIII, 15	pag. 196
VIII, 16; VIII, 17	pag. 197
VIII, 18-19; VIII, 21	pag. 198
VIII, 25	pag. 199
VIII, 26	pag. 200
VIII, 28; VIII, 29	pag. 202
VIII, 35; IX, 3	pag. 204
X, 6-7	pag. 205
XI, 10 (vezi și Psalm LXVIII, 27); XI, 22	pag. 206
XI, 33	pag. 207
XI, 36	pag. 208
XII, 1; XII, 5	pag. 209
XII, 15; XIII, 10	pag. 212
XIII, 14; XIV, 7	pag. 213
XIV, 23; XV, 1 (vezi și Galateni VI, 1)	pag. 214
Epistola I către Corinteni a Sf. Ap. Pavel	
I, 19	pag. 215
II, 9	pag. 216
II, 10	pag. 219
II, 1; II, 14	pag. 220
II, 15	pag. 221

II, 16	pag. 222
III, 12-15	pag. 223
III, 16; IV, 12-14	pag. 224
V, 10; VI, 16-17	pag. 225
VI, 17 (vezi și Ioan XVII, 21)	pag. 226
VI, 18	pag. 228
VII, 4; VIII, 1	pag. 229
IX, 7	pag. 230
IX, 26	pag. 231
XI, 3-5 (vezi și XI, 10)	pag. 232
XI, 27; XI, 31-32	pag. 236
XII, 3	pag. 237
XII, 3 (vezi și Ioan I, 17; I Ioan IV, 2; XVI, 16)	pag. 238
XII, 7; XII, 8	pag. 240
XII, 11	pag. 241
XII, 27	pag. 242
XII, 27 (vezi și Efeseni IV, 4)	pag. 243
XII, 31	pag. 244
XIII, 4; XIII, 4-7; XIII, 7-8	pag. 245
XIII, 9 (vezi și Ioan I, 14)	pag. 246
XIII, 9-10	pag. 247
XIII, 12	pag. 248
XIII, 13	pag. 249
XIV, 5; XIV, 19 (vezi și I Timotei II, 8)	pag. 251
XIV, 20	pag. 252
XV, 3 (vezi și Romani VI, 4; VI, 3; VI, 14);	
XV, 10	pag. 253
XV, 13; XV, 22	pag. 254
XV, 23; XV, 33; XV, 40	pag. 255
XV, 41; XV, 44	pag. 256
XV, 47-48; XV, 49	pag. 257
XV, 50; XV, 51; XV, 56	pag. 259
Epistola a II-a către Corinteni a Sf. Ap. Pavel	
I, 9; I, 22	pag. 260
II, 11; II, 15	pag. 261

III, 3; III, 7-11	pag. 262
III, 18	pag. 263
III, 18 (vezi și I Corinteni XIII, 12); IV, 6	pag. 266
IV, 16; V, 2-3	pag. 267
V, 7	pag. 268
V, 10; V, 15; V, 16	pag. 272
V, 21	pag. 273
VI, 10	pag. 274
VI, 15; VI, 16	pag. 275
VII, 1	pag. 276
X, 4; X, 5	pag. 277
XII, 2-4	pag. 278
XII, 10	pag. 279
XIII, 4 (vezi și I Corinteni II, 2; Efeseni II, 6);	
XII, 9 (vezi și Pilde III, 12)	pag. 280
XII, 9 (vezi și XII, 10)	pag. 281
XII, 17; XIII, 3	pag. 282
XIII, 13	pag. 283
Epistola către Galateni a Sf. Ap. Pavel	
I, 10; II, 2	pag. 284
II, 4; II, 20	pag. 285
II, 21; III, 27	pag. 286
III, 28; IV, 6 (vezi și Romani VIII, 6)	pag. 287
IV, 14; V, 12	pag. 288
V, 16	pag. 289
V, 17	pag. 290
V, 22-23; V, 24	pag. 291
VI, 7; VI, 14	pag. 292
VI, 15; VI, 16	pag. 293
Epistola către Efeseni a Sf. Ap. Pavel	
I, 17-18 (vezi și I Corinteni X, 11)	pag. 294
II, 3	pag. 295
III, 10; III, 17 (vezi și Coloseni II, 3)	pag. 296
IV, 13	pag. 297
IV, 26	pag. 300

V, 6; V, 8	pag. 301
V, 29 (vezi și I Corinteni IX, 27);	
V, 30 (vezi și Ioan I, 16; Coloseni II, 9)	pag. 303
V, 32	pag. 304
VI, 12 (vezi și Iacob IV, 7; I Petru V, 8); VI, 12	pag. 305
VI, 14-17	pag. 308
VI, 17	pag. 309
Epistola către Filipeni a Sf. Ap. Pavel	
I, 23; III, 71	pag. 310
III, 20; IV, 7	pag. 312
IV, 12-13	pag. 313
IV, 14 (vezi și Luca I, 35)	pag. 314
Epistola către Coloseni a Sf. Ap. Pavel	
I, 15 (vezi și Evrei I, 3; Ioan XVI, 15; XIV, 10)	pag. 315
I, 16; II, 3, 9	pag. 317
II, 9	pag. 318
II, 15	pag. 319
III, 1; III, 5	pag. 321
III, 9-10	pag. 322
III, 22 (vezi și Matei XVIII, 3)	pag. 323
IV, 6	pag. 325
Epistola I către Tesaloniceni a Sf. Ap. Pavel	
IV, 9	pag. 326
V, 17	pag. 327
V, 18	pag. 329
V, 19	pag. 330
Epistola I către Timotei a Sf. Ap. Pavel	
I, 7; I, 15	pag. 330
IV, 8	pag. 331
V, 6; VI, 8	pag. 332
VI, 12; VI, 16	pag. 333
Epistola a II-a către Timotei a Sf. Ap. Pavel	
II, 11	pag. 333
II, 15; II, 21; IV, 2	pag. 334
IV, 8	pag. 335

Epistola către Tit a Sf. Ap. Pavel	
III, 10	pag. 338
Epistola către Evrei a Sf. Ap. Pavel	
I, 14	pag. 339
II, 4; II, 7; III, 12	pag. 340
IV, 13	pag. 342
IV, 16; V, 14	pag. 343
VII, 19	pag. 344
XI, 1; XI, 6	pag. 345
XII, 8; XII, 14	pag. 347
XII, 16; XII, 22	pag. 349
XII, 29	pag. 350
Epistola Sobornicească a Sf. Ap. Iacob	
I, 17	pag. 351
II, 18; III, 2	pag. 352
IV, 3	pag. 353
IV, 6; IV, 17; V, 16	pag. 354
Epistola I a Sf. Ap. Petru	
I, 6	pag. 356
I, 10-12	pag. 359
I, 19-20	pag. 363
II, 2 (vezi și Matei XVIII, 3)	pag. 364
IV, 6	pag. 365
IV, 17-18	pag. 367
V, 5	pag. 370
V, 8	pag. 371
Epistola a II-a a Sf. Ap. Petru	
I, 4; III, 10 (vezi și III, 13)	pag. 372
Epistola I a Sf. Ap. Ioan	
I, 5 (vezi și I, 7)	pag. 373
II, 13; II, 15-16	pag. 374
III, 2 (vezi și I Corinteni II, 10)	pag. 375
III, 9	pag. 376
IV, 6	pag. 378
IV, 8	pag. 379

IV, 16	pag. 380
IV, 18	pag. 381
Epistola Sf. Ap. Iuda	
I, 6	pag. 384
I, 23	pag. 385
Apocalipsa Sf. Ioan Teologul	
VIII, 3	pag. 385
XIX, 16; XX, 14	pag. 386
XXI, 4; XXI, 5 (vezi și II Corinteni V, 17)	pag. 387

ISBN 973-96666-6-3

© TRINITAS, 1995

Redactor: Pr. Nicolae DASCĂLU

Tehnoredactare, culegere computerizată:

inf. Daniela IFRIM

Corector: inf. Daniela IFRIM, ing. Rema ZUGRAVU

Coperta: Viçtor CHECHERIȚĂ

Tiparul executat la:

Tipografia mitropolitană TRINITAS.